Doktori PhD értekezés

Németh Gábor

2025

(tervezet)

NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM
Rendészettudományi Doktori Iskola
Németh Gábor r. alezredes

Az EU Közös Biztonság és Védelem Politika civil/rendőri missziók szerepe a közel-keleti rendezésben

Doktori (PhD) értekezés

Témavezető:
Dr. Sallai János r. ezredes

Budapest, 2025

„*Boldogok, akik békét teremtenek, mert ők Isten fiainak neveztetnek.”*

Máté evangéliuma 5/9.

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Doktori értekezésem elkészítéséhez sok hazai és külföldi kollégától, baráttól, szakembertől kaptam segítséget, támogatást, amelyekért hálás köszönettel tartozom. Név szerint, azért nem említek meg senkit, mert több oldalt töltene meg azon kollégák névsora, akik támogattak. Külön köszönöttel tartozom a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Határrendészeti Tanszék, a Rendőrségi Oktatási és Kiképző Központ Külszolgálati és Béketámogató Osztály, az EUBAM Rafah Misszió, személyi állományának, akik tevékenyen támogatták kutatói munkámat, a dolgozat elkészítését. Köszönöm a családom támogatását, hogy elviselik a Közel-Kelet iránti rajongásomat és a számukra az ezzel járó kellemetlenségeket!

Tartalomjegyzék

Bevezetés ... 8
A témaválasztás aktualitása, indokolása ... 13
A tudományos probléma megfogalmazása ... 15
A kutatás során alkalmazott módszerek ... 17
A téma tudománytani behatárolása ... 18
Kutatási Hipotézisek ... 19
A kutatási célkitűzések ... 19
A kutatáshoz kapcsolódó főbb fogalmak ... 20
1.A Közel-Kelet történelmének áttekintés ... 23
1.1. Ottomán éra ... 24
1.2 Izrael állam születése ... 26
1.3 Szuezi válság ... 28
1.4 Az 1967-es, hatnapos háború ... 31
1.5 Jom Kipur-i háború ... 32
1.6 A palesztin terrorcsoportok megjelenése ... 33
1.6.1 Fekete Szeptember ... 35
1.6.2 Hamasz ... 36
1.6.3 Palesztin Iszlám Dzsihád ... 38
1.7 Arab-izraeli békefolyamat ... 39
1.8 Irak, közelmúltbeli események, azok hatása a térség biztonságára ... 40
1.9 Arab tavasz ... 42
1.9.1 Szíriai arab tavasz ... 45
1.10 A térségben élő vallási és etnikai csoportok ... 46
1.11. A térség menekültjei ... 48
1.12 A palesztin területek státusza (eltérő értelmezések) ... 49
1.12.1 Izraeli álláspont a palesztin területekkel kapcsolatban ... 52
1.13 A fejezet összegzése ... 54
2. Az Európai országok, Magyarország nemzetközi rendészeti válságkezelési tevékenységének történeti áttekintése ... 54
2.1 Olasz csendőrök a Krímben ... 55
2.2. Magyar csendőrök Boszniában ... 56
2.3 Kréta ... 59
2.4 Magyar haditengerészek nemzetközi kötelékben Kínában ... 61
2.5 „Rendőr (csendőr) tanácsadók" Macedóniában ... 63
2.6 Nemzetközi erők, köztük magyar csendőrök telepítése Albániába ... 65
2.7 Az első világháború után ... 69
2.8 Magyar csendőrök a szövetségesek parancsnoksága alatt ... 70
2.9 ENSZ missziók ... 70

2.10 Magyarok, lengyelek a vietnámi Nemzetközi Ellenőrző és Felügyelő Bizottság kötelékében Vietnámban 74
2.11 A rendszerváltás után ... 76
2.12 Kambodzsa ... 78
2.13 Szinre lép az EU (EUPM) ... 80
2.13.1 EUFOR Althea Művelet ... 82
2.14 A fejezet összegzése ... 83
3.Az EU Közös Biztonság- és Védelempolitika égisze alatt működő nemzetközi válságkezelő, békefenntartó missziók mandátuma, azok jogi háttere. ... 84
3.1 A különböző EU által vezetett katonai műveletek és civil válságkezelési missziók tervezése, szervezése, jogi alapok megteremtése. ... 85
3.2 Az EU KBVP közel-keleti térségben jelenleg működő misszió mandátuma és feladatai. ... 87
3.2.1 Az EU Határellenőrzést Támogató Missziója (EUBAM Rafah) ... 88
3.2.2 EUPOL COPPS Misszió ... 89
3.2.3 EUAM Irak Misszió ... 90
3.3 A békefenntartó, nemzetközi válságkezelő tevékenységben való részvétel hazai szabályozása a fegyveres erők és a rendvédelmi szervek tekintetében, különbözőségek, hasonlóságok. ... 90
3.4 A fejezet összegzése ... 92
4. EU Tanácsadó Misszió Irakban (EUAM Irak) ... 93
4.1. EUAM Irak Misszió mandátumában meghatározott feladatai ... 94
4.2 Az EU Irakban ... 96
4.3 Az EUAM Irak által támogatott szakmai területek ... 98
4.4 Biztonsági helyzet Irakban ... 113
4.5 Iraki rendőrség ... 114
4.6 A fejezet összegzése ... 116
5. Az EU Jogállamiságot Támogató Missziója (EUJUST LEX Iraq) ... 117
5.1 Az EUJUST LEX Misszió fő feladatai ... 121
5.1.1 A tényfeltáró csoport munkája ... 121
5.2 Stratégiai terv és prioritások ... 123
5.3 A fejezet összegzése ... 125
6. EUBAM Rafah Misszió ... 126
6.1 EUBAM Rafah Misszió feladatai ... 127
6. 2 Kihívások ... 135
6.3 Jelenlegi biztonsági helyzet ... 137
6.4 A fejezet összegzése ... 140
7. Az EUBAM Rafah Misszióba telepített határrendészeti szakértői csoport ... 141
7.1 A különleges határrendészeti szakértői csoport gondolata ... 142
7.2 A szakértői csoport felkészítésének tartalma ... 144
7.3 A szakértői csoport feladatellátása ... 148
7.3.1 A műveletirányító központ állományának felkészítése ... 156
7.4 A fejezet összegzése ... 158

8. EU Palesztin Rendőrséget Támogató Koordinációs Hivatala (EUPOL COPPS) 159
8.1 A misszió indulása 159
8.2 A misszió feladatai 161
8.3 A misszió felépítése 164
8.3.1 A Biztonsági Ágazat Reformját Támogató Egység 164
8.3.2 Az Igazságügyi Egység. 165
8.3.3 A Tervezési és Tájékoztatási Egység 165
8.3.4 A Támogatási (Logisztikai) Egység) 166
8.3.5 Emberi Jogok és Nemi Egyenlőségért Felelős Csoport 166
8.4 A feladatok végrehajtása 166
8.4.1 A nemek közötti egyenlőség erősítése 167
8.4.2 Közösségi rendészet 169
8.5 Együttműködés a tevékenységet támogató partnerekkel 170
8.5.1 A helyi partnerek 171
8.6 A fejezet összegzése 175
9. Milyen rendészeti szakemberekre van szükség az EU civil/rendőri missziókban? 176
9.1 EU Rendőri és Civil Szolgálatok Képzési Program (közös nemzetközi felkészülés a missziós feladatok ellátásra) 179
9.2 Magyarország részvétele az EU Rendőri és Civil Szolgálatok Képzési Programban 182
9.3 A rendőrség tevékenysége az EUPCST 2019-2023 közötti projekt időszakában 183
9.4 Alapfelkészítés az EU válságkezelő misszióiban történő feladat ellátásra 184
9.4.1 A képzés során elsajátítandó kompetenciák 186
9.5 Biztonságtudatosság Ellenséges Környezetben képzés 187
9.5.1 A HEAT tanfolyam felépítése és tartalma 188
9.6 A missziós területen előforduló egészségügyi veszélyforrások 190
9.6.1 Földrajzi/klimatikus kockázatok 190
9.6.2 Veszélyes állatok 191
9.6.3 Környezeti hatások 192
9.6.4 Levegőszennyezés 193
9.6.5 Stressz 193
9.6.6 Aknák, fel nem robbant lövedékek (UXO) és improvizált robbanószerkezetekkel (IED) kapcsolatos alapismeretek 194
9.6.7 Túszhelyzetek kezelése 195
9.7 A fejezet összegzése 195
10. Képességfejlesztés, a tudás átadása 197
10.1 Megfigyelés (monitoring) 200
10.2 A mentor 201
10.3 A mentorálás 202
10.4 Az MMA tevékenység során figyelembe veendő fontos szempontok 204
10.5 Az MMA célja 206

10.6 A partnerség kialakítása, folyamatos fenntartása 208
10.7 Rugalmasság a mentorok részéről 210
10.8 Ellenállás leküzdése 212
10.09 Reális célok megfogalmazása 213
10.10 Az MMA tervezése, irányítása 214
10.11 Együttműködés más nemzetközi partnerekkel 215
10.12 A közös munka gyakorlati végrehajtása 217
10.13 Tolmácsok alkalmazása 219
10.14 A Nemzeti Közszolgálati Egyetem részvételével megvalósult közel-keleti képességfejlesztő projektekben 220
10.15 Fejezet összegzése 221
11. A közel-keleti válságkezelő missziókban szerzett vezetés-irányítási tapasztalatok 223
11.1 Az EU KBVP rendőri tanácsadó missiók vezetés-irányításában, a hazai rendészeti rendszerrel szemben meglévő különbözőségek, hasonlóságok 223
11.2 Végzett feladatok, szerzett tapasztalatok 223
11.3 Fejezet összegzése 226
12. A kutatás összegzése 226
12.1 Következtetések 226
12.2 Összegzett következtetések 227
12.3 Új tudományos eredmények 231
Felhasznált irodalom 236
A szerző publikációs jegyzéke 263
Mellékletek 264

Bevezetés

Jelen korunk globális világában a biztonság fogalma átértékelődött. A biztonságot már nem lehet csak helyi – egy ország vagy régió, egy földrész – szintjén értelmezni. A világunk földrajzilag viszonylag távol eső, vagy távol esőnek tűnő pontjain zajló események – háborúk, természeti katasztrófák, gazdasági válságok, nemzetközi szervezett bűnözés, terrorizmus, stb. – nagyon gyors és erős hatást gyakorolhatnak a világ ellentétes oldalán elhelyezkedő

országok biztonságára. Például a Közel-Keleten, Észak-Afrikában, Közép-Ázsiában, a volt Szovjetunió utódállamaiban zajló konfliktusok nagyban befolyásolják az Európai Unió (EU), azon belül Magyarország nemzeti biztonságát, közrendjét, közbiztonságát és hatást gyakorolnak az egyének biztonságérzetére is. A nemzetközi biztonságot olyan kihívások fenyegetik, amelyek az egész bolygónk jelenét és jövőjét meghatározzák, ilyenek például: a globális felmelegedés, – amely a világon felgyorsította az elsivatagosodást, a termőterületek fogyását – a tömegpusztító fegyverek jelenléte, vagy a helyi és regionális konfliktusok és azok negatív globális hatásai.

Anthony Giddens szerint a globalizáció[1]: *„a világméretű társadalmi kapcsolatok intenzívebbé válása, amelyek távoli helyeket kötnek össze oly módon, hogy a helyi eseményeket a sok mérfölddel távolabb zajló események alakítják, és fordítva", ezáltal mindennapi életünk minden aspektusát megváltoztatva."*

A globalizáció gyökerei az ipari forradalom időszakára nyúlnak vissza. A 19. század végén, a 20. század elején felgyorsult a közlekedés, lehetővé vált nagy távolságok gyors leküzdése nemcsak adott országokon belül, hanem különböző országok között is. Ennek köszönhetően az egyes országokból könnyebé vált a migráció, a nagytömegű ki- és bevándorlás országok és kontinensek között, ha az adott földrajzi területen veszélyhelyzet (háború, polgárháború, éhínség, stb.) alakult ki[2]. Ez a jelenség a mai napig tart, folyamatosan növekszik a különböző okok miatt lakóhelyüket elhagyok száma.

A Fegyveres konfliktusok helyszín- és eseményadatait feldolgozó civil szervezet (Armed Conflict Location & Event Data -ACLED) friss, mérvadó adatai[3] szerint 2024-ben 50 olyan ország volt a világon, amelyek területén vagy részvételével regionális, helyi fegyveres konfliktus zajlott, ami a legmagasabb szám az elmúlt három évtizedben. Az említett konfliktusok nagy része jelen pillanatban is aktív.

[1] Nicholas C. Georgantzas, Evangelos Katsamakas, Dominik Solowiej: Giddens' globalization: Exploring dynamic implications. Forás: https://proceedings.systemdynamics.org/2009/proceed/papers/P1072.pdf (Letöltés ideje: 2025. április 8)

[2] Sallai János A Rendészettudomány Forrásai, Gyökerei. Gondolatok A Rendészettudományról Írások A Magyar Rendészettudományi Társaság Megalapításának Tizenötödik Évfordulója Alkalmából. 2019. p. 242.

[3] Conflict Index: December 2024
Forrás: https://acleddata.com/conflict-index/ (Letöltés ideje: 2025. február 11.)

Az egyes országok a különböző nemzetközi szervezetekben meglévő tagságukon keresztül – Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ)[4], az Európai Unió (EU)[5], Európai Biztonsági Együttműködési Szervezet[6] (EBESZ), Afrikai Unió (AU)[7] és/vagy más nemzetközi szervezetek égisze alatt – megvalósuló együttműködésben, az abban való aktív részvétellel tudják a legtöbbet tenni a nemzetközi béke és biztonság megőrzése érdekében. Az egyes országok, nemzetközi szervezetek, szövetségi rendszerek a nemzetközi biztonság megteremtése érdekében különböző intézkedéseket tesznek. Ezek az intézkedések lehetnek diplomáciai megállapodások, szerződések, gazdasági együttműködés különböző formái. Szükség esetén a biztonság megőrzése, különböző konfliktusok kezelése érdekében akár a katonai erő alkalmazásának lehetősége is megjelenik. A nemzetközi és a nemzeti biztonság szervesen összekapcsolódik. Ennek megfelelően adott helyi konfliktusokat sok esetben csak nemzetközi összefogással, nemzetközi erők alkalmazásával lehet, kell kezelni.

A történelem legpusztítóbb háborúja, a második világháború után jelent meg igazán az igény és teremtődtek meg a feltételek arra, hogy a biztonságot nemzetközi összefogás keretében nem csak helyi vagy regionális szinten, de ennél földrajzilag tágabb értelemben, bolygónk egész területén igyekezzünk megóvni[8]. Illetve, ha egy konkrét biztonsági kihívás jelenik meg, arra szükség esetén nemzetközi összefogás keretében is képesek legyünk megfelelő választ adni. Napjainkra a nemzetközi biztonság megteremtésének erőfeszítései a nemzetközi kapcsolatok szerves alkotóelemeivé váltak.

A nemzetközi biztonsággal kapcsolatos kérdések az új évezredben egyre növekvő szerepet kapnak az egyes államok politikájában, illetve, ha csak a saját földrészünket említjük olyan együttműködési keretekben is, mint az EU, egyre meghatározóbb szerepet játszik a közös biztonság megteremtésének gondolata.

A globalizáció „mellékhatásaként” az utóbbi időben olyan biztonságpolitikai kihívások jelentek meg, amelyekkel az EU és hazánk még nem szembesült korábban.

---

[4] United Nations Forrás: https://www.un.org/en/ (Letöltés ideje: 2024.április 10.)

[5] Ismertetők az Európai Unióról
Forrás: https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hu/home (Letöltés ideje: 2024. április 10.)

[6] Organisation for Security and Co-operatin in Europe.Forrás: https://www.osce.org/ (Letöltés ideje: 2024.április 10.)

[7] African Union Forrás: https://au.int/ (Letöltés ideje: 2024. április 10.)

[8] A második világháború kitörése előtt már létezett 1919-1946 között a Népszövetség, az államok nemzetközi szervezete, de az érdemben nem tudta befolyásolni a nemzetközi politikát, a nemzetközi béke, biztonság megóvását nem tudta hosszú távon elérni.
100 éve alakult meg a Nemzetek Szövetsége. Forrás: https://konyvtar.parlament.hu/archiv/-/asset_publisher/OTYxpZQhAHFt/content/100-%C3%A9ve-alakult-meg-a-nemzetek-sz%C3%B6vets%C3%A9ge (Letöltés ideje: 2024. november 11.)

A Közel-Keleten zajló konfliktusok a térségekből kiinduló migrációs válságon, nemzetközi terrorizmuson, szervezett bűnözésen keresztül meghatározzák Magyarország, az EU biztonságát. Az egyes konfliktusok hatékony helyi kezelése, a biztonság szavatolása elengedhetetlen ahhoz, hogy meginduljon az érintett területeken a gazdaságfejlesztés, élhető körülmények biztosítása a helyi lakosság számára, amelyeken keresztül hosszútávon lehet csökkenteni az érintett régióból kiinduló migrációt, nemzetközi szervezettbűnözői tevékenységet, terrorizmust. Az egyes konfliktusokhoz kialakulásához vezető körülményekről csak néhány szóban. Az adott helyi és regionális konfliktusok kiváltó okai lehetnek:

- rossz kormányzás, korrupció, gazdasági problémák, társadalmi ellátórendszer teljes hiánya, hiányos vagy nem létező közigazgatási, oktatási rendszer,
- elhibázott külső beavatkozások (lásd: Irak, Szíria, Líbia, Afganisztán, stb.),
- háborús, polgárháborús viszonyok, etnikai, vallási ellentétek, azok következtében kialakuló biztonság hiánya,
- robbanásszerű népességnövekedés (Észak-Afrika és Közel-Kelet, továbbiakban: MENA régió lakosság 1950-2017. között több mint ötszörösére nőtt)[9],
- a népesség növekedéssel párhuzamosan folyamatosan csökken a megművelhető termőterületek nagysága,
- vízkészletek fogyása (jelenleg 4,4 milliárd ember, a föld lakosságának körülbelül fele, nem fér hozzá a megfelelő mennyiségű vagy minőségű, biztonságos ívóvízhez[10]), a vízhiány leginkább a MENA országait sújtja, a világ egyre több pontján folyik a harc az ivóvízért,
- környezetterhelés, a globális felmelegedés negatív hatása leginkább a MENA régióban, Közép és Kelet-Ázsiában, Afrikában érződik, illetve a háborús övezetben nincs lehetőség a hulladék és szennyvízkezelésre, amivel tovább nő a fertőzésveszély, halálozási arány.

A különböző konfliktusokban érintett országok az esetek nagy részében önállóan nem képesek megoldani a rájuk nehezedő problémákat, ezért szükségük van a nemzetközi közösség támogatására. A határainktól távol zajló különböző helyi, fegyveres konfliktusok globális biztonsági kockázatokat generálnak a migráción, ember, fegyver, kábítószer

[9] Musa McKee, Martin Keulertz, Negar Habibi, Mark Mulligan and Eckart Woertz: Demographic And Economic Material Factors In The Mena Region No. 3, October 2017 p.5.
[10] Half the world lacks access to safe drinking water.
Forrás: https://www.dw.com/en/half-the-world-lacks-access-to-safe-drinking-water/a-70089835 (Letöltés ideje: 2024. november 11.)

csempészeten keresztül, növelik a terrorfenyegetettséget. A helyi válságok kezelése, a károk enyhítése nélkül nem fog csökkeni például az EU-ra nehezedő migrációs nyomás, terrorfenyegetettség és az azokhoz kapcsolódó egyéb jogsértő cselekmények száma.

A válságok kezelése során minden rendelkezésre álló politikai, gazdasági és egyéb eszközt fel kell használni arra, hogy az egyes konfliktuszónákban az életminőség javuljon és az adott térségben élő emberek szenvedései csökkenjenek.

A válságkezelés eszközei:

- politikai és egyéb eszközök a béketeremtésre, békefenntartásra,
- hosszú távú válságkezelési stratégai. (Több évszázados, évezredes kultúrákat nem lehet egyik napról a másikra demokráciává bombázni!),
- gazdaságfejlesztés,
- oktatás, oktatásfejlesztés,
- környezetterhelés csökkentése,
- tervszerű vízgazdálkodás,
- termőterületek megtartása, növelése,
- jogállamiság megteremtésének támogatása, azon belül a rendészeti szervek átlátható, elszámoltatható, demokratikus működésének támogatása.

Az utolsó pontban említett jogállamiság megteremtésben fontos szerepet játszanak a különböző nemzetközi szervezetek rendőri békefenntartó, polgári válságkezelési missziói[11].

Ha meghalljuk a „Közel-Kelet” kifejezést általában az állandó háborúskodás, a terrorizmus, az arab-izraeli konfliktus, síiták és szunniták közötti véres ellenségeskedése jut eszünkbe. A régióban zajló eseményeknek érezhető, kézzelfogható negatív hatásai vannak a térséget körülvevő földrajzi területekre, így Európára is. A közel-keleti térség jelenleg Európát érintő illegális migráció, embercsempészet, emberkereskedelem egyik legnagyobb kibocsájtó régiója. Az ott zajló események, robbanásszerű népesség növekedés, termőterületek, vízkészlet fogyása, ezek hatására kialakuló fegyveres konfliktusok miatt a térségben élők közül évente több millióan hagyják el otthonaikat kényszerből.

A lakhelyüket kényszerűen elhagyók száma Közel-Keleten és Észak-Afrikában 2023 év végén, az ENSZ Menekültügyi Főbiztosság adatai szerint összesen 16,4 millió fő volt[12].

Az Európai Határ- és Partvédelmi Ügynöksége (Frontex) adatai alapján az Unió külső határain 2022-ben 331 400 tiltott határátlépést fedték fel az ügynökség alkalmazottai és

[11] Németh Gábor: Nemzetközi rendőri szerepvállalás Koszovóban. Rendőrségi Tanulmányok, 2020/2. p.122.
[12] UNHCR Global report 2023. Forrás: https://reporting.unhcr.org/global-report-2023/regional-overviews/middle-east-and-north-africa (Letöltés ideje: 2024.november 22.)

tagországok hattárrendészeti szervei, ami 2016 óta a legmagasabb volt [13]. A tiltott határátlépést elkövetők jelentős része a közel-keleti térségből érkezik.

A térség egyes fegyveres konfliktusaiban az adott állam gyakran elveszíti az ellenőrzést saját területei vagy annak részei felett. Az állam intézményei, hon- és rendvédelmi szervei működése összeomlik, lakosságát, területeit nem tudja megfelelően megvédeni, a közrendet nem tudja fenntartani.

A témaválasztás aktualitása, indokolása

Az Európai Unió is egyre aktívabb részese igyekszik lenni a nemzetközi válságkezelésnek, békefenntartásnak, amely tevékenységek keretében nemcsak katonai, de rendészeti erőkkel, igazságügyi szakértőkkel is részt vesz a nemzetközi válságkezelési tevékenységben [14]. Dolgozatomban az EU Közös Biztonság és Védelem Politika tevékenységének részét képező, a közel-keleti térségben működő válságkezelő missziók feladatait, működésük jogi hátterét, munkájuk hatékonyságát, az ezen missziókba vezényelt nemzetközi személyzettel szemben támasztott követelményeket, a személyzet kiválasztását, felkészítését, annak fejlesztési lehetőségeit mutatom be. A dolgozatban tárgyalt EU missziók mindegyike civil/rendészeti szerepvállalás, ugyanis az EU, mint önálló szervezet, a közel-keleti rendezésben nem alkalmaz katonai erőt.

Annak ellenére, hogy 1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről 1§ 17. alapján a rendőrség számára alapfeladat a különböző nemzetközi szervezetek válságkezelési, békefenntartási tevékenységében való aktív részvétel, sokan még a szakmai közösségben is megkérdőjelezik az egyéni rendészeti szakértők vagy rendőri egységek vezénylésének szükségességét különböző konfliktus övezetekbe.

Jelenleg a világot érintő biztonsági kihívások hatékony kezelése megoldhatatlan a különböző nemzetközi szervezetekbe telepített rendészeti erők nélkül. Az utóbbi időben minden válságkezelésben, békefenntartásban aktív szerepet játszó nemzetközi szervezetben

[13] Statistics on migration to Europe. Forrás: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/promoting-our-european-way-life/statistics-migration-europe_hu#szab%C3%A1lytalan-hat%C3%A1r%C3%A1tl%C3%A9p%C3%A9sek (Letöltés ideje: 2024. január 22.)
[14] The Common Security and Defence Policy.
Forrás: https://www.eeas.europa.eu/eeas/common-security-and-defence-policy_en (Letöltés ideje: 2024. január 22.)

(ENSZ[15], EU[16], AU[17], NATO,[18] EBESZ[19]) nő a rendőri, rendészeti szerepvállalás mértéke. A különböző válságövezetekben egyre több a helyi rendőrség, rendészeti szervek munkáját támogató vagy, ha körülmények megkívánják, a végrehajtó jogosítványokkal felruházott, a különböző nemzetközi szervezetek égisze alatt működő rendészeti, rendőri válságkezelő, békefenntartó misszió. Ezt a feladatot eredményesen, hatékonyan csak a tagországok támogatásával lehet megoldani. Kell, hogy a tagországok rendelkezzenek olyan jól felkészített, mentálisan és fizikálisan fit rendészeti, civil szakértőkből álló bázissal, amelynek tagjai szükség esetén gyorsan telepíthetőek különböző válságövezetekbe[20].

A jelenleg a közel-keleti térségben működő EU válságkezelő missziók mindegyike civil/rendőri misszió, amelyek fő feladata a helyi rendvédelmi szervek támogatásán, képességfejlesztésén keresztül az érintett ország, földrajzi terület stabilizációjának támogatása. A Közel-Keleten zajló események, annak földrajzi közelsége miatt meghatározóak hazánk és Európa számára, ezért részünkre is létfontosságú a régió biztonsága.

A fent leírtakból egyértelműen kitűnik, hogy a közel-keleti térség területén keletkező, onnan kiinduló globális biztonsági kihívások, úgymint az illegális migráció, embercsempészet, műkincsek illegális kereskedelme, a különböző terrorcsoportok tevékenysége komoly veszélyt jelent az Unió és a tagországok biztonságára, közrendjére is. Ezeket a fenyegetéseket csak akkor lehet hatékonyan kezelni, ha az EU a tagországok hathatós támogatásával tevékenyen részt vesz a kibocsájtó – esetünkben – a közel-keleti térség stabilitásának erősítésében. Jelen pillanatban az EU huszonhárom különböző nemzetközi válságkezelő, békefenntartó missziót és műveletet működtet a világ különböző válságövezeteiben. Az említett EU missziók közül három rendészeti képességfejlesztő (polgári)[21] misszió a közel-keleti térségben hajtja végre feladatait[22]. A palesztin területeken

[15] United Nations Police Forrás: https://police.un.org/en (Letöltés ideje: 2024. november 11.)
[16] What we do: Policies and actions Missions and Operations
Forrás: https://www.eeas.europa.eu/eeas/missions-and-operations_en (Letöltés ideje: 2024. november 11.)
[17] African Union Police: Policy for International Policing in African Union Peace Support Operations and Special Operations AUPOL Filing Ref: AU/POL/PCY/01/2018 Forrás: https://trainingforpeace.org/wp-content/uploads/Policy-for-International-Policing_English.pdf (Letöltés ideje: 2024. november 11.)
[18] What is Stability Policing
Forrás: https://www.nspcoe.org/about-us/about-stability-policing/ (Letöltés ideje: 2024. november 11.)
[19] OSCE Policing. Forrás: https://www.osce.org/policing (Letöltés ideje: 2024. november 11.)
[20] NÉMETH GÁBOR Nemzetközi rendőri szerepvállalás Koszovóban. Forrás: https://bm-tt.hu/rtt/wp-content/uploads/2022/08/2020_2_nemeth_gabor.pdf (Letöltés ideje: 2024. november 11.)
[21] A nemzetközi terminológiában minden, ami nem katonai szerepvállalás polgárinak
[22] Civilian missions and operations. Forrás: https://www.eeas.europa.eu/eeas/missions-and-operations_en#9620 (Letöltés ideje: 2025.január 22.)

működő EUBAM Rafah[23], EUPOL COPPS[24], valamint az Irakban működő EUAM Iraq[25] missziók fő feladata a helyi rendvédelmi és igazságügyi szervek, szervezetek nemzetközi normák szerinti működésének támogatása, képességeik fejlesztése. Az EU közel-keleti misszióiban szolgálatot teljesítő rendőrök, rendészeti, igazságügyi szakemberek képezik, mentorálják, tanácsokkal látják el a helyi rendőrség, határőrség, büntetés-végrehajtási szervezetek, bíróságok, ügyészségek állományának tagjait. Tevékenységük fő célja, hogy az éritett szervezetek képesek legyenek hatékonyan, jogszerűen, a nemzetközi normáknak megfelelően biztosítani helyben a közrendet, közbiztonságot, eredményesen tudják őrizni saját államhatáraikat. A biztonsági kihívások ilyen irányú helyi kezelésén keresztül csökkenthető a térségből kiinduló jogsértő cselekmények száma, amelyek biztonsági kockázatot jelentenek az EU és annak tagországai számára.

A tudományos probléma megfogalmazása

Az utóbbi időben az egyes békefenntartó, válságkezelő műveletekben felértékelődött a különböző polgári elemek, azon belül is a rendőri, rendészeti egységek szerepe. A rendészeti komponens fontos szerepet játszik a válság utáni újjáépítés keretein belül a helyi biztonsági, védelmi rendszer kiépítésében.

A helyi közrend, közbiztonság szavatolása az egyik alapfeltétele annak, hogy az újjáépítés megindulhasson, eredményes legyen, kialakuljon a helyi közösség tagjainak biztonság érzete.

Rendőri, rendészeti erők, civil szakértők részvétele a helyi válságok kezelésében, rendezésében hosszú múltra tekint vissza, ettől függetlenül a nemzetközi válságkezelési tevékenységek elemzése, értékelése, tapasztalatok feldolgozása a mai napig is elsősorban a katonai szerepvállasra koncentrál.

A fentieken túl a missziók tevékenysége közvetlen hatással van a nyugati demokráciák, az EU biztonságának alakulására, elsősorban azok határokon átnyúló bűncselekmények, migráció és terrorizmus elleni helyi, hatékony fellépés támogatásán keresztül.

Az Integrált Határellenőrzés „négy vonalas” rendszerében fontos szerepe van a kibocsájtó és tranzit országokban a migráció, szervezett bűnözés elleni harcnak. Az EU Integrált Határigazgatási Stratégiája részletesen foglalkozik a harmadik országokban, különösen a származási és tranzitországokban történő szerepvállalással, amely magába

[23] EUBAM Rafah hompage. Forrás: https://www.eubam-rafah.eu/ (Letöltés ideje: 2024.január 22.)
[24] EUPOL COPPS homapage.Forrás: https://eupolcopps.eu/ (Letöltés ideje: 2024. január 22.)
[25] EUAM Iraq homapage. Forrás: https://www.euam-iraq.eu/en (Letöltés ideje: 2024. január 22.)

foglalja többek között okmányszakértők és összekötő tisztviselők kiküldését[26]. Az EU stratégia külön nem nevesíti az Unió vagy más válságkezelő missziók migráció kibocsájtó vagy tranzit országokban végzett munkájának fontosságát. Ettől függetlenül, a magam részéről az EU Közös Biztonság- és Védelempolitika (továbbiakban: KBVP) tevékenységét a rendszer részének tekintem, hiszen hozzájárul a migráció kibocsájtó térség stabilitásához, ezáltal csökkentve az onnan kiinduló és az EU-t érintő biztonsági kockázatokat. A határokon átnyúló illegális tevékenységek külső határokon történő megállítása fontos feladat, de ameddig nem sikerül a migráció kibocsájtó és tranzit országokat stabilizálni, addig érdemben nem fog enyhülni az EU-ra és hazánkra nehezedő migrációs nyomás, más a közel-keleti térségből kiinduló jogsértő cselekmények száma sem.

A különböző misszióban szolgáló rendészeti szakemberek amellett, hogy a válságövezetekben hajtanak végre fontos feladatokat, olyan máshol nem megszerezhető szakmai tapasztalatokat sajátíthatnak el, amelyek teljes mértékben hasznosíthatóak a vezénylésük megszűnése után, eredeti szolgálati helyükre történő visszatérésüket követően. A vezénylés ideje alatt a missziókban szolgálatot teljesítő szakembereknek lehetőségük van mélyebben megismerni a helyi nyelvet, kultúrát (pl.: iszlám kultúra), annak befolyását az adott válságövezetekben működő szervezett bűnözői, terror csoportokra. Az egyes válságövezetek általában bázis területei a nemzetközi terrorszervezeteknek. A missziókban szolgáló rendészeti szakemberek „élesben" gyakorlati tapasztalatokat szereznek a különböző, a missziót fogadó ország területén aktív terrorszervezetek működéséről (toborzás, felkészítés, finanszírozás, pl. hawala rendszer működéséről[27]). Fontos ismereteket szerezhetnek a migráció, terror kibocsájtó országok politikai, biztonságpolitikai környezetéről, a radikalizmus, terrorizmus kiváltó okairól. Ezáltal számukra könnyebb megérteni a terrorszervezetek motivációit, ideológiai hátterét, az ezirányú konkrét szakmai tapasztalatok felhasználásával könnyebb a hatékony védekezési stratégia kidolgozása. Továbbá ismereteket szereznek a terrorizmus és szervezett bűnözés kapcsolatáról. Jelenleg a Közel-Keleten aktív terrorszervezetek fő bevételi forrásai az ember-, kábítószer- és fegyver csempészet[28].

[26] Guidelines For Integrated Border Management In The European Commission External Cooperation Extracted Version March 2015 Published By ICMPD

[27] Szendrei Ferenc: A pénzmosás határterületei I.-II. A terrorizmus finanszírozás p-13.

[28] The Use of Small Arms & Light Weapons byTerrorist Organisations as a Source of Finance in the Middlee East and North Africa. Forrás: https://icct.nl/sites/default/files/2022-12/The-Use-of-Small-Arms-Light-Weapons-by-Terrorist-Organisations-as-a-Source-of-Finance-in-the-Middle-East-and-North-Africa.pdf (Letöltés ideje: 2025. január 31.)

A vezényelt rendészeti szakembereken – a nemzetközi szervezetek előírásait és a fogadó ország jogszabályait betartva – keresztül lehetőség van a válságövezetekből érkező, hazánk biztonságát érintő, első kézből származó, megbízható információkhoz való hozzáférésre is.

Az EU KBVP civil missziók, azon belül a közel-keleti missziók tevékenységének fontosságát, az érintett térségek stabilitásában betöltött szerepét az uniós és a tagországok vezetői is elismerik. Ugyanakkor jelenleg az egyes tagországok rendészeti szerveinek leterheltsége, a külső határok hatékony ellenőrzésének biztosítása, a terrorfenyegetettség, szervezett bűnözés elleni fellépés leköti a nemzeti hatóságokat, a rendészet figyelme a különböző válságövezetekben végzett tevékenységekre csökkent. Például jelenleg a magyar rendőrség állományából 1 fő teljesít szolgálatot a közel-keleti térségben[29]. Írássommal szeretném a rendészettudomány művelői és a szakmai vezetők figyelmét az EU közel-keleti, rendészeti erővel végrehajtott válságkezelési tevékenységének fontosságára felhívni.

A kutatás során alkalmazott módszerek

Kutatásom során különböző módszereket alkalmaztam, amelyekkel igyekeztem felmérni az EU KBVP közel-keleti válságkezelő missziók tevékenységét, működésének hatékonyságát.

A kutatás kezdeti szakaszában tanulmányoztam a közel-keleti térség történelmét, a régióban jelenleg is jelenlevő konfliktusok kialakulásának okait, azok gyökereit. A nemzetközi és hazai szakirodalmat felhasználva áttekintettem a nemzetközi rendőri, rendészeti békefenntartás, polgári válságkezelés kialakulását, a nem katonai erővel végrehajtott tevékenységek fejlődését a békefenntartásban, nemzetközi válságkezelésben alkalmazott rendőri, rendészeti szerepvállalás evolúcióját. Kutatásom során elsődleges és másodlagos források elemzését hajtottam végre. A kutatáshoz felhasználtam elsődleges forrásként az EU hivatalos dokumentumait, az EU KBVP Közel-Keleten működő missziók és más uniós intézmények által készített jelentéseket. A jelentések tartalmazzák az adott misszió tevékenységével, eredményességével kapcsolatos információkat a hatékonyságot esetleg gátló tényezőket, például az egyes missziók működési területén aktuális biztonsági helyzetet, vagy infrastrukturális problémákat. Másodlagos forrásokként az EU KBVP tevékenységéről, a közel-keleti válságkezelésről publikált tudományos írásokat, cikkeket, könyveket,

[29] Forrás: Rendőrségi Oktatási és Kiképző Központ

munkadokumentumokat és EU KBVP szakpolitikai jelentéseket tekintettem át. Tanulmányoztam az EU nemzetközi válságkezeléshez kapcsolódó képzési, felkészítési rendszert, annak működését.

A fentieken túl írásom elkészítése során nagyban támaszkodtam a saját szakmai tapasztalataimra, amelyeket korábban a különböző nemzetközi, köztük közel-keleti válságkezelő, rendőri békefenntartó missziókban szereztem. Eddigi hivatásos pályafutásom során őszesen három alkalommal több, mint két évet töltöttem a Köze-Keleten, ahol személyes tapasztalatokat szereztem az EU KBVP és más nemzetközi szervezetek rendészeti erővel végrehajtott válságkezelő tevékenységéről. Mivel különböző végrehajtói és vezetői feladatokat is elláttam a KBVP keretein belül, így lehetőségem volt az EU válságkezelési tevékenysége működésének átfogó megismerésére. A missziós területen működő helyi rendvédelmi és igazságügyi szervek tagjaival való napi munkakapcsolaton keresztül megismerhettem a helyi partnerek, mint az EU KBVP tevékenyégének „kedvezményezettjei" véleményét, a nemzetközi partnerekkel való együttműködésük attitűdjét.

Mivel több mint tíz éven keresztül az EU és más nemzetközi szervezetek által szervezett polgári válságkezelési, rendészeti békefenntartó missziók hazai hátértámogatási rendszerében is volt lehetőségem szolgálatot teljesíteni, így az elméleti ismeretek mellett személyes szakmai tapasztalatokat szereztem. Megismerhettem a KBVP missziók működését meghatározó jogi szabályozást, annak kialakításának rendszerét, a misszióba jelentkező nemzeti szakértők kiválasztásával, felkészítésével kapcsolatos eljárásrendet. Szekértőként részt vettem az EU nemzetközi válságkezelési tevékenységét támogató reformok szakmai előkészítésben, az EU KBVP-hez kapcsolódó hazai politikai döntéselőkészítés szakmai támogatásban. A dolgozatom megírása során nagyban támaszkodtam ezekre a személyes szakmai tapasztalatokra.

A téma tudománytani behatárolása

Kutatásom a társadalomtudományok közé tartozó rendészettudomány tudományágba sorolható. Ezen túl a kutatott téma interdiszciplináris jellegű, több területen kapcsolódik más tudományágakhoz. A kapcsolódó tudományágak közül meghatározó a hadtudomány, mivel az írásom történeti áttekintő fejezetéből egyértelműen kitűnik, hogy a civil, rendészeti erővel végrehajtott nemzetközi válságkezelés, békefenntartás, az ez irányú katonai feladatokból fejlődött ki, majd vált különálló tevékenységgé. Ezen kívül a missziós területen, háborús válságövezetekben megjelenő biztonsági kihívások, a feladat jellege miatt elengedhetetlen

bizonyos katonai ismeretek átadása a nemzetközi polgári válságkezelési, rendészeti békefenntartó tevékenységet végrehajtó állomány számára. A fentieken túl egyértelmű kapcsolódás állapítható meg az állam- és jogtudományokkal. A nemzetközi polgári válságkezelési, rendészeti békefenntartó feladatok szabályozását nemzetközi, uniós, a küldő, valamint a fogadó országok nemzeti jogszabályai, nemzetközi szerződések határozzák meg. Így a választott téma, annak kutatása szorosan kapcsolódik az állam- és jogtudományokhoz. Ezen túlmenően szintén fontos kapcsolódás az állam- és jogtudományokkal a feladat jellegéből adódóan a missziók nemzetközi állományának a fogadó ország modern, egyetemes normák szerinti jogszabályi környezetének kialakításában, jól működő, átlátható, elszámoltatható rendészeti és igazságszolgáltatási rendszer kiépítésében való részvétele.

Kutatási Hipotézisek

Az első hipotézis megfogalmazása:

Az EU katonai erő alkalmazása nélkül, viszonylag kis létszámú rendészeti szakember, civil szakértő tudására építve képes hatékonyan békét építeni, a kialakult válság kezelésében aktívan részt venni.

A második hipotézis megfogalmazása:

EU tagországonként politikai és szakmai szinten nagyobb figyelmet érdemel a missziós feladatok ellátására alkalmas rendészeti, rendőr és civil pályázók jelölése, támogatása.

A harmadik hipotézis megfogalmazása:

A hosszútávra egy, két vagy több évre vezényelt szakértők mellett, rövidtávra speciális szakértelemmel rendelkező rendőrök, rendészeti szakemberek civil szakértők (speciális szakértői csoportok) eseti vezénylésével növelhető az EU közel-keleti és egyéb válságkezelő misszióinak hatékonysága.

A negyedik hipotézis megfogalmazása:

Az egyes tagországok regionális együttműködésen (Magyarország esetében például a Visegrádi 4) keresztül erősíthető az EU Közös Biztonság- és Védelempolitika ernyője alatt működő civil/rendőri missziók hatékonysága.

A kutatási célkitűzések

1. Kutatásom célja, hogy bemutassam az EU Közel-Keleten kifejtett polgári válságkezelő, békefenntartó tevékenységét, annak eredményességét, az azokat meghatározó tényezőket, az EU missziókba vezényelt rendőrök, rendészeti szakemberek, civil szakértők szerepvállalását, fő feladatait, a tevékenységet befolyásoló tényezőket, a fejlesztés lehetséges területeit.
2. A kutatással szeretném támogatni a szemléletváltás erősítését. A nemzetközi szervezetek (EU, ENSZ, EBESZ, NATO, stb.) válságkezelői misszióiban a katonai feladatok végrehajtása (békekikényszerítés, békefenntartás) után/mellett rendészeti szakemberek részvétele legalább olyan fontos a helyi közigazgatás, rendvédelmi szervek reformjának támogatása, hatékonyságuk erősítése érdekében, elősegítve az adott térség stabilizálását. Ettől függetlenül véleményem szerint a mai napig szakmai és a rendészettudomány sem fordít kellő figyelmet a rendészeti békefenntartásra.
3. Reményeim szerint a kutatás a későbbiekben segítséget nyújthat a nemzetközi válságkezeléshez, rendőri békefenntartáshoz kapcsolódó hazai feladatok eredményes tervezése, szervezése, végrehajtása során.

A kutatáshoz kapcsolódó főbb fogalmak

A Közös Biztonság- és Védelempolitika (KBVP) az Európai Unió politikai és katonai irányelveit, valamint külföldön végrehajtott békefenntartó, válságkezelő katonai műveleteinek és civil misszióinak politikai, jogi, működési kereteit határozza meg. Az EU 2016-os globális biztonsági stratégiája[30] tartalmazza a KBVP fő célkitűzéseit, a Lisszaboni Szerződés pedig szabályozza az egyes EU intézmények KBVP-n belüli feladatait, és a döntéshozatalban megerősíti az Európai Parlament szerepét. Az EU-t érintő globális biztonsági kihívásokkal szembeni hatékony uniós fellépés erősítése érdekében az elmúlt években a KBVP komoly stratégiai és műveleti felülvizsgálaton és módosításon ment keresztül. A KBVP alapvetően az EU-val szomszédos földrajzi területekre koncentrál (pl.: Balkán, volt szovjet utódállamok, Közel-Kelet, Észak-Afrika) ahol a politikai instabilitás, polgárháborús, háborús viszonyok olyan globális biztonsági kihívásokat generálnak, mint a terrorizmus, fegyver-, áru-, ember-, kábítószercsempészet, illegális migráció, amelyek nem csak az adott térséget, de az EU-t is veszélyeztetik.

[30] Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe. Global Strategy for the European Union's Foreign And Security Policy Forrás: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/eugs_review_web_0.pdf (Letöltés ideje: 2025. január 31.)

Az EU tagállamai 2016. szeptember 16-án Pozsonyban megerősítették szándékukat az EU külső biztonsággal és védelemmel kapcsolatos együttműködésének megerősítésére. Az EU a KBVP keretein belül igyekszik aktív részese lenni a nemzetközi biztonság megteremtését célzó erőfeszítéseknek[31].

Polgári válságkezelés. A nemzetközi szerveztek (pl. EU, ENSZ, EBESZ, stb.) irányításával nem katonai személyzettel, szakértőkkel (pl. rendőrök, igazságügyi szakemberek) végrehajtott válságkezelő tevékenység, melynek célja a helyi közigazgatás helyreállítása vagy bukott államok esetében, polgárháborús viszonyok között, ha a helyi rendvédelmi szervek a közrendet, közbiztonságot nem tudják biztosítani, ideiglenes jelleggel végrehajtói feladatok ellátása. A nemzetközi gyakorlatban és szakterminológiában minden polgári, ami nem katonai szerepvállalás, így a rendőri tevékenység is annak minősül.

EU civil/rendőri missziói. Az EU KBVP civil/rendőri missziói, katonai erő alkalmazását mellőző missziók célja a békefenntartás, válságkezelés, válság megelőzés, a nemzetközi béke, biztonság erősítése, a jogállamiság megteremtésének támogatása, embercsempészet, emberkereskedelem, kalózkodás elleni hatékony fellépés. A tevékenység olyan az Unión kívüli harmadik országokra, földrajzi – háború, polgárháború, egyéb válság sújtotta – területekre koncentrál, amelyek a különböző globális biztonsági kihívások kiinduló pontjai, ezzel közvetlen veszélyt jelentenek az EU-ra is. Az EU KBVP, a migráció, terrorizmus kibocsájtó és tranzit országokban való szerepvállalása, azon belül a jogállamiság kiépítését, helyi rendvédelmi szervek reformját támogató EU missziók fontos szerepet töltenek be a válság sújtotta, háborús övezetekben működő helyi közigatás fejlesztésében, működésének támogatásban.

Közel-Kelet. A kifejezés bár egy földrajzilag jól behatárolható területet jelöl, amely nagyrészt Ázsiában helyezkedik el, de nyugati határa Egyiptom révén Afrikába is benyúlik, mégis inkább politikai, történelmi, kevésbé földrajzi értelemben használt fogalom, amely alapvetően a 20. század folyamán jött létre köszönhetően a területén felfedezett kőolajnak és a bonyolult etnikai-vallási-politikai viszonyoknak. Az Oszmán Birodalom felbomlásával, majd az azt követő brit gyarmatosítás megszűnésével és Izrael Állam megalakulásával az etnikai, vallási, politikai ellentétek fegyveres konfliktusokba torkoltak. A politikai instabiltás, a háborús, polgárháborús viszonyok, amelyek különböző globális biztonsági kihívások

[31] The CSDP's renaissance. Challenges and opportunities for the eastern flank.
Forrás: https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/osw-commentary/2017-06-28/csdps-renaissance-challenges-and-opportunities-eastern-flank (Letöltés ideje: 2025. január 31.)

(terrorizmus, fegyver-, áru-, kábítószer-, embercsempészet, emberkereskedelem, stb.) kiinduló pontja.

Rendészet, rendvédelem. Az értekezés során gyakran használom a rendészet és rendvédelem fogalmakat. Gyakran a két kifejezést egymás szinonimájaként használjuk, ami nem biztos, hogy jó gyakorlat. A magam részéről a rendészeti tevékenység, rendészeti szakemberek említéskor a Rendészettudományi szaklexikonban foglaltakat veszem alapul.

A Rendészet: „*(1) a közigazgatási (államigazgatási, önkormányzati) szervek olyan rendeltetésszerű tevékenysége, megnyilvánulása, amely az állami és társadalmi → rendvédelmét, a jogszabályok megtartását, a jogsértések megelőzését, elhárítását, a megsértett jogrend helyreállítását hivatott biztosítani leginkább igazgatási, legvégső esetben pedig → kényszerítő eszközökkel. (2) olyan állami tevékenység, amely a jogilag szabályozott → közrend, → közbiztonság megóvását jelenti. Ebben a megközelítésben mivel a rendvédelmi szervek rendészeti tevékenységet végeznek, egyúttal rendészeti szerveknek is tekinthetők. Rendészeti tevékenységet széles körben ellátnak más ágazathoz tartozó szervek is, pl. építésrendészet, üzemrendészet, → ebrendészet, ezért a ~ ilyen értelemben tágabb a rendvédelem fogalmánál, a közigazgatás egy sajátos része. (3) A közigazgatás azon része, amelynek küldetése az → állam belső rendjének valamint a közrendnek és a közbiztonságnak a fenntartása, a társadalom tagjainak, ill. alapvető értékeinek az oltalmazása, az ezeket sértő, veszélyeztető jogsértő cselekmények megelőzése, elhárítása, megszakítása, akár legitim fizikai → erőszak alkalmazásával is. Mivel az igényelt → biztonság megteremtése rendkívül komplex, szerteágazó tevékenység, ezért csak társadalmi kooperáció és kollektív munka eredményeként teljesíthető, amelyben a rendvédelmi szervek mellett fontos szerepet kapnak az önkormányzatok, a magánbiztonsági vállalkozások, a civil önvédelmi szervezetek is. (4) A ~ a közigazgatás legrégebbi tevékenysége, és mint közhatalmi tevékenységnek feladata a kialakult rend, szabályok megvédelmezése, tiltó, korlátozó, kötelező rendészeti közigazgatási cselekmények ellátása. A rendészeti igazgatás Európa abszolút monarchiáinak késői korszakában alakult ki a maga teljes differenciáltságában. A ~ a mai modern társadalomban olyan állami tevékenység, amely a jogilag szabályozott közrend, közbiztonság megóvását jelenti, azaz mindazoknak a → veszélyeknek, jogsértéseknek az elhárítását, megelőzését, amelyek a közrendet, közbiztonságot, köznyugalmat veszélyeztetik, ill. zavarják*

„A rendvédelem iskola hívei a rendvédelmi szerv kifejezéssel az adott szerv militarista, katonai jellemzõit (hivatásos szolgálati viszony, egyenruha és fegyverviselésijog, szigorú hierarchia stb.) kívánják hangsúlyozni."[32]

Ennek megfelelően, amikor rendészetről teszek említést az anyagban, akkor az EU tagországok KBVP missziókba vezényelt nemzetközi állományának (rendőrök, határrendészek, vámtisztviselők) tagjait, tevékenységét értem alatta. A rendvédelmi, rendfenntartó szervek, tevékenység alatt helyi, iraki és palesztin szervezetek tevékenységét értem, amelyek szervezeti felépítése, vezetés-irányítási rendszereik, feladatrendszerük inkább katonai jellegű, kevésbé tekinthető a közigazgatás részének.

1.A Közel-Kelet történelmének áttekintés

A mai fogalmaink szerint meghatározott közel-keleti térség egykori nagy civilizációk születési helye. Úgymint Mezopotámia[33], ahol már időszámításunk előtti évezredekben magas szintű, fejlett állattenyésztés, öntözéses földművelési rendszer alakult ki. Fejlett volt emellett a kézműipar, képzőművészet[34]. Itt alakultak ki a világon mai napig meghatározó egyisten hivő vallások, mint a zsidó vallás[35], a kereszténység[36], vagy az iszlám[37] . A hetedik században arab törzsek hódítottak a területen, kultúrájuk keveredett a meghódított népek őshonos kultúráival, az arab nyelv és az iszlám vallás meghatározó vált a térségben.

A tizenharmadik században egy török etnikumú törzs a vezetőjükről elnevezett oszmánok hódító hadjáratba kezdtek[38], amelynek eredményeképpen létrejött az Oszmán Birodalom. Az Oszmán Birodalom, évszázadokon keresztül szinte az egész közel-keleti térséget ellenőrzése alatt tartotta.

---

[32] Christian László: A Bizonytalan Alapra Épülő Ház, Avagy A Rendészet Fogalmainak Tisztázása Iustum Aequum Salutare Vi. 2010/1. · p. 179.
[33] Mezopotámia. Forrás: https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-keresztyen-bibliai-lexikon-C97B2/m-CA1F3/mezopotamia-CA2DA/ (Letöltés ideje: 2024. március 10.)
[34] Babiloni birodalom. Forrás: https://lexikon.katolikus.hu/B/babiloni%20birodalom.html (Letöltés ideje: 2024. március 10.)
[35] A zsidó vallás.
Forrás: https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/TenyekKonyve-tenyek-konyve-1/1988-2/vallasok-2003/a-zsido-vallas-201D/ (Letöltés ideje: 2024. március 10.)
[36] A kereszténység.
Forrás: https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/TenyekKonyve-tenyek-konyve-1/1988-2/vallasok-2003/a-keresztenyseg-2004/ (Letöltés ideje: 2024. március 10.)
[37] Az iszlám.
Forrás: https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/TenyekKonyve-tenyek-konyve-1/1988-2/vallasok-2003/az-iszlam-2029/ (Letöltés ideje: 2024. március 10.)
[38] Az Oszmán Birodalom kialakulása és virágkora.
Forrás: http://tortenelemcikkek.hu/node/515 (Letöltés ideje: 2024. március 10.)

A Közel-Kelet jelenlegi államainak modernkori határai a huszadik század első felében alakultak ki, miután a központi hatalmak[39] oldalán harcoló Oszmán Birodalom összeomlott és az első világháborút követően a területet Nagy Britannia és Franciaország osztotta fel. A térség egyes országai a második világháború után lettek ténylegesen függetlenek. Az egykor hatalmas gyarmatbirodalmak mandátuma megszűnt a terület felett, de az ott található ásványkincsekért, főként olajért, gázért és a hatalomért folytatott versenyben mai napig meghatározó szerepet játszanak[40].

1.1. Ottomán éra

Az Oszmán Birodalom több évszázadon keresztül ellenőrzése alatt tartotta, saját területként irányította a térséget, fővárosából, Konstantinápolyból (ma Isztambul) kormányozta a mai Közel-Keletnek hívott terület jelentős részét. A hatalmas Oszmán Birodalom összeomlott, miután a törökök az I. világháborúban a vesztesek oldalán vettek részt. Az 1916-os Sykes-Picot-megállapodásban[41] Nagy-Britannia és Franciaország a cári Oroszország támogatásával titkos egyezséget kötött az Oszmán Birodalom alapvetően nem törökök által lakott közel-keleti területeinek saját győzelmük esetén, egymás közötti lehetséges felosztásáról. A számukra győztes háború után több, későbbi szerződéskötéssel megerősítve a britek és franciák feldarabolták az oszmánok által korábban ellenőrzött területeket. Ezeket a területeket saját birodalmaikba integrálták. Az első világháború után a győztesek a határokat saját érdekeik szerint húzták meg a Közel-Keleten. Például a kereskedelmi útvonalakhoz való hozzáférést helyezték előtérbe a területek „feldarablásánál" és nem igazán vették figyelembe a helyiek érdekeit, az etnikai vagy vallási határokat. Irak, Izrael, Jordánia, Libanon, Palesztina, Szíria és Törökország jelenkori határai nagyrészt a mai napig ugyanazok maradtak, amelyeket a britek és a franciák jelöltek ki több mint száz évvel ezelőtt. Ezek a mesterségesen meghúzott határvonalak sok esetben a mai napig kettévágnak olyan közös történelemmel és közös identitással rendelkező csoportokat, – például beduinokat,[42] kurdokat[43] – akik más-más országban kénytelenek élni. Ezzel párhuzamosan pedig olyan törékeny, egységes nemzeti

[39] Központi hatalmak.
Forrás: https://www.elsovilaghaboru.com/tortenete/thesaurus/view/kozponti_hatalmak (Letöltés ideje: 20204. március 10.)
[40] Isaszegi János (2015): A 21. század élettérháborúi a földért, a vízért, az élelemért, a létezésért! Válságövezetek konfliktusai és háborúi. Budapest Magyarország: Gondolat Kiadó, 2015. p. 151.
[41] Rostoványi Zsolt Sykes–Picot-Egyezmény: Az „Arabság Trianonja"? Közép-Európai Közlemények XIII. évf. 2020/1. No. 48. pp. 213-224.
[42] Bedouin people. Forrás: https://www.britannica.com/topic/Bedouin (Letöltés ideje: 2024.március 11.)
[43] Kurd people. Forrás: https://www.britannica.com/topic/Kurd (Letöltés ideje: 2024. március 11.)

identitással nem vagy kevésbé rendelkező országokat hoztak létre, ahol különböző etnikai és vallási csoportokat kényszerítettek együttélésre.

Pedig az első világháború után a térségben élők nem ezt az irányt választották! A Szíriai Kongresszus 1920. március 8-án kiadott egy függetlenégi nyilatkozatot a főként arab nyelvet beszélő Nagy-Szíria területén (a mai Libanon, Szíria, Jordánia, Palesztina, Izrael) élő népek nevében[44]. Aznap, mint egy demokratikus monarchia, megkoronázták Faisal királyt[45], Nagy-Szíria uralkodóját.

Rasid Rida sejk[46], a korszak egyik nagy iszlám gondolkodója lett a kongresszus elnöke, és felügyelete alatt kidolgoztak egy demokratikus alkotmányt, amely létrehozta a világ első arab demokráciáját, és egyenlő jogokat biztosított minden polgárnak, beleértve a nem muszlimokat is. Az arabok úgy érezték, mivel részt vettek az oszmánok elleni harcban, ezért rájuk is vonatkoznak Woodrow Wilson[47], akkori amerikai elnök által megfogalmazott, a bolygónk világháború utáni békéjének hosszútávú fenntartását garantálni hivatott alapelvek[48]. A tizennégy pontos nyilatkozat ötödik pontja: *Az összes gyarmati elnyomás alatt élő nép igényének szabad, elfogulatlan és teljesen pártatlan rendezése, annak az elvnek a szigorú betartása alapján, hogy a szuverenitás idevonatkozó kérdéseinek eldöntésénél az érintett lakosság érdekei ugyanolyan súllyal essenek latba, mint annak a kormánynak (gyarmattartó) méltányos érdekei, amelynek igényei jogosságát el kell bírálni.* Faisal király a párizsi békekonferencián megnyerte az amerikaiak támogatását az önrendelkezéshez, de más antanthatalmak saját gyarmati érdekeiket helyezték előtérbe.

Franciaország, Nagy-Britannia nem ismerte el a damaszkuszi kormányt, ehelyett azzal az ürüggyel, hogy az arabok még nem álltak készen a saját területeik kormányzására, a franciák 1920 júliusában megszállták Szíriát és fegyverrel megdöntötték a kormányt, majd a két hatalom felosztotta a területet egymás között. Az arab demokratikus reformerek törékeny koalíciója szétesett. A külföldi beavatkozásnak, a mesterséges határok meghúzásának pedig máig ható negatív következményi vannak.

[44] Elizabeth F. Thompson: How the West Stole Democracy from the Arabs: The Syrian Congress of 1920 and the Destruction of its Historic Liberal-Islamic Alliance 2020 p. xi.
[45] Faisal I king of Iraq. Forrás: https://www.britannica.com/biography/Faisal-I (Letöltés ideje: 2025. január 29.)
[46] Rashīd Riḍā Islamic scholar. Forrás: https://www.britannica.com/biography/Rashid-Rida (Letöltés ideje: 2025. január 29.)
[47] Woodrow Wilson 28th president of the United States.
Forrás: https://www.britannica.com/biography/Woodrow-Wilson (Letöltés ideje: 2025. január 29.)
[48] Fourteen Points, United States declaration.
Forrás: https://www.britannica.com/event/Fourteen-Points (Letöltés ideje: 2025. január 29.)

1.2 Izrael állam születése

A földközi tenger keleti partvidékén a környező arab országok gyűrűjében helyezkedik el a zsidó állam, Izrael. Izrael Állam, mint egy közös zsidó haza megteremtésének gondolata egészen az Ószövetségi időkig nyúlik vissza[49]. Az ősi vallási írások szerint Mezopotámiából a Kr. e. 2. évezredben isteni sugallatra telepedett át Ábrahám, egy pásztorkodó törzs feje és családja Kánaán földjére. Ábrahám később az istennel szövetséget kötött, amely szövetség része volt Kánaán földje, mint Ábrahám leendő birtoka[50]. Ábrahám későbbi leszármazottjai, Jákob és tizenkét fia, Egyiptom földjére vándoroltak és ott telepedtek le. Ott az idő múlásával nagy néppé gyarapodtak és jól éltek a fáraó birodalmában[51]. De később ez megváltozott, a zsidók sorsa rosszra fordult, a fáraók kényszermunkával sújtották és sanyargatták a zsidó népet, akik aztán Mózes vezetésével, negyvenévnyi vándorlás után visszatértek atyáik földjére, amelyet isten a zsidó népnek ígért[52]. Az elkövetkező évszádokban a zsidó valláshoz (néphez) tartozó személyek különböző vándorlásai, a rájuk ható események hatására szinte az egész közel-keleti térségben jelen voltak.

A zsidó nép szétszórattatásának, a diaszpóra kialakulásának egyik fő indikátora az időszámításunk kezdete körüli időkben történt, amikor a nép különböző csoportokra esett szét: a farizeusokra[53], a szadduceusokra[54], a szikariánusokra[55] és a zelótákra.[56] A csoportok közül néhányan fellázadtak a térséget akkor uraló Római Birodalom ellen, amely azt keményen megtorolta és végső csapást mért a zsidó szuverenitásra Izraelben. Ez a zsidók számára a végső száműzetést jelentette, amely közel 2000 évig tartott.

A XIX. század második felében, amikor a nacionalizmus és a vele párhuzamos antiszemitizmus, a zsidógyűlölet felerősödött Európában, a zsidók között előtérbe került a cionizmus gondolata[57]. A cionizmus modernkori atyja, a budapesti születésű újságíró Herzl

[49] A Zsidó Nép Rövid Története.
Forrás: https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/KonyvekKonyve-a-konyvek-konyve-2/a-bibliarol-14D6/az-oszovetseg-154C/a-zsido-nep-rovid-tortenete-154F/ (Letöltés ideje: 2024. március 11.)
[50] Ószövetség, Mózes első könyve 15. fejezet 1-7.
[51] Ószövetség, Mózes első könyve 46. fejezet
[52] Ószövetség, Mózes ötödik könyve, 34-35. fejezet.
[53] Magyar Katolikus Lexikon, farizeusok. Forrás: https://lexikon.katolikus.hu/F/farizeusok.html (Letöltés ideje: 2024. november 23.)
[54] Magyar Katolikus Lexikon, szadduceusok. Forrás: https://lexikon.katolikus.hu/S/szadduceusok.html (Letöltés ideje: 2024. november 23.)
[55] Magyar Katolikus Lexikon, szikáriusok. Forrás: https://lexikon.katolikus.hu/S/szik%C3%A1riusok.html (Letöltés ideje: 2024. november 23.)
[56] Magyar Katolikus Lexikon, zeloták. Forrás: https://lexikon.katolikus.hu/Z/zel%C3%B3t%C3%A1k.html (Letöltés ideje: 2024. november 23.)
[57] Magyar Katolikus Lexikon, cionizmus. Forrás: https://lexikon.katolikus.hu/C/cionizmus.html (Letöltés ideje: 2024. március 11.)

Tivadar volt. Aki, mint egy asszimilálódni akaró középosztálybeli látta, hogy a többségi társadalom nem fogadja be igazán a zsidókat Európában, ezért papírra vetette gondolatait, amiben hangsúlyozta az összefogást és a „hazatérés" fontosságát. Az őshazába való visszatérés szempontjából 1917-ben következett be igazi áttörés. A brit kormányzat kijelentette, hogy támogatják a zsidó nép számára egy Palesztina területén történő önálló állam létrehozását. Ezt Arthur James Balfour[58], akkori brit külügyminiszter levelében fogalmazta meg, amelyet Lionel Walter Rothschildnak[59] a brit zsidó közösség egyik vezetőjének írt[60]. Az Oszmán Birodalom összeomlása után a britek vonták ellenőrzésük alá Palesztinát, a cionisták támogatásával megkezdődött a zsidó be-, vagy, ahogy ők fogalmaztak visszavándorlás a területre. Az érkezők egyre nagyobb termőterületeket vásároltak meg. Ez a beáramlás feszültséghez vezetett a zsidó közösségek és az ott élő arabok között. A termőföldek birtoklásával, Palesztina jövőjével kapcsolatos a két népcsoport közötti nézeteltérések, valamint a mindkét részről a mélyen gyökerező meggyőződés, hogy a britek nem lesznek képesek egyezséget teremteni a két fél között, egyenesen vezetett az erőszakhoz. A kisebb helyi közösségek közötti zavargások, egymás elleni tüntetések végül az 1930-as évek végén fegyveres összecsapásokban csúcsosodtak ki[61]. A fegyveres erőszak több ezer arab és zsidó civil, valamint több száz brit katona életét követelte. Mivel Nagy Britannia politikai vezetői nem voltak meggyőződve arról, hogy Palesztinát továbbra is ellenőrizni, uralni tudják, ezért arra a döntésre jutottak, hogy Palesztina területén két külön államot, egyet a zsidók és egyet a palesztinok (arabok) részére kell létrehozni[62].

A második világháború és a holokauszt borzalmai, a több millió európai zsidó állampolgár elpusztítását követően a britek által uralt Palesztinában a zsidó vezetők egyre erősebben követelték egy saját, önálló állam létrehozását. Mivel ezt politikai eszközökkel nem sikerült elérni, ezért erőszak alkalmazásához folyamodtak, zsidó felkelés tört ki a britek ellen. A fegyveres erőszak további terjedésének megakadályozására az ENSZ Közgyűlés 1947-ben bejelentette, hogy Palesztinát külön zsidó és arab területre, két önálló államalakulatra osztják

[58] Past Prime Ministers, Arthur James Balfour.
Forrás: https://www.gov.uk/government/history/past-prime-ministers/arthur-james-balfour (Letöltés ideje: 2024. november 24.)
[59] Lionel Walter (Walter) Rothschild (1868-1937).
Forrás: https://family.rothschildarchive.org/people/102-lionel-walter-walter-rothschild-1868-1937 (Letöltés ideje: 2024. november 24.)
[60] Balfour Declaration, United Kingdom (1917).
Forrás: https://www.britannica.com/event/Balfour-Declaration (Letöltés ideje: 2024. március 11.)
[61] The Arab Revolt. in Palestine in History.
Forrás: https://www.britannica.com/place/Palestine/The-Arab-Revolt (Letöltés ideje: 2024. március 11.)
[62] Penny Sinanoglou: British Plans for the Partition of Palestine, 1929-1938 The Historical Journal, Vol. 52, No. 1 (Mar., 2009), pp. 131-152

fel. Az ENSZ Közgyűlése által 1947. november 29-én elfogadott 181. számú határozata, Palesztinát zsidó és arab államokra való felosztását javasolta (egy Jeruzsálemet és Betlehemet magában foglaló nemzetközi övezet mellett)[63]. A zsidó politikai vezetők 1948 májusában, Nagy-Britannia katonáinak a területről történő kivonása után kikiáltották Izrael Állam függetlenségét. Az arabok azonban elutasították az ENSZ két állami felosztási tervét, amely szerintük elvette tőlük őseik földjét. A szomszédos Egyiptom volt az egyik hangadó és domináns erő az Arab Ligán[64] belül, amelynek nyomására Palesztina felosztását és egy zsidó állam létrehozását teljes mértékben kizáró határozatot fogadott el a liga[65].

A palesztinokból és főként szomszédos arab országok – Libanon, Szíria, Jordánia, Egyiptom, Irak, de voltak köztük cserkeszek és bosnyákok – önkénteseiből álló Arab Felszabadítási Hadsereg (Arab Liberation Army - ALA) támadást indítottak a frissen függetlenségét kikiáltó Izrael Állam ellen. Az „arab koalíció" célja, hogy támogassák a helyi arabokat és megakadályozzák a terület felosztását. A támadás az izraeliek kemény ellenállása következtében összeomlott és az arab erők végül vereséget szenvedtek[66]. Míg az izraeliek erre a fegyveres összecsapásra függetlenségi háborúként tekintenek, az arabok nakba (arabul "katasztrófa") néven említik. Az ezt követő évtizedekben csak néhány arab ország és a Palesztin Hatóság – az 1994-es oslói megállapodás aláírása után – vette fel a hivatalos diplomáciai kapcsolatokat Izraellel, és ismerte el azt, független országként. Az utóbbi években azonban az a közös fenyegetés, amelyet Izrael és az arab államok Irán részéről éreznek, több országot is arra késztetett, hogy megkezdje a kapcsolatok normalizálásának folyamatát a zsidó állammal[67].

1.3 Szuezi válság

A huszadik század első felében a Török Birodalom összeomlása után Nagy-Britannia és Franciaország a Közel-Kelet szinte egész területét ellenőrizte. Közösen kezelték a Szuezi-csatornát – a Földközi-tengert az Indiai-óceánnal összekötő, kulcsfontosságú vízi utat – Egyiptomban. A csatorna, az egyiptomi Szuezi-szoroson keresztül észak-déli irányban húzódó,

[63] United Nations Resolution 181. Forrás: https://www.britannica.com/topic/United-Nations-Resolution-181 (Letöltés ideje: 2024. március 11.)
[64] Arab Liga. Forrás: https://hu.adat.one/orszagok/arab-liga (Letöltés ideje: 2024. július 15.)
[65] Michael Eppel: The Arab States and the 1948 War in Palestine: The Socio-Political Struggles, the Compelling Nationalist Discourse and the Regional Context of Involvement. Middle Eastern Studies , January 2012, Vol. 48, No. 1 (January 2012), pp. 14.
[66] The Battle for Jerusalem, 1948. Forrás: https://www.jerusalemstory.com/en/photo/battle-jerusalem-1948 (Letöltés ideje: 2024. július 15.)
[67] Israel and the Arab states: between conflict and interdependence.
Forrás: https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/osw-commentary/2023-04-04/israel-and-arab-states-between-conflict-and-interdependence (Letöltés ideje: 2024.július 15.)

a Földközi- és Vörös tengert összekötő, mesterségesen épített vízi út. A csatorna választja el Ázsiát Afrikától. Megépítésével lerövidült és egyszerűsödött Európa, az Indiai- és a Csendes óceáni kereskedelmileg fontos területek közötti tengeri közlekedés. A csatorna a világ egyik legforgalmasabb hajózási útvonala, amelynek hossza 193 km[68]. Ennek a mesterséges hajózási útvonalnak az építése 1859-ben kezdődött el és 10 évig tartott. A csatornát a francia alapítású Szuezi-csatorna Társaság, (Compagnie universelle du canal maritime de Suez)[69] üzemeltette. Kezdetben francia befektetők birtokolták a társaság részvényeinek felét, a fennmaradó részvények jelentős része Egyiptom akkori kormányzójának Szaíd pasának kezében volt[70]. Később utódja, Ismail pasa[71], 1875-ben pénzügyi gondok miatt eladta Egyiptom részvényeit az Egyesült Királyság kormányának. A különböző nagyhatalmak Afrika, Közel-Kelet, Kelet-Ázsia ellenőrzéséért vívott versengés részeként stratégai fontosságúnak tartották a csatorna ellenőrzését. Ennek következményeként a britek 1882-ben átvették Egyiptom irányítását. A britek uralmának az 1952-es egyiptomi forradalom vetett véget[72]. Egyiptom önálló, független köztársaság lett.

Egyiptom akkori, karizmatikusnak tartott vezetője, az antiimperialista nézeteket való Gamal Abdel Nasszer[73] 1956-ban bejelentette, hogy országa átveszi ("államosítja") a csatornát. Az egyiptomi döntés előzménye, hogy Egyiptomnak a kommunista országokhoz, főként Csehszlovákiához és a Szovjetunióhoz kötődő, erősödő politikai és gazdasági kapcsolataira válaszul az Egyesült Államok és Nagy Britannia visszavonta az Asszuáni-gát[74] építésére ígért gazdasági támogatást. Nasszer az amerikai és brit döntésre úgy reagált, hogy hadiállapotot hirdetett a csatornán és azt övező területeken, és átvette az irányítást a Szuezi-csatorna Társaság felett. Majd kijelentette, hogy a csatornán áthaladó hajók után járó díjakból fogják finanszírozni az Asszuáni-gát megépítését. Nagy-Britannia és Franciaország attól tartott, hogy Nasszer lezárja a csatornát és elvágja a Perzsa-öbölből Nyugat-Európába áramló kőolajszállítmányokat.

---

[68] Suez Canal canal, Egypt. Forrás: https://www.britannica.com/topic/Suez-Canal (Letöltés ideje: 2024. július 16.)
[69] La Compagnie universelle du canal maritime de Suez en Égypte : concession rime-t-elle avec colonisation ou modernisation ?
Forrás: https://www.cairn.info/revue-entreprises-et-histoire-2002-4-page-38.htm (Letöltés ideje: 2024. július 16.)
[70] Said Pasha Ottoman viceroy of Egypt.
Forrás: https://www.britannica.com/biography/Said-Pasha (Letöltés ideje: 2024. július 16.)
[71] Ismail Pasha Ottoman viceroy of Egypt.
Forrás: https://www.britannica.com/biography/Ismail-Pasha (Letöltés ideje: 2024. július 16.)
[72] The revolution and the Republic in Egypt in History.
Forrás: https://www.britannica.com/place/Egypt/The-revolution-and-the-Republic (Letöltés ideje: 2024. november 24.)
[73] Gamal Abdel Nasszer.
Forrás: http://www.afrikatanulmanyok.hu/htmls/gamal_abdel_nasszer.html (Letöltés ideje: 2024. július 15.)
[74] Asszuáni Nagygát.
Forrás: https://blog.nilustravel.hu/2019/11/07/asszuani-nagygat/ (Letöltés ideje: 2024. november 24.)

Amikor a válság rendezésére tett diplomáciai erőfeszítések kudarcot vallottak, Nagy-Britannia és Franciaország titokban katonai akciót készített elő a csatorna feletti ellenőrzés visszaszerzésére, és Nasszer megbuktatására. A két országot támogatta Izrael, amelynek Egyiptommal szembeni ellenséges viszonyát tovább élezték a Nasszer által támogatott, zsidó állam elleni katonai akciók. Az egyiptomi és általuk támogatott más arab fegyveres csoportok rendszeres rajtaütéseket hajtottak végre Izrael területén. A titkos egyeztetések után, 1956. október 29-én az izraeli erők megtámadták Egyiptom keleti területeit, a Sínai-félszigetet, és megközelítették a Szuezi-csatornát. A csatorna védelmének ürügyén Nagy-Britannia és Franciaország néhány nappal később saját csapatait vezényelte a térségbe. Az Egyesült Államok azonban határozottan ellenezte az inváziót, mivel attól tartott, hogy az akció Egyiptomot közelebb hozná a Szovjetunióhoz, és veszélyeztetné az Egyesült Államok hidegháborús stratégiáját világszerte. Dwight D. Eisenhower elnök azzal kényszerítette ki a britek és franciák kivonását a térségből, hogy azzal fenyegetőzött, megvonja a pénzügyi támogatását a két országtól és kizáratja őket a NATO-ból.

Hamarosan tűzszünet következett, de a konfliktus megváltoztatta a közel-keleti erőviszonyokat[75]. Az egyiptomi beavatkozás hatására Izrael még inkább elidegenedett arab szomszédaitól, Egyiptom pedig a megszálló erőkkel szembeni ellenállásáért az arab világ példaképe lett és annak meghatározó, vezető szereplőjévé vált. Nagy-Britannia és Franciaország elvesztette a csatornát és a térségben megmaradt befolyásának nagy részét. Helyettük az Egyesült Államok vált a Közel-Kelet kiemelkedő, külföldi szereplőjévé.

Érdekesség, hogy a korábban említett szovjet és csehszlovák kapcsolatok mellett Nasszer idejében fejlődésnek indultak a magyar-egyiptomi gazdasági és kulturális kapcsolatok is. Ennek egyik eredménye lett, egy a magyar Fegyver és Gázkészülék Gyár által a szovjet 7,62×25 mm TT pisztoly[76] alapjain fejlesztett 9×19 mm Parabellum kaliberű „Tokagypt-58" fantázia nevű pisztoly[77] gyártása, amelyet az egyiptomi fél számára kívántak eladni. Az egyiptomi fegyveres erők vezetése 30 000 darabra adott le megrendelést, további vásárlási opcióval. A tervek szerint a Tokagypt lett volna az egyiptomi fegyveres erők és testületek

[75] Suez Crisis Middle East (1956). Forrás: https://www.britannica.com/event/Suez-Crisis (Letöltés ideje: 2024. július 16.)
[76] Tokarev TT-33. Forrás: https://weaponsystems.net/system/653-Tokarev+TT-33 (Letöltés ideje: 2024.július 16.)
[77] Mini tesztcikk – Tokagypt-58, a magyar egyiptomi.
Forrás: http://www.kaliberinfo.hu/cikkek/mini-tesztcikk-tokagypt-58-a-magyar-egyiptomi/ (Letöltés ideje 2024. július 16.)

általános oldalfegyvere. Az egyiptomiak viszont már első párezer darab leszállított fegyver árát sem tudták kifizetni, így a fegyverüzlet meghiúsult[78].

A szuezi válság negatív hatása hazánkra, hogy az többé-kevésbé egybeesett az 1956-os forradalommal. Így a válság a nemzetközi politika figyelmét elterelte a Budapesti eseményekről.

1.4 Az 1967-es, hatnapos háború

Az egyáltalán nem barátinak számító szomszédokkal körülvett Izrael megalakulása óta folyamatos háborús készenlétben van, volt. Az ország 1967-re már két háborút vívott, 1948-ban a függetlenségért az egyesített arab erők ellen, 1956-ban pedig Egyiptom ellen. Az izraeliek felkészültek egy harmadik, főként Egyiptommal szembeni katonai konfliktusra. Gamal Abdel Nasszer többször fenyegetőzött azzal, hogy megbosszulja a palesztinok elűzését földjükről. Egy 1965-ben elmondott beszédében kifejtette „Célunk a palesztin nép jogainak teljes helyreállítása. Más szóval, célunk Izrael állam elpusztítása”[79].

A 1967-es arab-izraeli háború, vagy más néven hatnapos háború, 1967. június 5-10. között zajlott. Ez volt a harmadik arab-izraeli fegyveres konfliktus, ami háborúvá szélesedett. A háborúban, az izraeliek által elfoglalt területek státusza, hovatartozása a későbbi arab-izraeli konfliktus egyik fő vitapontjává, mozgatórugójává vált.

A palesztin felkelők szíriai területéről sorozatos támadásokat hajtottak végre Izrael ellen, emiatt a két ország közötti amúgy sem békés viszony romlása előrevetítette a következő háború lehetőségét. Szíria attól tartott, hogy Izrael fegyveres akciót indít a területei ellen, és ezért Egyiptomhoz fordult támogatásért. A szovjet hírszerzés 1967. május 13-án arról tájékoztatta a szíriai és az egyiptomi kormányt, hogy Izrael katonai erőinek létszámát növeli a Szíriával határos területein. Később kiderült, hogy az információ nem volt helytálló, Nasszer ennek ellenére csapatokat vezényelt a Sínai-félszigetre, Izrael déli határai mentén. Ezután Nasszer követelte, hogy az ENSZ Sínai-félszigetre és Gázába telepített békefenntartó fegyveres erejét (United Nations Emergency Force-UNEF)[80], amely 1956-óta állomásozott a területen,

[78] Tokagypt: the Cold War Hungarian WWII Soviet-copy Egyptian pistol.
Forrás: https://wwiiafterwwii.wordpress.com/2020/05/12/tokagypt-the-cold-war-hungarian-wwii-soviet-copy-egyptian-pistol/ (Letöltés ideje: 2024. július 16.)

[79] Arab Threats Against Israel. Forrás: https://www.sixdaywar.org/precursors-to-war/arab-threats-against-israel/ (Letöltés ideje: 2024. július 16.)

[80] Az UNEF békefenntartó erőt az ENSZ Közgyűlés 1956. november 1. és 10. között tartott első rendkívüli ülésszakán hozták létre. A misszió fő feladata volt, hogy biztosítsa és felügyelje az ellenségeskedések beszüntetését, beleértve Franciaország, Izrael és az Egyesült Királyság fegyveres erőinek az egyiptomi területről való kivonását, a kivonulás után pufferként szolgáljon az egyiptomi és izraeli erők között, és pártatlanul felügyelje

vonják ki Izrael határáról. Folyamatos fenyegetések és az Egyiptomi-Jordán kétoldalú, kölcsönös katonai együttműködési megállapodás aláírása[81] után Izrael 1967. június 5-én „megelőző" csapást mért a szomszédos arab országokra. Ezek a csapások megsemmisítették Egyiptom, Jordánia és Szíria légierejét, biztosítva az utat egy gyors izraeli szárazföldi előrenyomulás előtt. Június 10-re megháromszorozódott az Izrael által ellenőrzött terület nagysága, mivel elfoglalta az egyiptomi Sínai-félszigetet a Szuezi-csatorna partjáig, a Szíriához tartozó Golán-fennsíkot, valamint Kelet-Jeruzsálem, a Gázai övezet és Ciszjordánia területeit.

A hatnapos háború néven ismert konfliktus újrarajzolta a közel-keleti határokat, A gyors katonai győzelem Izraelt a térség domináns katonai hatalmává tette, miután pusztító csapást mért az arab hadseregekre. Emellett a konfliktus tovább súlyosbította a palesztin menekültek helyzetét, növelte azok számát, akik elmenekültek a 67-ben megszállt területekről.

1.5 Jom Kipur-i háború

A Jom Kipur-i háború[82], a negyedik arab-izraeli háború, amelyet Egyiptom és Szíria kezdeményezett 1973. október 6-án, a zsidó szent napon, Jom Kipur napján. Egyiptom és Szíria támadást indított, ezúttal a hatnapos háborúban elvesztett területek visszaszerzése érdekében. Az arab hadseregek azzal lepték meg Izraelt, hogy Jom Kipur-kor, a legszentebb zsidó napon támadtak, amikor sok izraeli katona böjtölt, a rádió- és televízióállomások nem működtek. Bár a szovjetek által támogatott arab katonai koalíció kezdetben áttörte Izrael védelmi vonalait, de Izraelnek végül sikerült felülkerekedni az egyiptomi és szíriai hadseregeken. Az Egyesült Államok légi úton történő utánpótlás szállítással segítette a zsidó államot. Ezzel támogatva Izraelt abban, hogy legyőzze a szovjetek által pártfogolt arab országokat. Ne felejtsük el, hogy a hidegháború[83] csúcspontján vagyunk és az USA érdeke volt, hogy Izrael védelme mellett a szovjet befolyási övezet kiterjesztését is megakadályozza.

---

a tűzszünetet. Az UNEF-et 1967 május-júniusában Egyiptom kérésére kivonták a területről. Forrás: ALEXANDER Alexander BLIGH; The United Nations Emergency Force (UNEF), 1956–67: Past Experience, Current Lessons. Middle Eastern Studies, Vol. 50, No. 5 (September 2014), pp. 796-809

[81] Hussein and Nasser sign defence agreement - archive, 1967.
Forrás: https://www.theguardian.com/world/2019/may/31/hussein-and-nasser-sign-defence-agreement-archive-1967 (Letöltés ideje: 2024. július 17.)

[82] Yom Kippur WarMiddle East (1973)
Forrás: https://www.britannica.com/event/Yom-Kippur-War (Letöltés ideje: 2024. július 17.)

[83] Hidegháború, a II. világháború után az Egyesült Államok és a Szovjetunió, valamint azok szövetségeseik között kialakult rivalizálás. A hidegháborút politikai, gazdasági és propagandafrontokon vívták a felek, a fegyverek alkalmazása csak korlátozottan jelent meg.

Válaszul az arabok uralta Kőolaj-exportáló Országok Szervezete (Organization of the Petroleum Exporting Countries-OPEC)[84] felfüggesztette az Egyesült Államokba irányuló olajszállításokat, ezzel próbálva nyomást gyakorolni az amerikaiakra, hogy állítsák le Izrael támogatását. A Szovjetunió vezetése eközben azzal fenyegetőzött, hogy nukleáris fegyvereket vet be a konfliktusban. A konfliktus kiszélesítésének megakadályozása érdekében végül a két hidegháborús szuperhatalom elhatározta, hogy de-eszkalálja a helyzetet. Támogatásukkal a szemben álló felek tizenhat nap véres küzdelem után tűzszünetet kötöttek. A következő években az Egyesült Államok folytatta diplomáciai erőfeszítéseit, amelyek végül 1979-ben az Egyiptom-Izrael békeszerződéshez vezettek[85], Izrael kivonult a hatnapos háború után elfoglalt összes egyiptomi területről (Sínai-félsziget).

A modernkori magyar rendészettörténet szempontjából érdekes, hogy 1995-2015. között folyamatosan 16 fő rendőr (2007-ig határőrök is) az Egyiptomi-Izraeli békemegállapodást ellenőrző Nemzetközi Erők és Megfigyelők (Multinational Force and Observers - MFO[86]) misszió kötelékében a katonai kontingens tagjaiként teljesített szolgálatot. Magyarország 1995-ben, a nemzetközi szervezet felkérését elfogadva, a holland kontingenst váltva, a 82/1995 (VII. 6.) OGY határozat[87] alapján, egy 42 fős, vegyes összetételű (HM és BM), katonai rendészeti feladatokat ellátó kontingenssel (Katonai Rendész Egység – Force Military Police Unit-FMPU) vett részt az MFO misszióban. A katonai rendész alegység felelt a nemzetközi békefenntartók táborainak rendjéért, közrendért, közbiztonság fenntartásáért. A küldetés során magyar rendőrök egy idegen ország területén láttak el egyenruhás, fegyveres, végrehajtó szolgálatot[88].

1.6 A palesztin terrorcsoportok megjelenése

A múlt század hatvanas éveinek végén, hetvenes évek elején a palesztinok között megjelentek a különböző fegyveres terror és gerilla csoportok. A négy nyílt Arab-Izraeli fegyveres konfliktus, háború bebizonyította, hogy Izrael képes az önvédelemre. Az elszánt és

[84] Organization of Petroleum Exporting Countries. Forrás: https://www.opec.org/opec_web/en/index.htm (Letöltés ideje: 2024. július 17.)
[85] Camp David Accords and the Arab-Israeli Peace Process. Forrás: https://history.state.gov/milestones/1977-1980/camp-david (Letöltés ideje: 2025. január 14.)
[86] Multinational Force & Observers homapage. Forrás: https://mfo.org/ (Letöltés ideje: 2025. január 31.)
[87] A 82/1995 (VII. 6.) Országgyűlési határozat.Forrás:https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=995h0082.OGY (Letöltés dátuma: 2021.04.16.)
[88] Németh Gábor: Nemzetközi rendészeti békefenntartó, válságkezelő missziókban szerzett vezetés-irányítási tapasztalatok. Globális Kérdések –Globális Válaszok: Rendészettudomány A Hallgatók Szemével Tanulmánykötet, Szerkesztette Kovács István Magyar Rendészettudományi Társaság, 2021. p. 155-156.

gyorsan mobilizálható társadalom[89], a modern fegyverek és technológia alkalmazása[90], az USA támogatása[91] olyan fölényt biztosít Izrael számára, amelynek köszönhetően a nyílt fegyveres összecsapásban a szomszédos országok koalíciója sem tudta a zsidó államot térdre kényszeríteni. A különböző palesztin csoportok hamar rájöttek arra, hogy hagyományos háborúban nem győzhetnek. A felismerés következményeként 1964-ben megalakult a palesztin nemzeti érdekeket képviselő Palesztin Felszabadítási Szervezet (PFSZ)[92] – több palesztin szervezetet összefogó ernyőszervezetként – amelynek célja a független palesztin állam megteremtése. Az Arab Liga 1974-ben, Rabatban tartott csúcstalálkozóján[93] a PFSZ-t „a palesztin nép egyetlen és törvényes képviselőjeként" ismerték el, és azóta a PFSZ képviseli hivatalosan a palesztinok érdekeit az ENSZ-ben és más nemzetközi szervezetekben is.

A PFSZ-n belül a Jasszer Arafat[94] által vezetett Al-Fatah[95] volt a domináns erő. Ennek következtében 1969-ben Arafat lett a PFSZ Végrehajtó Bizottságának elnöke, és ezt a tisztséget a haláláig betöltötte. A Fatahot, az 1950-es évek végén Jasszerr Arafat és Khalīl al-Wazir (Abu Dzsihád)[96] alapított azzal a céllal, hogy gerillaszervezetként harcoljon a palesztin függetlenség kivívásáért. A szervezet 1980-as évek végén, diplomáciai úton kezdett el kétállami megoldásra törekedni, és vezetői kiemelkedő szerepet játszottak az oslói békefolyamatban, amely létrehozta a Palesztin Hatóságot. Jitzhak Rabin[97] akkori izraeli miniszterelnök és Mahmúd Abbász[98], a PFSZ főtárgyalója 1993. szeptember 13-án a Fehér Házban aláírta az ideiglenes önkormányzati megállapodásokról szóló elvi nyilatkozatot. A megállapodást általában „oslói

[89] Izrael Állam minden 18 év feletti izraeli állampolgár számára előírja, hogy az Izraeli Védelmi Erőkben szolgáljon. Csak a fizikálisan és mentálisan alkalmatlannak minősített személyek mentesülnek a kötelező katonai szolgálat alól. E mentességektől függetlenül a katonai szolgálat alól mentesítettek közül sokan önként jelentkeznek az Izraeli Védelmi Erőkbe. A besorozást követően a férfiaknak legalább 32 hónapig, a nőknek pedig legalább 24 hónapig kell szolgálniuk.
Our Soldiers. Forrás: https://www.idf.il/en/mini-sites/our-soldiers/ (Letöltés ideje: 2024. július 19.)
[90] The strategic and military-technological significance of Israel. Forrás: https://www.orfonline.org/expert-speak/the-strategic-and-military-technological-significance-of-israel (letöltés ideje: 2024. július 19.)
[91] U.S. Security Cooperation with Israel.
Forrás: https://www.state.gov/u-s-security-cooperation-with-israel/ (Letöltés ideje: 2024. július 19.)
[92] Palesztin Állam Nagykövetsége – Magyarország. Forrás: https://www.palestine.hu/palesztina/a-plo/ (Letöltés ideje: 2024, július 19.)
[93] 7th Arab League Summit in Rabat - Recognition of PLO as Sole Legitimate Representative of Palestinian People (1974). Forrás: https://ecf.org.il/issues/issue/85 (Letöltés ideje: 2024. július 19.)
[94] Yasser Arafat Palestinian leader
Forrás: https://www.britannica.com/biography/Yasser-Arafat (Letöltés ideje: 2024. július 19.)
[95] Fatah Palestinian political organization. Forrás: https://www.britannica.com/topic/Fatah (Letöltés ideje: 2024. július 19.)
[96] Khalīl Ibrāhīm al-Wazīr Palestinian leader
Forrás: https://www.britannica.com/biography/Khalil-Ibrahim-al-Wazir (Letöltés ideje: 2024. július 19.)
[97] 100 éve (1922) született Jichák Rabin. Forrás: https://mazsihisz.hu/hirek-a-zsido-vilagbol/megemlekezesek/100-eve-1922-szuletett-jichak-rabin (Letöltés ideje: 2024. július 19.)
[98] Mahmoud Abbas Palestinian leader
Forrás: https://www.britannica.com/biography/Mahmoud-Abbas (Letöltés ideje: 2024. július 19.)

megállapodásként" említjük, mivel az aláírás előtt a tárgyalások és a megállapodás előkészítése a Norvég fővárosban zajlott. Izrael elfogadta a PFSZ-t mint a palesztin népet képviselő szervezetet, a PFSZ pedig lemondott az erő alkalmazásáról – a terrorizmusról – és elismerte Izrael államot, annak létét. Mindkét fél megállapodott abban, hogy létrehozzák a Palesztin Hatóságot[99], amely folyamatosan átveszi a kormányzati feladatokat Ciszjordániában és a Gázai övezetben. Ezt követően tárgyalások kezdődtek a határok, a menekültek és Jeruzsálem[100] kérdéséről. De addig is amíg a két fél idáig eljutott rengeteg civil és egyenruhás áldozata volt a különböző terrortámadásoknak, az azokra adott kemény válaszcsapásoknak. Később a békefolyamat zátonyra futott és az izraeliek és palesztin közötti erőszak kiújult, amelynek hatásait későbbi fejezetekben tárgyalom.

1.6.1 Fekete Szeptember

A különböző, múlt század második felében tevékenykedő palesztin terrorcsoport közül kiemelkedik a Fekete Szeptember[101], amely a Fatah szakadár militáns frakciója volt. A Fekete Szeptember követte el a legvéresebb merényleteket izraeli célpontok, leginkább civilek ellen. Így lett a palesztin terrorizmus egyik jelképe és tevékenységének köszönhetően, arra válaszul lettek az Izraeli katonai és rendvédelmi erők a világ legjobban felkészített, legjobban működő antiterrorista egységei.

A csoportot 1971-ben alapították, válaszul a Jordán hadsereg megtorló műveleteire, miután a PFSZ részt vett a Jordán király elleni 1970. szeptemberi felkelésben. A Fekete Szeptember elnevezést azért választották, hogy megemlékezzenek az előző évi, szeptemberi Hásimita[102]-Palesztin összecsapásról, amelynek során palesztinok ezreit ölték meg vagy űzték el Jordániából, a PFSZ tagjait pedig kiutasították az országból. Mielőtt a szervezet 1974-ben hivatalosan feloszlott, addig a világ több pontján részt vett izraeli és nyugati célpontok elleni terrortámadásokban.

Ők követték el az izraeli csapat tagjai elleni fegyveres támadást, amely során tizenegy izraelit és egy német rendőrt megöltek a 1972-es müncheni nyári olimpiai játékokon. A militáns

[99] Palestinian Authority Palestinian government. Forrás: https://www.britannica.com/topic/Palestinian-Authority (Letöltés ideje: 2024. július 19.)
[100] A várost mindkét fél a saját fővárosának tekinti.
[101] Black September political organization, Palestine. Forrás: https://www.britannica.com/topic/Black-September-political-organization-Palestine (Letöltés ideje: 2024. július 19.)
[102] Hásimiták, magukat Mohamed próféta közvetlen leszármazottjainak tartják, mivel maga Mohamed a Quraysh törzs egyik ágának Hāshim (Hásim) háznak a tagja volt, akár közvetlen, akár mellékági leszármazottja, akik közül származik az a család, amely a 20. századi Hásimita dinasztiát létrehozta. Maga Mohamed próféta, az iszlám vallás alapítója Quraysh törzs egyik ágának, a Hásim háznak a tagja volt.

csoport nyolc palesztin tagja szeptember 5-én behatolt az olimpiai faluba, és megölte az izraeli csapat két tagját. Majd kilenc másik izraelit túszul ejtettek, elengedésükért cserébe 200 izraeli börtönökben fogvatartott palesztin fogoly szabadon bocsátását követelték. A helyi biztonsági erők sikertelen túszszabadítási kísérlete során valamennyi túsz, az őket fogva tartó terroristák és egy nyugatnémet rendőr meghalt. A versenyeket egy napra felfüggesztették, amíg az Olimpiai Stadionban megemlékezést tartottak az áldozatok emlékére. A Nemzetközi Olimpiai Bizottság akkori elnöke, Avery Brundage[103] döntését, hogy a támadás után is folytassa a játékokat, sokan bírálták.

1.6.2 Hamasz

A Hamasz[104] militáns palesztin iszlamista és nacionalista mozgalom, melynek bázisa a Gázai övezet, illetve azt kvázi kormányzatként irányítja a 2006-ban, az övezetben megrendezett választások megnyerése után[105]. A szervezetet 1987-ben alapították, célja egy önálló, iszlám palesztin állam létrehozása. Ellenez minden békés megoldást az izraeli-palesztin konfliktusban, elutasítja a Palesztina területek bármely része átadását Izraelnek. Legitimnek tekinti az erőszak alkalmazását minden izraeli célpont ellen, beleértve a terrorcselekményeket is, mint az egyik eszközt az önálló palesztin állam megteremtéséhez.

A szervezet későbbi alapitói az Iszlám Testvériség[106] és a PFSZ soraiból kerültek ki, kezdetben gázai mecsetekben találkoztak, Ciszjordániában pedig az egyetemeken voltak aktívak. Az Iszlám Testvériség tevékenysége a palesztinok között kezdetben erőszaktól mentes volt, de a múlt század nyolcvanas éveinek végén több tagjuk is kevésnek tartotta a politikai eszközök alkalmazását és szent háborúra szólított fel az izraeli „megszállók” ellen. Az 1987. decemberében kitört izraeli megszállás elleni első palesztin „intifáda” (felkelés) kezdetén alakult meg hivatalosan a Hamasz (arab szó, jelentése: buzgalom)[107]. Első vezetője Ahmed Jászim sejk, meghatározó tagjai az Iszlám Testvériség és a PFSZ korábbi tagjai, akik nem fogadták el Izraellel bármilyen megegyezés lehetőségét, nem ismerték el a későbbi oslói

[103] Avery BRUNDAGE. Forrás: https://olympics.com/en/athletes/avery-brundage (Letöltés ideje: 2024. július 20.)
[104] Hamas Palestinian nationalist movement.
Forrás: https://www.britannica.com/topic/Hamas (Letöltés ideje: 2025. február 04.)
[105] Legislative Elections (2006). Forrás: https://ecfr.eu/special/mapping_palestinian_politics/legislative-elections-2006/ (Letöltés ideje: 2025. február 04.)
[106]Muslim Brotherhood. Forrás: https://www.britannica.com/topic/Muslim-Brotherhood (Letöltés ideje: 2025. február 04.)
[107] Mosab Hassan Yousef: Son of Hamas: A Gripping Account of Terror, Betrayal, Political Intrigue, and Unthinkable Choices 2010 p-19.

megállapodást. A Hamasz szerint Palesztina egy iszlám fennhatóságú terület, amelyet soha nem adhatnak át nem muszlimoknak.

A szervezet katonai szárnya, az Izz al-Din al-Kasszam Brigádok[108], amely az 1990-es évek óta több támadást hajtott végre Izraelben és a palesztin területeken egyaránt. A támadások izraeli katonai és polgári célpontok ellen irányultak, irányulnak.

A szervezet megnyerte – parlamenti többséget szerzett – a 2006-ban a Gázai övezetben rendezett választásokat, amin a jól hangzó „Change and Reform" (Változás és Reform) néven indult. A győzelem után a PFSZ-hez, Fatah-hoz hű rendőri, rendvédelmi vezetőket elűztek az övezetből vagy megölték, köztük olyanokat, akik korábban a Rafahi Határátkelőhelyen az EU KBVP határrendészeti misszió (EU Border Assistance Mission for Rafah Crossing - EUBAM Rafah) állományának mentorálása, felügyelete mellett végezték a határellenőrzési feladatokat. A Hamasz vezette új gázai kormány megalakulása után a dolgozatban részletesebben tárgyalt EU határrendészeti misszió kivonásra került az övezetből. Ennek oka, hogy az EU és más nemzetközi szervezetek a terrorszervezetnek tartott Hamasszal nem működnek együtt, illetve a Rafahi Határátkelőhelyen szolgáló nemzetközi állomány személyi biztonsága is komoly veszélybe került volna, ha marad a területen.

Az első nagyobb, nyílt fegyveres összecsapás Izrael és a Hamasz, illetve annak katonai szárnya között 2008 végén zajlott le. A szervezet rakétákkal támadta Izrael területét válaszul az Izraeli Védelmi Erők (Israeli Defence Forces-IDF) légicsapásokat mért a Gázai övezetre és szárazföldi műveletet is indított. A konfliktusnak egyiptomi támogatással megkötött tűzszünet vetett véget. Az ellenségeskedések folytatódtak, a Gázából Izrael irányába kilőtt rakéták, aknagránátok mindennapi veszélyt jelentettek az övezet közelében élő izraeliek számára. Nagyobb, nyílt fegyveres összecsapásra 2012-ben, 2014-ben és 2021-ben került sor, amelyek hasonló forgatókönyv szerint zajlottak, mint a 2008-as összecsapás és több száz, ezer, főként civil áldozatot követelve. A legvéresebb konfliktus 2023-as év október 07-én kezdődött, amikor a Hamasz és más szélsőséges, palesztin iszlamista fegyveres csoportok a Gázát körülvevő biztonsági kerítést, falat áttörve, behatoltak Izrael területére és közel 1200 izraelit, főként civileket öltek meg és közel 250 izraeli civilt és katonát ejtettek túszul, vittek az övezetbe. A túszokat egy későbbi, lehetséges fogolycsere részeként kívánták, kívánják felhasználni, az izraeli börtönökben fogvatartott palesztin foglyokért cserébe. Izrael válaszul a túszok kiszabadítása a Hamasz legyőzése érdekében szárazföldi műveletet indított 2023. október végén a Gázai övezetben. A fegyveres összecsapás a legvéresebb konfliktus volt a

[108] TERRORIST GROUPS Hamas. Forrás: https://www.dni.gov/nctc/groups/hamas.html (Letöltés ideje:2025. február 05.)

palesztin és izraeli fél között 1967 óta, az ENSZ adatai szerint eddig körülbelül 45 000 palesztin és 1700 izraeli és külföldi halálos áldozattal.

1.6.3 Palesztin Iszlám Dzsihád

A Palesztin Iszlám Dzsihádot[109] 1981-ben alapította Fathi Abd al-Aziz al-Shikaki, a Gázai-Egyiptomi határvárosból Rafah-ból származó orvos. A szervezet alapítóját 1995-ben Máltán gyilkolták meg izraeli ügynökök, válaszul az általa tervezett és szervezet a zsidó állam területen elkövetett öngyilkos merényletekre. Egy Al-Shikaki által tervezett, 1995. januári támadás során húsz izraeli katona vesztette életét a Netanya, izraeli város közelében. A merénylet után Al-Shikaki egy interjúban hangsúlyozta, hogy „nem hagyományos" eszközökre van szükség a „félelem légkörének" megteremtéséhez, amely segítene ellensúlyozni Izrael hagyományos katonai erejét[110].

A terrorszervezet más palesztin szélsőséges csoporthoz hasonlóan az Iszlám Testvériségből nőtte ki magát. A Palesztin Iszlám Dzsihád szervezet fő célja egy szuverén iszlám állam létrehozása a jelenlegi Izrael Állam és a palesztin területeken. A szervezet semmilyen politikai alkura nem hajlandó a zsidó állammal, céljait csak az erő, a fegyveres harc, terrorcselekmények elkövetésével kívánja elérni. Maga Al-Shikaki is egészen 1995-ös haláláig több izraeliek ellen elkövetett öngyilkos merénylet kitervelője volt. Attól függetlenül, hogy a szervezet szunnita iszlám szélsőséges ágához tartozik, alapítójára az akkor fiatal egyetemi hallgatóra nagy hatással volt az 1979-es iráni síita forradalom győzelme.

Hírszerzési források szerint Irán a mai napig egyik legnagyobb pénzügy támogatója a terrorszervezetnek. Az Iszlám Dzsihád, annak katonai szárnya inkább egy kis létszámú, egyfajta „elit" terrorista egységként működik, nincs széles társadalmi bázisa. Néha együttműködik más szervezetekkel, például a Hamasszal, bár a két csoport között nem feszültségmentes a kapcsolat, a Iszlám Dzsihádot a Hamasz tagjai is az Iszlám Államhoz hasonló szervezetnek tartják[111].

A 2014-es Izrael és Hamasz közötti fegyveres konfliktus után, a rákövetkező évben különböző dzsihadista csoportok igyekeztek a Hamasz meggyengülését kihasználni és saját pozícióikat erősíteni. Válaszul a Hamasz az övezetben, a hatalmukat szerintük veszélyeztető

[109] Mapping Palestinian Politics, Islamic Jihad.
Forrás: https://ecfr.eu/special/mapping_palestinian_politics/palestinian_islamic_jihad/ (Letöltés ideje: 2025. február 9.)
[110] V. Structures And Strategies Of The Perpetrator Organizations.
Forrás: https://www.hrw.org/reports/2002/isrl-pa/ISRAELPA1002-05.htm (Letöltés ideje: 2025. február 14.)
[111] Foreign Terrorist Organizations Palestine Islamic Jihad (PIJ).
Forrás: https://www.dni.gov/nctc/ftos/pij_fto.html (Letöltés ideje: 2025. február 9.)

szalafitákat, dzsihadistákat, azokkal szimpatizálókat tartóztatott le, közülük többeket kivégeztek[112].

1.6.4 Oroszlánok barlangja

Az Oroszlánok barlangja (Lions' Den)[113] egy viszonylag új palesztin fegyveres terrorcsoport, amelynek központja az izraeli biztonsági szervek szerint a ciszjordániai Nablusz óvárosában van. A szervezet 2022 augusztusában alakult és rendszeresen támadja az izraeli biztonsági erőket, izraeli katonai és polgári célpontokat Ciszjordániában. Becslések szerint csak néhány tucat tagja lehet, akik főleg korábbi fegyveres bűnelkövetői csoportokból kerülnek ki. Magukat a többi fegyveres palesztin csoport fölé helyezik és nemcsak az izraeli, de a palesztin biztonsági erőket is támadják. A korábbi palesztinok által, főként Ciszjordániában elkövetett késes és gépjárművel végrehajtott terrorcselekményekkel ellentétben lőfegyvereket és improvizált robbanó eszközöket használnak. Biztonsági elemzések szerint a fegyvereket Jordániából csempészik be a palesztin területekre. Céljuknak Izrael Állam megsemmisítését és az általuk korruptnak tartott Palesztin Hatóság hatalmának megdöntését tekintik.

A fentieken kívül még számos, kisebb-nagyobb fegyveres terrorcsoport működik Gázában és Ciszjordániában, de azok tevékenységét a Hamasz vagy a hozzáköthető mozgalmak koordinálják, támogatják.

A dolgozat szempontjából vizsgált, a palesztin területeken működő két EU KBVP rendészeti misszió (EUBAM Rafah és EUPOL COPPS) tevékenységére jelenleg negatívan leginkább a Hamasz és az Oroszlánok barlangja hat.

A Hamasz 2006-os gázai választási győzelme, hatalomátvétele után az EUBAM Rafah mandátumát, tevékenységét, diszlokációját meg kellett változtatni. Az Oroszlánok barlangja által a legitim Palesztin Hatóság rendőrsége, biztonsági szervei elleni támadások Ciszjordániában a helyi rendvédelmi szervek tagjait mentoráló, képző nemzetközi rendészeti, igazságügyi tanácsadókra is potenciális veszélyt jelentenek.

1.7 Arab-izraeli békefolyamat

[112] Hamas, torture and jihad.
Forrás: https://www.dw.com/en/amnesty-accuses-hamas-of-torture-and-executions/a-18479800 (Letöltés ideje: 2025. február 9.)
[113] Mapping Palestinian Politics Lions' Den. Forrás: https://ecfr.eu/special/mapping_palestinian_politics/lions-den/ (Letöltés ideje: 2025. február 08.)

Az arab-izraeli konfliktusban részt vevő felek a háború, a megszállás és a kölcsönös erőszak és bizalmatlanság évtizedei után az 1990-es években tárgyaltak először közvetlenül a békéről. A folyamat az 1991-es madridi konferenciával[114] kezdődött, majd 1993-ban az oslói megállapodásként ismert tárgyalásokkal folytatódott, amelyekben lefektették a későbbi kétállami megoldáshoz vezető feltételeket. A megállapodás egy Izrael létét elismerő, biztonságát szavatoló egyezség, cserébe egy független, izraeli szomszédjával békében élő Palesztin Államért. A megállapodások eredményeként Ciszjordánia területének 40 százalékán és a Gázai övezet nagy részén létrehozták a Palesztin Hatóságot. A megállapodások azonban nem oldották meg a konfliktus sok érzékeny kérdését, például a jövőbeli Palesztin Állam határainak kijelölését, a palesztin menekültek visszatérésének kérdését, vagy annak eldöntését, hogy ki irányítsa, felügyeli a mindkét fél számára szent várost, Jeruzsálemet. A fentiektől függetlenül ezek a tárgyalások jelentették az izraeliek és a palesztinok eddigi legeltökéltebb szándékát a tartós, hosszútávú béke eléréséhez az évtizedek óta tartó konfliktusukban.

Azonban a megállapodáshoz fűzött hurráoptimizmus rövid életű volt. Egy szélsőjobboldali zsidó 1995-ben meggyilkolta Yitzhak Rabin izraeli miniszterelnököt[115], amiért az korábban aláírta a palesztinokkal kötött megállapodást. A második palesztin felkelés (intifáda) 2000-ben tört ki, amely szertefoszlatta a hosszútávú békére vonatkozó reményeket. Ezt követően 2005-ben Izrael egyoldalúan kivonult a Gázai övezetből. A rákövetkező évben, a szélsőséges palesztin szervezet a Hamasz került az övezetben hatalomra. Ami ezután következett, a közelmúlt és a jelen eseményeit a palesztin területeken működő EU KBVP missziókkal kapcsolatos fejezetekben részletesen bemutatom.

1.8 Irak, közelmúltbeli események, azok hatása a térség biztonságára

Az ókorban a mai Irakot alkotó területeket Mezopotámia („Folyók közötti föld") néven ismerték[116]. Egy olyan földrajzi terület, amelynek kiterjedt termékeny síkságai a világ legkorábbi civilizációinak szülőhelye. Ez a gazdag régió, amely az úgynevezett „termékeny félhold" nagy részét foglalja magába, később a nagyobb birodalmak, köztük a perzsa, görög és római birodalom ellenőrzése alatt állt. A 7. század után pedig az iszlám világ meghatározó,

[114] The Madrid Conference, 1991.
Forrás: https://history.state.gov/milestones/1989-1992/madrid-conference (Letöltés ideje: 2024. július 20.)
[115] The Murder of Yitzhak Rabin, Israel's Warrior for Peace.
Forrás: https://adst.org/2015/10/the-murder-of-yitzhak-rabin-israels-warrior-for-peace/ (Letöltés ideje: 2024. július 20.)
[116] Mezopotámia történelme.
Forrás: http://www.sze.hu/muvtori/belso/stilusok/mezop01.htm (Letöltés ideje: 2024. július 21.)

szerves részévé vált. Irak jelenlegi fővárosa, Bagdad a 8. században az Abbászida Kalifátus[117] fővárosa lett. A modern Iraki Állam az I. világháborút követően alakult ki Bagdad, Basra és Mosul oszmán tartományokból. Irak 1932-ben nyerte el formálisan függetlenségét, de a következő negyedszázadban, a Hásimita uralom alatt a brit birodalom befolyási övezete maradt az 1958-as forradalomig, amikor II. Faisal királyt a lázadók kivégezték[118]. A királyság megdöntését követően még nagyobb mértékű politikai káosz és instabilitás következett az országban. Az arab nacionalista-szocialista Baath Párt vérnélküli, 1968-as puccsa egyfajta stabilitást hozott az országban[119].

A világ egyik legnagyobb olajkészleteivel rendelkező[120] országot irányító rezsim az 1970-es években képes volt nagyszabású projekteket, gazdaságfejlesztést finanszírozni, és az arab világ egyik legnagyobb és legjobban felszerelt fegyveres erejét kiépíteni. A párt vezetését azonban hamarosan Szaddám Huszein[121] vette át, egy hivalkodó és kegyetlen autokrata, aki katasztrofális katonai kalandokba – pl.: az iráni-iraki háborúba (1980-88) – vezette az országot. Irakot 1979 és 2003 között irányító, vaskezű, elnyomó vezető, a szomszédos Iránnal 1980 és 1988 között vívott véres háborúja[122] során a síita többségű Iránnal szemben arab szövetségesek, sőt a Nyugat támogatását is élvezte. De miután Szaddám utasítására hadserege 1990-ben lerohanta a kicsi, olajban gazdag dél-keleti szomszédját Kuvaitot[123], annak érdekében, hogy elfoglalja az országot és megszerezze annak olajkészleteit, azt már a Nyugat sem nézte tétlenül. Az Egyesült Államok által sikeresen szervezett és vezetett nemzetközi koalíció kiűzte az Iraki fegyveres erőket a megszállt országból és visszaállította Kuvait függetlenségét[124]. Szaddám közel 30 évig keményen, vasmarokkal kormányozta Irakot. Ahhoz, hogy megőrizze hatalmát, megfélemlítést és erőszakot alkalmazott saját népével szemben.

[117] Abbászida kalifátus.
Forrás: https://history-maps.com/hu/story/Abbasid-Caliphate (Letöltés ideje: 2024. július 21.)
[118] Faisal II, King of Iraq (1935-1958). Forrás:https://www.npg.org.uk/collections/search/person/mp98113/faisal-ii-king-of-iraq (Letöltés ideje: 2024. július 21.)
[119] Baʿath Party Arab political party.
Forrás: https://www.britannica.com/topic/Baath-Party (Letöltés ideje: 2024. július 21.)
[120] The World Bank In Iraq.
Forrás: https://www.worldbank.org/en/country/iraq/overview (Letöltés ideje: 2024. július 21.)
[121] Saddam Hussein president of Iraq.
Forrás: https://www.britannica.com/biography/Saddam-Hussein (Letöltés ideje: 2024. július 20.)
[122] Iran-Iraq War 1980–1988.
Forrás: https://www.britannica.com/event/Iran-Iraq-War (Letöltés ideje: 2024. július 20.)
[123] Kuwait country profile.
Forrás: https://www.bbc.com/news/world-middle-east-14644252 (Letöltés ideje: 2024. július 20.)
[124] The First Gulf War.
Forrás: https://history.state.gov/departmenthistory/short-history/firstgulf (Letöltés ideje: 2024. július 20.)

Később, 2003-ban az amerikai csapatok újra visszatértek a térségbe, ezúttal azzal a céllal, hogy megdöntsék Szaddam hatalmát. A George W. Bush[125] elnök által vezetett amerikai kormányzat azzal érvelt, hogy Szaddám tömegpusztító fegyvereket rejteget, és azokkal fenyegeti a szomszédos országokat, főként Izraelt. A diktátor fenyegetése komolyan veszélyezteti a térség törékeny biztonságát. Az iraki hadsereget nagyon gyorsan legyőzték, Szaddámot pedig elfogták, bíróság elé állították és végül a helyi bíróság ítélete alapján kivégezték. Az Egyesült Államok azonban nem találta meg a tömegpusztító fegyvereket és nem igazán tudta kezelni az Irak megszállásával kialakult helyzetet. Ennek következtében tömeges polgári megmozdulások, a különböző helyi felkelő milíciák felemelkedése fegyveres belső konfliktus kialakulásához vezetett, amely több mint százezer helyi civil halálát okozta[126]. A rosszul kezelt helyzet egyfajta hatalmi vákuumot is létrehozott, amely lehetővé tette, hogy az olyan terroristacsoportok, mint az önjelölt Iszlám Állam, (más néven Iraki és Levantei Iszlám Állam -Islamic State of Iraq and the Levant ISIL vagy ISIS)[127], az ország jelentős része felett átvegye az ellenőrzést. Ezen túlmenően a szomszédos síita többségű Irán növelte befolyását az iraki döntéshozatalra, ahol a lakosság közel fele-fele arányban síita és szunnita[128].

1.9 Arab tavasz

A 2011-es arab tavasz eseményei az érintetett országokban eltérő eredményekhez vezettek. Tunéziában például egy demokratikus átmenet kezdődött, Egyiptomban átmeneti katonai kormányzáshoz és az azt követő politikai instabilitáshoz vezetett. Líbiában a rendszer megbukott, az ország polgárháborúba süllyedt. Szíriában az ellenzéki tüntetéseket véres kézzel elnyomó rendszer elhúzódó és pusztító polgárháborúba vezette az országot. Ezek az események negatívan hatottak a környező országokra, régiókra is, a migrációt, terrorizmust erősítő hatásaik miatt, de negatív hatottak a globális piacra, az olajárak emelkedését okozva.

[125] Biography of President George W. Bush.
Forrás: https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/president/biography.html (Letöltés ideje: 2024. november 24.)
[126] Number of documented civilian deaths in the Iraq war from 2003 to 2024 .
Forrás: https://www.statista.com/statistics/269729/documented-civilian-deaths-in-iraq-war-since-2003/ (Letöltés ideje: 2024. november 24.)
[127] Resperger István: Az Iszlám Állam stratégiája, politikai, katonai tervei. ACTA HUMANA • 2016/5. p. 85–102
[128] The Sunni-Shia divide: Where they live, what they believe and how they view each other. Forrás: https://www.pewresearch.org/short-reads/2014/06/18/the-sunni-shia-divide-where-they-live-what-they-believe-and-how-they-view-each-other/ (Letöltés ideje: 2024. november 24.)

Egy tunéziai utcai árus, Mohamed Bouazizi, 2010. december 17-én felgyújtotta magát a nyílt utcán[129] az ország szerinte korrupt kormányzata és annak hatalommal való visszaélései elleni tiltakozásul. Önégetés, majd az azt követő haláleset híre gyorsan terjedt a világhálón a közel-keleti és észak-afrikai országokban. Ezek a hírek feltüzelték a helyi fiatalokat és napokon belül tüntetéshullám söpört végig az egész régión. Milliós tömegek követeltek politikai, gazdasági és társadalmi reformokat az érintett országok kormányaitól. Az ilyen jellegű megmozdulásokra, polgári engedetlenségre addig nem nagyon volt példa ezekben az országokban, ahol a tekintélyelvű vezetők nem fogadnak el semmilyen ellenvéleményt. A kitört tüntetések, tömegmegmozdulások – amelyeket később egységesen arab tavaszként ismerünk – az egyes országokban különböző hatást váltottak ki. Tunézia például jelenleg úgy tűnik, hogy sikeresen átváltott a tekintélyelvű, diktatórikus rendszerből demokráciába[130].

Egyiptomban a tüntetések, tömegmegmozdulások 2011. január 25-én kezdődtek – ami egyébként a nemzeti rendőrség ünnepnapja – és két és fél hétig tartottak. A megmozdulásokon a társadalom szinte minden szelete képviseltette magát, szekulárisok, feministák, iszlamisták, antikapitalistákat és sok más politikai és vallási csoport.

Egyiptomban szintén egy haláleset is az események katalizátorának bizonyult[131]. Khaled Said üzletembert és bloggert 2010. június 6-án helyi rendőrök lakóhelyén, Alexandriában kirángatták egy internetkávézóból, a helyszínen megverték, majd egy rendőrautóba tuszkolták. Összeroncsolt, halott testét néhány nappal később a szüleinek adták ki. A családnak átadott, hivatalos boncolási jegyzőkönyv szerint Khaled megfulladt, amikor lenyelt egy csomag kábítószert, amelyet megpróbált elrejteni az őt elfogni akaró rendőrök elől.

Később több szemtanú is azt vallotta, hogy látták, amint az őt elfogó rendőrök Khaled fejét egy épület falának és lépcsőfokainak verik és folyamatosan ütlegelik, rugdossák. A halott eltorzult testén súlyos sérülések nyomai látszottak. Koponyatörést szenvedett, kiakadt az állkapcsa, az arca felismerhetetlenségig összeroncsolódott. Később összegyűjtött bizonyítékokból és tanúvallomásokból arra lehet következtetni, hogy Khaled egy drogügyletet

[129] Mohamed 2011. január 04-én belehalt sérüléseibe. Remembering Mohamed Bouazizi: The man who sparked the Arab Spring.
Forrás: https://www.aljazeera.com/features/2020/12/17/remembering-mohamed-bouazizi-his-death-triggered-the-arab (Letöltés ideje: 2024. július 23.)

[130] A politikai szakértők egyetértenek abban, hogy Tunéziában a tüntetések alkotmány módosításához, a szabad véleménynyilvánításhoz vezettek és megnyitották az utat egy demokratikus átmenet előtt. After Ten Years of Progress, How Far Has Tunisia Really Come?
Forrás: https://carnegieendowment.org/posts/2021/01/after-ten-years-of-progress-how-far-has-tunisia-really-come?lang=en (Letöltés ideje: 2024. július 23.)

[131] The Murder of Khaled Said.
Forrás: https://connectedincairo.com/egypt-rising-up/why-now/the-murder-of-khaled-said/ (Letöltés ideje: 2024. július 23.)

vett videóra. Az ügyletben korrupt rendőrök voltak az eladók és azt feltöltötte az internetes blogjára. A rendőrségi akció bosszú volt a korrupciót leleplező blogra. Khaled eltorzult holttestéről készült fényképeket a családtagok, barátok megosztották az interneten. Wael Ghoneim, egy akkor Dubaiban, jelenleg az USA-ban élő, egyiptomi születésű Google alkalmazott létrehozott egy Facebook-csoportot „We Are All Khaled Said" (mindannyian Khaled Said-ok vagyunk) néven, amely hamarosan több százezres követő tábort gyűjtött. Ezek az események az utcára vitték a tömegeket, akik demonstráltak a szerintük korrupt rendszer működése ellen. A tüntetéseken egyes iszlamista csoportok képviselői is megjelentek. A megmozdulások következménye, hogy az akkori elnök Hoszni Mubarak[132] kénytelen volt lemondani hatalmáról és szabad választásokat írtak ki az országban. Az iszlamista csoportok Egyiptom történetében először alakíthattak legálisan politikai pártokat. A következő évben, 2012-ben tartották az első demokratikus választásokat, ahol az iszlamista pártok figyelemre méltóan sikert értek el.

A Muhammad Morsi[133] vezette Muzulmán Testvériség[134] az érvényes szavazatok 51, 73 százalékát[135] szerezte meg, ami után 2012. június 30-án Morsi lett Egyiptom elnöke. Később a romló gazdasági helyzet, a közszolgáltatások biztosításának akadozása erősítette a politikai elégedetlenséget és a Morsi uralmával szembeni ellenállást. A Morsi elnököt támogatók és az ellenzéki erők között összecsapások törtek ki beiktatásának első évfordulóján, amelyek kiterjedtek szinte az ország egész területére. Az Egyiptomi Fegyveres Erők akkori vezetője, Abdel Fattah al-Szíszi[136] tábornok, kijelentette, hogy a hadsereg kész beavatkozni, hogy megakadályozza a káoszt, az esetleges fegyveres erőszak kitörését az országban, ha az elnök nem tudja kézben tartani az események irányítását. Morsi tárgyalást ajánlott az ellenzéknek, de nem volt hajlandó lemondani. Július 3-án a hadsereg teljesítette ultimátumában korábban megfogalmazottakat, felfüggesztette az alkotmányt és eltávolította Morsit az elnöki székből.

Szíszi tábornok, eközben egyre népszerűbb lett az egyiptomiak körében és sokan támogatták abban, hogy pályázzon az elnöki tisztségre. Elfogadva a felkérést 2014 márciusában bejelentette, hogy kilép a fegyveres erők kötelékéből, hogy indulhasson az elnökválasztáson. Tíz éve tartó elnöksége alatt infrastrukturális és gazdasági fejlesztések, pénzügyi reformok

[132] Hosni Mubarak president of Egypt.
Forrás: https://www.britannica.com/biography/Hosni-Mubarak (Letöltés ideje: 2024. november 24.)
[133] Mohamed Morsi president of Egypt.
Forrás: https://www.britannica.com/biography/Mohamed-Morsi (Letöltés ideje: 2024. július 23.)
[134] Muslim Brotherhood.
Forrás: https://www.britannica.com/topic/Muslim-Brotherhood (Letöltés dátuma: 2024. július 23.)
[135] The Carter Center: Presidential Election in Egypt Final Report May–June 2012 p.62.
[136] Abdel Fattah al-Sisi president of Egypt.
Forrás: https://www.britannica.com/biography/Abdel-Fattah-al-Sisi (Letöltés ideje: 2024. november 24.)

segítették az egyiptomi gazdaság talpra állítását, bár az életszínvonal csak lassan javul. Nemzetközi emberi jogi csoportok részéről pedig olyan kritikák érik a kormányt, hogy túlzott erőszakot alkalmaz a politikai ellenfelekkel és rendszerkritikus újságírókkal szemben.

1.9.1 Szíriai arab tavasz

A hatalommal való szembeszállás, a rezsim elleni tüntetések Szíriában is megjelentek 2011-ben. A rendőrség letartóztatott több fiatalt, akik Bashar al-Assad[137] elnök ellenes és demokráciát követelő graffitiket festettek a falakra Daraa városában. A letartoztatások hírére tüntetések törtek ki a városban. A szíriai biztonsági erők lőfegyvert használtak a tüntetések leverésére és különböző források szerint több száz embert megöltek. A Human Rights Watch[138] nemzetközi emberi jogi szervezet "We've Never Seen Such Horror" (Eddig még soha nem látott horror) című jelentése szerint[139] a helyi biztonsági erők rendszeresen megakadályozták, hogy a mentők, egészségügyi személyzet ellássák a sérülteket, valamint több alkalommal tüzet nyitottak az egészségügyi személyzetet célozva. Szemtanúk elmondása szerint a kormányhű erők tagjai azt is megakadályozták, hogy elszállítsák a sebesülteket. A biztonsági erők tagjai megszállták a város korházait. átvették az ellenőrzést azok felett. Őrizetbe vették a megmozdulásokon megsérült és kórházba került tüntetőket. Május 7. és 29. között a szíriai biztonsági erők rajtaütéseket hajtottak végre Homszban, Damaszkuszban, Daraaban és számos más városban a tüntetések elfojtása érdekében. Ennek következtében, a túlnyomórészt békés tüntetések fegyveres ellenállásba csaptak át és 2011. szeptemberére a szervezett lázadó milíciák rendszeresen harcba keveredtek a kormánycsapatokkal Szíria különböző városaiban.

A „demokratikus" ellenzéki fegyveres erők mellett a különböző iszlamista terrorcsoportok is aktiválták magukat az országban és elindult egy szinte a mai napig tartó polgárháború, amelynek hatására szíriaiak százezrei vesztették életüket és milliók kényszerültek elhagyni otthonaikat, sokan közülük az országon kívül kerestek menedéket.

A 2011-es tiltakozó megmozdulások, tüntetések egyedülállónak mondhatóak a közel-keleti és észak-afrikai térségben. Korábban ilyen események elképzelhetetlenek voltak ezekben az autokratikus vezetési módszereken szocializálódott országokban. A korrupció felszámolására és a polgárok életminőségének javítására irányuló törekvések felemás

[137] Bashar al-Assad president of Syria.
Forrás: https://www.britannica.com/biography/Bashar-al-Assad (Letöltés ideje: 2024. július 23.)
[138] Human Rights Watch homepage. Forrás: https://www.hrw.org/ (Letöltés ideje: 2024. július 24.)
[139] "We've Never Seen Such Horror" Crimes against Humanity by Syrian Security Forces.
Forrás: https://www.hrw.org/report/2011/06/01/weve-never-seen-such-horror/crimes-against-humanity-syrian-security-forces (Letöltés ideje: 2024. július 24.)

eredményeket hoztak a különböző országokban. Több mint egy évtizeddel az első „arab tavaszi" tüntetések után, a legtöbb uralkodó hatalmi struktúra továbbra is a helyén van a régióban, kevés reform valósult meg. Líbia, Szíria és Jemen véres polgárháborúba süllyedtek. Később, 2019-ben újabb tüntetéssorozat rázta meg Algériát, Irakot, Libanont és Szudánt, olyan országokat, amelyek a 2011-es arab tavasz idején viszonylag békések, nyugodtak maradtak.

1.10 A térségben élő vallási és etnikai csoportok

A Közel-Kelet a három nagy, domináns világvallás, a zsidó vallás, kereszténység, és az iszlám szülőhelye. A régió ugyanígy etnikai sokszínűséggel rendelkezik. Bár a Közel-Kelet lakosságának többségét az arabok[140] alkotják, a térségben élnek még, kurdok[141], zsidók, perzsák[142], törökök[143] és számos más etnikai és vallási kisebbség is. Ez a vallási és etnikai sokszínűség azonban nem feltétlenül jelenti az egyenlőséget az egyes országokban, mivel a kisebbségek gyakran szembesülnek saját szülőhelyükön hátrányos megkülönböztetéssel. A nők is egyenlő jogokért küzdenek egy olyan régióban, ahol egyes országokban, a politikai életben való részvételük a világon a legalacsonyabb[144]. A különböző politikai vezetők gyakran kihasználják a társadalom megosztottságát saját céljaik elérése érdekében és kiélezik a vallási, etnikai ellentéteket.

A Közel-Kelet népei számára legtöbb esteben a vallási meggyőződés a társadalmi kohézió forrása is. A régióban nőtte ki magát a kereszténység, az iszlám és a judaizmus vagy más néven a zsidó vallás, amelyek gyökerei mind Ábrahámhoz[145] – akit mindhárom vallás hívei „ős atyjuknak" tartanak – vezetnek vissza. Ma körülbelül 2,4 milliárd keresztény, közel 2 milliárd muszlim[146] és több mint 15 millió zsidó[147] él szerte a világon. Minden évben

[140] Arabok. Forrás: https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-neprajzi-lexikon-71DCC/a-a-71E01/arabok-71F2D/ (Letöltés ideje: 2024. július 24.)
[141] Kurd people. Forrás: https://www.britannica.com/topic/Kurd (Letöltés ideje: 2024. július 24.)
[142]Perzsák. Forrás: https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-haag-lexikon-C8B18/p-C9420/perzsak-C9471/ (Letöltés ideje: 2024. július 24.)
[143] Törökök. Forrás: https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-neprajzi-lexikon-71DCC/tty-73D7D/torokok-73F70/ (Letöltés ideje: 2024. július 24.)
[144] Yasmine Berriane. Women's Political Participation in the Middle East. Suad Joseph; Zeina Zaatari. Routledge Handbook on Women in the Middle East, Routledge, p.102-116, 2022, Forrás: https://hal.science/hal-03921293/document (Letöltés ideje: 2025. január 10.)
[145] Ábrahám. Forrás: https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-ki-kicsoda-a-bibliaban-F8DCE/a-F8DDD/abraham-F8DFA/ (Letöltés ideje: 2024. július 24.)
[146] World Population by Religion: A Global Tapestry of Faith.
Forrás: https://populationeducation.org/world-population-by-religion-a-global-tapestry-of-faith/ (Letöltés ideje: 2024. július 24.)
[147] A statisztikák szerint 15,2 millió zsidó él a világon.
Forrás: https://mazsihisz.hu/hirek-a-zsido-vilagbol/zsido-vilag/a-statisztikak-szerint-15-2-millio-zsido-el-a-vilagon (Letöltés ideje: 2024. július 24.)

zarándokok milliói keresik fel a Közel-Kelet szent helyeit, például keresztények a betlehemi Születés templomát[148] – amit Jézus szülőhelyeként tartanak számon – vagy a jeruzsálemi Szent Sír Templomát[149], ahol Jézus sírja található. A zsidók számára pedig a Sirató Fal[150], a rómaiak által i.sz. 70-ben elpusztított jeruzsálemi zsidó szentély, templom egyetlen megmaradt nyugati támfala, innen ered a nemzetközileg ismert neve, a Nyugati Fal (Western Wall) kifejezés. Közel kétmillió muszlim zarándok utazott Szaúd-Arábiába a hajj-ra[151], 2023-ban[152], a Mekka városába vezető zarándoklatra, amelyen minden hithű muszlimnak életében legalább egyszer részt kell vennie.

A hetedik században az iszlám követői nem tudtak megegyezni abban, hogy Mohamed próféta halála után ki legyen az iszlám következő politikai és vallási vezetője. Két csoportra szakadtak – szunnitákra és síitákra –, és bár olyan alapelveket vallottak, mint a Koránba (az iszlám szent könyvébe) vetett hit, a két csoport tagjai egyedi identitást építettek sajátos vallási gyakorlataik köré, amelyek a következő évszázadok során eltértek egymástól. Ma a világ csaknem kétmilliárd muszlimjának nagyjából 85-87 százaléka szunnita és körülbelül 10-13 százaléka síita, a fennmaradó százalékot pedig a kisebb szektákhoz tartozó muszlimok teszik ki. Míg a szunniták és a síiták békésen éltek egymás mellett az iszlám történelem nagy részében, az elmúlt évszázadban felerősödtek a vallási konfliktusok, amelyek során ezreket mészároltak le például Irakban, Libanonban és Szíriában vagy Jemenben. Az egyes politikai vezetők gyakran kihasználják ezt a megosztottságot. Szaúd-Arábia – az egyik legerősebb szunnita többségű ország – támogatja a szunnita kormányokat és fegyveres csoportokat olyan helyeken, mint Irak és Jemen, míg riválisa, Irán – a Közel-Kelet legnagyobb síita többségű országa – olyan síita csoportokat támogat, mint a libanoni Hezbollah szervezet. valamint síita milíciák Irakban és Szíriában.

Körülbelül több mint harmincmillió kurd él Iránban, Irakban, Szíriában, Törökországban és egy kis részük Örményországban[153]. Ők a világ egyik legnagyobb ország

[148] Church of the Nativity church, Bethlehem, West Bank.
Forrás: https://www.britannica.com/place/Church-of-the-Nativity (Letöltés ideje: 2024. július 25.)
[149] Church of the Holy Sepulchre.
Forrás: https://churchoftheholysepulchre.net/ (Letöltés ideje: 2024. július 25.)
[150] Csak mi magyarok nevezzük Sirató Falnak, a nemzetközileg elfogadott elnevezés a Nyugati Fal (Western Wall)
[151] Terebess Ázsia Lexikon. Forrás: https://terebess.hu/keletkultinfo/lexikon/haddzs.html (Letöltés ideje: 2024. július 25.)
[152] Hajj 2024: International SOS Encourages Organisations to Prioritise Pilgrim Health and Safety with New Precautions.
Forrás: https://www.internationalsos.com/newsroom/press-announcements/hajj-2024 (Letöltés ideje: 2024. július 25.)
[153] Kurdish Diaspora.
Forrás: https://thekurdishproject.org/kurdistan-map/kurdish-diaspora/ (Letöltés ideje: 2025. január 31.)

nélküli népe. Az első világháború végén, az Oszmán Birodalom felbomlása után, a kurdok nem nyertek függetlenséget. Az országokban, ahol élnek gyakran az állami erőszak célpontjai is lettek. Irakban, az 1980-as években Szaddám Huszein rezsimje által irányított fegyveres erők, többször támadtak meg kurd településeket. A világ közvéleményét leginkább az 1988-ban ellenük Halabja városában bevetett vegyi fegyverek alkalmazása rázta meg, amelyben több mint ötezer civil vesztette életét[154]. Törökországban a kormány utasítására a fegyveres erők, rendvédelmi szervek gyakran hajtanak végre razziákat és tömeges letartóztatásokat a kurd többségű területeken.

1.11. A térség menekültjei

Az elmúlt évtizedben az iraki, líbiai, szíriai és jemeni polgárháborúk hatalmas emberáldozatokkal jártak. Ezek a fegyveres konfliktusok, a halálos áldozatok mellett, humanitárius katasztrófát is okoztak. A polgári lakosság szenvedéseit növeli, hogy nem férnek hozzá megfelelő mennyiségű és minőségű élelmiszerhez, ívóvízhez, gyógyszerekhez, a megfelelő orvosi ellátáshoz, lakóhelyét lerombolják. Az utóbbi években a térségben dúló véres konfliktusok miatt milliók hagyták el szülőhelyüket, otthonaikat. A szíriai konfliktus következtében több mint tizennégy millió fő kényszerült a lakóhelyét elhagyni[155]. Közülük több mint hétmillió személy az országot is elhagyta és él menekültként, túlnyomórészt a szomszédos országokban. A legtöbben Libanonban és Törökországban kerestek menedéket. De a 10 millió lakosú Jordániában is körülbelül 730 000 regisztrált szíriai menekült él, a Szomáliából Szudánból és Jemenből érkezett menekültek mellett[156]. A Jordán hatóságok szerint összesen, körülbelül 1,3 milliós olyan menekült populáció él az országban, akik az utóbbi években érkeztek a Hásimita királyságba. Emellett Jordániában él az 1948-as arab-izraeli háború és az 1967-es hatnapos háború 2,2 millió palesztin menekültje és azok leszármazottjai is, akik már ott születtek és akiknek túlnyomó többsége ma már Jordánia állampolgára[157]. Az elmúlt évtizedben komoly kihívást jelent a Jordán kormány számára a menekültek ellátása. Komoly anyagi, adminisztratív terhet jelent a közszolgáltatások biztosítása a menekültek számára. Egyes állami iskolákban „kétműszakos" tanítási rendet vezettek be, délelőtt és délután

[154]T hey survived a chemical weapons massacre, but Halabja's victims still suffer its poisonous legacy
Forrás: https://www.telegraph.co.uk/global-health/terror-and-security/halabja-chemical-attack-survivors-iraq-war-crime-atrocity/ (Letöltés ideje: 2024. július 26.)
[155] Syria Refugee Crisis Explained.
Forrás: https://www.unrefugees.org/news/syria-refugee-crisis-explained/ (Letöltés ideje: 2024. július 30.)
[156] UNHCR Jordan. Forrás: https://www.unhcr.org/countries/jordan (Letöltés ideje: 2024. július 30.)
[157] The United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East (UNRWA) homepage.
Forrás: https://www.unrwa.org/where-we-work/jordan (Letöltés ideje: 2024. július 30.)

különböző tanulócsoportok számára. A helyi kormányzat mellett a menekültek ellátásának fő felelőse az ENSZ Segélyezési és Munkaügyi Ügynöksége (United Nations Relief and Works Agency – UNRWA). Az Ügynökség a szíriai menekültek ellátásán túl gondoskodik körülbelül 1,2 millió Gázában élő palesztin ellátásáról is.

Az 1948-as arab-izraeli háború után körülbelül hétszázezer palesztin menekült főként Egyiptomba, Jordániába, Libanonba és Szíriába vándorolt. Az 1967-es, hatnapos háború után, pedig további, körülbelül háromszázezer palesztin hagyta el otthonát. Ma mintegy ötmillió palesztin menekült él szerte a világon, beleértve a 48-as és 67-es menekültek leszármazottait is.

A palesztinok adják a világ egyik legnagyobb menekült populációját, és a jelenlegi közel-keleti geopolitikai helyzetben az esély arra, hogy visszatérjenek szülőföldjükre nagyon csekély. Ez az egyik oka annak, hogy a valódi izraeli-palesztin béke továbbra is elérhetetlennek tűnik.

A palesztin vezetés egyik fő követelése Izrael irányába, hogy a menekültek visszatérhessenek korábbi otthonaikba – amihez szerintük egy ENSZ állásfoglalás alapján joguk van[158] – azzal érvelve, hogy csak így lehet izraeli-palesztin tartós béke. A másik oldalon, Izrael minden magát zsidó származású személynek valló és ezen személyek családtagjainak megengedi, hogy Izraelbe bevándoroljon és állampolgárságot szerezzen. Külön állami ügynökség foglalkozik a zsidók őshazába történő „hazatelepüléshez" (aliyah) kapcsolódó adminisztrációval [159] . Izrael következetesen elutasítja az ilyen jogok kiterjesztését a lakóhelyüket elhagyni kényszerült palesztinokra, attól tartva, hogy úgy a muszlim lakosság aránya drasztikusan megnőne és ez a lépés kétnemzetiségű állammá változtatná a zsidó államot.

1.12 A palesztin területek státusza (eltérő értelmezések)

Az Izraeli fegyveres erők az 1967-es, hatnapos háború óta megszállva tartja a palesztin területek egy részét Ciszjordániában[160]. Azóta Izrael Állam zsidó telepeket hozott létre a megszállt területeken az általa kisajátított földeken. A Palesztinok és az ENSZ sem tartja jogszerűnek az izraeli telepek létesítését a megszállt területeken. Az ENSZ Biztonsági Tanácsa

[158] A palesztin nép visszatérési joga című tanulmány, amelyet a palesztin nép elidegeníthetetlen jogainak gyakorlásával foglalkozó bizottság számára készített a Közgyűlés 1977. december 2-i 32/40B határozata alapján a Palesztin Jogok Különleges Egysége, a bizottság útmutatásainak megfelelően.
The Right Of Return Of The Palestinian People.
Forrás: https://www.un.org/unispal/document/auto-insert-210170/ (Letöltés ideje: 2024. július 30.)
[159] Aliyah Your journey back to Israel begins here.
Forrás: https://www.jewishagency.org/aliyah/ (Letöltés ideje: 2024. július 30.)
[160] Gázából 2005-ből kivonult.

többször hangsúlyozta, hogy Izraeli telepek létesítése az 1967-óta megszállt palesztin területeken, beleértve Kelet-Jeruzsálemet is, nem jogszerű, és a nemzetközi jog durva megsértését jelenti. Egyben jelentős akadálya annak a kétállami megoldásnak, ami az oslói megállapodásban került megfogalmazásra, hogy a két állam, az önálló, független Palesztin Állam és Izrael éljen egymás mellett békében és biztonságban, nemzetközileg elismert határokon belül. Az ENSZ Biztonsági Tanácsa 2334 (2016) sz. határozata 14 szavazattal – az Egyesült Államok tartózkodása mellett – elfogadta és ismételten felszólította Izraelt, hogy azonnal és teljes mértékben hagyjon fel minden építési, telep kialakítási tevékenységgel a megszállt palesztin területeken, beleértve Kelet-Jeruzsálemet is. Az ENSZ kiemelte, hogy nem fogja elismerni az 1967-es háború előtti határvonalak bárminemű módosítását, beleértve Kelet-Jeruzsálemet is, kivéve, ha a módosítás a két fél tárgyalásos megegyezésén alapszik[161].

Izraeli álláspont szerint az ókori Júdea és Szamária (a mai Ciszjordániának nevezett terület) területén történő zsidó betelepülést a nemzetközi politika gyakran pusztán modern jelenségként mutatja be. Érvelésük szerint, valójában a zsidók jelenléte ezen a területen évezredek óta létezik, és a Népszövetség által 1922-ben elfogadott palesztinai mandátum a zsidó nép ősi hazájában zsidó állam létrehozását legitimnek ismerte el[162]. A két fél területei között biztonsági ellenőrző pontokat és határfalakat vagy kerítést állított fel Izrael a palesztin lakosság mozgásának ellenőrzésére, korlátozására, valamint a terrorgyanús személyek Izrael területére történő bejutásának megakadályozása érdekében. Annak ellenére, hogy Izrael több mint ötven éve kontrollálja a palesztin területeket, hivatalosan soha nem tekintette sajátjának annak nagy részét.

A palesztin területek jogi státuszának értelmezése a szembenálló felek között eltérő. A nemzetközi közösség és a nemzetközi terminológia a megszállt palesztin területek kifejezést használja. Az ENSZ álláspontja szerint Izrael a palesztin területeket 1967-óta megszállva tartja[163]. Nemzetközi álláspont szerint az 1967. júniusában vívott, Izrael számára győztes hatnapos háború óta, a zsidó állam által megszállt Gázai övezet és Ciszjordánia, Kelet-Jeruzsálemmel együtt alkotják a megszállt palesztin területeteket. A megszállt területek Izrael Állam területével együtt alkotják a korábbi Palesztina brit mandátum területet.

---

[161] Israel's Settlements Have No Legal Validity, Constitute Flagrant Violation of International Law, Security Council Reaffirms.
Forrás: https://press.un.org/en/2016/sc12657.doc.htm (Letöltés ideje: 2024. július 30.)
[162] Israeli Settlements and International Law.
Forrás: https://embassies.gov.il/tokyo-en/AboutIsrael/the-middle-east/Pages/Israeli-Settlements-and-International-Law.aspx (Letöltés ideje: 2024. július 30.)
[163] Background: The question of Palestine.
Forrás: https://unctad.org/topic/palestinian-people/The-question-of-Palestine (Letöltés ideje: 2024. augusztus 18.)

A korábbi mandátum területet az ENSZ Közgyűlésének 1947. évi 181. határozata értelmében két államra, egy arab és egy zsidó államra kívántak felosztani. Az említett határozat az alábbiak szerint rendelkezik:

„*I. rész*

PALESZTINA JÖVŐBENI ALKOTMÁNYA ÉS KORMÁNYZATA

A) A mandátum megszűnése, felosztás és függetlenség

1. A palesztin mandátumot a lehető leghamarabb meg kell szüntetni, de semmi esetre sem később, mint 1948. augusztus 1-én.

2. A mandatárius hatalomnak fegyveres erőit folyamatosan vissza kell vonni Palesztinából, amit a lehető leghamarabb be kell fejezni, de semmi esetre sem később, mint 1948. augusztus 1.

A mandatárius hatalom lehetőleg előzetesen tájékoztatja a Bizottságot arról a szándékáról, hogy megszünteti a mandátumot és minden területet kiürít.

A mandatárius hatalom minden erejével azon lesz, hogy egy, a Zsidó Állam területén fekvő térséget, amely felölel egy tengeri kikötőt és megfelelő hátországot, a további bevándorlás megkönnyítésére, a lehető legrövidebb időn belül ürítsen ki, de semmi esetre se később, mint 1948. augusztus 1.

3. Létre kell hozni Palesztinában a független Arab és Zsidó Államot, valamint a Különleges Nemzetközi Igazgatás alatt álló Jeruzsálem városát, amely utóbbiról a jelen terv III. része rendelkezik, mégpedig két hónappal azután, hogy a mandatárius hatalom fegyveres erői kivonását befejezték, de semmi esetre sem később, mint 1948. október 1.

Az Arab Állam, a Zsidó Állam és Jeruzsálem Város határait az alábbi II. és III. rész írja le.

4. A Közgyűlésnek a palesztinai kérdésre vonatkozó ajánlásainak elfogadása és a független Arab és Zsidó Állam létrehozása közötti időszak, átmeneti időszakot képez.

(Az I. rész B) szakasza a függetlenség előkészítésére irányuló lépésekről intézkedik.

A C) szakasz alatti nyilatkozat rendelkezéseket tartalmaz a szent helyek, a vallási épületek és területek védelméről, a vallási és kisebbségi jogokról, az állampolgárságról.

A D) szakasz a két állam gazdasági uniójáról és a tranzitforgalomról,

az E) szakasz a vagyontárgyakról,

az F) szakasz az Arab és Zsidó Állam

ENSZ-felvételéről intézkedik.

A II. rész meghatározza az Arab Állam és a Zsidó Állam, valamint Jeruzsálem

Városának határait.

A III. rész Jeruzsálem Városának igazgatását szabályozza a Gyámsági Tanács által kinevezett kormányzó felelőssége alatt.

A IV. rész az Ottomán birodalomban fennállott kapitulációkról intézkedik"hivatkozás!!!

Míg Izrael Államot 1948. május 15-én alapították és felvették az Egyesült Nemzetek Szervezetébe, az önálló palesztin állam nem jött létre. Az ENSZ Közgyűlés 181. számú határozatát a palesztinai zsidó közösség Izrael Állam modernkori meg(újra)alapítása jogalapjának tekinti, de amelyet az arab közösség elutasított és a két fél közötti fegyveres erőszak kitöréséhez vezetett.

A több évtizedes ellenségeskedés lezárására jó lehetőséget biztosított az Oslói békemegállapodás, de a történelmi lehetőséget, úgy tűnik, a felek elszalasztották.

1.12.1 Izraeli álláspont a palesztin területekkel kapcsolatban

A nemzetközi közösség álláspontjával szemben Izrael vitatja a palesztin területek megszállását, hiszen a területek nagy részén nincs állandó katonai jellenléte, illetve szerintük önálló palesztin állam soha nem létezett. A palesztinok által lakott területek a történelem során mindig egy nagy birodalom fennhatósága alá tartoztak. A már sokszor említett 1967-es háború során Izrael által elfoglalt területek közül a Golán fennsík Szíria, míg a Sínai-félsziget Egyiptom részét képezte. A palesztin területeken izraeli álláspont szerint hiányzott a korábbi önálló államiság. Gáza egyiptomi, Ciszjordánia a Jordán ellenőrzés alatt állt 1948-1967. között. A két országgal folytatott béketárgyalások során egyikük sem jelezte igényét az általa korábban ellenőrzött, említett területekre. Továbbá izraeliek szerint a nemzetközi jogban máig meghatározó, 1907. október 18-án elfogadott hágai egyezmény a szárazföldi háború törvényeiről és szokásairól és annak melléklete: A szárazföldi háború törvényeiről és szokásairól szóló szabályzat[164] 42. Czikk alapján *„Megszállottnak kell tekinteni azt a területet, amely tényleg az ellenség hadseregének hatalmába került. A megszállás csupán azokra a területekre terjed ki, ahol ez a hatalom fennáll és gyakorolható."* 43. Czikk *„Ha tényleg a megszálló kezébe került a törvényes hatalom, ennek minden tőle függő intézkedést meg kell tennie a végből, hogy amennyire lehetséges, helyreállitsa és biztositsa a közrendet és közéletet,*

[164] Magyarországon a 1913. évi XLIII. törvény az első két nemzetközi békeértekezleten megállapított több egyezmény és nyilatkozat beczikkelyezése tárgyában hirdette ki.
Forrás: https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=91300043.tv (Letöltés ideje: 2024.november 25.)

még pedig – ha ez elhárithatatlan akadályba nem ütközik – az országban érvényes törvények tiszteletbentartásával."

Mivel Gázában 2005-ota – az éppen aktuális Hamasz és Izrael közötti közvetlen háborúkat, fegyveres összecsapásokat kivéve – nem állomásozik izraeli katonai erő, így azt a zsidó állam a maga részéről nem tekinti megszállt területnek.

Az 1995-ös II. Oslói megállapodás[165] egyfajta átmeneti intézkedésként, a palesztin területek végleges jogállásáról szóló megállapodás megkötéséig, Ciszjordániát és Gázát A, B és C adminisztratív zónákra osztotta fel. Az egyezmény értelmében a zónákra történő felosztás ideiglenes jellegű lesz, és a három zóna teljes joghatósága idővel, fokozatosan átkerül a Palesztin Hatóság ellenőrzése alá. Ez eddig nem történt meg, a korábbi felosztás továbbra is fennáll. Az A zóna területét teljes egészében a Palesztin Hatóság – Gáza esetében a Hamasz – a C zóna területét Izrael ellenőrzi, irányítja, a B zóna területe pedig közös ellenőrzés alá került. Ezen a területen a palesztin polgári ellenőrzés mellett, izraeli katonai és rendőr hatóságok felelnek a közrendért, közbiztonságért, ott a palesztin rendőrségnek nincs joghatósága.

Mivel az Izraeli Fegyveres Erők, rendőrség csak a B és C zónában látnak el feladatokat, ezért Izrael az A zónát, amely magába foglalja teljes egészében a Gázai övezetet nem tartja megszállt területnek.

Felmerül a kérdés Izrael miért nem annektálta, annektálja[166] a palesztin területeket? A kérdésre nem könnyű választ találni. Az egyik ok az állampolgárság kérdése. Ha hivatalosan, nemzetközi jogilag palesztin területeket, a Gázai övezetet és Ciszjordániát Izrael integráns részeként kezelnénk, akkor az izraeli állampolgárságot az ott élő arabok, beduinok számára is meg kell adni. Ez Izrael számára demográfiai okokból nem szerencsés és ettől a zsidó társadalom erősen ódzkodik[167]. Az ország jelenleg több mint kilencmilliós lakosságának több mint 20 százaléka arab[168].

A palesztin területek, a Gázai övezet és Ciszjordánia lakossága több mint öt millió fő. Izraelben a termékenységi ráta a 2024-es adatok szerint 2,9[169], ez a szám a palesztin területeken

[165] Letter dated 27 December 1995 from the Permanent Representatives of the Russian Federation and the United States of America to the United Nations addressed to the Secretary-General.
Forrás: https://www.un.org/unispal/document/auto-insert-185434/ (Letöltés ideje: 2025. február 08.)
[166] Az annektál igével kifejezett cselekvés; idegen területnek, országnak v. országrésznek, ill. az ezen lakó népnek, népcsoportnak egy nagyobb állammal való erőszakos egyesítése, egy másik állam által történő bekebelezése. Forrás: A magyar nyelv értelmező szótára
[167] A Világ bank adatai szerint Izrael lakossága több mint 9,5 millió fő és jelenleg évi 2,1 %-al nő. World Bank Group, Israel. Forrás: https://data.worldbank.org/country/israel (Letöltés ideje: 2024. augusztus 20.)
[168] Statistical Report on Arab Society in Israel: 2021.
Forrás: https://en.idi.org.il/articles/38540 (Letöltés ideje: 2024. augusztus 20.)
[169] Israel's birth rate remains highest in OECD by far, at 2.9 children per woman.

közel 3,5[170]. Ha összehasonlítjuk a palesztin és a zsidó lakosság arányát, akkor azt látjuk, hogy azok száma közel megegyezik. Izraelt egy demokratikus, a zsidó nép hazájaként alapították és ez a mai napig is alapvető szempont az országban. De ha Izrael annektálja a palesztin területeket, akkor a zsidó lakosság száma az összlakosság körülbelül 50 százalékát alkotná. Ha a termékenységi rátákat vesszük figyelembe, akkor hosszútávon elképzelhető, hogy a jövőben a zsidók kisebbséggé válhatnak saját hazájukban. Az izraeli társadalom saját túlélésének zálogát látja egy zsidó többségű, önálló állami létben, ezért a palesztin területek teljes megszállásának, és azok Izrael államba történő integrálásának nincs széles társadalmi támogatottsága.

1.13 A fejezet összegzése

A Közel-Kelet a történelem során nagy birodalmak része, azok érdekszférája, sokszor ütköző zónája volt, mivel a térség Európa, Afrika, Ázsia metszéspontján helyezkedik el. A huszadik században a régió gazdag kőolajkészletének felfedezése generálta az erőforrás kiaknázására törekvő külföldi hatalmak közötti modernkori rivalizálást, ami további konfliktusokhoz vezetett, vezet a meglévő vallási, etnikai, politikai ellentétek mellett. Az egyes közel-keleti konfliktusok hatása a globális biztonságra, az energia árak növekedésére is negatív hatással bír. A Közel-Kelet egyre „közelebb" kerül hozzánk, az ott zajló események hatnak az EU-ra, ezért számunkra különösen fontos a térség stabilitásának, békéjének helyreállítása, hosszútávú megőrzése. Bármilyen, még „jószándékú" beavatkozásnál is figyelembe kell venni a térség történelmét, kultúráját, az azokban gyökerező vallási, etnikai ellentéteket, azok várható negatív, pozitív hatásait bármilyen külső szereplő által végzett válságkezelési tevékenységre. Illetve ezek figyelmen kívül hagyása esetén szembesülhetünk azzal, hogy a helyi társadalom, a helyi kormányzat nem fogja elfogadni, támogatni a nemzetközi szerepvállalást, az adott válságkezelő misszió mandátumát.

2. Az Európai országok, Magyarország nemzetközi rendészeti válságkezelési tevékenységének történeti áttekintése

A nemzetközi béke és biztonság megőrzése, a globális biztonsági kihívásokat generáló helyi, nemzetközi konfliktusok hatékony kezelése gyakran megköveteli a nemzetközi katonai

Forrás: https://www.timesofisrael.com/israels-birth-rate-remains-highest-in-oecd-by-far-at-2-9-children-per-woman/ (Letöltés ideje: 2024. augusztus 20.)

[170] Palestine - Fertility Rate, Total (births Per Woman)
Forrás: https://tradingeconomics.com/west-bank-and-gaza/fertility-rate-total-births-per-woman-wb-data.html (Letöltés ideje: 2024. augusztus 20.)

és/vagy egyéb, például többnemzetiségű rendészeti erők alkalmazását. A nemzetközi szervezetek ENSZ, EU, NATO, EBESZ kulcsszerepet játszanak a globális béke fenntartásában, konfliktusok utáni rendezésben. Mivel hazánk is aktív tagja a fent említett nemzetközi szervezeteknek, ezért tevékenyen vesz részt azok válságkezelési feladataiban. Magyar katonák, rendőrök és civil szakemberek az Unió más tagországaival, harmadik országok szakembereivel közösen a világ különböző válságövezeteiben teljesítenek szolgálatot békefenntartó, válságkezelési missziókban és műveletekben. A közvélemény számára kevésbé ismert, de mai EU tagországok, köztük magyar katonai és rendészeti erőkkel végrehajtott nemzetközi válságkezelési tevékenységnek több mint százötven éves múltja, története van. Hazánk geopolitikai helyzete miatt már a tizenkilencedik század második felében került olyan helyzetbe, hogy a határain kívül hajtson végre katonai vagy rendvédelmi „békefenntartási" feladatokat, ezzel szavatolva az adott térség biztonságát, békéjét, közrendjének fenntartását. Az osztrák-magyar monarchia katonái, csendőrei, haditengerészei idegen kulturális környezetben, ismeretlen terep és a hazaitól eltérő éghajlati viszonyok között hajtottak végre feladatokat. Az ott megszerzett szakmai tapasztalataikat, a jelenleg békefenntartó és nemzetközi válságkezelési feladatokat ellátó állomány tagjai is tudják hasznosítani. Sok esetben, pl. Koszovó vagy Bosznia-Hercegovina esetében egy évszáddal később, jelenleg is szolgálnak magyar katonák, rendészeti szakemberek, civil szakértők a különböző békefenntartó, válságkezelő missziók tagjaiként.

2.1 Olasz csendőrök a Krímben

A krími háború 1854-1856 [171] között zajlott Oroszország és a Török Birodalom, valamint az oszmánokat támogató nagyhatalmak között. Oroszország hosszú évszázadokon keresztül szeretett volna saját ellenőrzés alatt tartott kijáratot a Földközi-tengerre. Ez a többi, akkori nagyhatalomnak nem áll érdekében.

A XIX. század közepén az oroszok több olyan területet is ellenőrzésük alá vontak, ami korábban a Török Porta uralma alatt állt (Örményország, Moldova). Majd 1853 november 30-án a tengeren is legyőzték a török flottát. Az orosz terjeszkedés veszélyétől tartva Franciaország és Anglia a rákövetkező évben szövetséget kötött Törökországgal, majd hadat üzentek Oroszországnak, és azonnal megkezdték csapatok küldését a törökök támogatására. Az 52 000

[171] A krími háború története.
Forrás: https://ujkor.hu/content/krimi-haboru-tortenete (Letöltés ideje: 2024. december 4.)

fős angol-francia szövetséges haderő egy része Gallipolinál[172] és Szkutarinál szállt partra 1854. szeptember 14. és 18. között, másik része a Krím félszigeten, hogy elfoglalja Szevasztopol erődjét, az orosz fekete-tengeri flotta legnagobb bázisát. A rövidesen beköszöntő zord tél és a védők helytállása miatt nem sikerült elfoglalni az erődöt. A sikertelen ostrom miatt Anglia és Franciaország új szövetségeseket keresett. Az eredmény: egy 1855. januárban kötött szerződés értelmében a Szard-Piemonti Királyság 1855. május 9-én a 18 058 fős „Szardíniai Keleti Expedíciós Hadtestet" (1038 tiszt és 17 020 katona), küldött a Krímbe[173]. Tavasszal az orosz erők ellentámadást indítottak, ami többek között az olaszok (piemontiak) szívós ellenállásának köszönhetően kifulladt, majd a szövetségesek elfoglalták Szevasztopolt.
A háború utáni békéről Párizsban tárgyaltak a felek és az 1856. március 30-án elfogadott megállapodás garantálta a Török Birodalom függetlenségét és területi integritását.

A piemonti katonai kontingens része volt egy 52 fős csendőr osztag, akik részt vettek a harcokban, de fő feladatuk a katonai táborokon belüli rendvédelmi, közrendvédelmi, csapatcsendőri feladatok ellátása volt. Feleltek a táborokon belül a katonai rend, fegyelem fenntartásáért és eljártak a jogsértő cselekményt elkövetőkkel szemben. Ezeket a rendvédelmi feladatokat az egész expedíciós hadseregre kiterjedően végezték nem csak a piemonti (olasz) csapatok között. Emellett eljártak az olasz katonák és a kontingenssel utazó civilek, diplomaták védelmében az ellenük a háborús káoszban elkövetett bűncselekmények kivizsgálásában, az elkövetők felkutatásában. Továbbá a nemzetközi haderő által ellenőrzött területeken közrendvédelmi járőrszolgálatot láttak el. Az olasz csendőrök részt vettek egészségügyi biztosítási – karantén – feladatok végrehajtásában is, amikor kitört a kolera járvány a nemzetközi kötelék tagjai között. Közülük többen a helytállásuk elismeréseként angol, francia, török katonai kitüntetéseket kaptak. Az olasz külügyminisztérium külön levélben köszönte meg a hadügyminisztériumnak a csendőrök vezénylését a kontingenssel és azok kiemelkedő helytállását[174].

2.2. Magyar csendőrök Boszniában

[172] Gallipoli Turkey.
Forrás: https://www.britannica.com/place/Gallipoli-Turkey (Letöltés ideje: 2024. december 4.)
[173] Sardinian Forces in the Crimea 1854-1856.
Forrás: https://web.archive.org/web/20111208045827/http://www.cgsc.edu/CARL/nafziger/854XAF.pdf (Letöltés ideje: 2025. február 9.)
[174] EUROGENDFOR Arma dei Carabinieri – Member State
Forrás: https://eurogendfor.org/arma-dei-carabinieri-full-member/ (Letöltés ideje: 2024. december 4.)

A kiegyezés, majd 1867. június 8-án Ferenc József megkoronázása[175] után a „rebellis" Magyarország újra felkerült a világpolitika térképére, mint Közép-Európa egyik meghatározó országa. Ferenc József a magyar alkotmányos hagyományoknak megfelelően lett az ország törvényesen felkent uralkodója. Fejére a koronát Andrássy Gyula gróf[176] akkori miniszterelnök helyezte fel, aki később közös külügyminiszterként felelt az Osztrák-Magyar Monarchia külkapcsolatiért 1871-79. között.

Az első alkalom amikor magyar katonák, csendőrök részt vettek nemzetközi, a mai fogalmaink szerinti válságkezelési tevékenységben, az 1877-78-as orosz-török háború után következett be. A háborúból győztesen kikerülő Oroszország a törökök részére nagyon szigorú békefeltételeket határozott meg. Andrássy Gyula gróf közös osztrák-magyar külügyminiszter emiatt egy nemzetközi konferenciát hívott össze a Német Birodalom fővárosába, Berlinbe. Az Európai nagyhatalmak békekonferenciája 1878. június. 13-án ülésezett[177]. Az esemény célja, az 1878. március 3-án Konstantinápoly külvárosában, San Stefanóban aláírt orosz–török békemegállapodásban foglaltak megvitatása és az oroszok által felszabadított területek hovatartozásának rendezése volt. A konferencián az akkori nagyhatalmak képviseltették magukat: Ausztria-Magyarország, Franciaország, Nagy-Britannia, Németország, Olaszország, Oroszország, Törökország. Az Osztrák-Magyar Monarchia, Nagy-Britannia és azok szövetségesei sem szerették volna, ha az Orosz Birodalom „túlnyeri" magát a Balkánon, befolyása megerősödik a térségben. A konferencia eredményeként Montenegró, Románia, Szerbia visszanyerte több száz évvel korábban elvesztett függetlenségét. Besszarábia[178] az Orosz Birodalom fennhatósága alá került. Az Osztrák-Magyar Monarchia pedig megkapta a jogot arra, hogy kiterjessze fennhatóságát Bosznia-Hercegovinára.

Az ország katonai annektálása után megszervezték a Császári és Királyi Csendőrség kötelékébe tagozódva szervezték meg a helyi csendőrséget Bosznia-Hercegovinában. A Monarchia Bosznia-Hercegovinai Csendőrségének első parancsnoka a magyar származású

[175] Ferenc József koronázása.
Forrás: https://mnl.gov.hu/mnl/ol/hirek/ferenc_jozsef_koronazasa (Letöltés ideje: 2022. október 11.)
[176] Gál Mária Russu Tibor: A csíkszentkirályi és krasznahorkai Andrássy család nyomában, Gróf Andrássy Gyula. p. 37. Forrás: http://andrassygimi.hu/joomla/files/Az_Andrassy_csalad_tortenete.pdf (Letöltés ideje: 2022. október 11.)
[177] A berlini kongresszus, 1878.
Forrás: https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/TenyekKonyve-tenyek-konyve-1/1990-7B2E/tortenelem-7EFC/sorsfordito-konferenciak-7EFD/a-berlini-kongresszus-1878-7F1F/ (Letöltés ideje: 2022. október 11.)
[178] Besszarábia területe jórészt megegyezik a mai Moldovai köztársaság területével. Besszarábia
Forrás: https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyarorszag-a-masodik-vilaghaboruban-lexikon-a-zs-F062E/b-F07EE/besszarabia-F0823/ (Letöltés ideje: 2024. november 25.)

Tomici János[179] ezredes volt 1887-ig. A központi csendőrparancsnokság alá tartozott hét szárnyparancsnokság (Szarajevó, Travnik, Banjaluka, Bihar, Tuzla, Mostar és Trebinje), amelyek huszonöt szakaszra és kétszáztizenhat őrsre tagozódtak. Később a csendőrség teljes személyi állománya a helyi lakosokból került feltöltésre. A csendőrség fő feladata a tartomány közrendjének, közbiztonságának szavatolása, a fegyveres bandák felszámolása, határőrizeti feladatok ellátása volt.

Az 1908-as évben Szerbiában a Monarchia déli határai mentén magyarellenes fegyveres erőszak tört ki. A veszélyeztetett határszakaszra a közrend, közbiztonság megóvása, az élet és vagyonbiztonság megőrzése érdekében ezer magyar csendőrt vezényeltek. Szélsőséges időjárási viszonyok, számukra ismeretlen terepviszonyok között, hat hónapos vezénylésük alatt a csendőrök végrehajtották a kapott feladatot, megakadályozták az erőszakos cselekmények tovább terjedését a Magyar Királyság területére[180].

A monarchia igyekezett minél több fiatal bosnyákot besorozni a birodalom fegyveres erőibe és a katonai ismeretek elsajátítása mellett belőlük jó alattvalót faragni. Az 1900-as évek elejére már 4 ezrednyi bosnyák katona szolgált Ausztriában és Magyarországon, és ugyanennyi osztrák-magyar katona Boszniában. Az első nagy világégés előtti időben négy bosznia-hercegovinai ezredben 10 156 katona szolgált (kiegészülve 21 327 tartalékos katonával)[181]. Az akkori törvények szerint Boszniában minden egészséges férfinak tizennyolcadik életévének betöltése után öt évig katonai szolgálatot kellett teljesítenie, amelyből két évet aktív szolgálatban, három évet tartalékosként kellett eltöltenie. Az aktív szolgálatban lévőket Ausztriába és Magyarországra vezényelték, ahol a szolgálat mellett megismerkedtek a birodalom kultúrájával és lehetőségük volt megtanulni a német nyelvet. A kormányzat és hadvezetés támogatta a vegyesházasságokat. A házas katonák laktanyában lakhattak feleségeikkel, akiket szakácsként, mosónőként és egyéb munkakörben alkalmaztak. Így a fiatal bosnyák férfiak két év Ausztriában vagy Magyarországon eltöltött katonáskodás után a birodalmi eszméktől átitatva tértek haza. Magukkal vitt feleségeik, a családi kapcsolatok révén még jobban kötődtek a birodalomhoz. Hasonló volt a helyzet a Boszniában állomásozó osztrák-magyar katonák esetében is. Közülük is sokan megházasodtak és helyben telepedtek le.

A helyi csendőrséget ezekből a tartalékosokból kiválogatott állománnyal töltötték fel. Az ottani viszonyokhoz képest jó fizetést kaptak, és nyugdíjjogosultságuk volt. A viszonylag

[179] Dr. Rektor Béla, A Magyar Királyi Csendőrség Oknyomozó Története Árpád Könyvkiadó Vállalat Cleveland, Ohio, U.S.A. 1980. p. 130 (Egyes kutatások Tomici András névvel jelölik.)
[180] Dr. Rektor Béla, p. 131
[181] Bosniak Regiments (Austria-Hungary) Forrás: https://encyclopedia.1914-1918-online.net/article/bosniak-regiments-austria-hungary/#toc_implementation_and_organization (Letöltés ideje: 2024. december 1.)

jó fizetés és a kiváltságok pedig elegendőek voltak ahhoz, hogy jól képzett, motivált csendőrökkel töltsék fel a Boszniai rendvédelmi erőket[182]. Ez feltétlenül szükséges volt ahhoz, hogy a monarchia sikeresen tudja kormányozni Boszniát. A korábbi török megszállás, a helyi lakosságnak a katonákkal, csendőrökkel kapcsolatos tapasztalatai annyira rosszak voltak, hogy az egyenruha látványa még sokáig visszatetsző volt számukra. A lakossági bizalom megszerzése érdekében a helyi csendőrök nemcsak a közrend, közbiztonság fenntartása miatt járőröztek körzeteikben, kivizsgálták a panaszokat, letartóztatásokat foganatosítottak és általános rendőri feladatokat láttak el, hanem segítették a helyi lakosokat ügyes-bajos dolgaikban. Így egyfajta közösségi rendőrségi modellt építettek ki.

Bosznia annexiója utáni kezdeti időszakban nem volt ennyire idilli a helyzet. Sokan emigráltak a Török Birodalom által ellenőrzött területekre vagy fellázadtak a monarchia ellen. A bosnyákokban felmerült a kérdés, hogy szabad-e egy muszlimnak nem muszlim fegyveres erőben szolgálni. Ausztria–Magyarország tiszteletben tartotta a bosnyákok vallásgyakorlását és külön szabályokat és rendeleteket adott ki a muszlim katonák, csendőrök számára. A bosnyákok pedig fokozatosan felismerték, hogy a Monarchia nem jelent veszélyt vallási identitásukra, és hűséget tanúsítottak a birodalom irányába[183].

2.3 Kréta

Magyar katonák és haditengerészek részt vettek az 1897-1898-es években Krétán végrehajtott béke „kikényszerítő és békefenntartó műveletben”[184]. Az 1896. év első felében fellángolt az etnikai és vallási alapú erőszak a keresztények és a muszlimok között az akkor a Török Birodalom fennhatósága alá tartozó Kréta szigetén. A következő évben a helyi görög lakosság fegyveres felkelést indított a megszálló török erők ellen. A felkelés Canea városára is átterjed, amelynek kikötőjébe a görög haditengerészet egységei is megérkeztek, azzal a céllal, hogy támogassák a felkelést. A partraszálló 1800 fő görög tengerészgyalogos és 30 000 helyi felkelő vette fel a harcot a városban állomásozó 10 800 fős török helyőrséggel.

Kréta már abban az időszakban is kedvelt volt a tehetős európai „turisták” körében és fontos szerepet játszott a földközi tengeri kereskedelemben, így minden nagyhatalom

[182] Military 1878-1918 - Austro-Hungarian Bosnia
Forrás: https://www.globalsecurity.org/military/world/europe/ba-history-5.htm (Letöltés ideje: 2024. november 26.)
[183] Dževada Šuško: Bosniaks & Loyalty: Responses to the Conscription Law in Bosnia and Hercegovina 1881/82, Hungarian Historical Review 3, no. 3 (2014): p 529–559
[184] Krétai kör. Forrás: https://honvedelem.hu/hirek/hazai-hirek/kretai-kor.html (Letöltés ideje: 2022. október 12.)

működtetett külképviseletet a szigeten[185]. Canea városában működött az Osztrák–Magyar Monarchia konzulátusa. A közös hadügyminisztérium utasítására a Pireuszban horgonyzó Maria Theresia cirkálót és a Sebenico torpedórombolót Canea-ba vezényleték azzal a céllal, hogy a konzulátus személyi állományának védelmét és evakuálását végrehajtsák. A hajók Gustav Ritter von Brosch sorhajókapitány parancsnoksága alatt február 4-én befutottak Caneába. A kikötés után 30 matrózt Heinrich Neugebauer sorhajóhadnagy vezetésével partra tettek. Ez a körülbelül szakasz erejű egység kapta a feladatot, a diplomaták védelmének és evakuálásának végrehajtására.

A Monarchia magyar állampolgárságú konzulja Pintér Gyula, a külképviselet kiürítésére kapott utasítást megtagadta és saját elhatározásból kordonszolgálatra rendelte a monarchia tengerészeit. A kordonszolgálattal elválasztotta Canea törökök és görögök lakta negyedeit. Az akkori kor követelményei szerin jól felszerelt, géppuskákkal felfegyverzett osztrák–magyar haditengerészekkel egyik fél sem akart konfliktusba keveredni, így sikerült a további fegyveres összecsapást megakadályozni. Mivel a nagyhatalmak képviselői látták, hogy az „önfejű" magyar konzul módszere a béketeremtésre bevált, ezért a további görög és török összecsapások megakadályozására békekikényszerítő, békefenntartó misszió felállításról döntöttek.

Az akkori európai nagyhatalmak (Ausztria-Magyarország, Franciaország, Nagy-Britannia, Németország, Olaszország, Oroszország) képviselői megegyeztek egy közös „béketeremtő" misszió létrehozásában. A nemzetközi erők kötelékébe az osztrák-magyar haditengerészet kilenc hadihajót ajánlott fel.

A nagyhatalmak 1897. március 1-jén döntést hoztak a sziget polgári közigazgatása irányításának átvételéről. A közigazgatási feladatok irányítását, a sziget kormányzását a béke kikényszerítésében úttörő szerepet játszó Pintér Gyula konzulra bízták. A békefenntartással kapcsolatos további feladatokat 1897. áprilistól a haditengerészeti egységek átadták a közben beérkező szárazföldi csapatoknak. Az Osztrák-Magyar Monarchiát a császári és királyi 87. gyalogezred trieszti II. zászlóalja képviselte[186]. A zászlóalj állománya alapvetően nem klasszikus katonai, inkább rendvédelmi feladatait járőrözéssel, ellenőrző-áteresztő pontok telepítésével látta el a görög-török csapatokat elválasztó egy kilométeres sávban. Feladatul kapták még a fegyverszünet megkötése után a török szabadcsapatok és a görög felkelők fegyvereinek begyűjtését, amit sok esetben csak erő alkalmazásával voltak képesek

[185] TRAVEL, PICTURES, AND A VICTORIANGENTLEMAN IN GREECE Forrás: https://www.ascsa.edu.gr/uploads/media/hesperia/25622703.pdf (Letöltés ideje: 2022. október 12.)
[186] Krétától Afganisztánig.
Forrás: https://honvedelem.hu/missziok/ciprus/kretatol-afganisztanig.html (Letöltés ideje: 20204. november 26.)

végrehajtani. Augusztus 12-én nemzetközi Katonai Bíróság alakult, katonai rendőrökkel az alárendeltségében. Az osztrák-magyar kontingens két katonai rendőri alegységet hozott létre Kissamóban és Apokornóban. A helyzet normalizálódása után 1898. április 12-én Pintér Gyula átadta a kormányzói feladatokat a sziget újonnan kinevezett török kormányzójának Dzsevad pasának. A nemzetközi támogatással megkötött békeszerződés arra kötelezte Görögországot, hogy adjon át bizonyos területeket Thesszáliában Törökországnak. Krétát nemzetközi protektorátussá tették, amelynek vezetőjévé György herceget, az akkori görög király második fiát nevezték ki és 1898-ban vezetésével megalakult a kormány. A sziget a Török Birodalom része maradt, de azon belül teljes autonómiát élvezett. Krétát végül 1913-ban, az első balkáni háborút lezáró londoni békeszerződés adta vissza Görögországnak [187]. Németország és Ausztria-Magyarország, a Török Birodalomhoz fűződő jó kapcsolatok miatt kilépett a későbbi Krétával kapcsolatos egyeztetésekből és kivonta erőit a térségből. Nagy-Britannia, Oroszország, Franciaország és Olaszország Krétát négy szektorra osztotta és egy-egy szektort ellenőriztek, Canea városa pedig közös ellenőrzés alá került[188].

A krétai szerepvállalás során a magyar katonák, haditengerészek olyan feladatokat hajtottak végre, amelyeket a mai, modern békefenntartásban is alapvető tevékenységek, például a békekikényszerítés, békefenntartás, vagy a konfliktus utáni békeépítés[189]. Több nemzeti kötelékben hajtották végre ezeket a feladatokat és olyan egyéb kihívásokkal is meg kellett küzdeniük, mint például a tömeges maláriafertőzés. Ez a fajta békekikényszerítő, békefenntartó tevékenység végrehajtása nem volt szabályozva a tizenkilencedik század végén, a huszadik század hajnalán, nem léteztek arra vonatkozó szabályzatok, a parancsnokok, katonák, haditengerészek arra kiképzést nem kaptak. Pintér Gyula konzul (aki maga is tartalékos tiszt volt) „parancsmegtagadása", kreativitása teremtette meg a modernkori békefenntartás alapjait. Így méltán lehetünk büszkék arra, hogy a békefenntartás is egy „magyar találmány".

2.4 Magyar haditengerészek nemzetközi kötelékben Kínában

Magyar haditengerészek nemzetközi rendfenntartó alakulatok tagjaiként részt vettek az úgynevezett kínai boxer-lázadás megfékezésében és az azt követő békefenntartói misszióban 1900-1914 között.

[187] Greco-Turkish wars, Balkan history
Forrás: https://www.britannica.com/event/Greco-Turkish-wars (Letöltés ideje: 2024. december 5.)
[188] Emmanouil G. Chalkiadakis: The Political Status Of The Cretan State (1898-1913): Autonomy Under Dispute ISBN 978-960-485-374-8 p. 46.
[189] Papp Gyula nyá. ezredes, A magyar Honvédség Békefenntartó Műveletekre Kijelölt Alakulatainak Felkészítése. PhD értekezés, Budapest, 2008.

A Csing-dinasztia az 1600-as évek közepétől uralkodott Kínában, de a tizenkilencedik század végére az országban megerősödött a külföldi gazdasági befolyás. A külföldi befektetők óriási haszonnal aknázták ki Kína természeti kincseit, annak bevételei pedig külföldre vándoroltak. A külföldi befektetők vasút és távíró hálózatot építettek, de azok előnyeiből a helyiek nem részesültek. Sőt sokan közülük, akik fuvarozásból éltek vagy hírvivőként tevékenykedtek, elveszítették a munkájukat. A külföldiek meggazdagodásával párhuzamosan a helyi tömegek elszegényedtek. Ennek hatására az 1900-ban kitört a boxerlázadás a nyugati és japán befolyás terjedése ellen. A lázadók, akiket a nyugatiak bokszolóknak (boxer) neveztek – mert abban az időben a keleti harc művészeteknek nem volt nyugati elnevezése – külföldieket és kínai keresztényeket öltek meg és az idegen tulajdont rombolták.

Mielőtt a felkelők a külföldi államok pekingi nagykövetségeit megostromolták volna, a nyugati nagyhatalmak hadihajói 1900. május 31-én partra tettek egy 438 fős különítményt, amelyet vonattal szállítottak Takuból[190] a fővárosba. A nemzetközi különítmény a következő országok fegyvereseiből állt össze: 75 orosz, 75 brit, 60 amerikai, 50 német, 40 olasz, 33 osztrák-magyar és 30 japán haditengerész. A nemzetközi fegyveres különítmény, kontingens fő feladata a külföldi követségek és diplomaták védelme volt. A bokszerek júniustól augusztusig ostromolták Peking külföldi negyedét, amíg a nemzetközi koalíciós erő le nem verte a felkelést. Egyes becslések szerint több száz külföldit és több ezer kínai keresztényt öltek meg a felkelés alatt a boxerek. A helyzet normalizálása érdekében az érintett nagyhatalmak (Amerikai Egyesült Államok, Belgium, Franciaország, Hollandia, Japán, Olaszország, Oroszország, Osztrák-Magyar Monarchia) nemzetközi válságkezelő erőt állítottak fel[191].

Augusztus 14-én, mintegy 20 000 fős nemzetközi haderő érkezett Peking elfoglalására és a külföldiek, valamint a kínai keresztények védelmére. Az 1901-ben a lázadásnak hivatalosan véget vető Boxer-jegyzőkönyv értelmében Kína vállalta, hogy több mint 330 millió dollár jóvátételt fizet a lázadás célpontjának számító külföldi érdekeltségeknek.

A kínai válságkezelő, békefenntartó misszió egészen az első nagy világégés kitöréséig tartott. Az odavezényelt osztrák-magyar tengerészgyalogos század állományát kétévente októberben váltották. A feladatban aktívan az Erzsébet cirkáló vett részt és 1904-ben, 1908-ban majd 1912-ben visszatért Kínába. Ott érte 1914-ben a világháború kitörésének híre is.

---

[190] Taku Tienjin város erődje.
Administrative and social conditions inTianjin in Physical and human geography.
Forrás: https://www.britannica.com/place/Tianjin-China/Administrative-and-social-conditions (Letöltés ideje: 2024. november 26.)

[191] Dr. Univ. Boda József Rendőr Ezredes A Rendvédelmi Békefenntartás Kialakulása, Fejlődése, Helye És Szerepe A XXI. Században Doktori (Phd) Értekezés 2006.

2.5 „Rendőr (csendőr) tanácsadók” Macedóniában

Macedónia státusza, annak jövője az 1878. évi berlini kongresszuson nem került szóba. A három vilajetre osztott terület továbbra is az Oszmán Birodalom fennhatósága alatt maradt[192]. Ugyanakkor az egyes nemzeti etnikai csoportokon belül egyre erősebb volt a függetlenségi vágy és az önálló, megszállástól mentes állami függetlenség visszaállításának igénye. A helyiek akár fegyverrel is hajlandóak voltak a céljaikat elérni. Ehhez politikai és pénzügyi támogatást kaptak, főként a szomszédos Bulgáriából[193]. Ennek köszönhetően 1903. augusztus 2-án fegyveres felkelés tört ki, amely Macedónia szinte teljes területére kiterjedt. A felkelés leverésére a Török Porta közel 350.000 fős katonai erőt vezényelt a térségbe, amely három hónap alatt törte meg az ellenállást[194]. A Macedóniában kialakult helyzetről tárgyalt I. Ferenc József és II. Miklós orosz cár, kettejük 1903 szeptemberében tartott találkozóján. A két uralkodó közötti megbeszélés alapján jött létre a mürzstegi megállapodás (a*mely a Maczedóniában uralkodó zavaros állapotok gyökeres megjavítását tűzte ki feladatául*[195]), A Mürzstegben az osztrák-magyar és az orosz külügyminiszter által kidolgozott program értelmében Macedónia három török vilajetében (a szaloniki, a szkopjei – török nevén üszkübi, ezt a vilajetet nevezték koszovói vilajetnek is – és a monasztiri közigazgatási egységekben) osztrák-magyar és orosz tisztviselők ellenőrizték az oszmán közigazgatást. Az ellenőrzésen felül az európai nagyhatalmak (az Osztrák-Magyar Monarchia, Oroszország, Franciaország, Nagy-Britannia és Olaszország) által Macedóniába küldött katonatisztek, rendőrök, csendőrök és polgári tisztviselők kezdeményezése alapján elkezdődött a helyi rendfenntartó erők (elsősorban a csendőrség) átfogó reformja. A mürzstegi megállapodással a nagyhatalmak elvetették a katonai erő alkalmazását, és a béketeremtést egy összehangolt, közös fellépés keretei között tervezték végrehajtani. Maga a megállapodás három fő területre koncentrált. Rövidtávon az oszmán hatóságok által, de nemzetközi ellenőrzés mellett a közrend, közbiztonság helyreállítása a három vilajetben, a harcok miatt szenvedő civil lakosság, menekültek hazatérésének támogatása. Hosszabb távon pedig a török csendőrség és a polgári kormányzat átszervezése a külföldi tisztek, tanácsadók által felügyelt reformok végrehajtása

[192] Hamza Gábor A macedón kérdés az európai politikában Magyar Szemle X. 9-10. szám 2001. október p. 204
[193] The Events Of 1903 In Macedonia as Presented in European Diplomatic Correspondence
Forrás: https://www.macedonian-heritage.gr/OfficialDocuments/events.html#2 (Letöltés ideje: 2024. december 1.)
[194] Hamza p. 209
[195] 1907. évi XXXII. törvénycikk indokolása a török beviteli értékvámok felemeléséhez való hozzájárulásról.
Forrás: https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=90700032.TVI&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fpagenum%3D45 (Letöltés ideje: 2024. november 27.)

révén, valamint a területen élő keresztény lakosság képviseletének biztosítása a döntéshozatalban[196]. A Mürzstegi Programot úgy képzelték el, mint egyfajta kombinált polgári és katonai nemzetközi ellenőrzést.

A Török Porta 1903. november 6-án elfogadta I. Ferenc József osztrák császár és II. Miklós orosz cár javaslatát a válság békés rendezésére. December 12-én a terület (a mai Koszovó, Macedónia, Montenegró) nemzetközi polgári adminisztrációja vezetőjévé Heinrich Ritter Müller von Roghoj[197] császári és királyi udvari tanácsost nevezték ki. A nemzetközi polgári adminisztráció tagjai azonnal megkezdték a felkelés következtében kialakult súlyos problémák megoldását. Pénzügyi forrásokat biztosítottak a menekültek ellátására, akik nagyrészt Bulgáriában kerestek menedéket és megkezdték az elpusztult települések újjáépítését[198].

A csendőrségi reform részét képezte, az abban meglévő helyi keresztény vallású csendőrök számának emelése, ezzel erősítve a helyi lakosság bizalmát a vidék közrendjéért, közbiztonságáért felelős szervezetben. A csendőrségi reform megszervezésével és végrehajtásával egy olasz tábornokot, Emilio Degiorgist[199] bíztak meg. A három vilajetet öt szektorra osztották, amelyeket egy-egy nagyhatalom ellenőrzése alá vontak. Németország nem telepített tiszteket egyetlen szektorba sem. Berlin igyekezett jó kapcsolatait fenntartani a Török Portával, ezért úgy döntött, hogy csak a Szalonikiben létrehozott új csendőriskola felügyeletét látja el[200]. A területre telepített nemzetközi csendőröknek, rendvédelmi tiszteknek nem volt végrehajtói jogkörük, alapvetően megfigyelőként, tanácsadóként tevékenykedtek. Erre vonatkozó információt a Brit Parlament jegyzőkönyveiben találunk. Charles Allen a képviselőház tagja 1904. december 04-én intézett kérdést Sir Henry Algernon George Percy külügyi államtitkár helyettesnek arra vonatkozóan, hogy az „*európai csendőrség tisztjei rendelkeznek-e majd azzal a jogkörrel, hogy embereiket felvonultassák a különböző gaztettek elfojtására vagy azok elkövetőinek megbüntetésére, vagy a jogkörük az ilyen gaztettek bejelentésére korlátozódik csak?*” A helyettes államtitkár a válaszában kiemelte, hogy a nemzetközi tisztek közvetlenül nem járhatnak el. Bármilyen jogsértés, zavargás esetén a saját

[196] Nadine Akhund: Stabilizing a Crisis and the Mürzsteg Agreement of 1903: International Efforts to Bring Peace to Macedonia Hungarian Historical Review 3, no. 3 (2014): p. 592-593.
[197] Müller von Roghoj, Heinrich (1853-1905), Diplomat. Forrás: https://biographien.ac.at/oebl/oebl_M/Mueller-Roghoj_Heinrich_1853_1905.xml (Letöltés ideje: 2024. december 01.)
[198] Nadine Akhund: p. 593
[199] Austro-Hungarians in Ottoman service : officers of the Macedonian Reformgendarmerie. Forrás: https://gmic.co.uk/topic/57111-austro-hungarians-in-ottoman-service-officers-of-the-macedonian-reformgendarmerie/ (Letöltés ideje: 2024. december 1.)
[200] Nadine Akhund: p. 593

vezetőiktől kapott utasításokat kell továbbítaniuk a török tisztek felé, akik közvetlenül irányítják a saját alakulataikat és teszik meg a szükséges intézkedéseket[201].

Az Osztrák-Magyar Monarchia felügyelete alá az Üsküb (mai Szkopje) székhelyű Koszovó vilajet került. Az ottani török csendőrség parancsnoka gróf Johann Salis-Seewis vezérkari alezredes lett[202]. A Koszovói vilajetbe vezényelt hat főből álló osztrák-magyar csendőri csoport alárendeltségébe 23 szárnyparancsnokság és 82 őrs tartozott. A kerületben 277 helyi csendőr szolgált. A nemzetközi ellenőrzéssel működő csendőrség fő feladata a vidék közrendjének, közbiztonságának fenntartása, valamint a fegyveres ellenálló csoportok felszámolása volt. Később, 1904. szeptemberére, az osztrák-magyar tiszti kontingens létszámát 12 főre emelték. Az osztrák-magyar csoport egy részének váltása 1905. február 9-én történt meg. Addigra már 30 török csendőrtiszt és 650 helyi csendőr szolgált az ellenőrzésük alatt. A következő váltásra 1906. novemberében került sor. Az új váltással, új parancsnok is érkezett Ludwig Goigiager[203] ezredes személyében, aki 25 török csendőrtisztet és 902 helyi gyalogos és 91 lovas csendőrt irányított. A harmadik váltásra 1908 tavaszán került sor. Az osztrák-magyar koszovói csendőrkerület parancsnokság 1908 augusztus 26-án a helyi lakosság szimpátiatüntetésétől kísérve hagyta el Üsküb városát. A misszió maradék katonai, rendvédelmi és polgári közigazgatási állománya 1909. márciusában távozott el végleg a „műveleti" területről.

A küldetés idején az osztrák-magyar vezetésű török csendőrség 25 nagyobb helyi fegyveres ütközetet és számos kisebb akciót hajtott végre, vizsgált ki[204]. Véleményem szerint ezt a küldetést tekinthetjük az első olyan nemzetközi rendvédelmi missziónak, ahol az abban résztvevő egyes országok, birodalmak által vezényelt csendőrök, katonák polgári közigazgatási szakemberek segítséget nyújtottak az érintett terület közigazgatási, rendvédelmi reformjának támogatásában.

2.6 Nemzetközi erők, köztük magyar csendőrök telepítése Albániába

[201] Commons Sitting of 4 May 1904 Series 4 Vol. 134.
Forrás: https://api.parliament.uk/historic-hansard/commons/1904/may/04/macedonian-gendarmerie (Letöltés ideje: 2024. december 1.)
[202] Johann Graf Salis-Seewis. Forrás: https://www.austro-hungarian-army.co.uk/biog/salisseewis.html (Letöltés ideje: 2024. december 1.)
[203] Ludwig Goiginger. Forrás: https://www.austro-hungarian-army.co.uk/biog/goiging.htm (Letöltés ideje: 2024. december 1.)
[204] Boda József: Magyar rendőrök a Balkánon: a magyar rendvédelmi békefenntartás Nyugat-Balkáni tapasztalatai. Hadtudományi Szemle 2019. XII. évf. Különszám

Magyar békefenntartók, nemzetközi csendőri erők tagjaiként teljesítettek szolgálatot Albániában is, 1913-14. között. Az Orosz Birodalom által támogatott Montenegró, Szerbia, Görögország és Bulgária közösen 1912-ben, az első balkáni háborúban rövid időn belül arra kényszerítette a Török Birodalmat, hogy adja fel szinte egész Európában lévő területeit, közte Albániát is A balkáni ország a török ellen közel egy évszázadon át folytatott küzdelmek után 1912 november 28-án kikiáltotta függetlenségét[205]. A függetlenséget az Osztrák-Magyar Monarchia és Olaszország is elismerte, támogatta. Az európai nagyhatalmak képviselői 1912-1913-ban Londonban[206] tanácskoztak és elismerték Albánia függetlenségét. Az 1912–1913-as londoni konferencia, más néven a londoni békekonferencia vagy a nagykövetek konferenciája, az akkori hat nagyhatalom (Ausztria-Magyarország, Franciaország, Nagy-Britannia, Németország, Olaszország és Oroszország) nemzetközi csúcstalálkozója volt. A tanácskozást 1912 decemberében hívták össze a Balkáni Liga[207] seregeinek az Oszmán Birodalom elleni első balkáni háborúban elért győzelmei után.

A konferencia elsődleges célja az volt, hogy döntőbíróként lépjen fel a hadviselő felek között, határozza meg a balkáni országok határait, köztük Albániáét és döntsön annak jövőjéről. A hat nagyhatalom döntött arról is, hogy Szkutari városa[208] Albániához tartozzon. A montenegrói és a szerb kormány azonban nem fogadta el ezt a döntést, ezért a nagyhatalmak tengeri blokádot vontak a város köré és nemzetközi flottademonstrációt hajtottak végre a szerb és montenegrói csapatok elriasztására. Az Osztrák-Magyar Monarchia részéről a Ferenc Ferdinánd főherceg, a Radetzky és a Zrínyi csatahajókat, a Szent György páncélos cirkálót, az Aspern cirkálót, a Dianara, a Scharfschütze és az Ulan torpedórombolókat vezényelték a térségbe. A város feletti ellenőrzés végrehajtására ezer fős nemzetközi tengerészgyalogos köteléket tettek partra. A tengerészek Szkutarit és annak tíz kilométeres körzetét szállták meg. A városon belüli közrendvédelmi feladatok végrehajtását a Monarchia Radetzky és Zrínyi csatahajóinak legénysége kapta. Később a tengerészeti egységeket 1913. nyarán szárazföldi csapatok váltották. A monarchia a korábban már Krétát is megjárt 87. gyalogezred IV. zászlóalját vezényelte a városba. Feladatuk alapvetően a közrendrend, közbiztonság fenntartása volt. A londoni konferencia résztvevői az ország élére ideiglenesen a német származású Wied

[205] Balkán Füzetek No. 9., Albánok Szerkesztette Kitanics Máté Pap Norbert, Pécs 2010
[206] 1913. The Conference of London.
Forrás: http://www.albanianhistory.net/1913_Conference-of-London/index.html (Letöltés ideje: 2022. október 13.)
[207] Balkan League 1912–1913.
Forrás: https://www.britannica.com/topic/Balkan-League-1912-1913 (Letöltés ideje:2024. december 1.)
[208] A mai nevén Skhodra, Észak-Nyugat albániai város, közel a Montenegrói határhoz.

Vilmost állították kormányzónak[209]. Időközben a Londonban tanácskozó nagyhatalmak követei létrehozták a Nemzetközi Ellenőrző Bizottságot, a tervek szerint tíz éves mandátummal, mint Albánia jövőbeni államiságának kiépítéséért felelős hatóságot. A bizottság mind a hat európai hatalom képviselőiből és egy albán politikusból állt és október 16-án kezdte meg működését a dél-albániai Vlorában. Mandátumának az első világháború kitörése vetett véget.

A nagyhatalmak az albán államhatárokról is megállapodtak, amelyekből kimaradtak egyes albán többségű lakossággal rendelkező területek, mint például Koszovó déli és Macedónia egyes részei. Albánia leendő államhatárait térképen Londonban állapították meg, majd azt a terepen 1913-14-ben egy nemzetközi határbizottság jelölte ki. A határbizottság munkáját egy mintegy 150 osztrák-magyar katonákból álló különítmény támogatta. Kisebb kiigazításokkal, módosításokkal az akkor kijelölt határok maradtak Albánia határai a mai napig. Csak a déli görög-albán határt állapították meg később az első világháború után, olasz irányítással[210].

A nagyhatalmak az országon belüli közrend, közbiztonság fenntartására, és az ország függetlenségének megvédése érdekében a montenegrói és más szláv fegyveres csoportok betörésének megakadályozására pedig nemzetközi csendőri egységet állítottak fel. Ebben a nemzetközi rendvédelmi misszióban való részvételre a monarchia is felkérést kapott. A közös hadügyminisztérium a szegedi csendőrkerület egy századát jelölte ki a feladatra. Az alegység 1913 nyarán érkezett meg Albániába[211]. A nagyhatalmak az albán csendőrség megszervezése érdekében úgy döntöttek, hogy saját erőik mellett más európai országból is vonnak be erőket. A holland kormány beleegyezett, hogy tizenkét csendőrtisztet vezényeljen a misszióba. Érdekesség, hogy az Albániába vezényelt holland csendőrtiszteket a feladathoz szükséges katonai felszereléseken kívül fényképezőgéppel is ellátták. Nyilván ez egyfajta felderítési feladat volt a holland csendőrök számára, a fényképek otthoni kiértékelésével szerettek volna minél több információt szerezni az országról és amelynek célja lehetett minél nagyobb befolyás szerzése a térségben, ám ezt keresztülhúzta az első világháború kitörése. Mindenestere a hollandok által készített képek, amik túlélték a viharos huszadik századot, jól bemutatják az Albán hétköznapokat az ország újkori függetlenségének elnyerése időszakában és bemutatják az ott tevékenykedő nemzetközi erők tagjait[212].

[209] Albanian nationalism in Albania in History. Forrás: https://www.britannica.com/place/Albania/Albanian-nationalism#ref476197 (Letöltés ideje: 2024. december 1.)
[210] Erwin A. Schmidl (1999) The international operation in Albania, 1913–14, International Peacekeeping, 6:3, 1-10, DOI: 10.1080/13533319908413782
[211] Dr. Rektor Béla, p. 131.
[212] ALBANIA UNDER PRINCE WIED The Dutch Military Mission to Albania 1913 - 1914Forrás: http://www.albanianphotography.net/DMM/ (Letöltés ideje: 2024. december 2.)

A XIX. század végére az Osztrák–Magyar Monarchia számára is felértékelődött Albánia. A Török Birodalom esetleges összeomlása esetére, a Monarchia szerette volna befolyását erősíteni a térségben és megelőzni az olasz vagy szerb terjeszkedést[213]. A Monarchia Albánia politikájának része lett az albánok nemzettudatának erősítése, főként a birodalom területen élő albán diaszpóra kőrében. A Zadarhoz közeli Borgo Erizzó-ban[214] élő albán diaszpóra számára iskolát alapítottak, ahol a Horvátországba szakadt albánok anyanyelvükön tanulhattak. Később, 1912 után az ott élő albán értelmiség igyekezett aktívan részt venni az új, független nemzetállam megalakításában[215]. Az 1903-as évben az iskolában elindult osztrák és magyar tisztviselők és katonatisztek albán nyelvű képzése is, amelynek célja volt, hogy felkészítsék a Monarchia szakembereit az Albániában végrehajtandó feladatok ellátására. Az ott nyelvtudást szerzett tisztviselők, katonatisztek információszerzés céljából többször utaztak Albánia területére. A Monarchia „felderítői" közül is kiemelkedik Báró Nopcsa Ferenc[216] személye.

A Déván született román gyökerű, de magát erdélyi magyar nemesnek tartó Nopcsa őslénytannal kapcsolatos tanulmányok elismert szakértője volt. Így jutott el Albánia hegyei közé a XX. század elején. A terület abban az időben egy igazi fehér folt volt Európában, külföldiek nem nagyon jutottak el oda. Nopcsa több éven keresztül kutatott őslénycsontok után, bejárta az egész vidéket és emellett folyamatosan gyűjtötte az információkat a Monarchia külügyminisztériuma és a hadvezetés számára. Feltérképezte Észak-Albánia hegyvidéki területeit, írásos formában és fotókon örökítette meg utazásait, az albán törzsi szokásokat. Az albániai utazásairól 1911-ben jeletetett meg könyvet „A Legsötétebb Európa (Vándorlások Albániában)" címmel[217].

A helyi törzsek, azok vezetői barátsággal fogadták az idegent, aki jó szívvel közeledett feléjük. A neve – mint egy művelt európai nemesé – később felmerült, mint a török iga alól felszabadult, függetlenségét újra visszanyerő, modernkori Albánia első királya. De ezt a monarchia vezetése nem támogatta, Nopcsát inkább kalandornak tartották, mintsem megbízható, mértékadó politikusnak. Arra nem találtam forrást, adatot, hogy az Albániába

[213] Csaplár-Degovics Krisztián: A dalmáciai Borgo Erizzo és az albán nemzetépítés. Az Osztrák–Magyar Monarchia új Albánia-politikája, 1896. Világtörténet A Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézetének folyóirata 10. (42.) évfolyam 2020. 2. p 205.
[214] The Catholic Albanians of Borgo Erizzo in 1726.
Forrás: https://balkanacademia.com/2024/04/22/the-catholic-albanians-of-borgo-erizzo-in-1726/ (Letöltés ideje: 2024. december 3.)
[215] Csaplár-Degovics Krisztián p. 215.
[216] Nopcsa Ferenc kalandos élete, akiből a hátszegi dinoszauruszok faragtak tudóst.
Forrás: http://www.retyezat.ro/oshullok (Letöltés ideje: 2024. december 3.)
[217] Báró Nopcsa Ferenc Dr.: A Legsötétebb Európa, Vándorlások Albániában. Budapest 1911.

vezényelt magyar csendőrök misszió előtti felkészítésében menyire támaszkodtak a Nopcsa által gyűjtött, az országgal kapcsolatos információkra. De vélelmezem, hogy igen, hiszen minden sikeres katonai, rendőri művelet alapja az információs támogatás[218].

Az albániai nemzetközi misszióban szolgáló csendőrök fő feladata az ellenséges fegyveres csoportok tevékenységének felszámolása, a közbiztonság fenntartása volt. Ezen kívül részt vettek a helyi csendőrség megszervezésében, tagjainak kiválasztásában, kiképzésében. A nemezközi rendvédelmi szakemberek, köztük a magyar csendőrök a nyelvi nehézségek és a számukra ismeretlen hegyes terep, a hazaitól eltérő időjárási, éghajlati viszonyok között is kiválóan teljesítettek. A magyar csendőrök albániai szolgálatellátásának az első világháború kitörése vetett véget. A misszióban résztvevő nagyhatalmak a háború kitörésével ellenségek lettek, illetve maga a Balkán is újra hadszintérré változott. Az osztrák-magyar alakulatok 1914. augusztus 4-én kerültek kivonásra Albániából.

2.7 Az első világháború után

A történelem akkori legvéresebb háborúja, az első világháború után felmerült az igény arra, hogy a fegyveres konfliktusok helyett a viták rendezése politikai, diplomáciai szintéren történjen. Ezen törekvések eredményként jött létre 1920-ban a Népszövetség vagy Nemzetek Szövetsége[219]. A Népszövetség létrehozása a nemzetközi kapcsolatok új dimenzióját, az államok közötti többoldalú együttműködés erősítését jelentette. A tagállamok kötelezettséget vállaltak arra, hogy egymás közti vitáikat békés úton rendezik. A Szövetséghez való csatlakozással a tagállamok lemondtak a kétoldalú, titkos diplomáciáról, vállalták, hogy kerülik a fegyverkezési versenyt, betartják nemzetközi jog előírásait. A tagállamok továbbá kötelezték magukat más tagállamok területi integritásának és függetlenségének tiszteletben tartására. Az egyes tagállamok közötti ilyen jellegű együttműködést a későbbi kollektív biztonság rendszerének kiépítésére tett első erőfeszítésnek is tekinthetjük. Sajnos azonban a szövetség hosszú távon nem tudta beteljesíteni küldetését, mivel a tagállamok a szervezetet nem ruházták fel a megfelelő diplomáciai eszközökkel és hatáskörökkel a béke megőrzéshez. Az egyes tagországok között olyan feloldhatatlan feszültségek alakultak ki, amelyeket a szövetség nem volt képes hatékonyan kezelni. A szervezet nem rendelkezett például közös fegyveres és rendvédelmi erővel, amely szükség esetén a békekikényszerítésben, békefenntartásban

[218] Dely Péter: Polgári válságkezelő műveletek információs támogatása Magyar Rendészet 2017/2. p. 113.
[219] The League of Nations.
Forrás: https://www.ungeneva.org/en/about/league-of-nations/overview (Letöltés ideje: 2024. december 16.)

bevethető lehetett volna. A szervezet nem tudta a második világháborúhoz vezető folyamatokat befolyásolni, annak kitörését megakadályozni. Az első világégésben vesztes országok a harmincas években sorra elhagyták a szervezetet (például: Németország 1933-ban, Magyarország 1939-ben)[220]. A Népszövetség nem tudta teljesíteni azokat az elvárásokat, amelyekre létrehozták, 1946. április 19-én hivatalosan is feloszlatták; hatáskörét és feladatait a születőben lévő Egyesült Nemzetek Szervezetére ruházták át.

2.8 Magyar csendőrök a szövetségesek parancsnoksága alatt

A II. világháború végén a Magyar Királyi Csendőrök nagy része, mint harcoló alakulat vonult vissza a szovjet csapatok elől és a traunfalli erdőben 1945. május 4-én amerikai fogságba került. Az amerikai hadvezetés úgy döntött, hogy nem fegyverezi le a magyar csendőröket, hanem bevonja őket az általuk megszállt területek közrendjének, közbiztonságának fenntartásba. A feladat eredményes végrehajtása érdekében a magyarok két szárnyparancsnokságot, kilenc őrsöt, hét-hét tiszti és altiszti különítményt hoztak létre és a környékbeli objektumok őrzés-védelmét kapták feladatul, melyet 1945. október végéig láttak el. Az angol és a francia zónában is hasonló feladatokat láttak el a fogságba esett magyar csendőrök. A brit zónában a III. (galántai) sorcsendőr zászlóalj egészen 1947 nyaráig végzett biztosítási feladatokat[221].

2.9 ENSZ missziók

A fentiek alapján úgy gondolom, megállapíthatjuk, hogy a rendvédelemmel kapcsolatos békeműveleti és válságkezelői feladatokat nemcsak az ENSZ megalakulása után, hanem jóval korábban is hajtottak már végre magyar és más európai országok szakemberei.

Érdekes és fontos tapasztalat, hogy már a XX. század elején is ugyanazokban a balkáni országokban kellett nemzetközi erőknek beavatkozni a válságok kezelésére, ahol jelenleg is hasonló műveletek folynak vagy a közelmúltban folytak (Koszovó, Bosznia-Hercegovina, Macedónia, Szerbia és Montenegró).

---

[220] Members of the League of Nations.
Forrás: https://www.britannica.com/topic/League-of-Nations/Members-of-the-League-of-Nations (letöltés ideje: 2024. december 16.)

[221] Kaiser Ferenc: A Magyar Királyi Csendőrség története a két világháború között, Pécs, 2002, Pro Pannónia, 134-135. o.

Ezen rendfenntartó, rendvédelmi műveleteknek öt típusát sorolja fel Erwin A. Schmidl, „Rendőrség békeműveletekben” (Police in Peace Operations) című művében:

- gyarmati beavatkozás és felkelések elfojtása;
- megszállási feladatok;
- a polgári közigazgatás megerősítése;
- határ menti, határbiztosítási műveletek;
- nemzetközi erővel végrehajtott műveletek (pl. az észak-afrikai kalózok elleni fellépés)[222].

A nemzetközi békefenntartás intézményi alapjai a második világháború, az Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ) megalakulásával teremtődtek meg. Ott is elsősorban a katonai tevékenység került előtérbe. Az ENSZ égisze alatt végrehajtott nemzetközi katonai beavatkozás általában a béketeremtés első és egyik fontos eleme. A katonai erő szétválasztja a szembenálló feleket, kikényszeríti a békét, ha kell erő alkalmazásával. Ez a tevékenység teremti meg az alapot minden további lépéshez.

A múlt század első ENSZ békeműveleteinek tapasztalatai megmutatták, hogy a katonai erő alkalmazása csak az első lépés a hosszútávú béke és stabilitás megteremtésében egy adott válságövezetben. A háborús, polgárháborús válságövezetekben ugyanolyan fontos a közrend, közbiztonság helyreállítása, annak fenntartása, mint a fegyveres harc beszüntetésének kikényszerítése. Annak végrehajtására azonban a katonai egységek nem, vagy csak részben alkalmasak. A katonák például nem tudják végrehajtani a háborús konfliktus alatt elkövetett emberiség elleni vagy háborús bűncselekmények jogszerű, szakszerű, eredményes kivizsgálását, az elkövetők törvény elé állítását.

Ennek okán az akkori ENSZ főtitkár Trygve Lie[223] javasolja az ENSZ-rendőrség létrehozását 1948-ban[224]. Rendőrök első alkalommal ENSZ békemisszióba történő telepítése 1960-ban történt meg a szervezet Kongói szerepvállalásának keretében.

Az ENSZ Kongói Művelete (angolul: United Nations Operation in the Congo, franciául Opération des Nations Unies au Congo - ONUC) a Biztonsági Tanács 143. sz határozata alapján

[222] Erwin A. Schmidl: POLICE IN PEACE OPERATIONS
Forrás:https://www.bmlv.gv.at/pdf_pool/publikationen/01_ppo_01_ppo.pdf (Letöltés ideje: 2024. december 16.)
[223] Former Secretary-General Trygve Halvdan Lie.
Forrás: https://www.un.org/sg/en/formersg/trygve-lie (Letöltés ideje: 2024. december 16.)
[224] United Nations Police On Duty For Peace 2008-2012. p.6

kezdte meg működését[225]. Az ONUC fő feladata volt, hogy a korábbi gyarmattartó belga erők kivonása után támogassa a független Kongói Köztársaság kormányát a közrend, közbiztonság fenntartásában. A művelet mandátumát később módosították és kiterjesztették Kongó területi integritásának és politikai függetlenségének fenntartására, egy esetleges polgárháború kitörésének megakadályozására. Az ENSZ műveletben az európai országok közül Ausztria, Dánia, Hollandia, Írország, Norvégia, Olaszország és Jugoszlávia vett részt, küldött katonákat. A misszió létszáma közel 20 000 fő, amelynek nagy részét a katonai erők tették ki. A közrend helyreállítása, majd fenntartása érdekében egy 500 fős rendőri egység is érkezett az országba. A misszióba rendőri erők Ghánából érkeztek, amelyet később a nigériai kontingens váltott és katonai parancsnokság alatt látta le feladatait [226] . A rendőri egységek alapvetően közrendvédelmi feladatokat láttak el, továbbá a misszió civil komponensének feladatai közül a helyi biztonsági erők tagjai részére kialakítandó képzési rendszer fejlesztésben vettek részt[227].

Az ENSZ-nél 1964-ben megjelent egy új fogalom a „civil rendőrség" (Civilian Police CIVPOL). Ez a kifejezés kívülállók, de gyakran a szakemberek számára is nehezen értelmezhető. Hogyan lehet egy egyenruhás rendőr civil? Főként igaz ez olyan országokban – például hazánkban – ahol a rendészeti, rendvédelemi feladatokat ellátó szervezetek mindig szigorú katonai hierarchiába ágyazva végezték tevékenységüket.

Valójában az ENSZ CIVPOL állományának tagjai missziós területen hazájuk egyenruháját viselik az ENSZ kék barettel, jelvényekkel, akárcsak az ENSZ-ben szolgáló katonák. Feladataik viszont merőben mások, az ENSZ rendőrök alapvetően a közrend, közbiztonság fenntartásáért felelősek, amennyiben azt a helyi rendészeti, rendvédelmi szervek nem tudják megfelelően garantálni. Ezen túlmenően a helyi rendőri szervek tagjainak képzése, mentorálása, képességeik nemzetközi normák szerinti fejlesztése a fő feladatuk[228].

Az ENSZ rendőri egység alkalmazása önállóan, a katonáktól elkülönülő feladatrendszerrel 1964-ben jelent meg a békefenntartásban az ENSZ Ciprusi Missziójában (United Nations Peacekeeping Force in Cyprus-UNFYCIP), ahol a CIVPOL jelenleg is aktívan jelen van 65-70 fővel, köztük 2 fő magyar rendőrrel[229].

[225] ONUC Mandate. Forrás: https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/onucM.htm (Letöltés ideje: 2024. december 16.)
[226] Duncan Chappell, John Evans: The Role, Preparation And Performance Of Civilian Police In United Nations Peacekeeping Operations Sydney 1997. p. 23.
[227] Harald Karan Jacobson Onuc's Civilian Operations: State-Preserving and State-Building World Politics, Vol. 17, No. 1 (Oct., 1964), p.84.
[228] Németh Gábor: Nemzetközi rendőri szerepvállalás Koszovóban. Rendőrségi Tanulmányok, 2020/2. p.123.
[229] Forrás: Rendőrségi Oktatási és Kiképző Központ

Ciprus 1960-ban nyerte el függetlenségét[230]. A függetlenség elnyerése után a görög és török közösség közötti ellentétek véres összecsapásokba torkoltak, amelynek megfékezésére az ENSZ BT 186 határozata alapján döntött az UNFICYP misszió telepítéséről[231]. A misszió mandátuma szerint hozzájárul a törvényes rend helyreállításához és fenntartásához. A kezdeti létszám mintegy 6300 fős nemzetközi katonai erő, amely mellett egy 174 fős nemzetközi CIVPOL kontingens is települt. Az első időszakban Ausztrália, Ausztria, Dánia, Új-Zéland és Svédország vezényelt rendőröket a misszióba. Az ENSZ rendőrsége alapvetően a török és görög felet elválasztó ütközőzónában látja el faladatait.

A misszió fegyvertelen, egyenruhás rendőri egység tagjainak fő feladatai:

- az UNFICYP katonai egységek támogatása a közrend fenntartásával, tömegkezeléssel kapcsolatos feladatok ellátása során az ütközőzónán belül és annak szomszédságában;
- az ütközőzónában élő két közösség tagjai közötti viták rendezése;
- a közrend fenntartása Pyla faluban, amely az egyetlen olyan terület az ütközőzónában, ahol mindkét közösség tagjai együtt élnek;
- a polgári személyek ütközőzónába történő beléptetésének ellenőrzése;
- az északi török és déli görög területek közötti átkelőhelyek ellenőrzése;
- a mezőgazdasági, építési és egyéb munkálatokra vonatkozó engedélyek kiadása és ellenőrzése az ütközőzónában;
- az ütközőzónában történő illegális hulladéklerakás kivizsgálása és bejelentése;
- Illegális vadászat és madárcsapdázás megelőzése és bejelentése az ütközőzónában;
- az ütközőzónában tartózkodó illegális bevándorlók bejelentése és átadásának elősegítése;
- rendszeres kapcsolattartás az északi török és déli görög illetékes hatóságokkal;
- a ciprusi rendőrség és a ciprusi török rendőrség nyomozásainak támogatása az ütközőzónán belül.

Az UNFYCIP CIVPOL a kezdetektől, 1964-óta az ENSZ misszió szerves része. Együttműködve a katonai elemmel és a misszió polgári ügyekkel foglalkozó részlegeivel hozzájárul az ütközőzónában a közrend, közbiztonság fenntartásához. Az UNFICYP az első misszió, ahol együtt megjelent a békefenntartás, békeépítés „három pillére” (a katonai elem, a polgári rendőrség és a civil közigazgatást támogató elem), amelyek a misszió mandátumában meghatározott feladatokat egymással szoros együttműködésben hajtják végre. A misszió

[230] The Republic of Cyprus.
Forrás: https://www.britannica.com/place/Cyprus/The-Republic-of-Cyprus (Letöltés ideje: 2024. december 19.)
[231] UNFICYP Mandate.
Forrás: https://unficyp.unmissions.org/unficyp-mandate (Letöltés ideje: 2024. december 19.)

indítása óta folyamatos az Európai országok által vezénylet rendőrök jelenléte a Ciprusi ENSZ misszióban. Jelenleg Bosznia Hercegovina, Finnország, Írország, Magyarország, Montenegró, Olaszország, Románia, Szerbia, Szlovákia vezényel rendőröket a misszióba. Hazánk a Magyar Honvédség állományával 1993-óta vesz részt a misszió katonai komponensének munkájában, valamint 2022-óta 2 fő rendőrtiszt vezénylésével a rendőri egység tevékenységét is támogatja.

2.10 Magyarok, lengyelek a vietnámi Nemzetközi Ellenőrző és Felügyelő Bizottság kötelékében Vietnámban

Az Egyesült Nemzetek Szervezete 1945-ös megalakulása után[232] a „Keleti Blokk" országait – bár a szervezet tagjai voltak – nem nagyon hívták meg, hogy részt vegyenek különböző nemzetközi békefenntartó, válságkezelési tevékenységben. A Szovjetunió kommunista, internacionalista ideológiája és az ENSZ Alapokmányában[233] megfogalmazott, a szabad választáson alapuló nemzeti függetlenség közötti feszültség miatt a szocialista országok másképp értelmezték a nemzetközi béke megvalósításának módszereit.

Az albániai szerepvállalás után hatvan évvel 1973 és 1975 között került sor arra, hogy magyar katonák, határőrök, a polgári titkosszolgálatok tagjai, diplomaták részt vettek a Nemzetközi Ellenőrző és Felügyelő Bizottság (International Commission of Control and Supervision, ICCS) missziójában.

Az 1954. júliusi genfi megállapodás[234] egységes, egyesült Vietnám, mint ország létrehozását határozta meg. De a sikertelen politikai egyezetetések után két vietnámi állam jött létre. Az egyik a Vietnami Köztársaság (Dél-Vietnam), amelynek támogatását a térségből kivonuló franciák után az Egyesült Államok vette át. Északon pedig létrehozták a Vietnami Demokratikus Köztársaságot (Észak-Vietnam), amely a Szovjetunió befolyási övezete lett. Az északi kommunista kormányzat hathatós támogatásával a délen illegális kommunista fegyveres csoportok felkelést robbantottak ki. A felkelés célja a két különálló Vietnám erőszakos újraegyesítése volt. A felkelés 1965-ben nyílt háborúvá szélesedett, amikor az Egyesült Államok és szövetségesei a déli kormány, míg az észak-vietnámi kormány a kommunista felkelők oldalán belépett a fegyveres konfliktusba. Az évekig tartó véres háború eredményeként közel 2 000 000 civil vesztette életét mindkét oldalon és mintegy 1 100 000 észak-vietnami és

[232] Magyarország részvétele az Egyesült Nemzetek Szervezetében. Forrás: https://ensz.kormany.hu/ (Letöltés ideje: 2022. október 17.)
[233] 1956. évi I. törvény az Egyesült Nemzetek Alapokmányának törvénybe iktatásáról 2. cikk.
[234] Genfi egyezmények az indokínai háború befejezéséről.
1954.07.21.Forrás: http://www.grotius.hu/publ/displ.asp?id=IGXVRK (Letöltés ideje: 2022. október 19.)

déli felkelő, „Viet Cong” harcos, továbbá 200 000 és 250 000 fő közöttire tehető dél-vietnami katona halt meg[235]. A harcok során 58 220 fő amerikai katona veszítette életét[236].

A véres konfliktus lezárása érdekében a szemben álló felek 1973. január 27-én, évekig tartó megbeszélések után Párizsban aláírták „A vietnami háború befejezéséről és a béke helyreállításáról szóló egyezményt"[237]. Az egyezményt aláíró felek az Egyesült Államok, a Vietnami Demokratikus Köztársaság (Észak-Vietnám), a Vietnami Köztársaság (Dél-Vietnám) és Dél-Vietnám Ideiglenes Forradalmi Kormánya (Viet Cong). A tűzszüneti megállapodás aláírásával a részes felek vállalták egy Katonai Vegyes Bizottság felállítását. A megállapodás alapján alakult meg a ICCS, amely a vitás kérdések rendezésében és a magállapodás betartásának ellenőrzésében semleges félként kellett, hogy eljárjon.

A szervezet katonai és polgári személyzetből állt, amelynek tagjait négy nemzet tagjaiból vezényeltek a műveleti területre. Kanada, Magyarország, Indonézia és Lengyelország küldött katonákat és diplomatákat a misszióba. A nemzetközi politikai egyensúly érdekében kifejezetten úgy választották ki a résztvevő országokat, hogy azok reprezentálják mind a kommunista blokk országait (Lengyelország, Magyarország), mind a nem kommunista berendezkedésű, polgári demokratikus nemzeteket (Kanada[238], Indonézia).

Magyarország részvételét a küldetésben Vietnám, a már az ötvenes években kezdődött magyar-vietnámi baráti viszony alapján, a Szovjetunió szocialista érdekek képviselete okán támogatta. A kelet-nyugati enyhülési folyamat[239] megindulása után Magyarország az Egyesült Államok számára is elfogadható partner lett.

A magyar kontingens tagjainak kiválasztása nem volt egyszerű feladat. Olyan, az angol nyelvet jól beszélő, mentálisan és fizikális fit, jól terhelhető állományt kellett kiválasztani, amely alkalmas a hazaitól eltérő, trópusi éghajlaton szolgálatot teljesíteni. Az egyenruhás állományt a külszolgálatra önkéntesen jelentkező tisztek és tiszthelyettesek közül választották ki. A kiválasztási eljárás az akkor érvényes nemzetközi, ENSZ normáknak megfelelően történt. A fizikai és egészségi alkalmasság mellett fontos volt a politikai elkötelezettség is, hiszen a

[235] How many people died in the Vietnam War?
Forrás: https://www.britannica.com/question/How-many-people-died-in-the-Vietnam-War (Letöltés ideje: 2022.október 21.)
[236] Vietnam War U.S. Military Fatal Casualty Statistics.
Forrás: https://www.archives.gov/research/military/vietnam-war/casualty-statistics (Letöltés ideje: 2022. október 21.)
[237] Agreement on Ending the War and Restoring Peace in Vietnam (Paris, 27 January 1973) Forrás: https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%20935/volume-935-I-13295-English.pdf (Letöltés ideje: 2025. február 01.)
[238] Később Kanadát Irán váltotta a misszióban.
[239] Évkönyv 1996/1997 Az 1956-os forradalom a világpolitikában. Nemzetközi konferencia, Budapest, 1996. szeptember 26–29. A konferencia előadásait és vitáit sajtó alá rendezte Bak János. Budapest, 1956-os Intézet. 1997. 201–213. l.)

hidegháború időszakában vagyunk és az ICCS-ben az „ellenséggel” kellett együtt dolgozni, illetve a bizottságon belül a keleti-blokk érdekeit kellett érvényesíteni. Továbbá elvárás volt velük szemben, hogy minél több információt szerezzenek a Vietnamban szolgáló nem a Varsói Szerződéshez tartozó imperialista országok fegyveres erőiről, fegyverzetéről, az általuk használt technikai eszközökről, eljárásokról.

Természetesen a másik fél is felkészült, az amerikai és a dél-vietnami szolgálatok igyekeztek megakadályozni a keleti blokk felderítő tevékenységét, illetve ők is komoly felderítő, információ szerző tevékenységet folytattak a magyarok, lengyelek irányába.
Az ICCS munkáját ellehetetlenítette, hogy az egyes tűzszünetsértések kivizsgálása során a magyar és lengyel fél az Észak-Vietnámiak és a Viet Cong számára előnyös álláspontot képviselte, míg a kanadai és indonéz fél pedig az amerikai és a Dél-Vietnámi érdekeket igyekezett előtérbe helyezni. Így a misszió nem volt képes az egyébként békefenntartó küldetések egyik és legfontosabb követelményének, a pártatlanság alapelvének megfelelni.

A biztonsági helyzet elég törékeny volt, a különböző nemzetközi megfigyelők naponta jelentették tűzszünet megsértését az ország különböző pontjain, de különösen az északi és déli erőket elválasztó vonal mentén. A Dél-Vietnam északi részén a vietnami-laoszi határ közelében 1973. április 7-én lelőtték a ICCS megkülönböztető jelzésekkel ellátott helikopterét. A támadásban a helikopter amerikai személyzete, és a gépen tartózkodó ICCS megfigyelők, közöttük Dilsky Aurél határőr százados és Cziboly Csaba honvéd főhadnagy életét vesztette. Dilsky Aurél határőr százados[240] a modernkori, második világháború utáni magyar rendészeti békefenntartás egyetlen magyar hősi halottja.

2.11 A rendszerváltás után

A rendszerválltással egyidőben a nemzetközi közöségen belül is felértékelődött a volt keleti blokk országai, köztük Magyarország külpolitikai szerepe is. Az ENSZ igyekzett jobban bevonni a nemzetközi válságkezelésbe, békefenntartásba a korábbi szocialista országokat. Az első ENSZ misszió, amelyben hazánk is meghívást kapott az Egyesült Nemzetek Namíbiai Átmeneti Támogató Csoportja (United Nations Transition Assistance Group-UNTAG) misszió volt.

[240] Dilsky Aurél határőr százados 1939-ben született Budapesten, sorkatonai szolgálatát 1960-ban kezdte meg, 1961-ben jelentkezett hivatásos állományba, 1963-ban fejezte be az Egyesitett Tiszti Iskolát, a szombathelyi határőrkerület, majd az országos parancsokságon teljesített szolgálatot, 1973-ban vezényelték külszolgálatra, ahol az őt és társait szállító helikoptert találat érte és lezuhant, a tragédiát senki sem élte túl. Forrás: Szilvási Ferenc: Határőr Hősök Nyomában 1979. p. 311-315.

A Népszövetség 1920-ban felhatalmazta Dél-Afrikát arra, hogy az egykori német gyarmat, Délnyugat-Afrika felett az ellenőrzést gyakorolja. Ez után Dél-Afrika a huszadik század első felében, közepén Délnyugat-Afrikát saját tartományként szerette volna bekebelezni. Az ENSZ Közgyűlés 1966-ban visszavonta Dél-Afrika ellenőrzési jogosultságát az addigra Namíbiára átnevezett Délnyugat-Afrika felett. Közben a régióban a Dél-Afrikai megszállási kísérletek miatt felkelés tört ki. A felkelés vezető ereje a Délnyugat-Afrikai Népi Szervezet (South West Africa People's Organization-SWAPO) lett, amely sikeresen ellenállt Dél-Afrika rendszeres megszállási kísérleteinek. A harc a Dél-Afrika erők és a SWAPO között az 1980-as évek első felében érte el a tetőfokát, mivel az internacionalizmus nevében szovjet támogatással angolai és kubai csapatok érkeztek a térségbe a SWAPO támogatására. A szembeálló felek (Dél-Afrika, Angola és Kuba) 1988 decemberében megállapodást írtak alá a külföldi csapatok Namíbiából való kivonásáról. Az ENSZ Biztonsági Tanácsa pedig döntött az UNTAG Misszió felállításáról.

Az UNTAG 12 hónapos mandátumot kapott arra, hogy támogassa Namíbiát a szabad választások megrendezésében és a függetlenség megerősítésében. A misszió felépítése, feladatrendszere a korábban már jól bevált – például Ciprus – három pilléres struktúrára épült. A közel 4500 fő katona mellett 1500 fő rendőri megfigyelő és 2000 fő nemzetközi és helyi civil tagja volt. A misszió létszámát ideiglenesen a választások idejére kiegészítette még egy 1000 fős nemzetközi személyzet is, akik a voksolás lebonyolítását támogatták, annak tisztaságát ellenőrizték[241].

Az ENSZ-misszió elsődleges célja volt, hogy megteremtse a feltételeket a szabad, tisztességes és átlátható választások megtartásához, amely után az Alkotmányozó Nemzetgyűlés olyan jogi környezetet teremt, amelynek értelmében Namíbia szabad és szuverén államként függetlenné válik. A függetlenedési folyamatnak az ENSZ felügyelete és ellenőrzése alatt kellett lezajlania. A misszió működését 1989. április 01-én kezdte meg[242].

A Közép- és Kelet Európában a nyolcvanas évek végén elindult politikai változásoknak köszönhetően Magyarország is meghívást kapott az ENSZ Namíbiai missziójába. Az ENSZ 25 fő rendőri tanácsadó telepítését kérte hazánktól. A látszólag kis létszámú rendőri kontingens kiállítása nem volt könnyű feladat a belügyminisztérium és a rendőrség számára. Ebben az időben nem volt olyan sok aktív rendőr a rendszerben, akik megfelelő szinten beszélték a misszió munkanyelvét, az angolt és önként vállalták volna a nem kis kihívásokkal teli küldetést.

[241] Namibia- UNTAG Facts and Figures. Forrás: https://peacekeeping.un.org/mission/past/untagF.htm (Letöltés ideje: 2024. december 19.)
[242] Az ENSZ Biztonsági Tanácsának 632. sz. határozata alapján.

A végül kiválasztott 25 főből, 11 fő az állambiztonsági szolgálatok és 11 fő külügyi állományból került ki és csak 3 fő volt olyan, aki ténylegesen a rendőrség állományában teljesített szolgálatot. Gáspár Tamás nagykövet került kijelölésre, mint a Magyar Rendőri Kontingens parancsnoka, alezredesi rendfokozatban[243]. A csapat különböző szakterületről érkezett tagjai, szaktudásukkal nagyon jól kiegészítették egymást. A külügyesek, állambiztonsági tisztek diplomáciai és angol nyelvtudása mellett a rendőrök szakmai tudása segítette az eredményes szolgálat ellátást. A kiutazó kontingens felkészítése az akkori Rendőrtiszti Főiskolán történt. A kiutazó állomány a leendő feladatokra, lehetséges veszélyekre történő felkészülése érdekében komplex képzést kapott. Mindezt úgy kellett végrehajtani, hogy a belügynek, rendőrségnek nem voltak ilyen jellegű korábbi tapasztalatai. A felkészítés mellett az akkori hazai körülmények között elérhető legjobb egyéni felszerelést kapták a kiutazó kontingens tagjai.

A műveleti területen a magyar kontingens tagjai részt vettek a helyi rendőrséggel közös járőrözésben, a közrend közbiztonság fenntartásában. Emellett az ENSZ rendőrei részt vettek az általános választásokra való felkészülés megszervezésében, amelynek részét képezte a lakosság összeírása is. Dél-Afrika utolsó katonai egységei 1989. november 22-re hagyták el Namíbiát. Az újonnan megválasztott Alkotmányozó Nemzetgyűlés november 21-én ülésezett először és megkezdődött az új Alkotmány előkészítése, amelyet 1990. február 9-én egyhangúlag jóváhagytak. Február 16-án a Nemzetgyűlés a SWAPO vezetőjét, Sam Nujomát választotta meg köztársasági elnöknek öt évre. Namíbia 1990. március 21-én vált függetlenné, amikor a megválasztott elnök letette a hivatali esküt, mint Namíbia első vezetője. Az ország 1990. április 23-án az ENSZ 160. tagja lett. A továbbiakban már nem volt szükség az ENSZ misszió jelenlétére, így annak mandátuma megszűnt, tagjai hazatértek. Ahhoz, hogy a független Namíbia megszülethessen 25 magyar rendőr is tevékenyen hozzájárult áldozatos munkájával, abban az egy évben míg az UNTAG misszió működött.

2.12 Kambodzsa

Az ENSZ Biztonsági Tanácsa a szembenálló felek közötti 1991-ben aláírt párizsi békeszerződést követően ENSZ Kambodzsai Átmeneti Hatósága (United Nations Transitional Authority in Cambodia - UNTAC) elnevezésű békefenntartó művelet létrehozásáról, amely 1992-ben kezdte meg működést. Az UNTAC feladata az volt, hogy az évtizedekig tartó

[243] Dr. Besenyő János Portré: Varsányi Zsolt rendőr ezredes, Afrika Tanulmányok folyóirat Publikon Kiadó, Pécs VI. évf. 1. sz. (2012. tavasz) p.73.

polgárháború és külföldi beavatkozás után helyreállítsa a békét és a polgári kormányzást Kambodzsában.

Az UNTAC misszió az ENSZ addigi történetében egyedülálló volt, mivel ez volt az első alkalom, amikor az ENSZ közvetlenül felelősséget vállalt egy független állam ideiglenes működtetéséért. A misszió feladatai közé tartozott többek között a választások megszervezése és lebonyolításának felügyelete az országban, az emberi jogok védelme, valamint a szembenálló felek lefegyverzésének felügyelete. Ez a küldetés az ENSZ történetének addigi legösszetettebb és legnagyobb létszámú nemzetközi szerepvállalása volt: több mint 26 000 fő vett részt benne[244].

A katonák, nemzetközi és helyi civilek mellett több mint háromezezer fős polgári rendőri állomány részt vett a küldetésben. A magyar kontingens egy közel 130 fős rendőri egységből állt. A kontingens parancsnoka Boda József r. őrnagy (ma: Dr. habil Boda József nyá. nb. vezérőrnagy) volt, aki a UNTAC és más későbbi misszióban, nemzetközi szervezetekben megszerzett szakmai tapasztalatai alapján létrehozta és több évig irányította a mai is működő, rendészeti békefenntartáshoz, polgári válságkezeléshez kapcsolódó hazai hátérintézményi rendszert.

A misszió működésének időszakában a rendőri komponens az alábbi feladatok hajtotta végre:

- a helyi rendőrség közvetlen ellenőrzése, működésének felügyelete;
- rézükre tanácsadás;
- a szembeálló felek, a rendőrség lefegyverzése;
- a fegyverek begyűjtése;
- menekült konvojok kisérése, menekülttáborok őrzés-védelme;
- a járásokba visszatelepült menekültek sorsának figyelemmel kísérése;
- emberi jogi panaszok, bűncselekmények kivizsgálása;
- az ellenzéki pártok irodáinak közös őrzése a helyi rendőrséggel;
- panaszok, bejelentések fogadása, kivizsgálása;
- a választási kampány rendőri biztosítása;
- az összeírás és a szavazás rendőri biztosításának, híradásának megszervezése és végrehajtása;
- a helyi tulajdon- és földviták kezelése[245].

[244] Dr. univ. Boda József rendőr ezredes A RENDVÉDELMI BÉKEFENNTARTÁS KIALAKULÁSA, FEJLŐDÉSE, HELYE ÉS SZEREPE A XXI. SZÁZADBAN. Doktori (PhD) értekezés 2006. p.23.
[245] Dr. univ. Boda József p.24.

2.13 Szinre lép az EU (EUPM)

Az EU Közös Biztonság- és Védelempolitika (akkor még Európai Biztonság és Védelempolitika) égisze alatt indított első misszió az EU Rendőri Tanácsadó Misszió Bosznia Hercegovinában az EUPM BiH (European Union Police Mission in Bosnia and Hercegovina) volt. Maga a misszió 2003. január 1-én indult és első mandátuma hároméves időszakra 2005 december 31-ig szólt, amit később többször hosszabbítottak. Az első misszió indítása nem volt könnyű feladat az EU számára, hiszen nem rendelkezett ezen a területen korábbi gyakorlati tapasztalatokkal, így leginkább az ENSZ-nél felhalmozódott tapasztalatokat vették alapul a misszió tervezésnél, szervezésnél.

A közös Európai kül- és védelem politika gondolata már a Közösség kialakulásának korai szakaszában felmerült. A Nyugat-Európai Unió miniszteri tanácsán 1992 júniusában elfogadott petersburgi nyilatkozatban[246] a résztvevők kinyilvánították szándékukat arra, hogy a tagországok nemcsak a NATO, de az EU részére is rendelkezésre bocsátják erőiket a következő feldadatokra:

- humanitárius és mentési feladatok;
- konfliktusmegelőzési és békefenntartási feladatok;
- a harcoló erők válságkezelésben kifejtett feladatai - beleértve a béketeremtést is;
- közös leszerelési műveletek;
- katonai tanácsadói és segítségnyújtási feladatok;
- a konfliktusok lezárását követően a helyzet stabilizálására irányuló műveletek. Magát, az Európai Biztonság és Védelempolitikát (EBVP) 1999-ben hozták létre az EU közös kül- és biztonságpolitikájának megerősítése érdekében[247]. A lisszaboni szerződés elfogadása óta használjuk a jelenlegi elnevezését EU Közös Biztonság- és Védelempolitika, amely kiterjed a humanitárius és mentőműveletekre, nemzetközi békefenntartási és válságkezelési feladatokra. Ebben a folyamatban az első aktív EU válságkezelési szerepvállalás volt az EUPM.

Az EUPM nem kapott végrehajtói jogosítványokat, tagjai csakis tanácsadási, megfigyelési, képzési feladatokat láttak el. Korábban a daytoni békemegállapodás és az ENSZ

[246] Petersbergi feladatok.
Forrás: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM%3Apetersberg_tasks (Letöltés ideje: 2024. december 21.)
[247] Bastian Giegerich: EU Crisis Management: Ambitions and Achievements The Adelphi Papers 2010. p. 15.

BT 1031. számú határozata[248] alapján a Boszniába telepített békefenntartó erők részét képezte egy több mint kettőezer fős nemzetközi rendőri bevetési egység (International Police Task Force-IPTF)[249]. Az IPTF 1996-2002. évek között a helyi rendőrség reformjának támogatása, annak tagjainak képzése mellett teljes végrehajtói jogosítványokkal látta el a közrend, közbiztonság fenntartását az országban. Az IPTF tagjai nyomozták a háborús és emberiség elleni bűncselekményeket, eljártak a terrorizmus és szervezett bűnözéssel kapcsolatos ügyekben, egészen addig, amíg a függetlenné vált ország saját rendőri állománya nem volt képes végrehajtani ezeket a feladatokat. Az IPTF kivonását követően az EUPM vette át a nemzetközi rendőri feladatokat Bosznia Hercegovinában, de már végrehajtói jogosítványok nélkül, tagjai egyenruhás, de fegyvertelen rendőrök, tanácsadók voltak. A misszió tagjait az akkori EU tagállamaiból, a 2004-es csatlakozásra váró tagországokból, a NATO, de nem EU tag európai országokból és kétoldalú megállapodás alapján néhány harmadik országból választották ki (Bulgária, Kanada, Izland, Norvégia, Románia, Oroszország, Ukrajna). A misszió első és legfontosabb feladata a bosznia-hercegovinai rendőri és határrendészeti szervek átvilágítása, hatékonyságának mérése volt. Ez több éves folyamat volt, mivel a daytoni békemegállapodás következtében az országon belül föderális szintű közigazgatás tíz önálló kanton, két különleges jogállású terület létezik, amelyeknek megvannak az önálló rendőri szervei. A különböző rendőri szervek egymás egyenrangú partnerei, köztük nincs alá-fölé rendeltségi viszony. Így összesen tizenhat különböző rendőri szervezet működik az országban[250].

Az átvilágítás eredményének elemzése, értékelése után került meghatározásra a misszió támogatási stratégiája[251]. A stratégia három fő elemre épült:

- a helyi rendőrség(ek) támogatása a szervezett bűnözés elleni harcban;
- a helyi rendőrség(ek) átlátható, elszámoltatható működésének kialakítása;
- a rendőrségi reform támogatása.

A résztevő EU országok, köztünk hazánk rendőrei, valamint a misszióhoz csatlakozott harmadik országokból vezényelt szakemberek tanácsadási, mentorális tevékenységének

[248] UN Security Council Resolution 1031 (1995) Adopted by the Security Council at its 3607th meeting on 15 December 1995. Forrás: http://unscr.com/en/resolutions/1031 (Letöltés ideje: 2024. december 21.)
[249] Completed Missions UNMIBH, UNTAET.
Forrás: https://2001-2009.state.gov/p/io/pkpg/c10838.htm (Letöltés ideje: 2024. december 21.)
[250] Policing in Bosnia and Herzegovina.
Forrás: https://pointpulse.bezbednost.org/magazine/policing-in-bosnia-and-herzegovina/ (Letöltés ideje: 2024. december 21.)
[251] Kozma Tibor: Európai Unió Rendőri Missiója Bosznia-Hercegovinában 2003-2009. január (European Union Police Mission – EUPM) Rendőrök kék barettben szerkesztette: Boda József 2023. p. 266.

eredményeként sikerült az országban egy jól működő rendészeti, határrendészeti rendszert kiépíteni 2012-re, amikor is a misszió befejezte tevékenységét.

Az EUPM-ben felhalmozott mentorálással, tanácsadással, rendőri képeségfejlesztéssel kapcsolatos tapasztalatok jó alapot szolgáltattak, szolgáltatnak a későbbi EU civil/rendőri missziók működéséhez. A mai napig az EU KBVP tevékenységének az egyik fő feladata a különböző válságövezetekben működő helyi rendészeti és igazságügyi szervek képességfejlesztése, átlátható, elszámoltatható, politikai befolyástól mentes működésük támogatása. A Balkánon felhalmozott EU KBVP rendőri képességfejlesztéssel kapcsolatos szakmai tapasztalatokat a későbbi, köztük az EU közel-keleti misszióiba is hasznosítani lehet. Az EUPM és a jelenleg is működő EULEX Kosovo[252] missziók egyfajta mintaként szolgálnak a később indított EU KBVP civil/rendőri missziók számára.

2.13.1 EUFOR Althea Művelet[253]

Az EUFOR egy 2004-ben indult és jelenleg is tartó EU KBVP katonai szerepvállalás. Ami miatt mégis érdekes és ejtek róla néhány szót, hogy korábban rendelkezett rendészeti feladatokat ellátó egységekkel is. A művelet mandátuma jelenleg két részre tagozódik: végrehajtó és tanácsadói, kiképzési feladatokra. A végrehajtói mandátumát a 1551. sz. Bt határozat[254], valamint az 2004/570. sz. tanácsi együttes fellépése[255] adja. Eszerint a művelet feladata, hogy:

1. elrettentő erőt biztosítson;

2. biztosítsa a daytoni békemegállapodásban katonai feladatainak végrehajtását;

3. biztosítsa Bosznia-Hercegovinában a biztonságos környezetet.

Az EUFOR Althean belül 2010-ig működött egy speciális rendészeti feladatok ellátására létrehozott, a nemzetközi művelet katonai szervezetébe illesztett Integrált Rendőri Egység (Integrated Police Unit, IPU). Az IPU gerincét képező egységeket olyan tagországok biztosították, ahol működnek olyan kettős rendeltetésű, sajátos jogállású katonai szervezetek, amelyek rendvédelmi feladatokat is ellátnak, például az olasz csendőrség. A kb. 600 fős IPU az

[252] EULEX Kosovo homepage. Forrás: https://www.eulex-kosovo.eu/ (Letöltés ideje: 2025. január 31.)
[253] EUFOR ALthea Mission homepage. Forrás: https://www.euforbih.org/ (Letöltés ideje: 2025, február 01.)
[254] UN Security Council Resolution 1551 (2004). Forrás: http://unscr.com/en/resolutions/doc/1551 (Letöltés ideje: 2025. február 01.)
[255] A TANÁCS 2004/570/KKBP EGYÜTTES FELLÉPÉSE (2004. július 12.) az EU bosznia és hercegovinai katonai műveletéről. Forrás: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32004E0570 (Letöltés ideje: 2025. február 01.)

EUFOR parancsnokának közvetlen alárendeltségében tevékenykedett. Önálló mandátummal nem rendelkezett, feladatait az EUFOR politikai felhatalmazása, általános mandátuma alapján látta el, amely elsődlegesen Bosznia-Hercegovina belső biztonságának szavatolását határozta meg a fegyveres katonai művelet számára. Az IPU szerves részét képezte egy különleges nyomozócsoport, valamint tömegkezelési feladatok ellátására felkészített zászlóalj erejű csapaterős egység[256].

A magyar rendőrség 2006. év végéig egy – jórészt a Készenléti Rendőrség állományával – szakasz erejű alegységgel és 2010. év végéig egy 5 fős nyomozócsoporttal vett részt az IPU munkájában. A magyar nyomozócsoport bűnügyi felderítési feladatokat látott el. Fő feladatuk a helyi szervezett bűnözés, terrorizmus elleni küzdelem, valamint a háborús bűncselekmények felderítése volt[257]

2.14 A fejezet összegzése

A fejezetben a teljesség igénye nélkül igyekeztem feldolgozni az elmúlt több mint 150 év releváns, a nemzetközi rendészeti békefenntartás, polgári válságkezelés kialakulását, annak fejlődését meghatározó eseményeket, ebben a folyamatban az európai országok, köztük Magyarország szerepét.

Az európai országok katonái mellett a rendészeti szakemberek, köztük magyar csendőrök, rendőrök már hosszú ideje vettek/vesznek részt különböző nemzetközi válságkezelő, békefenntartó missziókban, műveletekben. A XIX. és a XX. század fordulóján a nemzetközi szerepvállalások során még nem léteztek a békefenntartást, nemzetközi válságkezelési feladatokat átfogó szabályozók. A korábbi missziókban résztvevők tapasztalatain, az általuk alkalmazott módszereken keresztül fejlődött ki a modernkori nemzetközi békefenntartás, azon belül a rendészeti békefenntartás feladat-és szabályrendszere, a hozzá kapcsolódó felkészítési, támogatási rendszer.

A bemutatott történelmi áttekintés jól példázza azt, hogy a nemzetközi békefenntartás, nemzetközi válságkezelés hajnalán, a tevékenység kialakulása során, már abban az időben sem csak pusztán katonai erő alkalmazásával oldották meg ezeket a feladatokat. A katonai szereplők mellett megjelentek a rendvédelmi, rendészeti erők, rendőrök, csendőrök, vagy maguk a katonák láttak el rendvédelmi feladatokat.

[256] Németh Gábor: Az EU Közös Biztonság- És Védelempolitika Égisze Alatt Működő Nemzetközi Válságkezelő, Békefenntartó Missziók Mandátuma, Azok Jogi Háttere. Katonai Jogi És Hadi Jogi Szemle 2022/1. Szám P- 75.
[257] Boda József: Magyar Rendőrök a Balkánon: a magyar rendvédelmi békefenntartás Nyugat-Balkáni tapasztalatai, Hadtudományi Szemle, 2019.1. p. 60.

Az egyes európai országok a XIX. század végén, a XX. század elején még egyéni érdekeik mentén kerültek néha azonos platformra, hajtottak végre közös feladatokat, főként a Balkánon. A második világháború után az ENSZ megalakulásával teremtődött meg a nemzetközi válságkezelés intézményes formája. Majd a XX. század végén, XXI. század elején az EU Közös Biztonság- és Védelem Politika megjelenésével már az Unió maga is önálló szereplő a nemzetközi válságkezelés területén. Az EU-n belül is kialakult a tevékenységhez kapcsolódó jogszabályi, intézményi háttér, képzési rendszer és döntéshozatali mechanizmus, megszülettek az állomány felkészítését támogató kézikönyvek.

3.Az EU Közös Biztonság- és Védelempolitika égisze alatt működő nemzetközi válságkezelő, békefenntartó missziók mandátuma, azok jogi háttere[258].

Amikor erőszakos konfliktusok törnek ki, vagy annak veszélye fenyeget a világ különböző pontjain, az EU más nemzetközi szervezetek (ENSZ, EBESZ, NATO, stb.) mellett aktívan részt kíván venni a konfliktus megelőzésben, a válságkezelésben, főként, ha ezek az események szomszédságában zajlanak. A különböző válságok helyi hatásán túl az onnan kiinduló terrorizmus, szervezett bűnözés, illegális migráció az EU tagországok biztonságát is közvetlenül veszélyeztethetik, emiatt is fontos szempont a válságok helyi kezelése. Az unió politikai eszközökön túl szükség esetén akár fegyveres erő alkalmazásával is részt vesz a béke kikényszerítésében, békefenntartásban vagy egyenruhás és civil kiképzők, tanácsadók, megfigyelők telepítésével a békeépítésben, a közigazgatás helyreállításában.

Az EU megalakulását követően a KBVP kialakításának elsődleges célja volt, megakadályozni a kontinensen olyan fegyveres konfliktusok kitörését, mint a huszadik század két világháborúja. Az elmúlt évszázad utolsó évtizedeiben, a kétpólósú világrend felbomlásával új biztonsági kihívások jelentek meg. Az államok közötti konfliktusok helyett, mellett az államon belüli válsághelyzetek, fegyveres konfliktusok száma is megnövekedett, amelyek káros hatásai – migráció generáló hatás, az onnan kiinduló szervezett bűnözés, fegyver-, áru és embercsempészet – nemzetközi síkon is éreztetik hatásukat. A Balkánon pusztító polgárháborúk és azok Unióra gyakorolt negatív hatása rávilágított arra, hogy az EU-nak is aktív szerepet kell játszani a nemzetközi válságkezelésben. A Közösség nem támaszkodhat csak az Egyesült Államokra, vagy csak a NATO-ra, ha szomszédságában fegyveres konfliktusok

[258] Németh Gábor Az EU Közös Biztonság- és Védelempolitika égisze alatt működő nemzetközi válságkezelő, békefenntartó missziók mandátuma, azok jogi háttere. KATONAI JOGI ÉS HADI JOGI SZEMLE 2022/1. SZÁM p. 69-91.

kialakulása, kitörése fenyeget vagy az megtörtént. Az Uniónak képesnek kell lennie megfelelően felkészített katonai és polgári/rendőri erővel rendelkezni a különböző válságok kezelésére.

3.1 A különböző EU által vezetett katonai műveletek és civil válságkezelési missziók tervezése, szervezése, jogi alapok megteremtése.

A Lisszaboni Szerződés alapján egy adott válságkezelési művelet, misszió indítását külügyi és biztonságpolitikai főképviselő vagy egyes EU tagország(ok) kezdeményezhetik. Ez az eljárásmód teljesen eltér más EU politikáktól, ahol az Európai Bizottság kizárólagos kezdeményező. A Közös Kül- és Biztonságpolitika (KKBP) és KBVP területén a főképviselő és a tagállamok játszanak központi szerepet annak tekintetében, hogy milyen kérdések kerüljenek megvitatásra Uniós szinten. Egyes tagállamok a különböző KBVP tevékenységgel kapcsolatban jóval aktívabb szerepet játszanak, például Franciaország a Sahel övezetben, Közép-Afrikában működő küldetések vagy Olaszország az Észak-Afrikai szerepvállalás tekintetében. Itt értelemszerűen a tagállami érdekek is megjelenek, hiszen Franciaországot korábbi gyarmataival erős gazdasági kapcsolatok fűzik össze. Olaszországnak szintén komoly gazdasági érdekei vannak Észak-Afrikában, továbbá az onnan a különböző fegyveres konfliktusok miatt kiinduló illegális migráció megfékezése miatt is érdeke például Líbia stabilizálása.

A tagállamok és a főképviselő kezdeményezésén túl indulhat EU-s szerepvállalás ENSZ felkérésre is. Ilyen módon indult 2008-ban a jelenleg is működő – az EU történetének legnagyobb civil missziója – az EULEX Kosovo Misszió, amelynek egyik jogi alapja az ENSZ BT 1244 sz. határozata[259]. Általában a végrehajtói feladatokat ellátó EU KBVP katonai műveletek és civil missziók esetében jelenik meg egyik nemzetközi jogi alapként a BT az ENSZ Alapokmány VII. fejezetén – „Eljárás a béke veszélyeztetése, a béke megszegése és támadó cselekmények esetében”[260] – alapuló határozata, amelyet egy EU Tanácsi határozat követ az adott KBVP misszió mandátumának meghatározásával. A megfigyelő, tanácsadó, helyi képességeket fejlesztő katonai és polgári missziók további fontos jogi alapja a fogadó állam/fél[261] meghívása. Amely meghívásban felhatalmazza az Uniót arra, hogy támogassa az

[259] Az ENSZ BT 1244. sz határozata (https://unmik.unmissions.org/sites/default/files/old_dnn/Res1244ENG.pdf) (Letöltés ideje: 2025. január 15.)
[260] Az Egyesült Nemzetek Alapokmányának törvénybe iktatásáról szóló 1956. évi I. törvény
Forrás: https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=95600001.tv (Letöltés ideje: 2025. január 15.)
[261] Koszovó vagy a Palesztin Hatóság esteében nem beszélhetünk egységesen országról, mivel nem minden EU tagország ismeri el azok függetlenségét.

érintett ország területén a jogállamiság kiépítését, a helyi rendészeti, védelmi, igazságügyi rendszer nemzetközi normák szerinti kiépítését, fejlesztését, akár úgy is, hogy bár jó szándékkal, de beavatkozik a fogadó állam belügyeibe.

A BT határozat vagy a fogadó ország meghívása és az uniós tagországok konszenzusán alapuló adott misszió, művelet indítását támogató döntés után Tanácsi határozat születik, amely a misszió indításnak lesz EU-s jogi alapja. A tanácsi határozat megszületése után megkezdődnek az egyeztetések a fogadó féllel az EU katonai vagy polgári erői jogállásáról. Ezt követően egyeztetések kezdődnek olyan nem EU-s harmadik országokkal, amelyek meghívást kaptak a KBVP misszióban, műveletben való részvételre és abban részt is kívánnak venni katonai vagy polgári/rendőri erővel. Amennyiben ilyen felmerül, akkor az adott harmadik országgal a misszióban való részvételt szabályozó keretszerződés köttetik[262].

Eddig az EU 19 partnerországgal kötött keretmegállapodást az EU KBVP-misszióiban és műveleteiben való részvételről, a megállapodások alapján harmadik országok személyi állománnyal és/vagy anyagi eszközök biztosításával vehetnek részt az EU KBVP misszióiban és műveleteiben világszerte. Ezek az országok: Albánia, Ausztrália, Bosznia-Hercegovina, Kanada, Chile, Kolumbia, Grúzia, Izland, Montenegró, Új-Zéland, Észak-Macedónia, Norvégia, Koreai Köztársaság, Moldovai Köztársaság, Szerbia, Törökország, Ukrajna, USA, Vietnam[263].

Jelenleg a Közel-Keleten működő EU missziók közül az EUPOL COPPS misszióban Kanada, Norvégia, Törökország[264] az EUAM Irak misszióban Ausztrália és Kanada[265] vesz részt harmadik országként és vezényel főként rendőröket a két küldetésbe.

Ezek után kezdődik meg az EU Külügyi Szolgálatán (EKSZ) belül a misszió, művelet stratégiai tervezése. Ebben a szakaszban a katonai missziók, műveletek esetében már kinevezik a parancsnokot, aki részt vesz a tervezési folyamatban.

Az EKSZ-n belül működő Civil Tervező és Végrehajtó Szolgálat (Civilian Planning and Conduct Capabilities-CPCC) vezetője a civil missziók műveleti „parancsnoka”, így a polgári/rendőri missziók esetében a tervezési szakaszban nem szükséges a misszióvezetőt kinevezni. A polgári missziók tervezésénél előny, hogy azok általában véve kis létszámúak,

[262] Frameworks for Participation Agreements in Crisis Management Missions between the EU and Third States. Forrás: https://www.coe-civ.eu/kh/crisis-management-framework-for-participation-agreements-between-the-eu-and-third-states (Letöltés ideje: 2024. december 22.)

[263] What we do: Policies and actions Partnerships Forrás: https://www.eeas.europa.eu/eeas/partnerships_en (Letöltés ideje: 2024.december 22.)

[264] EUPOL COPPS At a Glance. Forrás: https://eupolcopps.eu/page/facts/en (Letöltés ideje: 2024. december 22.)

[265] EUAM IRAQ: European Union Advisory Mission in support of Security Sector Reform in Iraq - Civilian Mission. Forrás: https://www.eeas.europa.eu/euam-iraq/euam-iraq-european-union-advisory-mission-support-security-sector-reform-iraq-civilian-mission_und_en (Letöltés ideje: 2024. december 22.)

ezért a CPCC állandó irányítást gyakorol a tervezési, szervezési folyamatok felett. A szükséges műszaki, technikai, informatikai eszközöket az EU saját forrásból biztosítja, a tagországok részéről csak a személyi állományt kell biztosítani és az egyéni védő felszereléseket, szükség esetén kézi fegyvereket. A fentiekkel szemben a katonai missziónál a személyi állomány (nemzeti kontingensek) felajánlása mellett a résztvevő országok saját készleteikből kell hogy biztosítsák a szükséges műszaki, technikai eszközöket, fegyverzetet, logisztikai támogatást, pénzügyi fedezetet. Így tervezési, szervezési folyamatok összehangolása végrehajtása is bonyolultabb, több időt vesz igénybe.

A misszió mandátumát meghatározó Tanácsi határozat alapján megkezdődik a műveleti koncepció (Concept of Operation-CONOPS) és a műveleti terv (Operation Plan-OPLAN) kidolgozása. A két dokumentum tartalmazza részleteiben azt, hogy a politikai szinten hozott határozatban megjelölt mandátumát az adott a misszió, művelet milyen módon hajtja végre. A műveleti tervben szerepelnek a végrehajtó jogosítványokkal felruházott katonai műveletek esetében az erő, fegyveres erő alkalmazásával kapcsolatos részletes szabályok (Rules of engagement-RoE), végrehajtói jogosítványokkal felruházott polgári/rendőri missziók esetében a kényszeritő eszközök alkalmazására, fegyverhasználatra vonatkozó szabályok (Rules for the Use of Force).

A nemzetközi misszió, annak tagjai jogi státusát és azok tevékenységének jogi kereteit, felelősségét, az érintett állammal, fogadó féllel kötött – katonai misszió esetén a katonai erők státuszáról szóló megállapodás (Status of Forces Agreement-SOFA), civil/rendőri misszió esetében pedig a misszió státuszáról szóló megállapodás (Status of Mission Agreement-SOMA) – tartalmazza. A szerződésnek megfelelően a nemzetközi KBVP misszió állománya köteles betartani a fogadó állam jogszabályait. A megállapodások ugyanakkor garantálják, hogy a fogadó országban az EU objektumai sérthetetlenek. Az EU személyzete és járművei szabadon mozoghatnak a misszió működési területén, azokat átkutatni, mozgásukban korlátozni nem lehet. Az EU misszió a feladata ellátásával kapcsolatban tájékoztatást adhat a nyilvánosság számára, amelyet a helyi hatóságok nem cenzúrázhatnak. A megállapodás lehetőséget nyújt a helyi hatóságok és a misszió közötti együttműködési rendszer kiépítésére, különös tekintettel a feladatellátást és a biztonságot érintő információk megosztásra.

3.2 Az EU KBVP közel-keleti térségben jelenleg működő misszió mandátuma és feladatai.

Itt az írás terjedelme miatt nincs lehetőség az összes EU KBVP misszió és művelet működésével részletesen foglalkozni, csak a Közel-Keleten megvalósuló szerepvállalásra koncentrálok.

3.2.1 Az EU Határellenőrzést Támogató Missziója (EUBAM Rafah)

Az arab-izraeli szembenállás a világ egyik legrégebbre visszanyúló, jelenleg is zajló konfliktusa. A múlt század közepe óta folyamatosan, változó intenzitással zajlik a politikai, gazdasági és gyakran fegyveres konfliktus a szemben álló felek között. Az EUBAM Rafah Misszió működésének jogi alapját a Tanács 2005/889/KKBP együttes fellépése[266], a Palesztin Hatóság és Izrael Állam között 2005. november 15-én aláírt „Szabad Mozgásról és Átjárásról Szóló Egyezmény”[267], a Palesztin Hatóság és Egyiptom képviselői által aláírt „Rafahi Határátkelővel Kapcsolatos Egyezményes Irányelvek”[268] adják. Az egyezményes irányelvek utolsó bekezdése tér ki arra, hogy a Gázai övezetet Egyiptommal – és azon keresztül a világgal – összekötő Rafahi határátkelőhely a Palesztin Hatóság határrendészeti és vámszervei által a nemzetközi normák szerinti működtetésének támogatásához harmadik felet kér fel, amely fél az EU. A mandátuma szerint az EUBAM misszió aktívan felügyeli, ellenőrzi és értékeli az átkelőhelyen működő rendészeti szervek munkáját, támogatja azok hatékony, nemzetközi normák szerinti működését. A misszió 2005 év végén kezdte meg tevékenységét, teljes műveleti létszáma 86 fő volt (jelenlegi létszám 17 fő[269]). A misszió határrendész és vámos szakértői 7/24 munkarendben láttak el szolgálati feladatokat a rafahi személyforgalmi határátkelőhelyen, a Kerem Shalom teherforgalmi terminálon, valamint Gáza városban műveleti központot működtettek. A Hamasz 2007. évi gázai hatalom átvétele után az EUBAM Rafah Misszió, az EU Tanácsának döntése után visszavonásra került az övezetből, és csökkentett létszámmal, jelenleg Izrael területén diszlokál és onnan látja el a törvényes Palesztin Hatóság határrendészeti és vám szervei tagjainak képzését, mentorálását. A nemzetközi közösség a Hamaszt terrorszervezetnek tekinti, nem ismeri el a 2007-es hatalomátvétel legitimitását. Az Unió csak a Ramallahi (Ciszjordánia) székhellyel működő törvényes Palesztin Hatóságot tekinti partnernek. A 2014-es év óta a Hamasz és a törvényes Palesztin Hatóság közötti megállapodás

[266] Tanács 2005/889/KKBP együttes fellépése. Forrás:https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:32005E0889&from=EN (Letöltés ideje: 2025. január 15.)
[267] A Palesztin Hatóság és Egyiptom között aláírt Szabad Mozgásról és Átjárásról Szóló Egyezmény Forrás: https://www.eubam-rafah.eu/sites/default/files/u173/Agreement%20on%20Movement%20and%20Access.pdf (Letöltés ideje: 2025. január 15.)
[268] A Palesztin Hatóság és Egyiptom között aláírt Rafahi Határátkelővel Kapcsolatos Egyezményes Irányelvek Forrás:https://www.eubamrafah.eu/sites/default/files/u173/Agreed%20Principles%20for%20Rafah%20Crossing.pdf (Letöltés ideje: 2025. január 15.)
[269] EUBAM Rafah Facts and Figures. Forrás: (https://www.eubam-rafah.eu/en/node/5054) (Letöltés ideje: 2025. január 15.)

értelmében „többször” megalakult a „palesztin egységkormány”. A két fél közötti megállapodás egyik lényeges eleme volt a törvényes Palesztin Hatóság tagjainak visszatérése a jelenleg a Hamasz által ellenőrzött rafah-i határátkelőhelyre. Ennek megfelelően az EUBAM Rafah Misszió elindította a Palesztin Hatóság Határrendészeti Szerveinek Gázába való visszatérését támogató projektjét. A projekt részét képzések, konferenciák, szakmai műhelyviták, tanulmányutak szervezése és megfelelő technikai fejlesztések végrehajtása képezik. A képzéseken résztvevő palesztin határrendőrök és vámos szakemberek az integrált határigazgatásról, a határrendészeti tevékenység szervezéséről, a nemzetközi normák szerinti végrehajtásáról, az emberi jogokról, a határátkelőhelyek biztonságos üzemeltetéséről, a határon átnyúló illegális tevékenységek, áru-, fegyver-, kábítószer-, embercsempészet elleni hatékony fellépésről, a korrupció elleni küzdelem módszereiről kaptak, kapnak ismereteket. A helyi politikai és szakmai felsővezetés az EU Integrált Határigazgatási Startégiáját [270] tartja követendő példának és azt megfelelő eltérésekkel, a helyi viszonyok figyelembevételével szeretné megvalósítani, amelyhez az EUBAM Rafah Misszió megfelelő szakmai támogatást nyújt. Az Unión belül, politikai szinten többször felmerült a misszió megszüntetésének gondolata a Rafah-ra való visszatérés sikertelensége miatt. Ezt a legtöbb EU tagország nem támogatta, mivel ez egyfajta „cserbenhagyása” lenne a Palesztin Hatóságnak. Ezért bár csökkentett létszámmal, de a misszió továbbra is működik, támogatja a legitim palesztin határrendészeti szerveket. Így a palesztin határrendészeti és vámszervek egy esetleges politikai megegyezést követően bármikor képesek arra, hogy rövid időn belül visszatérjenek Gázába és átvegyék az összes határátkelőhely ellenőrzését, valamint készek arra, hogy a tengeri és szárazföldi határokat a nemzetközi normáknak megfelelően az EU támogatásával őrizzék.

3.2.2 EUPOL COPPS Misszió

Az Európai Unió Palesztin Rendőrséget Támogató Koordinációs Hivatala (The European Union Coordinating Office for Palestinian Police Support - EUPOL COPPS) működésének jogi alapja, a 2005. november 14-én kelt 2005/797/CFSP Tanácsi Együttes Fellépés az Európai Unió palesztin területeken folytatott rendőri missziójáról.

A misszió tevékenysége a palesztin államépítés támogatására irányuló szélesebb körű uniós erőfeszítések részét képezi.

[270] ICMPD: Guidelines For Integrated Border Management In The European Commission External Cooperation Extracted Version 2015.
Forrás:https://www.icmpd.org/file/download/48352/file/Guidelines%2520for%2520Integrated%2520Border%2520Management%2520in%2520the%2520European%2520Commission%2520External%2520Cooperation%2520-%2520Extracted%2520Version%2520EN.pdf (Letöltés ideje: 2025. január 15.)

A misszió tevékenységével a palesztin rendőrséget, igazságügyi rendszert, a jogállamiság kiépítését, megerősítését támogatja.

3.2.3 EUAM Irak Misszió

A misszió mandátumát a Tanács (KKBP) 2017/1869 határozata (2017. október 16.) az Európai Uniónak az iraki biztonsági ágazat reformját támogató tanácsadó missziójáról (EUAM Irak) adja.

Az EUAM Irak 2017 októberében kezdte meg működését az iraki kormány felkérésére, amely alapján az EU támogatást nyújt a helyi polgári biztonsági ágazat reformjának végrehajtásához. A misszió célja, hogy hozzájáruljon az iraki belbiztonsági ágazat fejlesztéséhez, megerősítéséhez, beleértve az iraki nemzeti biztonsági stratégia kialakítását. Az EUAM Irak tagjai a misszió mandátuma alapján segítséget nyújtanak a biztonsági szektor reformjának végrehajtásában országos és területi szinten.

A három közel-keleti misszió tevékenységét részleteiben a későbbi fejezetekben tárgyalom.

3.3 A békefenntartó, nemzetközi válságkezelő tevékenységben való részvétel hazai szabályozása a fegyveres erők és a rendvédelmi szervek tekintetében, különbözőségek, hasonlóságok.

Magyarország az euroatlanti biztonság aktív és hiteles hozzájárulója és a jövőben is az kíván maradni, amelyet a 2020. évben elfogadott új Nemzeti Biztonsági Stratégia (NBS)[271] is megerősít. Ez hazánk szövetségesi kötelezettsége, de emellett az európai stabilitást befolyásoló távoli régiókban zajló nemzetközi válságkezelő műveletek Magyarország alapvető biztonságpolitikai érdekeit is szolgálják. Magyarország a nemzetközi szervezetek (NATO, EU, ENSZ, EBESZ) szervezetein belül, nemzeti érdekeivel összhangban a jövőben is aktívan részt kíván venni a nyugat-balkáni, a közel-keleti, az afrikai, a közép-ázsiai és az Unió biztonságára negatív hatást gyakorló más térségekben kialakult válságok kezelésében. Továbbá részt vállal a konfliktusok utáni stabilizációs és újjáépítési feladatokban.

Magyarország Alaptörvénye 47. cikke értelmében a Magyar Honvédség külföldi feladatellátásával kapcsolatos döntési jogkör megoszlik a Kormány és az Országgyűlés között.

[271] 1163/2020. (IV. 21.) Korm. határozat Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról

A NATO és az Európai Unió műveleteiben történő szerepvállalásról a Kormány, más nemzetközi katonai fellépésről pedig az Országgyűlés dönt. A 2021. évi CXL. törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről [272] 59§ d. alapján: „d) a szövetségi és nemzetközi szerződésből eredő egyéb katonai kötelezettségek – különösen a kollektív védelmi, békefenntartó, válságkezelési és humanitárius feladatok – teljesítése" alapfeladatként határozza meg a honvédség számára nemzetközi válságkezelő, békefenntartó tevékenységben való részvételt.

Minden a Magyar Honvédség részvételével zajló nemzetközi válságkezelő, békefenntartó szerepevállalást országgyűlési vagy kormányhatározat előz meg. Annak hatályba lépése után a határozatban foglaltak szerint a honvédség részt vesz a tevékenységben, biztosítja a szükséges létszámot, felszerelést. Így a tevékenység jól tervezhető.

A rendőrség, illetve más rendészeti szervek esetében nem ennyire egyértelmű a helyzet. Bár az Európai Unió Válságkezelő Erőihez való magyar hozzájárulásról szóló 2224/2000 (IX.21.) kormányhatározat[273] a katonai erő mellett rendészeti erőt és képességeket ajánlott fel Magyarország részéről, valamint a NBS 138. pontja kiemeli, hogy „*Fel kell készülnünk a nemzetközi válságkezelésben növekvő szerepet játszó, megfigyelő, mentoráló és tanácsadó jellegű polgári missziókban történő nagyobb szerepvállalásra is*." Illetve az 1994. évi XXXIV. törvény[274] a Rendőrségről 1 § 17. szerint a rendőrség *„részt vesz az Egyesült Nemzetek Szervezete, az Európai Unió, az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet, az Észak-atlanti Szerződés Szervezete keretében szervezett, vagy nemzetközi szerződés alapján a béketámogató és polgári válságkezelési feladatokban."*

A fenti jogszabályokban jól meghatározott tevékenységek a gyakorlatban már nem ilyen egyértelműen jelennek meg. A jelenleg működő EU KBVP polgári/rendőri missziók közül csak az EULEX Kosovo Misszióba történő részvételről született kormányhatározat, amely 55 főben maximálta a magyar rendvédelmi szerepvállalást. De annak betartására már sem az EU, sem a magyar kormányzat nem fektet olyan hangsúlyt, mint a katonai missziók esetében (2019-óta csak esetenként egy-egy magyar rendőr vagy rendészeti szakember szolgál a misszióban, de jelenleg egy sem)[275]. Így rendvédelmi erővel Magyaroroszág nem vesz részt a Balkánon zajló EU válságkezelési tevékenységben, egyébként az ENSZ, EBESZ keretében sem, egy

[272] 2021. évi CXL. törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről Forrás: https://njt.hu/jogszabaly/2021-140-00-00#SZ115 (Letöltés ideje: 2025. január 15.)
[273] Az Európai Unió Válságkezelő Erőihez való magyar hozzájárulásról szóló 2224/2000 (IX.21.) Korm. határozat Forrás: https://njt.hu/jogszabaly/2000-2224-30-22 (Letöltés ideje: 2025. január 15.)
[274] A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV törvény. Forrás: https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99400034.tv (Letöltés ideje: 2025. január 15.)
[275] Forrás: Rendőrségi Oktatási és Kiképző Központ (2025. március 18-i állapot)

olyan földrajzi területen, ahonnan a kiinduló szervezett bűnözői tevékenység közvetlen veszélyt jelent Magyarországra!

A többi, jelenleg magyar részvétellel zajló EU polgári/rendőri misszióval kapcsolatban nem született kormányhatározat. Az azokban való rendvédelmi részvételt a Belügyminisztérium és a Külgazdasági és Külügyminisztérium előzetes szakmai egyeztetése után, a belügyminiszter hagyja jóvá. Hasznos lenne, ha minden olyan EU KBVP civil/rendőri hozzájárulásban, amelyben hazánk aktívan részt kíván venni, a politikai szándéknyilatkozaton [276] túl születne kormányhatározat, amely meghatározza a felajánlott rendőrök, rendészeti és civil szakértők számát. Így a tevékenység nemzeti szinten is jobban tervezhető, illetve annak teljesítése vagy nem teljesítése számonkérhető lenne.

3.4 A fejezet összegzése

Európa szomszédságának biztonsági környezete ingatag, és várhatóan hosszútávon az is marad. Észak-Afrikában, a Közel-Keleten, Közép-Ázsiában, a volt Szovjet utódállamokban, a Balkánon az instabilitás, valamint az államon belüli és államközi konfliktusok jelen vannak, új konfliktus kitörése bármikor bekövetkezhet. Ezek az instabil régiók olyan hatásokat, biztonsági kockázatokat generálnak, amelyek többek között az EU-t is érintik, mint például a növekvő migráció, a nemzetközi szervezett bűnözés és a nemzetközi terrorizmus terjedése.

A különböző nemzetközi válságkezelő missziókban szolgálatot teljesítő személyzetnek jól felkészültnek kell lennie. A missziókba vezényelt katonák, rendőrök, civil szakértők bonyolult biztonsági környezetben hajtanak végre összetett, hazaitól eltérő feladatokat. Gyakorlati tudásuk mellett és a küldő ország releváns jogszabályain túl ismerniük kell az EU vonatkozó normáit és a fogadó ország azon jogszabályait is, amelyek munkájuk során meghatározóak (pl. helyi Büntető Törvénykönyv, Büntetőeljárást szabályozó törvény).

A nemzetközi válságkezelésben a katonák mellett egyre több rendőrre, rendészeti és civil szakértőre van, lesz szükség. Ahhoz, hogy Magyarország sikeresen tudja teljesíteni – nemzeti érdekei érvényesítése mellett – az EU tagságából adódó kötelezettségeit, a rendvédelem területén is katonai szabályozáshoz hasonló, egyértelmű jogi keretet kell kidolgozni. Globális biztonsági kihívásokra hatékony válaszokat csak nemzetközi összefogással lehet adni. A jogilag szabályozott, jól működő, kiforrott katonai nemzetközi válságkezelésben történő

[276] Magyarország az egyik leginkább elkötelezett EU tagország, amely a különböző válságok helyi kezelését tartja a legjobb megoldásnak az EU érintő biztonsági kihívások csökkentésére.

szerepvállalás mellett a polgári/rendőri képességek iránti kereslet növekszik, nemcsak az EU missziókban, de az ENSZ, EBESZ és más nemzetközi szervezetekben is.

4. EU Tanácsadó Misszió Irakban (EUAM Irak)

Az Európai Unió Tanácsadói Missziója Irakban (European Union Advisory Mission in Iraq - EUAM Iraq)[277] a helyi biztonsági szektor reformjának, nemzetközi normák szerinti működése kialakításának támogatására került létrehozásra 2017-ben. Az Unió döntése[278] az iraki kormány felkérése – amelyben kérik, hogy az EU támogassa a nemzeti biztonsági ágazati reformjára (Security Sector Reform - SSR) irányuló erőfeszítéseket – után született meg a misszió indításáról. Az SSR egy eszközkeretet kínál arra, hogy egy adott környezetben a helyi viszonyokat figyelembe véve mely szereplők, szervezetek és tényezők (politikai akarat, jogi szabályozás, költségvetés, képzés, stb.) fontosak a biztonság megteremtéséhez, annak hosszú távú garantáláshoz. Ezenkívül a misszió módszertani segítséget nyújt a rendelkezésre álló erőforrások felhasználásának optimalizálására, biztonsági szektor irányításának javítására egy hatékony és eredményes, a demokratikus jogállamiság elveinek megfelelően működő rendszer kialakításához.

Az EUAM Irak központi irodája Bagdadban található, valamint a missziónak van egy regionális irodája az iraki kurdisztán régió fővárosában Erbilben is.

EUAM Irak egyike a jelenleg folyamatban lévő 13 polgári KBVP-missziónak. A misszió feladatai közé tartozik az intézményi reformok végrehajtásának, valamint a terrorizmus, a szervezett bűnözés és az illegális, határon átnyúló jogsértő cselekmények elleni küzdelem támogatása. A misszió megbízatásának szintén kulcsfontosságú eleme az iraki integrált határigazgatási rendszer hatékony működése kialakításának támogatása, valamint a korrupció, a pénzmosás és a kulturális örökség tiltott kereskedelme elleni hatékony fellépés erősítése. Az EUAM Irak misszió munkatársai elsősorban stratégiai szintű tanácsadással támogatják az iraki Nemzeti Biztonsági Tanács, a Belügyminisztérium biztonsági szektor reformjának irányításáért, végrehajtásáért felelős tisztviselőit.

[277] EUROPEAN UNION ADVISORY MISSION IN IRAQ. Forrás: https://www.euam-iraq.eu/en (Letöltés ideje: 2024. január 23.)
[278] COUNCIL DECISION (CFSP) 2017/1869 of 16 October 2017 on the European Union Advisory Mission in support of Security Sector Reform in Iraq (EUAM Iraq)

4.1. EUAM Irak Misszió mandátumában meghatározott feladatai

Az EU elkötelezett az ország stabilitásának, békéjének helyreállításában, támogatja a közrend, közbiztonság, határbiztonság megerősítését, az iraki rendészeti és igazságügyi rendszer működésének fejlesztését. A misszió tevékenysége ellátása során:

- Támogatja az Iraki terrorizmusellenes bizottságot, a nemzeti terrorizmusellenes stratégia végrehajtásában, valamint a végrehajtásához szükséges cselekvési tervek kidolgozásában;
- támogatja a helyi Belügyminisztérium Tervezési Igazgatóságát a tárca intézményi reformjainak megtervezésében, beleértve a minisztérium irányítása alatt álló rendvédelmi szervek reformját, amely része az iraki nemzeti biztonsági stratégiának;
- támogatja a Belügyminisztérium Szervezett Bűnözés Elleni Főosztály munkáját a szervezett bűnözés elleni nemzeti stratégia kidolgozásában;
- elemzi a belügyi biztonsági szektor fejlesztését támogató tevékenységeket, beleértve a határbiztonság fejlesztését, feltárja a hiányosságokat, a rendszer gyengeségeit;
- más nemzetközi támogatókkal együttműködve meghatározza azokat a rövid távon, gyorsan megvalósítandó, a biztonság szempontjából kulcsfontosságú projekteket, amelyek támogatásában, megvalósításában más uniós intézmények vagy egyes tagállamok részt vehetnek;
- a biztonsági szektor reformjában közép- és hosszú távon megjelenő igények és lehetőségek meghatározása a lehetséges jövőbeli feladatrendszer kialakítása érdekében, azzal a céllal, hogy támogassa az Unió Irakkal kapcsolatos politikai-stratégiai tervezését;
- támogatja a biztonsági szektor reformjának irányítását és működtetését;
- az EUAM Irak segíti az Unió iraki képviseleti irodáját[279], a biztonsági szektor reformjának végrehajtására irányuló uniós és tagállami szerepvállalás koordinálásban;
- az EUAM Irak biztosítja, hogy az emberi jogok és a nemek közötti egyenlőség alapelvei beépüljenek a reformfolyamatba és hogy a reformot támogató szakpolitikák az emberi jogok és a társadalmi egyenlőségre vonatkozó nemzetközi normáknak és kötelezettségeknek megfelelően készüljenek el;
- az EUAM Irak biztosítja, hogy a szervezett bűnözés elleni küzdelemre irányuló intézkedések magukban foglalják az illegális migráció, fegyver- és

[279] Kvázi nagykövetség

kábítószercsempészet, illegális fegyverkereskedelem, a számítógépes bűnözés, valamint a kulturális javak tiltott kereskedelme ellen irányuló intézkedéseket is;

- a kulturális javak védelmével kapcsolatos tevékenységét szorosan összehangolja az összes érintett szereplővel, különösen az ENSZ Nevelésügyi, Tudományos és Kulturális Szervezetével (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization-UNESCO)[280].

Az EU CPCC igazgatója a polgári műveleti parancsnokaként gyakorolja a civil missziók, köztük az EUAM Irak Misszió stratégiai szintű irányítását, ellenőrzését. A misszió vezetője közvetlenül neki tartozik jelentési kötelezettséggel. A polgári műveletek parancsnoka biztosítja a Tanács, a Politikai és Biztonsági Bizottság (Political and Security Committee - PSC)[281] határozatainak a műveleti területen történő megfelelő és hatékony végrehajtását. A polgári műveletek parancsnoka az Unió Külügyi és Biztonságpolitikai főképviselőjén[282] keresztül rendszeresen jelentést tesz a Tanácsnak a misszió tevékenységéről.

A misszióvezető egyszemélyi felelősként vezeti az EUAM Irak Missziót. A misszióvezető közvetlenül a polgári műveletek parancsnokának tartozik felelősséggel, és az ő utasításainak megfelelően jár el, hajtja végre feladatait. A misszióvezető képviseli az EUAM Irakot a műveleti területen, rendszeresen koordinál az országban lévő egyéb uniós szereplőkkel, egy személyben felel az EUAM Irak irányításáért, a szakmai és logisztikai tevékenység tervezéséért, szervezéséért. Felel az EUAM Irak rendelkezésére bocsátott technikai eszközökért, pénzügyi források felhasználásáért, az információ védelemért. Saját felelőssége mellett a személyzeti, pénzügyügyi, logisztikai ügyekkel kapcsolatos irányítási feladatokat átruházhatja az EUAM Irak személyzetének szakbeosztású tagjaira (beosztott szakmai vezetők). A misszióvezető felel az EUAM Irak misszióban esetlegesen előforduló fegyelemsértések kivizsgálásáért. A vezényelt nemzeti szakértők esetében, amennyiben szükséges a fegyelmi eljárást a kirendelő állam nemzeti hatóságai folytatják le, a saját, nemzeti szabályoknak megfelelően. A misszióval szerződéses jogviszonyban lévő szakértők esetében a misszió, illetve az EKSZ gyakorolja a fegyelmi jogköröket. Itt meg kell jegyezni, hogy az EU missziókba vezénylet nemzetközi szakemberek mindannyian magasan motiváltak és igazi

[280] UNESCO's reconstruction of Mosul's landmarks. Forrás: https://www.unesco.org/en (Letöltés ideje: 2024. január 27.)
[281] The Civilian Planning and Conduct Capability (CPCC).
Forrás: https://www.eeas.europa.eu/eeas/civilian-planning-and-conduct-capability-cpcc_en (Letöltés ideje:2024. január 27.)
[282] Az Unió külügyi és biztonságpolitikai főképviselője.
Forrás: https://eur-lex.europa.eu/HU/legal-content/glossary/high-representative-of-the-union-for-foreign-affairs-and-security-policy.html (Letöltés ideje: 2024. január 27.)

professzionális hozzáállással látják el feladataikat, így az EU KBVP missziókban csak elvétve fordulnak elő fegyelmi ügyek.

A misszióvezető gondoskodik az EUAM Irak megfelelő „láthatóságáról". Ennek érdekében a misszió honlapján rendszeresen megjelennek rövid cikkek, beszámolók, bemutatva annak aktuális tevékenységét, valamit rendszeresek a helyi sajtóban megjelenő, a misszió munkáját ismertető írások.

A rendszeres tájékoztatáson keresztül lehetőség van arra, hogy a helyi közvélemény és az EU polgárai is információkat szerezzenek a misszió tevékenységéről. A misszió láthatósága fontos a fogadó ország állampolgárai számára, hiszen látják, hogy a nemzetközi szervezet mit tesz az érdekükben, erősíti az EU-val, a misszióval szembeni bizalmat.

Irakban mindenfajta külföldi „beavatkozás" érzékeny téma. Az amerikaiak által vezetett 2003-as beavatkozás sem erősítette a nemzetközi szervezetek népszerűséget az országban. A misszió láthatósága, tevékenységének folyamatos bemutatása ezért különösen fontos. Másrészt ezeken a híradásokon keresztül az EU állampolgárai is információt kapnak arról, hogy mire költi a KBVP az adófizetők pénzét.

Az EUAM Irak misszió személyzete – mint általánosságban a KBVP missziók esetében – a tagállamok vagy társult harmadik országok által vezényelt nemzeti szakértőkből, az uniós intézmények vagy az EKSZ által kirendelt az Uniós intézménnyel munkaviszonyt létesítő szakemberekből és a helyi alkalmazottakból (tolmácsok, kiszolgáló személyzet, stb.) áll[283]. Vezényelt szakértők esetében az adott tagállam, az egyes uniós intézmények és az EKSZ-el szerződésben lévők esetén az Unió viseli az általa kirendelt személyzettel kapcsolatos költségeket, beleértve a kiküldetés helyére és vissza történő utazás költségeit, kivéve az adott országban adható napidíjat, amelyet egységesen a misszió fizet minden nemzetközi tagjának.

Alapvetően a missziók estében a döntéshozók igyekeznek minél több, jól felkészült nemzeti szakértőt kiválasztani a misszióban történő szolgálat ellátásra. Indokolt esetben, ha nincs megfelelően felkészült jelölt adott beosztásra, a KBVP tevékenységében részt vevő nem EU-s, harmadik államok szakemberei is kiválasztásra kerülhetnek.

4.2 Az EU Irakban

Az EU és Irak közötti partnerségi együttműködés már korábban kialakult, nem újkeletű jelenség. Az EU és Irak már hosszabb ideje olyan különböző területeken működik együtt, mint

[283] COUNCIL DECISION (CFSP) 2017/1869 of 16 October 2017 on the European Union Advisory Mission in support of Security Sector Reform in Iraq (EUAM Iraq) Article 7

a humanitárius segítségnyújtás, a stabilizáció, az ország újjáépítésének támogatása, az emberi jogok érvényre juttatása, a migráció kezelés, a biztonság erősítése, valamint a politikai, társadalmi és gazdasági reformprogramok támogatása. Az EU-Irak együttműködés a 2012-ben aláírt és 2018 augusztusában hatályba lépett EU-Irak Partnerségi és Együttműködési Megállapodáson (Partnership and Cooperation Agreement-PCA) alapul[284]. Ezen túlmenően az Unió támogatást nyújt azoknak a konkrét kihívásoknak a kezelésében, amelyekkel Irak szembesült az ISIS legyőzését követő időszakban, ideértve a folyamatos humanitárius segítségnyújtást. Az EU 2018. január 22-én elfogadta az EU Irakra vonatkozó stratégiáját[285]. A stratégia külön kiemeli, hogy az országban a biztonsági szektor hatékony átalakítást és mélyreható reformokat igényel, annak mind a honvédelmi és mind a belügyi ágazatában. Prioritás az állami ellenőrzés visszaállítása az ország azon területein, amit korábban az ISIS vagy más terrorszervezetek kontrolláltak, valamint a terrorizmus és a szervezett bűnözés elleni harc támogatása. Fontos a jogállamiság megszilárdítása és az emberi jogi normák betartása, amellyel jelentősen csökkenthető a jövőbeni erőszakos cselekmények újbóli előfordulásának kockázata. Az együttműködési megállapodás is komoly figyelmet szentel több más mellett a terrorizmus elleni harcra, amely szerint a szerződő felek, a vonatkozó nemzetközi és nemzeti jogszabályokkal és rendeletekkel összhangban megállapodnak abban, hogy együttműködnek a terrorcselekmények megelőzése és visszaszorítása érdekében. Továbbá megállapodtak a tömegpusztító fegyverek és hordozóeszközeik elterjedésének megakadályozó közös fellépésben. Az EU és Irak megállapodtak abban is, hogy betartják és teljes mértékben végrehajtják a kézi- és könnyűfegyverek tiltott kereskedelmével kapcsolatos kötelezettségeiket.

A stratégia kidolgozása, az együttműködési megállapodás aláírása és a folyamatos pénzügyi támogatás Irak számára bizonyítja az EU komoly elkötelezettségét az ország stabilitásának erősítése érdekében. Irak évtizedeken át szenvedett erőszaktól és fegyveres konfliktusoktól, de az ISIS legyőzése és a nemzetközi közösség 30 milliárd dolláros támogatási ígérete[286] reményt ad egy békés jövő megteremtésére, amelyben az Unió aktívan, többek között a biztonsági szektor reformjának támogatásán keresztül vezető szerepet játszik.

[284] PARTNERSHIP AND COOPERATION AGREEMENT between the European Union and its Member States, of the one part, and the Republic of Iraq, of the other part. Official Journal of the European Union 31.7.2012
[285]Joint Communication To The European Parliament And The Council Elements For An Eu Strategy For Iraq Brussels, 8.1.2018 JOIN(2018) 1 final

[286] Kuwait summit: $30 billion to rebuild Iraq.
Forrás: https://www.dw.com/en/kuwait-summit-promises-30-billion-in-iraq-reconstruction-aid/a-42586658 (Letöltés ideje: 2024. december 22.)

A pénzügyi támogatás mellett fontos a jogállamiság megerősítése, a közrend, közbiztonság helyreállításának támogatása. Az EUAM misszió ehhez nyújt konkrét segítséget. A misszió hozzájárul egy biztonságos és jól működő Iraki állam megteremtéséhez, azáltal, hogy aktívan részt vesz egy hatékony, jól működő, átlátható, elszámoltatható rendvédelmi és igazságügyi rendszer kiépítésében.

A misszió mandátuma eredetileg egy évre szólt, de a küldetés indulás óta az többször meghosszabbításra került. A jelenlegi mandátum[287] 2026. április 30-ig hatályos, amely várhatóan újabb kettő évvel meghosszabbításra kerül. A jelenlegi misszióvezető[288] – 2022. augusztus 17-óta – Anders Wiberg, aki a svéd nemzeti rendőrség főfelügyelője, 1991-óta rendőr. A svéd rendőségen belül több vezetői beosztást töltött be, például a Szervezett Bűnözés Elleni Osztály vezető-helyettese volt és legutolsó hazai beosztásában a Malmöi Rendőr-főkapitányság vezetőjének helyetteseként szolgált. Tehát elmondható, hogy a misszió vezetője komoly szakmai tapasztalatokkal rendelkező rendőr, rendőri vezető.

Az EUAM Irak tanácsadó misszió végrehajtói jogosítvánnyal nem rendelkezik. Tagjai, fegyvertelen rendészeti és igazságügyi szakemberek.

4.3 Az EUAM Irak által támogatott szakmai területek[289]

A misszió fő feladata stratégiai szintű tanácsadás és a szakértelem átadása a helyi partnerek, az iraki biztonsági szervek felső és közép vezetői számára. A tudásátadás a helyi igényekhez igazodva workshopok, szemináriumok, képzések vagy hivatalos találkozók formájában történik. Így a misszió hozzájárul egy jól, a nemzetközi normáknak megfelelően működő, átlátható, elszámoltatható rendvédelmi és igazságügyi rendszer kiépítéséhez, ezáltal biztosítva a háború utáni stabilitást, a hosszú távú társadalmi béke helyreállítását.

- Az iraki nemzeti biztonsági stratégiával és a biztonsági ágazat reformjának koordinálásával kapcsolatos tanácsadás

Az iraki kormányzati szervekkel kialakított szoros kapcsolatra építve az EUAM tagjai és a helyi partnerek együtt dolgoznak a biztonsági ágazat reformját támogató jogi keret és stratégia kidolgozásán. Az együttműködés célja egy megvalósítható, eredményes reformstratégia

[287] EUAM Iraq: Council extends the mandate of the EU advisory mission on security sector reform until 2026. Forrás: https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2024/04/29/euam-iraq-council-extends-the-mandate-of-the-eu-advisory-mission-on-security-sector-reform-until-2026/ (Letöltés ideje: 2024. december 22.)
[288] EUAM Iraq welcomes its new Head of Mission, Mr Anders Wiberg. Forrás: https://www.euam-iraq.eu/en/news/127 (Letöltés ideje: 2024. január 23.)
[289] EUAM IRAQ: European Union Advisory Mission in support of Security Sector Reform in Iraq - Civilian Mission. Forrás: https://www.eeas.europa.eu/euam-iraq/euam-iraq-european-union-advisory-mission-support-security-sector-reform-iraq-civilian-mission_und_en (Letöltés ideje: 20204. január 25.)

kidolgozása, amely világos keretet ad a biztonsági szektor hatékony, nemzetközi normák szerinti működtetéséhez. A stratégia részét képezi a korrupció elleni hatékony fellépés támogatása, az integritás kultúrájának kialakítása a biztonsági ágazaton belül.

Az országban a korrupció továbbra is jelentős akadálya a kormányzati szervek hatékony működésének. A vesztegetés, a pénzmosás, a közpénzek hűtlen kezelése minden szinten és minden kormányzati ágban jelen van, így a biztonsági szektorban is. A családi, törzsi kapcsolatok minden szinten és minden kormányzati ágban jelentősen befolyásolják a kormányzati döntéseket[290]. Egy, a Transparency International által készített 2013-as jelentés arról számol be, hogy a különböző biztonsági erőkhöz történő felvétel eljárás során akár 5000 USD-t is fizetnek a leendő újoncok azért, hogy bekerüljenek az adott szervezetbe, biztos megélhetést remélve. Termesztésen a korrupció a végrehajtói szinten is jelen van, az a mindennapok része. A Transparency International jelentésének alapjául szolgáló felmérés szerint a megkérdezett irakiak 64%-a nyilatkozott úgy, hogy fizetett már kenőpénzt a vele szemben intézkedő rendőröknek[291]. A helyzet az utóbbi időben sokat javult, a lakosság bizalma erősödött a hon- és rendvédelmi szervek irányába, de a korrupció szintje még mindig magas. A fegyveres erőknél és a rendőrségen belül is bevett gyakorlat a megfelelő ellenőrzési rendszer hiánya miatt a „szellem katonák" és „szellem rendőrök" alkalmazása. Ez azt jelenti, hogy az adott egység állománytáblájában egyes beosztások csak papíron vannak betöltve és az arra biztosított bértömeget a parancsnokok teszik zsebre[292].

Az EUAM Irak a biztonsági szektor fejlesztése területén azt az elvet követve hajtja végre feladatait, hogy a fenntartható biztonsághoz minden országban erős, átlátható, elszámoltatható és politikai befolyástól mentes szervezetekre van szükség, amelyeket feladatellátásuk során az emberi jogok tiszteletben tartásának elve vezérel.

Az intézményi reformok összetett jellegét felismerve az EUAM Irak többoldalú megközelítést alkalmaz, amely a helyi partnerek felé történő tanácsadásból, mentorálásból különböző munkamegbeszélésekből és képzésekből áll. Ezek a közös események lehetőséget biztosítanak a szaktudás átadására, a legjobb gyakorlatok megosztására, valamint a stratégiák és szakpolitikai döntések közös kidolgozására. Az EUAM Irak ezen együttműködési folyamat keretén belül hajtja végre a biztonsági szektor fejlesztésre szoruló területeinek azonosítását, a különböző kihívásokra történő hatékony reagálást és a helyi viszonyok között legjobban alkalmazható hatékony megoldások kidolgozását. Az ezeken az eseményeken kialakuló

[290] US Departement of State: 2022 Country Reports on Human Rights Practices: Iraq p 45.
[291] Transparency International: Iraq: overview of corruption and anti-corruption April 2013 Number: 374
[292] Transparency International: Iraq: Overview of corruption and anti- corruption december 2020.

folyamatos párbeszéd erősíti a bizalmat a misszió és helyi partnerek között, ösztönzi az innovációt és lehetővé teszi az EUAM Irak számára, hogy célzott és megalapozott segítséget nyújtson a helyi partnerek részére.

Az EUAM Irak a célok megvalósítása érdekében együtt dolgozik és összehangolja tevékenységét más nemzetközi szereplőkkel, például az ENSZ-el, donor országokkal, annak érdekében, hogy fokozza az iraki biztonsági ágazat reformját támogató nemzetközi erőfeszítéseket. A kialakított partnerséggel hatékonyabban lehet támogatni a reform folyamatokat és elkerülhetőek az átfedések, párhuzamosságok.

- Nemzetbiztonsággal kapcsolatos jogszabályok megalkotásának támogatása

Az iraki nemzetbiztonsági intézmények hatékony átalakításhoz szükséges a megfelelő jogi háttér kialakítása. Ez a folyamat a szakmai feladatok eredményes végrehajtása érdekében a helyi fél részéről megnyilvánuló politikai támogatást is igényel. A legfontosabb, hogy az iraki kormányzatnak politikai konszenzust kell elérnie annak érdekében, hogy széleskörű társadalmi felhatalmazása legyen a biztonsági intézmények radikális reformjára [293] . Az iraki nemzetbiztonsági intézményeket jelenleg a törékeny biztonsági helyzet mellett számos más probléma, például korrupció is sújtja, amely a helyi politikai, társadalmi hagyományokra vezethető vissza. Az összes rendvédelmi, nemzetbiztonsági intézmény erősen átpolitizált, mivel vezetőiket a kormányzó politikai pártok nevezik ki, ezért a különböző hon- és rendvédelmi szervek vezetői viszonzásképpen feladataikat az őket pozíciójukba juttató pártok programjai mentén hajtják végre. Ez komoly akadályát képezi annak, hogy a nemzetbiztonsági intézmények, rendvédelmi szervek a jogszabályok, szakmai normák és a nemzeti sztenderdek szerint működjenek.

- Modern parancsnoki és vezetés-irányítási rendszer, gyors, hatékony válságreagáló képesség kialakítása

A kihívásokkal teli (terrorizmus, radikalizmus, szervezett bűnözés) iraki biztonsági környezetben szükséges a rendvédelmi szervek, rendőrség, határőrség, polgári titkosszolgálatok gyors és hatékony reagáló képességének kialakítása, fenntartása. Szükséges a különböző szervezetek közötti együttműködés erősítése, a szervezeten belüli és a szervezetek közötti gyors információáramlás biztosítása. Szükséges a hatékony műveletirányítási rendszer kialakítása, az ahhoz szükséges technikai háttér és emberi erőforrás biztosítása. A modern

[293] Restructuring Iraqi National Security Institutions in Sudani's Government.
Forrás: https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/restructuring-iraqi-national-security-institutions-sudanis-government (Letöltés ideje: 2024. január 25.)

vezetés irányítási rendszer kiépítésében hatékonyan fel lehet használni az EU tagországokban felgyülemlett szakmai tudást, tapasztalatot.

- Stratégiai humánerőforrás-gazdálkodás

A misszió stratégiai humánerőforrás-menedzsment kapacitásfejlesztési programja része a helyi minisztériumok reformprogramjának, beleértve az iraki Belügyminisztériumot is. A misszió nemzetközi, humán erőforrás (Human Resources-HR) szakterületen jártas tanácsadói támogatják a helyi Belügyminisztérium stratégiai humánerőforrás-gazdálkodás rendszerének kialakítását. A rendszer kialakítása az európai jó gyakorlatok figyelembevételével, azok tapasztalatainak a helyi féllel való megosztásával történik. A HR stratégia kialakításánál, alapvető elvárás az ENSZ BT 1325. sz. határozatában[294] foglaltak figyelembevétele. Amely ösztönzi az egyes tagállamokat, hogy minél magasabb számban biztosítsák a nők részvételét a nemzeti, regionális és nemzetközi intézményekben folyó munkában. Buzdítja az ENSZ tagállamokat, hogy magasabb számban biztosítsák a női képviseletet minden döntéshozatali szinten, nemzeti, regionális és nemzetközi intézményekben, így a rendvédelem és a közigazgatás területén is.

- Terrorizmus és szervezett bűnözés elleni küzdelem

A 2003-as nemzetközi katonai beavatkozás után az országban kialakult káosz, a közigazgatás és védelmi szektor összeomlása kiváló lehetőséget biztosított a különböző terrorszervezetek, szervezett bűnözői csoportok megerősödésére Irakban, továbbá, maguk a terrorszervezetek is (például: az al-Kaida[295]) egyik fő bevételi forrásként tekintenek a szervezett bűnözésben való aktív részvételre. Ahhoz, hogy a működéséhez szükséges pénzügyi hátteret biztosítsa, az Al-Kaida részt vett a különböző szervezett bűnözői tevékenységben, mint például az embercsempészet, emberkereskedelem, kábítószercsempészet, illegálisan kitermelt kőolaj és lopott műkincsek, kulturális értékek csempészetében[296].

Irakban a szervezett bűnözés már gyökeret vert Szaddam Husszein rendszerében, és felerősödött a nemzetközi közösség által Kuvait lerohanása miatt 1990-ben bevezetett szankciók idején[297]. Az ISIS már a kezdetektől szintén aktívan részt vett a szervezett bűnözésben, anyagi forrásokat szerezve ahhoz, hogy megvalósítsa az iszlám kalifátus

[294] Landmark resolution on Women, Peace and Security.
Forrás: https://www.un.org/womenwatch/osagi/wps/ (Letöltés ideje: 2025. február 1.)
[295] al-Qaeda in Iraq terrorist organization
Forrás: https://www.britannica.com/topic/al-Qaeda-in-Iraq (Letöltés ideje: 2024. január 25.)
[296] Heather Lockwood: The Utilisation of Transnational Organised Crime by Al-Qaeda and the Islamic State of Iraq and the Levant. Department of Security Studies and Criminology Macquarie University MA tesis 2020.
[297] Williams, Phil: Criminals, militias, and insurgents: Organized crime in Iraq. The Strategic Studies Institute (2009) p 23.

létrehozására irányuló törekvését. A kalifátusa kikiáltása előtt a csoport maffiaként működött, zsarolt és védelmi pénzeket szedett a különböző vállalkozásoktól[298].

Ezek a szervezett bűnözői csoportok, terrorista hálózatok gyengítik az Iraki államot, aláássák a jogállamiságot. A misszió fontos szerepet játszik az iraki kormányzat, hon- és rendvédelmi szervek szervezett bűnözés, terrorizmus elleni erőfeszítéseinek támogatásában.

A helyi rendszer gyengeségeinek beazonosítása után az EUAM misszióba vezényelt szakemberek különböző képzéseken, munkamegbeszéléseken adják át a terrorizmus, szervezett bűnözés elleni hatékony fellépéssel kapcsolatos szakmai tapasztalataikat. A képességfejlesztés egyik kiemelt területe a különböző hazai és nemzetközi bűnüldöző szervezetek közötti együttműködés megerősítése, az információ megosztás támogatása például az Interpol Nemzeti Iroda, a nemzetbiztonsági szolgálatok, a rendőrség és más érintett szervezetek között. A misszió érintett szakértői, rendészeti szakemberei különböző előadásokon, képzéseken mutatják be az EU tagországaiban működő modelleket, az egyes ügynökségek közötti terrorizmus és szervezett bűnözés elleni együttműködést, az információk megosztásának menetét. A helyi kormányzat részéről a Nemzeti Terrorelhárítási Bizottság (National Committee for Counterterrorism - NCCT) felel az iraki kormány által 2019-ben jóváhagyott, 2021-2025. közötti időszakra vonatkozó nemzeti terrorellenes stratégia végrehajtásáért. A kormányzat felkérte a missziót, hogy támogassa az NCCT-t a nemzeti terrorizmusellenes stratégiában meghatározott feladatok végrehajtásában.

- Erőszakos szélsőségesség elleni küzdelem, annak megelőzése

Irak egy etnikailag, vallásilag sokszínű ország, síiták, szunniták, kurdok, keresztények és más etnikai, vallási csoportok élnek egymás mellett[299]. Irak közelmúltbeli történelmében gyakoriak voltak az országon belül a különböző csoportok közötti erőszakos konfliktusok, amelyek eredményeként csak 2003-2024. között közel kétszázezren vesztették életüket[300] és millióknak kellett elhagyniuk lakhelyüket. Az iraki kormányzat elkötelezett a megbékélés mellett és mindent megtesz annak érdekében, hogy biztosítsa az erőszakos szélsőségesség minden formájától mentes társadalom kialakítását.

[298] Sara Kulić, Maarten P. Bolhuis: The persistence of organized crime in post-caliphate Iraq: a case of crime-terror convergence? Crime, Law and Social Change (2023) 80:569–597 p 583

[299] CIA The World factbook. Iraq Middle East. Forrás: https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/iraq/#people-and-society (Letöltés ideje: 2024. december 30.)

[300] Number of documented civilian deaths in the Iraq war from 2003 to 2024 Forrás: https://www.statista.com/statistics/269729/documented-civilian-deaths-in-iraq-war-since-2003/ (Letöltés ideje: 2024. december 30.)

Az erőszakos szélsőségek elleni küzdelemben, az arról szóló nemzeti stratégia megvalósításában, a helyi Belügyminisztérium és a rendvédelmi szervek egyik kiemelt partnere az EUAM misszió. A misszióba vezényelt nemzetközi rendőri tanácsadók, civil szakértők különböző képzéseken, munkamegbeszéléseken, konferenciákon adják át szakmai tapasztalataikat az erőszakos szélsőségesség és annak kiváltó okainak hatékony kezeléséről és folyamatosan mentorálják, tanácsokkal látják el a területért felelős helyi partnereiket.

- A Szövetségi Hírszerző és Nyomozó Ügynökség korszerűsítése

Az EUAM Irak létrehozása óta a misszió tanácsokat adott az Szövetségi Hírszerző és Nyomozó Ügynökség vezetői számára az erőszakos szélsőségesség, a terrorizmus elleni küzdelem, a szervezett bűnözés, az ellopott műtárgyak visszaszerzése és az INTERPOL-lal való együttműködés terén. Az EUAM Irak folyamatosan szervez különböző képzéseket a jogszerű, szakszerű információszerző tevékenyégről az információk elemzésének, értékelésnek módszereiről. A misszió kiemelt figyelmet fordít a nemek közötti esélyegyenlőség általános érvényesítésére a biztonsági szektor minden területén. A misszió támogatásával a Szövetségi Hírszerző és Nyomozó Ügynökséggel létrehozta a vegyes hírszerzési elemző, értékelő egységet, amely női és férfi elemzőkből áll, ahol a két nem képviselői egyenlő feltételek mellett, egymást támogatva hajtják végre feladataikat[301].

- Integrált határigazgatás

Szaddám Huszein rezsimjének 2003-as összeomlása és az USA által vezetett nemzetközi katonai akció kudarca után az ország fegyveres káoszba fulladt. Polgárháború tört ki a korábban domináns szunnita kisebbség és a síita többség[302] között. A káosz, a közigazgatás és rendvédelem összeomlása miatt megnőtt a szervezett bűnözői körök tevékenysége és az iszlám szélsőségesek teret nyertek az országban. Az országban született meg a jelenkor egyik legrettegettebb terrorszervezete, az ISIS[303] is. Az állami rendvédelmi és biztonsági erők, köztük a határőr csapatok erőinek 2003. utáni feloszlatása jelentős negatív hatást gyakorolt Irak azon képességére, hogy megvédje saját államhatárait.

Az új iraki fegyveres és rendvédelmi erők felállításának folyamata 2004-ben kezdődött az USA támogatásával. A Bush kormányzat 2003 novemberének közepén hozott döntésével

[301] EUAM Iraq supports the Federal Intelligence and Investigations Agency to increase the participation of women Forrás: https://www.euam-iraq.eu/en/news/20/euam-iraq-supports-the-federal-intelligence-and-investigations-agency-to-increase-the-participation-of-women (Letöltés ideje: 2025. január 29.)
[302] Minority Rights Group, Iraq. Forrás: https://minorityrights.org/country/iraq/ (Letöltés ideje: 2024. január 24.)
[303] Islamic State of Iraq and ash-Sham (ISIS).
Forrás: https://www.dni.gov/nctc/ftos/isis_fto.html (Letöltés ideje: 2024. január 24.)

együtt – tudniillik, hogy a teljes felelőséget átadja az új Iraki kormányzatnak 2004 júniusában – megkezdődött a helyi hon- és rendvédelmi szervek, köztük a határőrség tagjainak toborzása felkészítése. A biztonság helyreállítása érdekében a helyi kormányzatnak és az USA vezette koalíciónak szembe kellett néznie több kihívással, úgymint a kormányzattal szemben álló fegyveres csoportok meggyengítése és legyőzése, korszerű és a feladat végrehajtásra alkalmas új iraki biztonsági erők, köztük az új, hatékony határőrség létrehozása, tagjainak kiképzése, a személyi állomány minőségi felkészítése[304].

Ez egy lassú folyamat volt és még inkább megtorpant amikor 2014-ben az ISIS felemelkedett, majd megszállta és hosszú ideig ellenőrzés alatt tartotta Irak északi részét, beleértve a Jordániával és Szíriával határos területeket. Az ország elvesztette a Szíriával és Jordániával közös határai ellenőrzésének képességét, miután az ISIS ellenőrizte a határövezetet is. Mivel a szervezet Szíriában is nagy területeket foglalt el, ellenőrizte az iraki-szíriai határ mindkét oldalát és így szabad mozgást biztosíthatott a terroristák, csempészek és emberkereskedők számára. Ez az állapot egészen 2017-ig fennállt, amikor Iraki kormányzat legyőzte az ISIS-t, ugyanis addig a határvidék a terrorista és szervezett bűnözői csoportok működésének paradicsoma volt. Jelenleg már az államhatárok őrizete és védelme a nemzeti szuverenitás egyik legfontosabb kérdéseként ismét a legitim iraki hatóságok felelőssége.

A határbiztonság azonban továbbra is kritikus, mivel az iraki határőrizeti erők csak korlátozott mértékben képesek megakadályozni a csempészetet és más határon átnyúló bűncselekményeket az iraki-szíriai vagy a török-szíriai határon. A határbiztonság megerősítése érdekében Mohammad Shia Al-Sudani Iraki miniszterelnök döntött egy új határőr erő felállításáról[305]. Az új erőket alapvetően a Törökországgal és Iránnál közös határra telepítik a határőrizet és határforgalom ellenőrzés hatékonyságának növelése érdekében. Irak és Irán közös határuk biztonságának megerősítése érdekében megállapodást írt alá 2023. márciusában[306]. A két ország közötti határbiztonsági megállapodás magában foglalja a közös határ őrizetét, védelmét és ennek érdekében az együttműködés megszilárdítását. Az iraki fél a megállapodásban garantálja annak megakadályozását, hogy fegyveres csoportok saját területéről bármilyen támadást indíthassanak a szomszédos ország területei ellen.

[304] Peter Khalil Rebuilding and Reforming the Iraqi Security Sector U.S. Policy During Democratic Transition Number 9, July 2006. p 18.
[305] Forrás: https://www.middleeastmonitor.com/20221208-iraq-to-create-new-border-guard-force/ (Letöltés ideje: 2024. január 26.
[306] Iraq, Iran Sign Deal to Tighten Border Security.
Forrás: https://www.voanews.com/a/iraq-and-iran-sign-deal-to-tighten-border-security/7011946.html (Letöltés ideje: 2024. január 26.)

Az iraki hatóságok 2017-ben, az ISIS legyőzése után újra megnyitották a Trebil határátkelőhelyet, amely gazdasági és a szomszédos Jordániával való kapcsolattartás szempontjából stratégiai fontosságú átkelő. Trebil az egyetlen hivatalos határátkelőhely Irak és Jordánia között. Az EU támogatásával 2021-ben az ENSZ Kábítószer-ellenőrzési és Bűnmegelőzési Hivatala (United Nations Office on Drugs and Crimes - UNODC) és a Nemzetközi Migrációs Szervezet (International Organization fpr Migration - IOM) a Trebil határátkelőhelyen közös kapacitásfejlesztési projektet hajtott végre. A projekt keretében megvalósított és az EUAM által is szervezett képzéseken az iraki Trebil határátkelőn és a túloldali, jordániai Karameh határátkelőn szolgálatot teljesítő vámőrség, határőrség és más rendvédelmi szervek tagjai vettek részt[307]. A képzés célja a határbiztonság, a két fél közötti együttműködés növelése, integrált határigazgatással kapcsolatos ismeretek átadása, az áruk és személyek gyors és hatékony ellenőrzése volt, amelyek erősítik a határokon átnyúló kereskedelmi és a gazdasági kapcsolatokat.

A fentieken kívül az EUAM Irak Misszió határrendészeti tanácsadói, szakértői rendszeresen tartanak képzéseket, workshopokat az államhatárok hatékony ellenőrzését támogató technikai eszközök alkalmazásáról, megosztva az EU tagországok ez irányú tapasztalatait.

Ezeken az eseményeken a helyi partnerek többek között a járőrhajók vagy pilóta nélküli légi járművek, különböző kamerarendszerek, hőkamerák, éjjellátó eszközök határőrizeti alkalmazásáról, az automatizált határellenőrzésről, valamint az automatikus arcfelismerő rendszerekről, azok működéséről, működtetéséről kapnak ismereteket. A képzéseken a modern határellenőrzési technológiákkal kapcsolatos európai tapasztalatok megosztására is lehetőség van, bemutatva egy-egy tagország határőrsége, a Frontex, az Europol által jelenleg alkalmazott hatékony és megbízható határellenőrzési technológiákat, módszereket. A megosztott ismeretek hatékonyan támogatják az iraki határőrizeti szervek munkáját. A képzéseken, workshopokon különböző iraki tartományokból vesznek részt a helyi határőrizeti és más rendvédelmi és kormányzati szervek, hatóságok képviselői, mint például a határőrizeti erők parancsnoksága, a határőrizeti hírszerzés, az útlevél és tartózkodási engedélyek igazgatósága, a Szövetségi Nyomozó és Hírszerző Ügynökség és az Iraki Polgári Légiközlekedési Hatóság[308].

[307] UNODC supports Iraq's Border Management in Trebil
.Forrás: https://www.unodc.org/romena/en/Stories/2021/April/unodc-supports-iraqs-border-management-in-trebil.html (Letöltés ideje: 2024. január 26.)
[308] EUAM Iraq concludes three workshops on European Experiences in Border-related New Technologies.
Forrás: https://www.euam-iraq.eu/en/news/148/euam-iraq-concludes-three-workshops-on-european-experiences-in-borderrelated-new-technologies (Letöltés ideje: 2024. január 26.)

A helyi Belügyminisztérium a nemzetközi partnerek támogatásával nagy erőfeszítéseket tesz a határigazgatás és a határellenőrzés helyreállítása érdekében. Ebben a tevékenységben az EUAM misszió az egyik fő partner. Az iraki kormány létrehozta a Határátkelőhelyek Bizottságát, amely a miniszterelnök által irányított szervezet és amely a határátkelőhelyek infrastruktúrájának irányításáért felelős. Ez a Bizottság felel továbbá a határátkelőhelyeken nyújtott szolgáltatások minőségének javításáért.

A misszió megbízatásának megfelelően az EUAM munkatársai főként stratégiai és kisebb részben operatív szinten adnak tanácsot és mentorálnak helyi partnereket az ország biztonságának fokozása érdekében, beleértve a határbiztonságot is. A misszió tagjai elemzik és értékelik a helyi határrendészeti szervek tevékenységét, feltárják azok gyengeségeit, és megoldásokat javaslatokat tesznek azok megszüntetésre, a képességek megerősítésére. Az EUAM elemzéseket és ajánlásokat készít a helyi partnerek részére a fejlesztési irányok megjelölésével. Az EU munkatársai a helyi igényeknek megfelelő képzéseket terveznek, szerveznek és hajtanak végre. A misszió szakértői tanácsot adnak és segítséget nyújtanak az iraki határőrség parancsnokságának a szervezeti struktúrák kidolgozásában, annak érdekében, hogy hatékonyan kezelni tudják a különböző államhatárral kapcsolatos biztonsági kihívásokat. Segítséget nyújtanak továbbá az iraki határőrizeti erők parancsnokságának a hatékony határbiztonsági mechanizmus működtetéséhez szükséges parancsnoki, vezetés-irányítási és ellenőrzési rendszer kialakításában. A misszió határrendészeti tanácsadói a nemzetközi szabványoknak megfelelő iraki határigazgatási modell kidolgozásában is részt vesznek. A misszió támogatja a helyi partnerszolgálatok és ügynökségek közötti, valamint a szomszédos országokkal a nemzetközi együttműködés kialakítását, hozzájárulva a jól működő integrált határigazgatási rendszer kiépítéséhez. A különböző adatbázisok működtetésével, határrendészeti alkalmazásával kapcsolatos tanácsokat adnak.

Segítséget nyújtanak a biometrikus azonosítás és az új iraki útiokmányok folyamatban lévő fejlesztésével, bevezetésével kapcsolatban. A misszió tanácsadói és mentori tevékenységével hozzájárul a helyi határrendészeti erők kapacitásának növeléséhez. A cél egy jól működő határellenőrzési rendszer kialakítása, amelynek működtetésével képesek kiszűrni a határellenőrzés során a terroristákat, a csempészeket, egyéb jogsértő cselekményt elkövető személyeket, ugyanakkor segíti a legális határátlépőket és a külkereskedelmi tevékenység fejlesztését az országban.

- Kulturális örökség védelme

Egy másik hatalmas probléma az országban 2003 óta, a kulturális örökség ellen elkövetett bűncselekmények. Az ország területe az emberi civilizáció egyik bölcsője. Több ezer ásatási helyszín található a területén, amelyek a Szaddám-rezsim bukása után szervezett bűnözői csoportok célpontjaivá váltak. Azt is nehéz megbecsülni, hogy ezekről a helyekről mennyi műtárgy és milyen értékben tűnt el a nemzetközi feketepiacon. A történelmi helyszínek kifosztása és a műkincsek külföldre csempészése különösen az ISIS által ellenőrzött területeken virágzott. Ez a tevékenység volt a terrorszervezet egyik fő bevételi forrása. Mielőtt az amerikai csapatok 2003-ban bevonultak Bagdadba a Nemzeti Múzeumot is kifosztották a helyi bűnbandák tagjai.

A fegyveres konfliktusokban gyengül, megszűnik régészeti lelőhelyek és a múzeumok védelme is, így szabad az út a fosztogatáshoz, az illegális ásatások végrehajtásához. A legtöbb esteben a kulturális javak elleni bűncselekményeket, a kulturális örökség elrablását, áruba bocsátását a helyi lakosok a saját túlélésük érdekében követik el. Az érintett válságövezetekben működő terrorista csoportok is kiveszik a részüket a fosztogatásból, majd az eltulajdonított több évszázados, évezredes műkincsek illegális külföldre vitelével, illegális kereskedelmével növelik saját bevételeiket. Pontos adatok nem állnak rendelkezésre, de az INTERPOL információi alapján a közel-keleti térségben több százezer műtárgy került bűnszervezetek és terrorista csoportok kezébe, akik a műkincseket nyugati országokba csempészik. Európában már több ezer műtárgyat foglaltak le, de a nagy részük így is eltűnik a feketepiacon[309].

Az EUAM Irak misszió tevékenységében is szintén kiemelt terület a kulturális örökség védelme, az ahhoz kapcsolódó tanácsadás, amellyel támogatja az iraki hatóságokat. Jelenleg az EUAM az első és egyetlen olyan uniós misszió, ahol a kulturális örökség védelme a biztonsági ágazat reformjának szerves része. A kulturális örökség elleni bűncselekmények szorosan kapcsolódnak olyan más kritikus területekhez, mint a szervezett bűnözés, az erőszakos szélsőségesség és a terrorizmus. A kulturális örökség eltulajdonításával, külföldre csempészetével okozott kárt nehéz megbecsülni. A régiségek illegális kereskedelme, az illegális olajbevételek és túszejtésekből befolyó bevételek mellett olyan jól jövedelmező erőforrás volt, amivel az ISIS finanszírozta a működését. Hatalma csúcsán a szervezet által ellenőrzött terület körülbelül 5000 régészeti ásatási helyszínt is magába foglalt. A terrorszervezet két célt szem

[309] Assessing Crimes Against Cultural Property 2020, Survey of Interpol memeber countries September 2021. Forrás:https://www.interpol.int/content/download/16751/file/2020%20Assessing%20Crimes%20Against%20Cultural%20Property.pdf (Letöltés ideje: 2023.április.05.)

előtt tartva fosztotta ki a főként ókori, kulturális örökségi helyszíneket. Az egyik a pénzszerzés, a másik az iszlám előtti korszak történelmének eltörlése, annak nyomainak eltüntetése volt[310].

Az életüket veszélyeztető cselekmények mellett, komoly kulturális károkat szenvedtek el a keresztény és más, nem a szunnita iszlámhoz tartozó vallási csoportok tagjai. Az ISIS által elfoglalt területeken, például Mosulban, a keresztény templomokat, a keresztény kulturális örökségi helyszíneket szintén kifosztották, vagy egyszerűen lerombolták. A cél itt is az anyagi haszonszerzés mellett minden nyomát eltüntetni a nem szunnita iszlámhoz tartozó kultúrák jelenlétének az ISIS által kontrollált területeken[311].

Egyes becslések szerint az ISIS akár évi 100 millió amerikai dollárra is szert tehetett a kulturális javak illegális kereskedelméből. Ez a pénzforrás az olajból származó bevételek után a második helyen állt.

Az iraki kormányzat komoly erőfeszítéseket tesz a kulturális örökségvédelem megerősítése érdekében, amelyhez az EUAM Irak Misszió, mint az egyik legfontosabb támogató partner, több területen járul hozzá:

Az országban élő különböző vallási, etnikai csoportok kulturális örökségének védelme kulcsfontosságú a radikalizálódás elleni küzdelemben. Az Irak több ezeréves közös kulturális történelme alapvető fontosságú a kulturális pluralizmus és sokszínűség megőrzése az ország fontos érdeke. Ehhez hozzájárulnak a misszió nemzetközi szakértői, akik rendelkeznek a szükséges szaktudással és hatékonyan tudják támogatni a helyi rendvédelmi és igazságügyi szervezetek kulturális örökségvédelemmel kapcsolatos tevékenységet.

Az EUAM az illetékes iraki minisztériumok részére történő stratégiai tanácsadás nyújtásán keresztül aktívan hozzájárul a kulturális örökségvédelemhez kapcsolódó nemzeti jogszabályi és intézményi háttér kialakításához. A nemzeti kulturális örökségvédelmi rendszer kialakítása során az egyik legfontosabb nemzetközi alapdokumentum a 1954. évi május hó 14. napján kelt Hágai egyezmény a kulturális javak háború idején megszállott területről való kivitelének tilalma tárgyában[312]. Az erős kulturális örökségvédelmi rendszer megakadályozza a történelmi helyek fosztogatását, a műtárgyakkal való illegális kereskedelmet. Így elvágja a terrorszervezeteket az egyik fontos bevételi forrásuktól és ezen keresztül gyengíti azokat. Az

[310] Andrew Keller: Documenting ISIL's Antiquities Trafficking: The Looting and Destruction of Iraqi and Syrian Cultural Heritage: What We Know and What Can Be Done 2005. Forrás: https://2009-2017.state.gov/e/eb/rls/rm/2015/247610.htm (Letöltés ideje: 2025. január 1.)

[311] Matthew Clapperton, David Martin Jones And M. L. R. Smith: Iconoclasm and strategic thought Islamic State and cultural heritage in Iraq and Syria. International Affairs 93: 5 (2017) p. 1223

[312] 1957. évi 14. törvényerejű rendelet a kulturális javak fegyveres összeütközés esetén való védelme tárgyában Hágában, 1954. évi május hó 14. napján kelt nemzetközi egyezmény, valamint az ahhoz csatolt jegyzőkönyv (a kulturális javak háború idején megszállott területről való kivitelének tilalma tárgyában) kihirdetéséről Forrás: https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=95700014.tvr (Letöltés ideje: 2025. január 1.)

ellenségeskedés befejeztével a kulturális örökség védelme elősegíti a társadalom és gazdaság normál viszonyok közé való visszatérését. A kulturális örökség megóvása, helyreállítása döntő szerepet játszik a társadalmi megbékélésben, a gazdaság talpra állításában. Normál viszonyok között a történelmi helyszínekhez kapcsolódó turizmus és a hozzá kapcsolódó kiszolgáló szektor komoly gazdasági tényező lehet.

Az EUAM Irak jelenleg különböző programokon keresztül is támogatja a helyi közösségeket a kulturális örökségvédelem területen. Az egyik egy népszerűsítő kampány, amely a fiatalokat célozza meg, felhívva a figyelmüket a kulturális örökség védelmének fontosságára. Egy másik projektben az Oktatási Minisztérium és több iraki egyetem vesz részt. A cél egy jogászprofesszorokból és jogi szakértőkből álló "agytröszt" létrehozása, hogy segítsenek a kulturális örökség védelméről szóló 55/2002. sz. törvényben foglaltak hatékony végrehajtásában[313].

A fentieken túl a misszió szakmai támogatást nyújt egy Nemzeti Kulturális Örökségvédelmi Adatbázis létrehozásához, amely segíti az iraki nemzeti hatóságok tevékenységét a kulturális vonatkozású bűncselekmények felderítésében, megnehezíti a kulturális javak illegális kereskedelemét és támogatja az ellopott javak visszaszerzését.

Az EUAM Irak jó kapcsolatokat alakított ki az Állami Örökségvédelmi Hivatallal (State Board of Antiquities and Heritage - SBAH) és rendszeresen szervez képzéseket és munkamegbeszéléseket a helyi partnerek részére, amelyekbe bevonja az INTERPOL képviselőit is.

- Emberi jogok, nemi egyenlőség

Mohammed Shia al-Sudani miniszterelnök 2022 októberétől tölti be hivatalát. Több mint egy éves politikai huzavona (a 2021-es szövetségi választások) után, a helyi politikai pártok végül megegyeztek a miniszterelnök személyéről. Amióta al-Sudani hivatalba lépett, az ISIS legyőzése utáni, viszonylagos nyugalmat kihasználva az ország stabilitásának, gazdaságának, társadalmi kohéziójának megerősítésébe kezdett, amelyet a nemzetközi közösség és az EU is támogat. A kormányzat öt fő kérdés mentén hajtja végre a stabilizációs tervet. Prioritások: a korrupció visszaszorítása, a magas munkanélküliség kezelése, a szegénység csökkentése, az iraki gazdasági és a pénzügyi szektor reformja, a kormányzat, a közszolgáltatások színvonalának javítása, beleértve az emberi jogok betartását, női egyenlőség erősítését[314].

[313] Law No.55 of 2002 For The Antiquities & Heritage of Iraq
[314] Iraq Events of 2023.
Forrás: https://www.hrw.org/world-report/2024/country-chapters/iraq (Letöltés ideje: 2025. január 2.)

Az Egyesült Államok Külügyminisztériuma 2022-es jelentése szerint az országban az emberi jogok, nők jogainak betartásával kapcsolatban súlyos problémák állnak fenn, amelynek megoldása az új kormányzatra hárul. A jelentés több területet is felsorol, amelyek megoldása sürgős feladat[315]:

- Korrupció és a kormányzati szervek átláthatatlan működése.
- A politikai indíttatású gyilkosságok.
- Kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód hivatalos eljárásokban.
- A tisztességes, nyilvános tárgyaláshoz való jog megtagadása.
- Önkényes vagy jogellenes beavatkozás a magánéletbe.
- A véleménynyilvánítás szabadságának indokolatlan korlátozása.
- A békés gyülekezés és egyesülés jogának korlátozása.
- Mozgásszabadság és az ország elhagyásának joga.
- Menekültek védelme.
- Vallásszabadság hiánya.
- Vallási, etnikai diszkrimináció és a kisebbségek elleni visszaélések.
- Nők elleni erőszak, családon belüli erőszak, becsületgyilkosságok.
- Szexuális irányultság, nemi hovatartozás alapján történő diszkrimináció, szexuális kisebbségek elleni erőszak.
- Munkavállalói, egyesülési és a kollektív tárgyalásokhoz való jogok korlátozása.

Az EUAM Irak tevékenysége során az egyik kiemelt terület, hogy támogatja az emberi jogok és a nemek közötti egyenlőséggel kapcsolatos nemzetközi standardok érvényesülését. A misszió által nyújtott támogatáson, tanácsadáson keresztül helyi jogalkotásba, a végrehajtásba az emberi jogokra és a nemek közötti egyenlőségre vonatkozó nemzetközi normák és kötelezettségek beépülhetnek.

Az emberi jogok figyelembevételének fontossága, azok a helyi rendvédelmi és igazságügyi szervek napi tevékenységébe történő integrálása érdekében az EUAM Irak misszió a helyi Belügyminisztérium Emberi Jogi Igazgatóságával együttműködve rendszeresen szervez különböző képzéseket, workshopot „Emberi jogokon alapuló rendészet” témakörben[316]. Az ilyen események során a nemzetközi EU-s szakértők előadásaikban ismereteket adnak át alapvető emberi jogok tiszteletben tartásáról hivatalos eljárásokban, a bántalmazás és az

[315] Country Reports on Human Rights Practices for 2022 United States Department of State • Bureau of Democracy, Human Rights and Labor

[316] Workshops in Basra focus on Human Rights Based Policing.
Forrás: https://www.euam-iraq.eu/en/news/175/workshops-in-basra-focus-on-human-rights-based-policing
(Letöltés ideje: 2025. január 2.)

embertelen fogvatartás tilalmáról, a kiskorúak védelméről és a nemek közötti egyenlőség érvényesüléséről a rendőri, rendészeti feladatok végrehajtása során.

Az EU-s rendőri tanácsadók, civil szakértők megosztják a témakörhöz kapcsolódó legjobb uniós gyakorlatokat és ismereteket adnak át az EU-s jogi normákról. A különböző emberi jogi képzéseken, műhelymegbeszéléseken helyi Belügyminisztérium különböző igazgatóságairól és különböző rendvédelmi intézményekből érkező – kábítószerbűnözés elleni, a bűnügyi nyomozó egységek, a Szövetségi Nyomozó és Hírszerző Ügynökség, határőrség, a közösségi rendőrség, tömegkezelést végrehajtó egységek, bevetési egységek – felső és közép vezetői vesznek részt.

Azzal, hogy az iraki rendvédelmi és igazságszolgáltatási szervezetek tagjai közösen vesznek részt az ilyen jellegű eseményeken elősegíti azt, hogy az emberi jogok garantálásának alapelve a biztonsági szektor egészébe beépüljön.

Az általános emberi jogi képzéseken túl az egyes szakterületek tagjainak felkészítése érdekében speciális, egy-egy területet átfogó képzéseket is szervez a misszió. Ilyen például a tömegrendezvények biztosításával foglalkozó egységek (rohamrendőrök) emberi jogi normákkal kapcsolatos felkészítése. A tömegkezelést végrehajtó rendőri erők vezetői, tagjai nagyfokú felelősséget viselnek a különböző nyilvános rendezvényeken, tüntetéseken. Egyrészt biztosítaniuk kell a véleménynyilvánítás szabadságát, ugyanakkor a közrendet, közbiztonságot is fenn kell tartaniuk. Ahhoz, hogy ezt a kettős feladatot maradéktalanul végre tudják hajtani a különböző taktikai képzések mellett, szükséges az emberi jogok betartásáról, az azon alapuló rendfenntartással kapcsolatos ismeretek átadása is. Az ilyen események célja, hogy tömegkezelő egységek parancsnokai megértsék az emberi jogi normák betartásának fontosságát, valamint azok hatását a rendfenntartásra és a döntéshozatalra a tömegrendezvényeken.

A helyben rendezett eseményeken túl a misszió támogatja a helyi partnereket abban is, hogy azok különböző nemzetközi, regionális, az emberi jogok és a rendvédelem témakörben rendezett eseményeken, konferenciákon részt tudjanak venni. Az ilyen eseményeken lehetőség van arra, hogy a különböző országok képviselői megosszák egymással a témakörhöz kapcsolódó tapasztalataikat, eredményeiket.

Ilyen esemény volt 2023. novemberben a Jordániában rendezett regionális konferencia, amelynek témája „Az emberi jogok érvényesülése a terrorizmus elleni küzdelemben” volt[317].

[317] EUAM Iraq gave a presentation on human rights in countering terrorism in Jordan. Forrás: https://www.euam-iraq.eu/en/news/186/euam-iraq-gave-a-presentation-on-human-rights-in-countering-terrorism-in-jordan (Letöltés ideje: 2025. január 2.)

Az Irakból, Palesztin Hatóságtól, Egyiptomból, Tunéziából, Líbiából, Kuvaitból, Bahreinből, Jordániából és Libanonból érkező küldöttek 3 napon át vitatták meg az emberi jogok érvényesülésének, a rendvédelmi szervek átláthatóságának fontosságát a terrorizmus elleni küzdelemben. Minden résztvevő ország, köztük Irak részéről egyértelmű az elköteleződés amellett, hogy az emberi jogok figyelembevétele a terrorizmus elleni küzdelemben segít csökkenteni az erőszakot és megelőzi a további radikalizálódást. Az emberi jogok tiszteletben tartása a terrorizmus elleni hivatalos eljárásokban, erősíti a társadalom bizalmát a büntető igazságszolgáltatási intézményekben és a jogállamiságban. Az emberi jogok terrorizmus elleni küzdelemben való érvényesítésének hiányában nő az egyének, egyes vallási, etnikai csoportok erőszakra való hajlandósága. Különösen igaz ez a közel-keleti térségre, ahol jellemző az erőszak erőszakot szül (a fogat fogért, szemet, szemért) elve.

Az iraki biztonsági ágazatban a rendvédelmi szervek állományában szolgáló hölgyek száma csekély, különösen a vezető beosztást betöltő nők számaránya még mindig nagyon alacsony az országban. A Belügyminisztérium és annak irányítása alá tartozó szervek támogatására, a vezető beosztást betöltő nők számarányának növelése érdekében az EUAM misszió átfogó programot dolgozott ki. A program megvalósítását a Német Szövetségi Külügyminisztérium finanszírozza. A program fő célja a nők szerepének erősítése a Belügyminisztériumban és az annak irányítása alatt álló rendvédelmi szerveknél[318].

Az első női belügyi vezetői képzésre 2024. októberben került sor. A többhetes képzés első részében a minisztérium és a rendvédelmi szervek közel ötven hölgy képviselője, későbbi, potenciális vezetője vett részt. A misszió nemzetközi szakértői mellett a képzésen előadóként a holland Rotterdami Erasmus Egyetem Vezetőképző Iskolájának képviselői is tartottak előadásokat. A képzés résztevői ismereteket szereztek a különböző hatékony vezetési módszerekről, vezetési készségek fejlesztésnek lehetőségeiről.

A nők bevonása a biztonsági ágazati stratégiai fejlesztésébe, az ahhoz kapcsolódó politikák kidolgozásába, valamint a nők aktív és érdemi részvétele a közigazgatásban, rendvédelemben kulcsfontosságú az egész lakosság biztonságának megerősítése szempontjából. Ezért fontos, hogy minél több iraki női rendőri vezető ismerkedjen meg a hatékony vezetői módszerekkel.

A misszió mandátumában meghatározotteredményes feladatellátás végrehajtása, a célok elérése érdekében az EUAM együttműködik, együtt dolgozik:

[318] First Female Leadership Development Programme aims to empower women in the Ministry of Interior 03-10-2024. Forrás: https://www.euam-iraq.eu/en/news/235/first-female-leadership-development-programme-aims-to-empower-women-in-the-ministry-of-interior (Letöltés ideje: 2025. január 2.)

- az iraki Belügyminisztériummal (MoI)
- a Nemzetbiztonsági Tanácsadó Hivatalával (Office of the National Security Adviser-ONSA)
- a miniszterelnök közvetlen alárendeltségében működő biztonsági ágazat reformjával foglalkozó bizottsággal
- Iraki Külügyminisztériummal
- Határvédelmi Erők Parancsnokságával
- Határátkelők Bizottságával
- Iraki Kurdisztán Régió Belügyminisztériumával
- az EU Iraki Képviseleti Irodával
- az iraki NATO-misszióval (NMI)
- az EU tagországok és harmadik országok rendészeti és igazságügyi szerveivel
- a helyi civil társadalmi szervezetekkel
- az Iraki ENSZ-ügynökségekkel[319]

4.4 Biztonsági helyzet Irakban

Jelenleg Irak a 2003-as amerikai beavatkozás kezdete óta talán a legstabilabb időszakát éli, de még mindig messze áll az igazi béke állapotától. A fegyveres erőszak, terrorizmus, az erőszakos szervezett bűnözés különböző formái továbbra is jelen vannak az országban, de már csak szórványosan, széttagoltan és helyi szinten. A gazdaság csak lassan és nehezen áll helyre. Az ISIS katonai képességeit sikerült megsemmisíteni, újabb tagokat már nem nagyon tud toborozni Irakban és becslések szerint már csak 500 fő körüli aktív harcosa lehet az országban[320]. A terrorszervezet elleni katonai műveletek tehát véget értek. Az Egyesült Államok 2020-ban megkezdte fegyveres erői létszámának csökkentését az országban[321] – amely az Iszlám Állam felemelkedésére válaszul meredeken megnőtt a 2010-es évek közepén – és már csak mintegy 2500 amerikai katona tartózkodik ott az iraki kormányzat meghívására, tanácsadói, kiképzői feladatkörben.

Irak belső biztonságára a saját belső feszültségein túl a szomszédos Szíria polgárháborús konfliktusa is negatív hatással volt, van, továbbá 2019-2021. között tüntetések, sztrájkok és

[319] The European Union Advisory Mission in Iraq (EUAM Iraq. Forrás: https://www.euam-iraq.eu/files/EUAM%20Iraq%20brochure%20English.pdf (Letöltés ideje: 2025. március 23.)
[320] Up to 500 IS Fighters Still Active in Iraq: Military.
Forrás: https://www.thedefensepost.com/2023/03/14/is-fighters-active-iraq/ (Letöltés ideje: 2024. január 25.)
[321] US announces troop drawdown in Iraq.
Forrás: https://edition.cnn.com/2020/09/09/politics/us-troops-iraq/index.html (Letöltés ideje: 2025. január 25.)

polgári engedetlenséghez kapcsolódó események sorozata zajlott az országban. A demonstrációkon a helyiek a korrupció, a magas munkanélküliség, az akadozó közszolgáltatások és a külföldi befolyás növekedése ellen tiltakoztak. A 2019-ben kezdődött októberi tüntetés vagy Tishreen mozgalom elég nagy volt ahhoz, hogy 2020. májusában megdöntse Adil Abdul-Mahdi miniszterelnök kormányát, pedig a tüntetések első időszakában Tishreen mozgalom kemény fellépéssel nézett szembe az iraki kormány és az irányítása alatt működő rendőrség részéről. A biztonsági erők több alkalommal is erőszakkal léptek fel a békés tüntetőkkel szemben Bagdadban és Irak más városaiban[322].

A tüntetőkkel szembeni erőszakos fellépés még inkább rombolta a rendőrségbe, rendvédelembe vetett, amúgy sem magas közbizalmat. Az előrehozott, 2021. októberében tartott általános választások után a politikai pártok több mint egy évig nem tudtak megállapodni egy új kormányról. A választási részvétel ezen a választáson rekordalacsonyra, 43 százalékra esett vissza [323], ami jól mutatja a politikai rendszerrel szembeni növekvő társadalmi kiábrándultságot és csalódottságot. Az iraki emberek jó része már nem hitt a változás lehetőségében.

Az EUAM misszió tagjai nem elsődleges célpontok Irakban, de bármikor kerülhetnek olyan helyzetbe, hogy „rosszkor vannak rossz helyen”. A terrorfenyegetettség még mindig magas, emiatt a misszió tevékenységét nem tudja kiterjeszteni az egész ország területére. Feladatainak nagy részét Bagdadban hajtja végre, illetve egy kisebb irodát működtet Erbilben a Kurd területek de facto fővárosában[324].

4.5 Iraki rendőrség

Szaddám regnálásának idején az iraki rendőrség volt a biztonsági szervek közül a legkevésbé népszerű, elfogadott szervezet. A körülbelül hatvanezer fős testület tagjai alul képzettek, rosszul felszereltek voltak. A szervezeten belül magas volt a korrupció, feladatait a

[322] Iraq: Protest death toll surges as security forces resume brutal repression.
Forrás: https://www.amnesty.org/en/latest/news/2020/01/iraq-protest-death-toll-surges-as-security-forces-resume-brutal-repression/ (Letöltés ideje: 2025. január 2.)
[323] Turnout in Iraq's election reached 43% -electoral commission.
Forrás: https://www.reuters.com/world/middle-east/turnout-iraqs-election-reached-43-electoral-commission-2021-10-16/ (Letöltés ideje: 2025. január 2.)
[324] Contact details BAGHDAD, HEADQUARTERS Forrás: https://www.euam-iraq.eu/en/contact-us (Letöltés ideje: 2025. január 2.)

rendszer érdekeinek kiszolgálása határozta meg. A rezsim bukása után a helyi lakosok több rendőrállomást megtámadtak, leromboltak, kifosztottak, a testület tagjai elmenekültek[325].

A 2003-as inváziót követően az amerikaiak megkezdték a rendőrség reformját, új tagok toborzását, kiképzését. A Bush adminisztráció a feladatot az amerikai védelmi minisztériumra bízta, ami azt jelentette, hogy képzést, mentorálását, az új iraki rendőrség működésének beindításának támogatását alapvetően katonák, katonai rendészek végezték. Így a felkészítés inkább a katonai feladatokra, a terrorizmus elleni harcra összpontosított, kevésbé a tradicionális rendvédelmi feladatokra úgy, mint a közrend, közbiztonság, fenntartására, a közösségi rendészet kiépítésére.

A problémát a politikai döntéshozók és az amerikai fél is felismerte ezért létrehozták a ma is működő Jordán Nemzetközi Rendőrképző Központot. (Jordan International Police Training Center - JIPTC)[326]. Maga a Nemzetközi Rendőrképző Központ 2003 októberében került megalapításra, azzal a céllal, hogy alapvetően az iraki rendőrség – bár jelenleg már más instabil országok rendőri – állományát a nemzetközi normák szerinti rendészeti alapképzésben részesítse. Megalakulása óta a Központ a testvéri arab és baráti országok rendőri erőinek tagjait fogadja képzés és tapasztalatcsere céljából. A helyszínválasztást alapvetően a stabil biztonsági környezet és Jordánia, mint szomszédos ország közelsége határozta meg. Ott már az iraki rendőrök alapfelkészítése az általános rendőrségi feladatok ellátására történt nyolc hét időtartamban. A kiképzők alapvetően az amerikai és más NATO tagországok nemzeti rendőrségeinek, rendészeti szerveinek állományából kerültek ki. A képzés négy hetes elméleti és négy hetes gyakorlati modulra oszlott. Az elméleti foglalkozásokon a hallgatók a rendőri munkához szükséges alapszintű jogi, emberijogi ismeretek kaptak. A gyakorlati modul keretében pedig lőkiképzés, intézkedéstaktika, gépjárművezetés, tömegkezelés, stb. foglakozásokon vettek részt. Az ott felkészített rendőrök már képesek voltak az általános rendőrségi feladatok (közrendvédelmi, közbiztonsági, bűnüldözési feladatok) ellátásra.

Másfél évig, 2004. május és 2005. december között hat magyar (4 rendőr és 2 határőr) oktató is részt vett az iraki rendőrök felkészítésében[327].

---

[325] James L. Jones The Report of the Independent Commission on the Security Forces of Iraq Atlantic Council 2007. p.94

[326] Jordan International Police Training Center
Forrás: https://psd.gov.jo/en-us/psd-department-s/jordan-international-police-training-center/ (Letöltés ideje: 2025. január 16.)

[327] Hegedüs János, Paskó Ferenc Jordániai Nemzetközi Kiképző Központ polgári rendőri kiképzést segítő csoportja (Magyar Nmezetközi Oktató Kontingens), Amman, Jordánia. 20004. május-2005. december (Jordan International Police Training Center-JIPTC;Civilian Police Assistance Team-CPATT) Rendőrök kék barettben A rendőri békefenntartás, polgári válságkezelés kézikönyve Szerkesztette: Boda József Budapest 2023

Az iraki belügyminisztérium 2018-ban az ENSZ Fejlesztési Programjával (United Nations Development Programme - UNDP) egy 2019-2022. közötti időszakra szóló programtervet dolgozott ki a biztonsági és igazságügyi szektor kormányzásának, irányításának támogatására[328] a konfliktus utáni Irakban, amelynek része az iraki rendőrség képességeinek fejlesztése is. A program célja az intézményi rendszer megerősítése, ember és szolgáltatás központú rendészeti és igazságügyi rendszer kiépítése, működtetésének támogatása, a legkiszolgáltatottabb társadalmi csoportok (nők, etnikai, vallási kisebbségek, fiatalkorúak) védelme, a nők vezető szerepének támogatása a döntéshozatalban. A program megvalósítását Kanada, Dánia, Németország, Hollandia, Japán és az Egyesült Államok kormánya támogatta, finanszírozta.

A program részét képezte rendőri középvezetők felkészítése, továbbá hat, a helyi belügyminisztérium által jóváhagyott szervezeti struktúrával, nemzetközi normáknak megfelelő „minta" rendőrállomás létrehozása Bagdadban, Bászrában, Kelet-Mosulban, Nyugat-Mosulban, Fallúdzsában és Ramádiban. A misszió aktívan részt vesz a „minta" rendőrállomások állománya képzési programjának kidolgozásában, majd annak megfelelően a hat állomáson szolgálatot teljesítő állomány felkészítésében. A pénzügyi bűncselekmények elleni hatékony fellépés támogatása, amelynek keretében bírók, ügyészek, pénzügyi nyomozók, könyvvizsgálók képzését hajtották végre nemzetközi szakemberek.

A minta rendőrállomás program kiterjesztése folyamatban van, a cél, hogy az ország teljes területén olyan rendőrőrsök, kapitányságok működjenek, amelyek a nemzetközi normák szerint szolgáltatásokat nyújtanak az állampolgárok számára a nap 24 órájában. Ennek megvalósítása a nemzetközi partnerek, köztük az EUAM misszió támogatásával történhet meg.

4.6 A fejezet összegzése

Az Európai Unió iraki tanácsadó missziója az ország stabilitása erősítésében a biztonsági szektor sikeres reformjának megvalósításában játszik fontos szerepet. A térség hosszútávú békéjének megteremtése érdekében fontos Irak - mint a régió egyik legnagyobb országának - stabilitása, gazdaságának helyreállítása. A gazdasági, pénzügyi támogatáson túl kulcsfontosságú az országban a jogállamiság megerősítése, a közrend, köz- és határbiztonság helyreállítása, megerősítése. Az EUAM misszió ehhez nyújt szakmai támogatást, segítséget. A misszió erő alkalmazása nélkül, tanácsadó tevékenységén keresztül hozzájárul egy biztonságos

[328] United Nations Development Programme Iraq Support to Security and Justice Sector Governance in Post-ISIL Iraq Project ID: 00113282 Quarterly Progress Report: Q1 of 2022

és jól működő Iraki állam megteremtéséhez, azáltal, hogy aktívan részt vesz egy hatékony, jól működő, átlátható, elszámoltatható rendvédelmi és igazságügyi rendszer kiépítésében. A misszió a szakmai tapasztalatok, uniós és nemzetközi jó gyakorlatok megosztásán keresztül hozzájárul a terrorizmus elleni küzdelem, az erőszakos szélsőségek, a szervezett bűnözés elleni harc hatékonyságának növeléséhez, a határellenőrzési rendszer eredményes működtetésnek erősítéséhez.

A jelenlegi iraki politikai vezetés és az ország lakosságának nagy része elkötelezett a demokratikus változások végrehajtása, a hosszútávú stabilitás megteremtése mellett. Ennek végrehajtásához azonban szükséges a nemzetközi közösség, az EU támogatása. A reformfolyamatok végrehajtása a vallásilag, etnikailag megosztott, alapvetően hagyományos törzsi alapon szerveződött, patriarchális társadalomban nem könnyű feladat. Az EUAM misszió a biztonsági szektor reformjának támogatása során a politikai befolyástól mentes, elszámoltatható, átlátható rendvédelmi és igazságügyi rendszer megteremtését tűzte ki célul. A cél elérése érdekében a tagországok rendészeti és igazságügyi szakértői stratégiai szintű támogatást nyújtanak a modern parancsnoki és vezetés-irányítási rendszer kialakításában, segítik a hatékony humánerőforrás-gazdálkodás megteremtését.

5. Az EU Jogállamiságot Támogató Missziója (EUJUST LEX Iraq)

Az Unió korábban már működtettetett egy jogállamiságot támogató missziót az országban 2005-2014. között.

Az Egyesült Államok által vezetett iraki katonai beavatkozás kezdete után két évvel az Unió 2005. márciusában döntött az EU integrált iraki jogállamisági misszió (EUJUST LEX Iraq) felállításáról és telepítéséről[329].

A misszió fő feladata az iraki büntető igazságszolgáltatási rendszer reformjának támogatása, hatékonyságának növelése volt. A büntető igazságszolgáltatási rendszer átalakítása, a nemzetközi normák szerinti működtetése érdekében a misszió tagjai az iraki rendvédelmi és igazságszolgáltatási szervezetek felső és középvezetői számára tanácsadást, mentorálást nyújtott, valamint számukra rendszeresen különböző képzéseket szerveztek. A képzések fő fókuszában igazságszolgáltatási szervek vezetésének elmélete és a büntető igazságszolgáltatás jogszerű, nemzetközi normák szerinti működtetése volt.

[329] A TANÁCS 2005/190/KKBP EGYÜTTES FELLÉPÉSE (2005. március 7.) az Európai Unió integrált iraki jogállamiság-missziójáról (EUJUST LEX)

A misszió telepítésének közvetlen előzménye, hogy az Egyesült Államok vezette nemzetközi koalíció fegyveres támadást indított Irak ellen. Donald Rumsfeld[330] akkori védelmi miniszter szerint a fegyveres beavatkozás célja, hogy véget vessenek Szaddám diktatúrájának és támogassák egy demokratikus állam alapjainak megteremtését[331]. A felvázolt célok közül Szaddám rezsimjének megdöntése viszonylag gyorsan ment, viszont a többnemzetiségű, vallásilag sokszínű ország demokratizálását fegyverekkel nem lehetett elérni.

Az unió által kidolgozott 2004-es stratégiai dokumentum, amely az EU Irakkal kapcsolatos politikáját fogalmazta meg, hangsúlyozza annak fontosságát, hogy Európa számára kulcskérdés az ország stabilitása. Az országban zajló helyi konfliktusból könnyen regionális konfliktus alakulhatott volna ki, amely érintheti az EU-val közvetlen szomszédos Törökországot és annak érdekeit. A dokumentum meghatározta annak szükségességét, hogy támogatni kell a demokratikus választások megtartását, a jogállamiság megteremtését, az emberi jogok védelmét az országban[332].

Az EUJUST LEX misszió küldetése az Unió Tanácsa alapján meghatározott mandátuma alapján az iraki rendvédelmi, igazságügyi – kiemelten a büntetés-végrehajtási – szervezetek irányításának megerősítése, azon keresztül hatékonyságuk növelése, továbbá, a jogállamiság és az emberi jogok teljes körű tiszteletben tartása mellett javítsa a büntető eljárások eredményes és hatékony végrehajtását, erősítse az együttműködést az iraki büntető igazságszolgáltatási rendszer szereplői (rendőrség, ügyészség, bíróság, büntetés-végrehajtás) között. Az EUJUST LEX által tervezett, szervezett és a tagállamok által támogatott képzések alapvetően az alábbi területekre összpontosítottak:

- rendvédelmi szervezetek stratégiai szintű vezetése;
- életellenes bűncselekmények nyomozásának irányítása;
- a közrend és az emberi jogok védelme;
- a rendvédelmi, igazságügyi képzési rendszer fejlesztés;
- a helyi kiképzők kiképzése;

[330] Donald H. Rumsfeld Former Secretary of Defense
Forrás: https://www.defense.gov/About/Biographies/Biography/Article/602800/ (Letöltés ideje: 2024. szeptember 5.)
[331] Full text of US defence secretary Donald Rumsfeld's speech in New York on Tuesday May 27, 2003.
Forrás: https://www.theguardian.com/world/2003/may/28/iraq.iran (Letöltés ideje: 2024. szeptember 5.)
[332] A Bizottság közleménye a Tanácsnak és az Európai parlamentnek - Ajánlások az Európai Unió megújított iraki szerepvállalására.
Forrás: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX%3A52006DC0283 (Letöltés ideje: 2025. január 10.)

- tisztességes büntető eljáráshoz való jog és az alapvető emberi jogok betartása;
- pénzügyi bűncselekmények elleni hatékony fellépés;
- törvényszéki tudományok (a nyomozás modern technikái);
- büntetés-végrehajtási normák kidolgozása, kiemelten az alapvető emberi jogok betartására;
- büntetés-végrehajtási intézmények stratégiai szintű vezetése;
- a sérülékeny fogvatartottakkal való bánásmód (nők, fiatalkorúak és etnikai kisebbségek);
- vészhelyzeti tervezés, szervezés, válságkezelés, rendkívüli események kezelése[333].

Az EUJUST LEX misszió indításának időszakában, de később is, annak teljes működési ideje alatt az országban a biztonsági helyzetet a mindennapos fegyveres összecsapások, terrortámadások jellemezték[334]. Az erőszak, instabilitás, a törékeny biztonsági helyzet nem segítette a misszió eredményes működését. Komoly próbatétel elé állította a missziót a tény, hogy egy olyan országban, ahol nem a béke dominál, hogyan lehet létrehozni egy jól működő büntető igazságszolgáltatási rendszert. Egy olyan rendszert, amely garantálni tudja a jogállamiságot, az emberi jogok tiszteletben tartását és ezáltal erősítse az ország stabilitását.

Az iraki büntető igazságszolgáltatási rendszer számos kihívással szembesült Szaddam Hussein rezsimjének bukása után. A diktatúra összeomlását követően helyi és nemzetközi szinten is erős volt az igény egy hatékony büntető igazságszolgáltatási rendszer létrehozására, amely megfelel a nemzetközi normáknak. Már a misszió indulásakor is tisztán látszott, hogy ez nem lesz könnyű feladat, és sok évbe telhet amíg garantálni lehet az igazságszolgáltatás új demokratikus alapokon nyugvó működését. A mai napig tart a vita arról, hogy a misszió mandátumának végeztével sikerült-e elérni ezeket a célokat[335].

[333] Stephen WHITE: EUJUST LEX – The EU integrated rule of law mission for Iraq. Forrás: https://www.obranaastrategie.cz/en/forum/eujust-lex-the-eu-integrated-rule-of-law-mission-for-iraq.html (Letöltés ideje: 2025. március 23.)
[334] Iraq Timeline: Since the 2003 War.
Forrás: https://www.usip.org/iraq-timeline-2003-war#textonly (Letöltés ideje: 2023. december 19.)
[335] Official Journal of the European Union English edition Information and Notices Volume 57 5 September 2014, page 123. Question for written answer E-000492/14 to the Commission (Vice-President/High Representative) Rachida Dati (PPE)

Az Iraki büntető igazságszolgáltatási rendszer alapjait az1969-ben elfogadott büntető törvénykönyv[336], az 1971-ben elfogadott büntető eljárási törvény[337] és a 2005-ben elfogadott iraki alkotmány határozza meg[338]. Az iraki alkotmány egy modern XXI. századi alkotmány, amely biztosítja az egyenlő jogokat minden iraki állampolgár számára, garantálja az emberi szabadságjogokat. Emellett preambuluma hivatkozik a történelmi és vallási hagyományokra.

„Isten nevében, aki a legkönyörületesebb és aki a leirgalmasabb” mondattal kezdődik. Majd a „*Mi, Mezopotámia népe, amely az apostolok és próféták hazája, az erényes imámok nyughelye, a civilizáció bölcsője, az írásbeliség és a számtan megalkotóinak hazája. A mi földünkön született az első ember által alkotott törvény és itt írták alá az igazságos kormányzás legrégebbi egyezményét, és a mi földünkön imádkoztak a szentek, a próféta társai, ahol a filozófusok és tudósok elméleteket alkottak, írók és költők emelkedtek ki”*[339]. Itt utalnak a jogalkotók arra, hogy Irak jogrendszerének története Kr. e. 18. századig, Hammurabi király uralkodásának idejéig nyúlik vissza. Hammurabit az utókor az általa megalkotott, majd később róla elnevezett törvénykönyvéről ismer, amely tartalmazta az alsóbbrendűnek tartott társadalmi osztályok védelmét, valamint, hogy az állam feladata a törvények betartatása, és azt a kijelentést, hogy a büntetésnek illeszkednie kell a bűncselekményhez (szemet szemért, fogat fogért)[340].

A történelem során a területet több birodalom uralta, amelyek saját jogrendszereiken keresztül formálták az iraki büntető igazságszolgáltatási rendszer fejlődését. Mezopotámia területe a 7. században került arab ellenőrzés alá és kapta az al-Irak elnevezést, amikor a perzsa hadsereget az arabok legyőzték. A középkori arab forrásokban az Irak elnevezés a mai ország középső és déli részén fekvő területre utal. A modern Irak Tikrīt-től északra fekvő területét a korai arab időkben Al-Jazīrah néven nevezték, ami „A szigetet” jelent, a Tigris és az Eufrátesz folyók közötti „szigetre” (azaz Mezopotámiára) utalva[341]. Az arabok magukkal hozták az iszlámot, mint vallást és mint jogrendszert, ami gyorsan elterjedt a területen. Majd az Ottomán Birodalom lett a terület ura, amelynek területe kiterjedt Kelet-Európára, Észak-Afrikára, Egyiptomra, a Közel-Keletre, Közép-Ázsiára.

---

[336] Iraq: Penal Code
Forrás: https://www.refworld.org/docid/452524304.html (Letöltés ideje: 2023. december 19.)
[337] Forrás: https://sherloc.unodc.org/cld/document/irq/1971/criminal_procedure_code_23_of_1971.html (Letöltés ideje: 2023. december 19.)
[338] Iraq Criminal Procedure Code 23 of 1971.
Forrás:https://aceproject.org/eroen/regions/mideast/IQ/Full%20Text%20of%20Iraqi%20Constitution.pdf/view (Letöltés ideje: 2023. december 19.)
[339] Az 2005-ben elfogadott Iraki alkotmány preambuluma, saját fordítás. Iraq 2005 Constitite.
Forrás: https://www.constituteproject.org/constitution/Iraq_2005 (Letöltés ideje: 2025. január 10.)
[340] Hammurabi Törvényei. Fordította: Kmoskó Mihály Dr. Kiadja: Az Erdélyi Múzeum-Egyesület Jog És Társadalomtudományi Szakosztálya. Kolozsvár 1911. p. 54.
[341] History of Iraq. Forrás: https://www.britannica.com/place/Iraq/History (Letöltés ideje: 2024. szeptember 2.)

5.1 Az EUJUST LEX Misszió fő feladatai

Az EUJUST LEX összetett Uniós szerepvállalás, alapvetően a stratégiai szintű tevékenységet és a teljes büntető igazságszolgáltatás reformját támogatta. Szaddám rezsimjének megdöntése, az iraki rendszerváltást követően a nemzetközi közösség kereste a megfelelő módját a nemzetközi normák szerinti jogállamiság kiépítésének támogatásban. Az Unió határozottan támogatta Irakot abban, hogy a diktatúrából modern demokráciává váljon, ahol a jogállamiság és az emberi jogok tiszteletben tartása elsőbbséget élvez[342]. Az indulás előtt a leendő misszió számára a legnagyobb kihívást az jelentette, hogy pontosan fel kellett mérni a problémákat, meg kellett határozni az azok megoldására irányuló javaslatokat, fel kellett mérni a biztonsági helyzetet, amely nagyban befolyásolja egy későbbi misszió működését. Ennek érdekében az Európai Tanács által elfogadott 2004/909/KKBP együttes fellépés értelmében a Tanács úgy határozott, hogy egy tényfeltáró szakértői csoportot küld az iraki helyzet felmérésére, a helyi hatóságokkal történő kapcsolatfelvétel, párbeszéd megkezdésére[343].

A tényfeltáró csoport feladata a 2005-ös választások után indítani tervezett integrált rendőrségi, jogállamisági és polgári közigazgatási misszió tervezési feladataihoz szükséges információk beszerzése, kapcsolatfelvétel a helyi hatóságokkal és a misszió szempontjából kiemelten fontos aktuális biztonsági helyzet felmérése volt. A tervek szerint az Unió Irakkal és annak szomszédjaival fenntartott folyamatos együttműködésen keresztül fogja támogatni az iraki újjáépítési folyamatot. A tervezett misszió a nemzetközi normák szerinti demokratikus értékek, a jogállamiság erősítésére, az emberi jogok tiszteletben tartására fókuszál a tevékenysége során. Figyelembe véve az akkori iraki biztonsági helyzetet, a szakértői csoport alkalmazásánál elsődleges szempont volt, hogy tevékenysége során annak tagjai személyi biztonságát garantálni kell, ahhoz a szükséges logisztikai, személyvédelmi támogatást meg kellett adni. A tervezés során figyelembe vették a helyi és az országban tevékenykedő nemzetközi szervezetek (például. ENSZ) biztonsági jelentéseit.

5.1.1 A tényfeltáró csoport munkája

[342] Iraki alkotmány preambuluma, 4. bekezdés.
[343] COUNCIL JOINT ACTION 2004/909/CFSP of 26 November 2004 on establishing an expert team with a view to a possible European Union integrated police, rule of law and civilian administration mission for Iraq

A 2005-ös választások előtt felerősödtek az országon belüli különböző etnikai, vallási csoportok közötti feszültségek, amelyek fegyveres összecsapásokhoz vezettek. Nőttek a külföldi diplomaták, segélymunkások elleni támadások, főként az emberrablások száma. Ennek ellenére például az iraki légitársaság újraindította a nemzetközi járatait és hetente kétszer járatokat indított a szomszédos Szíriába és Jordániába[344], amely egyfajta jelzés volt a külvilág számára, hogy Irak törekszik a helyzet normalizálására. Az ENSZ főtitkár külön megbízottja Ashraf Qazi, 2004. szeptember 14-én a Biztonsági Tanács előtt a következőket mondta: *"Rövid bemutatkozó látogatásom alkalmával Bagdadban meggyőződtem arról, hogy az iraki nép kétségbeesetten akarja a békét és azt, hogy ura legyen saját országának. Megvan bennük a tehetség és az akarat ahhoz, hogy ezt a célt elérjék. Az ENSZ hatékony szerepvállalását kulcsfontosságúnak tartják reményeik megvalósításához"*[345]. Ennek támogatására az ENSZ a választások nemzetközi normák szerinti lebonyolítása érdekében képzéseket szervezett a helyi közigazgatásban dolgozók számára, felügyelte egy választói adatbázis létrehozását.

Az EU szakértői csoport egyik fő feladata volt a jogállamiságot, közrendet, közbiztonságot veszélyeztető körülmények meghatározása, továbbá, hogy felmérje az iraki büntető igazságszolgáltatási rendszer pontos szükségleteit, ajánlásokat tegyen a jövőbeni misszió feladataira vonatkozóan, valamint világos célkitűzéseket és egy kívánt végállapotot határozzon meg. A csoport feladatellátása során megállapította, hogy a büntető igazságszolgáltatási rendszer mindhárom szakaszában (nyomozati, bírói, büntetés-végrehajtási) súlyos problémák vannak. Hiányzott az együttműködés a különböző szakterületek között, illetve a nyomozó hatóságok, ügyészség, bíróság, büntetés-végrehajtás nem működtek hatékonyan. Továbbá a szakértői csoport megállapította, hogy az alakulóban lévő iraki rendőrség, az igazságszolgáltatás és a büntetés-végrehajtási szervezetek túlterheltek, működésük kevésbé hatékony.

A rendőrség és az egész büntető igazságszolgáltatási rendszer komoly reformokat, fejlesztést igényel, amely nemzetközi támogatás nélkül nem valósulhat meg.

A rendvédelmet áthatotta a korrupció, infrastrukturális problémákkal küzdött, nem élvezte a helyi társadalom bizalmát, támogatását és tiszteletét. A Szaddám rezsim összeomlása után felerősödött a közösség igény arra, hogy az iraki rendőrség a társadalmat szolgálja és nem pedig az államot. Kevés iraki rendőrnek volt azonban olyan attitűdje, amely összeegyeztethető ezzel

[344] Az ENSZ Iraki Támogató missziójának (UN Assistance Mission for Iraq) 2004. szeptemberi 19. jelentése. Forrás: https://reliefweb.int/report/iraq/iraq-situation-report-week-review-13-19-sep-2004 (Letöltés ideje: 2023. december 19.)

[345] Vicious cycle of violence' undermining UN efforts to rebuild Iraq - top envoy Forrás: https://news.un.org/en/story/2004/09/115012 (Letöltés ideje: 2023. december 19.)

a paradigmaváltással. Szaddám kormányzás idején az állam teljes kontrollt gyakorolt a rendőrség, más rendvédelmi szervek, biztonsági szolgálatok, a fegyveres erők felett, amelyek hatalmának megtartását szolgálták a köz szolgálata helyett. Az iraki rendőrség és más rendvédelmi szerveknek a világon az egyik legrosszabb biztonsági környezetben kellett dolgozniuk. Hogy megértsük a helyzet súlyosságát, jól mutatja az, hogy az Iraki Belügyminisztérium adatai szerint, 2003 május ás 2006 december között 12 000 helyi rendőrt öltek meg az országban[346]. Ez a statisztika csak a tényleges állományban lévő rendőri veszteségeket tartalmazza, ebben nincs benne azok száma, akiket a különböző rendőrségi, rendvédelmi toborzó irodák előtt sorban állva öltek meg, miközben a felvételi eljárásra vártak.

A rendőrség mellett a büntetés-végrehajtási rendszer is romokban hevert. Egyes börtönöket leromboltak, mások túlzsúfoltak voltak, így megsértették a fogvatartásra vonatkozó nemzetközi normákat.

A bírói kar képzett volt ugyan, de létszámát tekintve túl kevés volt ahhoz, hogy megbirkózzon a kihívásokkal és nem rendelkeztek a bűnügyi nyomozással és a bírósági eljárásokkal kapcsolatos modern technológiák és módszerek ismeretével és tapasztalatával.

5.2 Stratégiai terv és prioritások

A misszió indulásakor a tényfeltáró csoport munkájának köszönhetően világos és egyértelmű megbízatással, világosan megfogalmazott célkitűzésekkel, az ezek elérését szolgáló tervekkel rendelkezett.

Az iraki büntetés-végrehajtási szolgálatnak olyan humánus és professzionális börtönrendszert kell kiépíteni, amely elsődlegesen az elkövetők rehabilitációjával és társadalomba való visszailleszkedésével foglalkozik. A helyi igazságügyi, ügyészségi és bírósági szakembereknek az emberi jogok betartásával, nemzetközi normáknak megfelelően és a modern nemzetközi legjobb gyakorlatokkal összhangban kell eljárniuk.

A tényfeltáró csoport ajánlásait mérlegelve az EU Tanácsa 2005. február 21-én úgy határozott, hogy elindítja az "EUJUST LEX - Az EU integrált iraki jogállamisági misszióját". Ez volt az első integrált uniós jogállamisági misszió, amely az egész iraki igazságügyi rendszerrel foglalkozott ágazatközi átfogó módon összpontosítva a rendőrség, az ügyészség, a bíróság és a börtönök vezetőinek képeségfejlesztésére mentorálására.

[346] Tony Pfaff DEVELOPMENT AND REFORM OF THE IRAQI POLICE FORCES January 2008 ISBN 1-58487-337-X p 8.

A misszió mandátuma szerint a vezetői képességek és a szakmai kompetenciák hiányának orvoslása, valamint az iraki igazságügyi rendszer három ágazata közötti együttműködés előmozdítására összpontosított azzal, hogy képzést és szakmai fejlődési lehetőségeket biztosít a rendvédelmi és igazságügyi rendszer vezető szereplői számára.

Az EUJUST LEX az alábbi stratégiai célkitűzések megvalósítására összpontosított:

- Az iraki igazságügyi rendszerben a különböző szervezetek közötti együttműködés előmozdítása, erősítése.
- Szakmai fejlődés lehetőségének biztosítása az iraki partnerek számára
- Stratégiai és technikai partnerségek létrehozása a misszió és az érintett iraki hatóságok között.
- Az iraki jogállamisági reformokat támogató egyéb nemzetközi erőfeszítések koordinálása, támogatása.

Ezáltal a misszió célja a jogállamiság megerősítése és az emberi jogok tiszteletben tartása kultúrájának előmozdítása, hozzájárulva az iraki büntető igazságszolgáltatási rendszer nemeztközi normák szerinti működéséhez és hatékonyabbá tételéhez.

Az EUJUST LEX a mandátumában meghatározott feladatait nagyrészt az iraki partnerek számára helyben és az EU tagállamaiban szervezett képzések és tanulmányutak végrehajtásával valósította meg. Ezek az események a fent említett iraki vezetőknek nyújtottak lehetőséget arra, hogy megismerjék az Európában alkalmazott jó gyakorlatokat.

Alapvetően a szakmai tudás két szakterületen volt a legfontosabb. Az egyik a belügyi és igazságügyi felső vezetők képzése, vezetői képességeik megerősítése, valamint a nyomozásirányítás, a bűnfelderítés hatékonyságának növelése.

Az iraki kormányzat, az igazságügyi rendszer felügyeletét ellátó egyes minisztériumok teljes mértékben támogatták a misszió célkitűzéseit és egyetértenek az alkalmazott megközelítéssel. Ennek eredményeképpen a helyi kormány többször is kérte az eredetileg egyévesre tervezett misszió mandátumának hosszabbítását, valamint a képzési paletta bővítését. A helyi rendőrség részére az alábbi területek fejlesztésével kapcsolatos képzések valósultak meg:

- stratégia szintű tervezéssel, szervezéssel kapcsolatos képzések rendőri vezetők számára,
-emberölési ügyek nyomozásának irányítása,
- a közrend, közbiztonság fenntartása és az alapvető emberi jogok biztosítása,
- a rendőri képzések tervezésének, szervezésének támogatása,
- rendkívüli helyzetek kezelése,

- oktatók, kiképzők képzése.

A képzések célja, hogy olyan gyakorlati tapasztalatokat adjon át az iraki kollégáknak, amelyek alkalmazhatóak a helyi környezetben, igazodnak az iraki rendvédelmi és büntető igazságszolgáltatás különböző ágazatainak sajátos igényeihez. Az EUJUST LEX tanfolyamokon hangsúlyt kaptak még olyan kulcsfontosságú témák, mint a nemek közötti esélyegyenlőség általános érvényesítése.

Érdekesség, hogy a misszió utolsó parancsnoka, vezetője dr. Huszár László bv. dandártábornok volt, akit Catherine Ashton, az Unió külügyi és biztonságpolitikai akkori főképviselője javaslatára nevezték ki az EUJUST LEX Irak Misszió vezetőjévé. Ez volt az első alkalom, hogy egy EU KBVP misszió élére magyar szakember került kinevezésre. Dr. Huszár László kinevezése szakmai és politikai szempontból is nagy siker, Magyarország EU nemzetközi válságkezelésében való erőfeszítéseinek elismerése volt.

5.3 A fejezet összegzése

Az EUJUST LEX Iraq az Unió első integrált jogállamiság fejlesztést támogató missziója volt. Tevékenységével a teljes büntető igazságszolgáltatási rendszer hatékonyságának növelését támogatta. A fejlesztés komplexen az iraki rendőrséget, a helyi igazságszolgáltatás, bíróság, ügyészség és a büntetés-végrehajtás egészét célozta meg azok vezető tisztviselőinek képzésén, mentorálás, részükre történő tanácsadáson keresztül. A misszió által nyújtott támogatáson keresztül a helyi rendőrég, rendvédelmi szervek felső vezetői az igazságszolgálatás vezető tisztviselői fontos, hasznos ismereteket, szakmai tapasztalatokat szerezhettek a büntető igazságszolgáltatási rendszer nemzetközi normák szerinti működtetéséről. A misszió által nyújtott támogatáson keresztül a helyi kollégák megismerhették a büntető igazságszolgáltatási átlátható, elszámoltatható, politikai befolyástól mentes működtetését, az azt biztosító jogszabályi környezetet, képzési rendszert. A misszió által a helyi partnerek részére tervezett, szervezett képzéseken a rendőri vezetők megismerhették a modern vezetés-irányitás módszereit, a közrendvédelmi, bűnügyi feladatok végrehajtásának tervezésével, szervezésével, irányításával kapcsolatos ismereteket. Az igazságügyi szervek vezetői különböző tanfolyamokon a tisztességes eljárás és az emberi jogok tiszteletben tartása a büntetőeljárások során témakörökben szerezhettek ismereteket. Az iraki rendvédelmi és igazságügyi vezetőknek, a részükre a különböző EU tagállamokba szervezett tanulmányutakon lehetőségük volt az elméleti ismeretek mellett gyakorlati tapasztalatokat szerezni a büntető igazságszolgáltatási rendszer nemzetközi normák szerinti eredményes, hatékony működéséről.

Megismerhették a fogadó ország rendészeti és igazságszolgáltatási szervei állományának képzési, felkészítési rendszerét.

Az EUJUST LEX tevékenységének eredményesége nehezen mérhető. Nehéz feladat megváltoztatni egy olyan rendvédelmi és igazságszolgáltatási rendszert, amely hosszú évtizedeken keresztül diktatúrában működött, áthatotta a korrupció és a politikai elit teljes befolyása alatt állt. A misszió feladatait a háború utáni ingatag biztonsági környezetben hajtotta végre és egész mandátuma eredményességét meghatározta, hogy az akkori iraki kormányzat az ország egészére nem tudta kiterjeszteni ellenőrzését. A misszió mandátuma megszűnésével szinte egyidejűleg emelkedett fel az ISIS és az ország újra polgárháborús viszonyok közé zuhant vissza. A misszió által kifejtett tevékenységnek csak napjainkban a konszolidált biztonsági helyzetben lehetnek látható eredményei, jó alapot biztosíthatnak a jelenleg Irakban működő EUAM misszió szakmai tevékenységéhez.

6. EUBAM Rafah Misszió

Az egykori izraeli miniszterelnök, Ariel Sharon[347] 2003. decemberében jelentette be az általuk, egyoldalúan meghirdetett "gázai kivonulás tervét". Kijelentette, hogy a kivonulás növeli az Izraelben élők biztonságát, enyhíti a Gázai övezetre nehezedő izraeli katonai nyomást, ezzel hozzájárul az izraeliek és a Gázában élő palesztinok közötti feszültségek csökkentéshez [348] . Alig több mint másfél évvel később, 2005 augusztusában a tervet végrehajtották, és több mint 8000 zsidó telepest evakuáltak a Gázai övezetből. Az izraeli lépés megteremtette az alapfeltételeket a Palesztin Nemzeti Hatóság számára, hogy az övezetet önállóan irányítsa, ellássa a kormányzati feladatok, fenntartsa a közrendet, közbiztonságot, ellenőrizze az övezet határait, kivéve a tengeri határokat és a légtérellenőrzést, amelyek Izrael ellenőrzése alatt maradtak.

Az EU KBVP a migráció kibocsátó és tranzit országokban való szerepvállalása, azon belül a határellenőrzés hatékonyságának támogatásával kapcsolatos erőfeszítéseket jól jelzi, hogy a jelenleg zajló 13 civil/rendőri misszió közül 3 kifejezetten határellenőrzést támogató

[347] Ariel Sharon prime minister of Israel
Forrás: https://www.britannica.com/biography/Ariel-Sharon (Letöltés ideje: 2025. január 17.)
[348] Israel's Gaza Withdrawal 10 Years Later: More Successful Than You Think
Forrás: https://warontherocks.com/2015/08/israels-gaza-withdrawal-more-successful-than-you-think/ (Letöltés ideje: 2024. szeptember 23.)

misszió. Az EUBAM Ukraine-Moldova Misszió[349] 2005-óta támogatja az ukrán és moldáv határőrizeti és vámszervek munkáját a közös határaikon megvalósuló integrált határigazgatási rendszer kiépítésében. Az EUBAM Libya Misszió[350] 2013-óta működik és nyújt segítséget a Líbiai határőrség, partiőrség, vámőrség, valamint más rendvédelmi szervek munkájához, támogatja fejlesztésüket, hogy azok képesek legyenek önállóan ellenőrizni az ország határait, csökkentve az EU-ra Észak-Afrikából nehezedő migrációs nyomást.

Az EUBAM Rafah Misszió 2005-óta működik a palesztin területeken és képezi, mentorálja a legitim Palesztin Hatóság határrendészeti és vámszervei tagjait. Az írás további része részletesebben az EUBAM Rafah Misszió tevékenységével foglalkozik.

Az arab-izraeli szembenállás a világ egyik legrégebbre visszanyúló, jelenleg is zajló konfliktusa. A múlt század közepe óta folyamatosan, változó intenzitással zajlik a politikai, gazdasági és gyakran fegyveres konfliktus a szemben álló felek között. Az arab-izraeli konfliktus következményeinek enyhítése, a béke fenntartása, a helyzet normalizálása régóta prioritás az egyes nemzetközi szervezetek számára. Az ENSZ mellett az utóbbi évtizedekben az EU is kiemelt figyelmet fordít a mediterrán térségre, azon belül a palesztin területekre is. Az Unió igyekszik aktív részese lenni a válságkezelésnek. Jól mutatja ezt, hogy az Európai Unió korábbi külügyi és biztonságpolitikai fő képviselője, Federica Mogherini 2014. november 01-i kinevezése után első útja a „Szentföldre" vezetett, ahol találkozott az izraeli és palesztin politikai vezetőkkel. Látogatása során hangsúlyozta, hogy az Unió számára fontos a térség stabilitása és szeretné, ha mandátuma lejártáig, 2019. év végére megvalósulna a 1993-ban aláírt oslói megállapodásban „végcélként" megjelölt önálló palesztin állam.

Most már tudjuk, hogy ez nem történt meg és jelen pillanatban úgy tűnik, hogy az oslói megállapodásban foglaltak megvalósulásának esélye csekély, attól egyre távolabb kerülünk. A fentiektől függetlenül az EU továbbra is elkötelezett a békefolyamat támogatásában, aktív részese a válságkezelésnek, két jogállamiságot, rendészeti képességfejlesztést támogató missziót működtet a palesztin területeken EUPOL COPPS[351] és az EUBAM Rafah missziókat.

6.1 EUBAM Rafah Misszió feladatai

[349] European Union Border Assistance Mission to Moldova and Ukraine (EUBAM) Forrás: http://eubam.org/ (Letöltés ideje: 2020. április 25.)
[350] European Union Border Assistance Mission Forrás: https://eeas.europa.eu/csdp-missions-operations/eubam-libya_en (Letöltés ideje: 2020.április 25.)
[351] EU Koordinációs Hivatal a Palesztin Rendőrség Támogatására - EU Coordinating Office for Palestinian Police Support. Forrás: https://eupolcopps.eu/ (Letöltés ideje: 2020. április 25.)

Az EU KBVP égisze alatt működő rafahi határátkelőhely[352] működését támogató misszió 2005-óta képezi, mentorálja, ellenőrzi a legitim Palesztin Hatóság határrendészeti, vámellenőrzési szerveinek munkáját, fejleszti azok műveleti képességeit, segítséget nyújt az integrált határigazgatási rendszer kiépítéséhez. A rafahi határátkelőhely a közelmúltig – a 2023. októberben kitört konfliktusig – az egyetlen „kapu" volt a külvilágra, ahol szigorú szabályok mellett előzetes bejelentés alapján a Gázában élő helyi, palesztin lakosok elhagyhatták az övezetet, azon keresztül utazhattak külföldre és vissza.

Az átkelőhely palesztin oldala jelenleg az IDF ellenőrzése alatt áll, amelyet a Hamasszal szembeni háború folyamán foglalt el. Yoav Gallant izraeli védelmi miniszter 2024. júliusában bejelentette, hogy a Tel-Avivi kormányzat hajlandó megnyitni a Gázai övezet és Egyiptom közötti rafahi határátkelőt, de anélkül, hogy a Hamász visszatérhetne a területre. „*Izrael szeretné, ha a rafahi átkelőt újra megnyitnák, de nem fogja eltűrni, hogy a Hamász visszatérjen az övezetbe*" - mondta Gallant, további részletek közlése nélkül[353]. Jelenleg az átkelőhely zárva, csak humanitárius segélyek átlépést engedélyezi az IDF.

Az EUBAM Rafah Misszió működésének jogi alapját az Európai Unió Tanácsának 2005. december 12-én elfogadott közös akcióterve, a Palesztin Hatóság és Izrael Állam között 2005. november 15-én aláírt „Szabad Mozgásról és Átjárásról Szóló Egyezmény", a Palesztin Hatóság és Egyiptom között aláírt „Rafahi Határátkelővel Kapcsolatos „Egyezményes Irányelvek" adják. Az érintett felek egyetértettek abban, hogy a rafahi közúti határátkelőhelyen az EU Misszió, mint semleges harmadik fél megfigyelőként segíti a legitim Palesztin Hatóság munkáját, biztosítja a határátkelőhely nemzetközi normáknak megfelelő működtetését.

A misszió 2005 év végén kezdte meg feladatai ellátását. Teljes műveleti létszáma 86 fő volt (jelenlegi létszám 18 fő, abból 10 fő nemzetközi szakértő, 8 fő helyi alkalmazott)[354]. A létszámcsökkentés okairól a későbbiekben részletesebben írok. A misszió határrendészetben és vámellenőrzésben jártas szakemberei 7/24 munkarendben láttak el szolgálati feladatokat a rafahi személyforgalmi közúti határátkelőhelyen, a Kerem Shalom[355] teherforgalmi terminálon, valamint összekötő irodát és Gáza városban műveleti központot működtettek. A Kerem Shalom teherforgalmi terminál jelenleg az egyetlen hely, amelyen keresztül Izrael irányából

[352] The Rafah crossing and geopolitical realities
Forrás: https://thearabweekly.com/rafah-crossing-and-geopolitical-realities (Letöltés ideje: 2020. április 25.)
[353] Israel says willing to open Rafah crossing in Gaza without Hamas presence
Forrás: https://www.aa.com.tr/en/middle-east/israel-says-willing-to-open-rafah-crossing-in-gaza-without-hamas-presence/3271403 (Letöltés ideje: 2025. január 2.)
[354] EUBAM Rafah Facts and Figures Forrás: https://eubam-rafah.eu/en/node/5054 (Letöltés ideje: 2025. január 2.)
[355] Kerem Shalom Forrás: https://www.gov.il/en/pages/shalom (Letöltés ideje: 2020. április 25.) Kerem Shalom neve 2006. júniusában került a nemzetközi sajtóba, amikor a Hamasz tagjai egy a határzár alatt ásott alagúton keresztül elrabolták az ott szolgálatot teljesítő izraeli katonát, Gilat Salit tizedest.

törvényesen, szigorú ellenőrzés mellett bejuthatnak azok a termékek, élelmiszer, gyógyszer, építőanyag a Gázai övezetbe, amelyek szükségesek a létfenntartáshoz, az ott élők ellátásához. Az IDF és Hamasz közötti fegyveres konfliktus miatt a teherforgalmi terminál is több hónapig zárva volt, azt az izraeliek 2024. májusában nyitották újra a humanitárius segítség célba juttatása érdekében[356]. Izrael és a Gázai övezet között, az övezet északi részén található erezi átkelőhelyen keresztül volt lehetőség személyek átléptetésére, de a helyi palesztinok közül csak azok léphettek – előzetes engedélyeztetést követően – a zsidó állam területére, akik bizonyítottan nem jelentettek biztonsági kockázatot Izrael számára. Ez napi maximum pár száz fős személyforgalmat jelentett csak. A jelenlegi fegyveres konfliktus miatt az erezi átkelőhely is zárva van a palesztinok előtt, ott csak a humanitárius segélyszállítmányok léptethetők át 2024. májusa óta. Az átkelőhelyet a Hamasz 2023. október 7-én egyik elsődleges célként támadta, azt lerombolta, az ott szolgáló katonák nagy részét megölte. A támadás után az átkelőhelyet az IDF több hónapon keresztül zárva tartotta[357].

A Hamasz 2007. évi hatalomátvétele után az EUBAM Rafah Misszió az EU Tanácsának döntése után visszavonásra került a Gázai övezetből és csökkentett létszámmal, jelenleg Izrael területén diszlokál, onnan látja el a törvényes Palesztin Hatóság határrendészeti és vám szervei tagjainak képzését, mentorálását. Az EU a Hamaszt terrorszervezetnek tekinti, nem ismeri el a 2007-es hatalom átvétel legitimitását, csak a Ramallahi (Ciszjordánia) székhellyel működő törvényes Palesztin Hatóságot tekinti partnernek.

Jelenleg alapvetően az EUBAM Rafah Misszió az eredeti mandátumban szereplő létszámhoz képest kevesebb szakértővel a Palesztin Hatóság Határokért, Határátkelőkért Felelős Központi Szervének (General Authority for Borders and Crossings-GABC) [358] közvetlen alárendeltségében működő Jerikó[359] városában található Al Karama[360] terminálon végzi a mandátumában meghatározott feladatait.

---

[356] Gaza: Aid from Egypt restarts via Kerem Shalom crossing
Forrás: https://www.dw.com/en/gaza-aid-from-egypt-restarts-via-kerem-shalom-crossing/a-69184689 (Letöltés ideje: 2025. január 2.)

[357] Israel allows trucks from newly reopened Erez crossing into Gaza after U.S. pressure By Reuters.
Forrás: https://www.reuters.com/world/middle-east/israel-allows-trucks-newly-reopened-erez-crossing-into-gaza-after-us-pressure-2024-05-01/ (Letöltés ideje: 2025. január 2.)

[358] Nemzetközi összehasonlításban is egyedülálló szervezet a GABC, irányitás alatt működik minden a Palesztin Hatóság alárendeltségében működő integrált határigazgatás végrehajtásáért felelős szervezet (Határrendőrség, Vámőrség, határon átnyúló bűnözés felderítésére létrehozott szolgálatok).
A GABC vezetője államtitkár/dandártábornok, közvetlen felettese Mahmud Abbas palesztin elnök.

[359] Jerikó. Keresztyén bibliai lexikon Forrás: https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-keresztyen-bibliai-lexikon-C97B2/j-C9F46/jeriko-C9F98/ (Letöltés ideje: 2020.április 25.)

[360] Az Al Karama terminál Jerikóban a tényleges Palesztin-Jordán határtól kb. 6-7 km távolságra található, itt ellenőriznek minden palesztin állampolgárt, akik Ciszjordániából Jordániába vagy onnan visszautaznak. A

A 2014-es év óta Hamasz és a törvényes Palesztin Hatóság közötti megállapodás értelmében „többször” megalakult a „palesztin egységkormány”. A két fél közötti megállapodás egyik lényeges eleme volt a törvényes Palesztin Hatóság tagjainak visszatérése az akkoriban a Hamasz által ellenőrzött rafah-i határátkelőhelyre.

Ennek megfelelően az EUBAM Rafah Misszió elindította a Palesztin Hatóság határrendészeti szerveinek Gázába való visszatérését támogató projektjét. A projekt részét képzések, konferenciák, szakmai műhelyviták, tanulmányutak szervezése és a határellenőrzés hatékonyságát támogató technikai fejlesztések végrehajtása képezik. A projekten belül 2014-óta több a palesztin közép és felső vezetők, valamint a végrehajtói állomány részére szervezett képzés, konferencia, tanulmányút került végrehajtásra a misszió szervezésében.

A különböző képzésen, szakmai rendezvényeken résztvevő palesztin határrendőrök és vámos szakemberek az integrált határigazgatásról, a határrendészeti tevékenység szervezéséről, a nemzetközi normák szerinti végrehajtásáról, az emberi jogokról, a határátkelőhelyek biztonságos üzemeltetéséről, a határon átnyúló illegális tevékenységekről, ember-, áru-, fegyver-, kábítószercsempészet, azok elleni hatékony fellépésről, a korrupció elleni küzdelem módszereiről kaptak, kapnak ismereteket. A misszió EU-s támogatással évente tanulmányutat szervez egy-egy tagállamba, ahol alkalmanként a Palesztin Hatóság 10 határrendész, vámőr felső és középvezetője ismerkedhet meg az Unió külső határainak biztonságos őrizetének gyakorlati végrehajtásával. A palesztin szakemberek 2015-ben Magyarországon szerezhettek tapasztalatokat a határrendészethez kapcsolódó képzési rendszerről, határrendészeti tevékenység tervezéséről, szervezéséről, a közúti, vasúti, légi, és folyami határforgalom ellenőrzéséről és a külső határokon végrehajtott vámellenőrzés rendszeréről, a szomszédos országok társszerveivel való hatékony együttműködésről[361].

A nemzetközi erőfeszítések és a Hamasz, valamint a Palesztin Hatóság többszöri megállapodása ellenére sem sikerült a gyakorlatban végrehajtani a rafahi átkelőhely „visszaadását”, ezért a Palesztin Hatóság és a misszió továbbra is csak az Al Karama terminálon látja el közös feladatait.

Politikai szinten többször felmerült a misszió megszüntetésnek gondolata a Rafah-ra való visszatérés sikertelensége miatt. Ezt a legtöbb EU tagország nem támogatta, mivel ez egyfajta „cserbenhagyása” lenne a Palesztin Hatóságnak. Ezért bár csökkentett létszámmal, de

„tényleges” határon „Allenby Bridge” átkelőhelyen az izraeli és jordán határrendészeti szervek is ellenőrzik az utasokat, külföldi, nem palesztin állampolgároknak nem kell ellenőrzésre belépni az Al Karama terminálra.

[361] EUBAM organises study trip to Hungary for Palestinian borders officials. Forrás: https://eubam-rafah.eu/en/node/5088 (Letöltés ideje: 2025. február 1.)

a misszió továbbra is működik, támogatja, képezi, mentorálja a legitim palesztin határrendészeti és vámszerveket. Így a palesztin határrendészeti és vámszervek egy esetleges politikai megegyezést követően bármikor képesek arra, hogy rövid időn belül visszatérjenek Gázába és átvegyék az összes határátkelőhely ellenőrzését, valamint készek arra, hogy a tengeri és szárazföldi határaikat a nemzetközi normáknak megfelelően az EU segítségével őrizzék, illetve a szakmai képességfejlesztéseket – bár a misszió neve változatlan és Rafah-ra utal – más határátkelőhelyen hajtja végre.

A misszió 2014. év második felében a politikai események alakulásának megfelelően elkészítette az EUBAM Rafah Misszió Gázába való visszatéréséhez szükséges műveleti terveket. A terveknek megfelelően a misszió 2-3 héten belül képes lett volna arra, hogy 20-30 fővel visszatérjen Rafah-ra a legitim Palesztin Hatóság tagjaival és megkezdje a műveleti tevékenységet. A teljes műveleti képességet szükség esetén 120 fővel, kb. 2 hónapon belül érné el a misszió. Az EUBAM Rafah Misszió Gázába történő visszatelepülésének két fő alapfeltétele a legitim Palesztin Hatóság rendészeti szerveinek visszatérése Gázába és a megfelelő biztonság szavatolása a helyi hatóságok részéről a misszió tagjai számára. A terv megvalósítása a jelenlegi fegyveres konfliktus miatt, annak befejezéséig teljességgel lehetetlen!

A misszió néhány EU tagország által létrehozott 300 000 EUR-os alapot tudott 2015-ben felhasználni a palesztin határrendészeti szervek technikai eszközparkjának fejlesztésére. A fenti keretösszegből okmányleolvasó, csomag és jármű átvizsgáló eszközök, UV lámpák, nagyítók, digitális kamerák beszerzése történt, amelyek jelenleg az Al Karama terminálon vannak használatban, elősegítve a biztonságos határforgalom ellenőrzést. Az eszközök beszerzésének és a 2015. évi tanulmányút szervezésének szakmai felelőse – belügyminiszteri vezénylés alapján, mint a misszióvezető határrendészeti tanácsadója 2014-15-ben – jómagam lehettem, így lehetőségem volt közvetlen szakmai ismereteket szerezni a misszió, a KBVP tevékenységének közel-keleti működéséről.

A 2019. év végén a technikai fejlesztések folytatásaként EU-s finanszírozással kiépítésre került az Al Karama terminálon egy integrált határigazgatást támogató műveletirányítási központ (Command and Control Centre). Az EU támogatással kiépített központ a modern kor követelményeinek megfelelő, a szükséges technikai eszközökkel felszerelt létesítmény, amelynek feladata a Palesztin Határrendészeti Szervek integrált határellenőrzési tevékenységének irányítása, koordinálása, jelenleg alapvetően csak az Al Karama határterminálra összpontosítva. Viszont a központ úgy került kialakításra, hogy egy

esetleges politikai megegyezést követően képes mind a 12 olyan határátkelőhelyet[362] irányitani, az ott folyó munkát koordinálni, amelyek a palesztin területek határain[363] találhatóak, de jelenleg nem működnek, vagy azok nem a Palesztin Hatóság ellenőrzése alatt állnak.

A misszió rendszeresen tervez és szervez képzéseket a GABC és annak ügynökségei felső és középvezetői számára, ahol résztvevők megismerhetik a modern rendészeti vezetés-irányitás elméletét. A helyi palesztin kollégák ismereteket szerezhetnek a határrendészeti tevékenységhez kapcsolódó elemző-értékelő munkáról, a különböző tevékenységek tervezéséről, szervezéséről, irányításáról. A vezetők felkészítésén belül is kiemelt fontossággal bír a női vezetők felkészítése. A helyi társadalomban jelenleg még kevésbé jellemző és kevésbé elfogadott a nők vezetői beosztásokba történő kinevezése. Ezért is fontos a vezető beosztásba tervezett vagy vezető beosztást betöltő hölgyek számára, hogy az EUBAM Rafah Misszió által szervezett képzéseken a hatékony vezetéssel és a női vezetői szereppel kapcsolatos hasznos elméleti és gyakorlati ismereteket szerezzenek[364].

Sajnos jelenleg a Palesztin Hatóság struktúráin belül a vezető beosztásban lévő nők száma elenyésző. Az EUBAM Rafah tevékenységével, az általa szervezett képzésekkel erősíti a nők GABC-n belüli pozíciót. A nők helyzetének javítása mellett fontos az általános emberi jogok tiszteletben tartásával kapcsolatos tudatosság erősítése a GABC-n belül. Az emberi jogi normák betartása és a nemek közötti egyenlőséggel kapcsolatos kérdések tiszteletben tartása érdekében a Frontex bevonásával valósult meg képzés.

A hatékonyan, átláthatóan és elszámoltatható működő GABC szervezeti struktúra kialakításában az EUBAM Rafah Misszió tevékenysége elengedhetetlenül fontos szerepet tölt be. A további munka eredményesebbé tétele érdekében a misszió és a GABC vezetői között aláírásra került egy közös megállapodás, „útiterv", amely meghatározza a jövőbeni közös feladatokat, azok eredményes végrehajtását[365].

A közelmúltban a misszió befejezte a GABC képzési központjának felújítását. A központ 2016-ban került létrehozásra EU-s támogatással, 2017-óta működik és ad otthont a különböző GABC képzéseknek. A képzési központban nem csak a misszió által tervezett, szervezett képzéseseket, de a GABC saját képzéseit és más nemzetközi szervezetek által

[362] Ezen határátkelőhelyek nagy része nem üzemel vagy teljes Izraeli ellenőrzés alatt áll.

[363] Un. 67-es határok, az 1967-es „hatnapos háború" előtti határok. Közel-keleti konfliktus: középpontban az 1967-es határok.
Forrás: https://mult-kor.hu/20110524_kozelkeleti_konfliktus_kozeppontban_az_1967es_hatarok (Letöltés ideje: 2020.április 25.)

[364] EUBAM Rafah Continues Preparation of GABC Female Officers for Senior Positions
Forrás: https://eubam-rafah.eu/en/node/5441 (Letöltés ideje: 2024. szeptember 15.)

[365] EUBAM Rafah Six-Monthly Report 2/2023, 1 June 2023 to 30 November 2023 p. 22

szponzorált kurzusokat is meg lehet rendezni. A képzési központ létrehozása előtt a különböző képzéseket bérelt helyszíneken lehetett megtartani, amely nagy anyagi terhet jelentett a GABC és a misszió számára is. Amellett, hogy a képzési központban a GABC tagjai és a misszió munkatársai megfelelő körülmények között hajthatják végre a képzéseket, annak működtetésének költségei eltörpülnek a korábban bérelt helyszíneken végrehajtott képzéskéhez képest. Ezen túlmenően a központ két tanterme alkalmas workshopok, munkaértekezletek vagy akár külföldi vendégek fogadásának megrendezésére is.

Az EUBAM a képzések, mentorálás, tanácsadás mellett folyamatosan támogatja a GABC-t abban, hogy megtalálja azokat a lehetséges partnereket, akikkel hosszú távon megbízható, kölcsönös előnyökön alapuló együttműködést lehet kialakítani. Ilyen potenciális lehetőség az EU által finanszírozott EUROMED rendőrségi projekthez való csatlakozás. A projekt felelőse az Európai Unió Rendészeti Képzési Ügynöksége (CEPOL). Az EUROMED Police projekt[366] célja a déli, mediteránum országainak, a súlyos bűncselekmények és a szervezett bűnözés elleni hatékony fellépésének erősítése, az ez irányú képességeik fejlesztése. Ezen túlmenően fontos a stratégiai együttműködés erősítése az érintett országok nemzeti bűnüldöző hatóságai és az EU-tagállamok, uniós ügynökségek között. A projektben résztvevő partnerországok: Algéria, Egyiptom, Izrael, Jordánia, Libanon, Líbia, Marokkó, a Palesztin Hatóság és Tunézia, valamint olyan regionális szervezetek, mint az Az Afrikai Unió rendőrségi együttműködési mechanizmusa (African Union Mechanism for Police Cooperation - AFRIPOL[367]) és az Arab Liga országai.

Az EU tagországok külügyminisztereinek rendszeres havi találkozóján a megbeszélések témái között felmerült, hogyan lehetne javítani a Gázába irányuló humanitárius segélyszállítmányok eljuttatásán. Az Egyesült Államok részéről is érkezett javaslat arra vonatkozóan az EU felé, hogy erősítse meg EUBAM Rafah-át és az térjen vissza Gázába az eredeti mandátumban meghatározott feladatok végrehajtására[368]. Mivel a rafahi átkelőhely az Egyiptomból vagy azon keresztül érkező segélyszállítmányok fő belépési pontja a Gázai övezetbe, ezért annak megnyitása kulcsfontosságú lenne az ott élő civilek ellátása szempontjából. De annak előfeltétele a harcok beszüntetése. A misszió visszatelepítéséhez, az eredeti mandátumban meghatározott feladatok Rafah határátkelőhelyen történő

[366] EUROMED Police Enhancing institutional capacity in the EU South Neighbourhood countries to fight organised crime. Forrás: https://www.cepol.europa.eu/international-cooperation/euromed (Letöltés ideje: 2025. január 2.)
[367] AFRIPOL Forrás: https://afripol.africa-union.org/ (Letöltés ideje: 2025. január 2.)
[368] EU foreign ministers approve reactivation of border mission at Rafah Forrás: https://www.euronews.com/2024/05/28/eu-foreign-ministers-approve-reactivation-of-border-mission-at-rafah (Letöltés ideje: 2025. január 3.)

végrehajtásához az uniós tagállamok egyhangú jóváhagyására lenne szükség. A biztonságos feladatellátás, a személyi állomány védelme érdekében, megfelelő védőeszközöket (például repeszvédő mellény, kevlár sisak, gázálarc, stb), a Gázai övezeten belüli mozgáshoz a megfelelő számú, minimum B6 védettségi szinttel rendelkező páncélozott járművet [369] biztosítani kell.

Az 2014-es Erős Szikla művelet alatt több robbanás történt az átkelőhelyen az EUBAM Rafah Misszió részére épített tábor területén, amelyek következtében a szolgálaton kívüli állomány pihentetésére szolgáló lakókonténerek, étkező helyiség, fürdő, mosdó helyiség részben vagy egészben megsemmisült, használhatatlanná vált. Azok újjáépítése, felújítása nélkül az állomány biztonságos, kényelmes pihentetése nem megoldható [370]! Továbbá értelemszerűen a misszió visszatelepítése csak Egyiptom és Izrael beleegyezésével és támogatásával valósulhat meg.

Bármilyen rendkívüli esemény esetén, amennyiben a misszió állományát evakuálni szükséges, az egyiptomi és izraeli hatóságoknak egyértelműen garanciát kell biztosítani arra, hogy a misszió állománya egy lehetséges veszélyhelyzet esetén Izrael és/vagy Egyiptom irányába biztonságosan elhagyhatja a műveleti területet. A rafahi átkelőhelyre történő „visszatérés" esetén nagy létszámban lesz szükség nemzetközi határőr, határrendész, vámszakértő telepítésére. A jelenlegi 10 fős nemzetközi szakértői létszámot meg kell emelni legalább – ha az átkelőhely folyamatos működését, működtetését vesszük alapul – nyolcvan főre. Ekkora szakértői létszámot, rövid időn belül nem egyszerű kiállítani, ezért átmeneti jelleggel, amíg a teljes létszám nem áll rendelkezésre az Európai Csendőri Erők (European Gendarmerie Force-EUROGENDFOR) [371] állományából lehet rendészeti szakembereket ideiglenes jelleggel a misszióba vezényelni.

Az EUROGENDFOR az Európai Tanács 2000. december 7-9. között Nizzában tartott ülésén tett javaslatok után került megállapításra, melyek szerint az Uniónak képessé kell válni a közös biztonságot veszélyeztető fenyegetések elleni hatékony fellépésre nemcsak katonai erő alkalmazásával. Ennek nyomán 5 olyan EU tagállam, amelyek rendelkeznek csendőri erővel (Franciaország, Olaszország, Hollandia, Portugália és Spanyolország) tett javaslatot egy közös Uniós szinten létrehozott gyorsreagálású rendvédelmi erő felállítására, amely erő szükség

[369] Armored Toyota Landcruiser. Forrás: https://www.harrow-security.com/car/b6-armored-toyota-landcruiser-300-series-2024/ (Letöltés ideje: 2024. szeptember 30.)
[370] A tábort 2005-ben svéd hadmérnökök tervezték és építették. Az Erős Szikla művelet utáni kárfelmérés során, személyesen kisértem 2015. februárban a felmérést végző a svéd csoportot és feleltem a személyi biztonságukért. A csoport, akkori áron 2 millió Euróra becsülte a helyreállítás költségeit.
[371] EUROGENDFOR Creation
Forrás: https://eurogendfor.org/eurogendfor-creation/ (Letöltés ideje: 2024. szeptember 30.)

esetén a különböző EU által vezetett békefenntartó, nemzetközi válságkezelési műveletek során rendvédelmi feladatok ellátásra képes. Az állománya az ilyen jellegű feladatok ellátására a megfelelő felkészítést megkapta és rendelkezik a feladat ellátásához szükséges felszereléssel.

A Nizzai javaslat teljesítése érdekében a fent felsorolt csendőri erőkkel rendelkező országok úgy döntöttek, hogy létrehozzák az EUROGENDFOR-t, az EU polgári válságkezelési nemzetközi békefenntartási feladatainak támogatására.

A misszió Gázába történő visszatelepítéséhez és annak eredményes működéséhez nemcsak a Hamasz és Izrael közötti fegyveres konfliktus megszűnése szükséges, de legalább olyan, ha nem fontosabb a PA és Hamasz közötti (palesztin-palesztin) megbékélés. Bár az EU következetesen folyamatosan a palesztin megbékélésre szolit fel, ez idáig átütő eredményt nem sikerült elérni ezen a területen.

6. 2 Kihívások

A jelenlegi palesztin területeken lévő és az államhatárhoz kapcsolódó kihívások az illegális migráció, fegyver-, áru-, kábítószercsempészet. Az államhatárral kapcsolatos jogsértések nagyobb része a Gázai övezetben történik, ott a legitim Palesztin Hatóságnak egyáltalán nincs vagy kis mértében van lehetősége az illegális tevékenységek elleni hatékony fellépésre. Mivel az övezetet, de facto a Hamasz kormányozza, így a rendészeti feladatokat is ők irányítják. A nemzetközi közösség terrorcsoportként tartja nyilván a Hamasz-t, így nincs lehetőség hatékony együttműködésre a különböző nemzetközi és helyi partnerek és a Gázában működő rendészeti szervek között és azt a jelenlegi fegyveres konfliktus miatt Gázában kialakult helyzet sem teszi lehetővé.

Mivel a Hamasz bevételei 2023. október 7-e előtt is szűkösek voltak, a saját „államapparátusuk” működtetéséhez pedig szükség volt pénzre, ezért gyakran előfordul, hogy a határon átnyúló illegális tevékenységet nem megakadályozta, inkább támogatta a szervezet, azokból hasznot húzott. Az illegális migráció, áru-, fegyvercsempészet az övezet és Egyiptom között a biztonsági fal – amely 6,96 m (20 láb) magas és 4,87 m (16 láb)[372] mély betonalapzattal rendelkezik – alatt ásott alagutakon keresztül történt. Gázából illegálisan külföldre távozni kívánó személyek csempészete Egyiptomon keresztül [373] személyenként 4-5000 amerikai

[372] West Bank, Gaza and Lebanon Security Barriers: Background & Overview by Mitchell Bard.
Forrás: West Bank, Gaza and Lebanon Security Barriers: Background & Overview
https://www.jewishvirtuallibrary.org/background-and-overview-of-israel-s-security-fence (Letöltés ideje: 2020.június 04.)
[373] Egypt Says It Destroyed More Than 3,000 Gaza Tunnels By Khaled Abu Toameh

dollárba vagy annak megfelelő összegű euróba került. A csempészek az említett összegért vállalták az érintettek Gazából az Egyiptomi Alexandria kikötőjébe való eljutást. A fenti összegért cserébe a csempészek biztosították a biztonsági fal alatti átjutást, valamint egy hamis egyiptomi beléptető bélyegző lenyomat elhelyezését az érintettek útlevelébe, amellyel az egyiptomi tartózkodásukat legalizálni tudták. Végezetül a csempészek Alexandria kikötőjéből tovább szállították a migránsokat Európába. A számok csak becslésen alapulnak, de a Palesztin Hatóság szakemberei évi 4-5000 főre teszik azok számát, akik a csempészalagutakon keresztül hagyták el Gázát 2023. októberéig. Egyiptomból Gázába főként gyógyszer, kábítószer, fegyver, élelmiszer érkezett az övezetbe a csempészalagutakon keresztül. Az alagutakat gyakran a Hamasz megrendelésére ásták, az azokon keresztül menő illegális tevékenységet inkább irányította a szervezet, mintsem megakadályozta, sok esetben „vámot" szedett a csempészett áruk után.

A megszállt palesztin területeken mindennaposak a terrorcselekmények, amelynek célpontjai általában az IDF, Izraeli Rendőrség tagjai, a megszállt területeken élő izraeli telepesek, de előfordulnak a különböző palesztin szervezetek (Hamasz, Fatah, Iszlám Dzsihád, stb.) közötti összecsapások, leszámolások is. Az Izraeli blokád és szigorú ellenőrzések miatt nehéz fegyverekhez még illegálisan is hozzájutni, főként Ciszjordániában. Ezért a megszállt palesztin területeken „évtizedes hagyománya" van a hideg fegyverekkel, főként késsel, járművekkel elkövetett terrortámadásoknak, amelyek Európában csak az utóbbi időben kezdenek elterjedni. Ezért a misszióban szolgáló nemzetközi szakértőket – bár ők nem elsődleges célpontok, de bármikor lehetnek rossz időben, rossz helyen – a műveleti területre történő kiutazásuk előtt fel kell készíteni arra, hogyan kerülhetik el a támadásokat vagy azokra hogyan reagáljanak.

Magyarország részvétele a három közel-keleti EU KBVP misszió közül az EUBAM Rafah misszióban a legaktívabb. A vezényelt rendészeti szakértőket tekintve 2007-2011. között 1 fő vám szakértő és 2014-15-ben 2 fő határrendész szakértő, 2022-ben 2 fő szintén határrendész szakértő vett részt a misszió munkájában, továbbá szerződéses civil szakértők képviselték az EUBAM Rafah misszióban hazánkat[374]. Véleményem szerint a viszonylag magas magyar részvétel, a magyar szakértők kiválasztása a misszióba mindenképpen egyfajta elismerése annak, hogy a magyar határrendészek, vámszakértők jól felkészültek és szükség van a szaktudásukra az EU KBVP közel-keleti tevékenyégének végrehajtásában.

Forrás: https://www.jpost.com/middle-east/egypt-says-it-destroyed-more-than-3000-gaza-tunnels-626863 (Letöltés ideje: 2020.június 04)

[374] Forrás: Rendőrségi Oktatási és kiképző Központ

6.3 Jelenlegi biztonsági helyzet

A misszió feladatellátását nagyban befolyásolja a térségben kialakult feszült politikai és biztonsági helyzet.

A Hamasz 2023. október 7-i Izrael elleni támadása nyílt háborús konfliktust generált a terrorszervezet és Izraeli fegyveres erők között. A támadásban a terrorszervezet több mint 1200 férfit, nőt ölt meg, ami a holokauszt óta a legnagyobb, zsidó civilek elleni mészárlás. Emellett a terrorszervezet 251 főt ejtett túszul, akiket Gázába hurcoltak[375]. Az IDF 2023. október 27-én szárazföldi hadműveleteteket kezdett a Gázai övezetben a Hamasz megsemmisítése és a túszok kiszabadítása érdekében. A fegyveres konfliktus kiszélesedéséhez hozzájárult, hogy Izrael északi határa mentén a libanoni Hezbollah[376] is csatlakozott a Hamasz oldalán a zsidó állam elleni háborúhoz.

A gázai fegyveres konfliktus következtében kialakult, az övezetben élőket sújtó humanitárius válság okán újra az érdeklődés középpontjába került az EUBAM Rafah Misszió. A politikai döntéshozók és a média részéről is felmerült a misszió lehetséges bevonása az Egyiptom felől a rafahi határátkelőn, szárazföldön érkező humanitárius konvojok átléptetésének támogatásában.

Az EUBAM Rafah Misszióval kapcsolatos hírek, az írott és elektronikus sajtó egyre gyakrabban foglalkozik a misszió lehetséges szerepével, a rafahi átkelőhely megnyitásában, a humanitárius katasztrófa elkerülése érdekében tett nemzetközi intézkedésekkel. A Gázai övezetben kialakult humanitárius válsággal kapcsolatban számos cikk elemezte az EUBAM Rafah Missziót, annak tevékenységét és a rafahi átkelőhelyre történő lehetséges erőátcsoportosítást[377].

Maga az EU és a misszió készen áll arra, hogy szükség esetén az eredeti mandátuma szerinti feladatok végrehajtására visszatérjen a rafahi átkelőhelyre, amint azt a körülmények – ami alapvetően a fegyveres összecsapás befejezését, a misszió tagjainak személyi biztonságának szavatolását jelenti – lehetővé teszik. Természetesen ehhez szükséges az uniós

[375] Israel and Hamas Conflict In Brief: Overview, U.S. Policy, and Options for CongressForrás: https://crsreports.congress.gov/product/pdf/R/R47828 (Letöltés ideje: 2025. január 18.)

[376] Hezbollah, libanoni síita politikai párt és fegyveres szervezet, amely a libanoni polgárháború idején szerveződött a 1980-as évek elején, közepén. A 2000-es évek óta az egyik meghatározó politikai erő Libanonban, egy olyan országban, ahol politikai pártok nagyrészt a vallási felekezeteket képviselik.

[377] What we know about the EU's revived Rafah border mission
Forrás: https://www.euronews.com/my-europe/2025/01/28/what-we-know-about-the-eus-revived-rafah-border-mission (Letöltés ideje: 2024.április 21.)

tagállamok támogató döntése és az érintett – palesztin, izraeli és egyiptomi – felek megállapodása is.

A misszió jelenlegi vezetője 2024. január hónapban Brüsszelben személyesen mutatta be az EU-tagállamok és az Európai Külügyi Szolgálat képviselői számára a misszió jelenlegi tevékenységeit és erőfeszítéseit és vázolta a további lehetséges teendőket, beleértve a háború utáni lehetséges forgatókönyveket is, amelyek magukban foglalják a rafahi átkelőhelyen történő konkrét tevékenységeket[378].

Az EUBAM Rafah Misszió működési területén jelenleg a biztonsági helyzet sokat romlott. A Hamász Izrael elleni támadása, a civilek megölése, civil túszok ejtése, és azok Gázába hurcolása, majd a kemény Izraeli válaszcsapás a Gázai övezetben[379], rányomja a bélyegét a térségben dolgozó nemzetközi szervezetek tevékenységére is. A palesztin terrorszervezet és Izrael közötti fegyveres konfliktus negatívan befolyásolja a legitim Palesztin Hatóság és a zsidó állam közötti kapcsolatokat is. Ciszjordániában is gyakoriak az összecsapások az IDF és a Hamasszal szimpatizáns palesztinok között. A fegyveres konfliktus kitörése és kiszélesedése után a misszióvezető utasítására az EUBAM Rafah Misszió ideiglenesen áthelyezte – hazavezényelte – a nem kulcspozícióban szolgáló állományát 2023. október 27-e, az IDF gázai művelete megkezdése után. A nem a műveleti területen lévő állomány távmunkában hajtotta végre feladatait.

A misszió nemzetközi állományának műveleti területre történő visszatelepítése 2024. január 1-jével fokozatosan történt meg[380]. Ugyanakkor a fegyveres konfliktus által a Gázai övezetben bekövetkezett humanitárius válság ráirányította a helyi és a nemzetközi média figyelmét az EUBAM Rafah Misszióra. Itt szeretném megemlíteni, hogy valami hasonló történt 2014. augusztusában az Erős Szikla művelet[381] után is. A nemzetközi közösség az EU és a palesztin, egyiptomi és izraeli fél is támogatta, hogy a Gázába bejutó árukat, az Egyiptom irányába bonyolódó személyforgalmat egy független harmadik fél ellenőrizze, megakadályozva a fegyvercsempészetet, az áru- és embercsempészetet. Biztonsági tisztként volt lehetőségem személyesen vezetni a Rafahi Határátkelőhelyen található, svéd hadmérnökök által a misszió induláskor épített EU táborban, a 2014-es fegyveres összecsapás alatt keletkezett károk

[378] EUBAM Rafah Head of Mission in Brussels
Forrás: https://www.eubam-rafah.eu/en/node/5476 (Letöltés ideje: 2024. április 21.)
[379] The Hamas - Israel War
Forrás: https://www.idf.il/en/mini-sites/israel-at-war/ (Letöltés ideje: 2024. szeptember 13.)
[380] EUBAM Rafah Six-Monthly Report 2/2023, 1 June 2023 to 30 November 2023 Forrás: https://www.statewatch.org/media/4144/eu-council-eubam-rafah-report-jun-nov-23-17025-23.pdf (Letöltés ideje: 2024. szeptember 14.)
[381] Operation Protective Edge Forrás: https://www.idf.il/en/mini-sites/wars-and-operations/operation-protective-edge/operation-protective-edge/ (Letöltés ideje: 2024. szeptember 14.)

felmérését végző csoportot. A kárfelmérést végző szakemberek szerint körülbelül 2 millió EUR összegbe kerülne a tábor újjáépítése, alkalmassá téve azt arra, hogy ott az EU határrendész és vámszakértői biztonságosan és viszonylag kényelmesen tudják szolgálaton kívüli pihenőidejüket eltölteni. Sajnos akkor nem sikerült a felek közötti érdemi megállapodás, így a misszió nem térhetett vissza eredeti, mandátuma szerinti műveleti területre, a Rafahi Határátkelőhelyre.

Izrael és a Hamasz közötti fegyveres konfliktus árnyékában a misszió továbbra is tartja a kapcsolatot a helyi és nemzetközi szereplőkkel, a Palesztin Hatóság, Izrael, Egyiptom képviselőivel, valamint az ENSZ és más EU intézmények képviselőivel. A misszió egyik jelenlegi kiemelt tevékenyége az Európai Bizottság által finanszírozott és az EU Képviseleti Irodája (EUREP) által vezetett a kereskedelem megkönnyítését (EUREP Trade Facilitation Project) célzó projekthez szakmai támogatás nyújtása. A projekt elsődleges célja a Palesztin Hatóság Jordániával folytatott kereskedelemének növelése, az áruk könnyebb és gyorsabb célba juttatása. Mivel a projekt végrehajtása érinti az Al-Karama terminálon folyó határ és vámellenőrzési tevékenységet, ezért kézenfekvő volt, hogy annak sikeres megvalósítása érdekében elengedhetetlen az EUBAM Rafah Misszió szakembereinek bevonása. A sikeres megvalósítás része egy Jerikóban a jelenlegi személyforgalmi terminál közelében konténereket fogadó teherterminál kialakítása[382]. A projekt megvalósítása jelenleg is zajlik, bár a végrehajtást a biztonsági helyzet romlása, a terrorfenyegetettség növekedése nehezíti[383].

A Gázai övezetben kialakult humanitárius válság megoldása nemzetközi segítség, támogatás nélkül nem lehetséges. Az övezet Egyiptommal és Izraellel közös határain meglévő határátkelőhelyeknek fontos szerepe lesz a fegyveres konfliktus után, a humanitárius segélyek, az újjáépítéshez, az infrastruktúra helyreállításához szükséges anyagok célba juttatásában. Itt fontos feladat hárulhat az EUBAM Rafah Misszióra egyrészt hogy támogassa, felkészítse a Palesztin Hatóságot, a GABC-t a határ és vámellenőrzési feladatok végrehajtására és másrészt, akár önállóan is képes legyen ilyen feladatok végrehajtására, de csak abban az esetben, ha azt az összes érintett fél jóváhagyja.

A hatékony, eredményes, jól működő határellenőrzéshez, határigazgatáshoz szükséges a nemzeti hatóságok és a nemzetközi partnerekkel történő folyamatos együttműködés, az információk cseréje. Az EUBAM Rafah a helyi, palesztin határrendészeti és vámszervek

[382] EUBAM Rafah provides support to EUREP Trade Facilitation Project in collaboration with EUBAM Libya Forrás: https://eubam-rafah.eu/en/node/5464 (Letöltés ideje: 2024. szeptember 14.)
[383] Three Israeli civilians shot dead at Allenby Crossing between West Bank and Jordan Forrás: https://edition.cnn.com/2024/09/08/middleeast/allenby-crossing-shooting-west-bank-jordan-intl/index.html (Letöltés ideje: 2024. szeptember 14.)

eredményes támogatása érdekében együttműködik az Uniós tagországok társszerveivel, az EU Határ-és Partvédelmi Ügynökségével (Frontex)[384] és az Olasz Védelmi Minisztérium Képzési Missziós Csoporttal (Italian Training Mission Team - MIADIT)[385]. Olaszország a közel-keleti és észak-afrikai országokkal kötött kétoldalú megállapodások alapján támogatja a térség országainak rendvédelmi, határrendészeti szerveinek képességfejlesztését. Olasz részről a program vezető ügynöksége az Olasz Csendőrség (Italian Carabinieri) [386] . Mivel Olaszországban a csendőrség a fegyveres erők része, a védelmi minisztérium irányítása alá tartozik, így a MIADIT tevékenységét is a védelmi minisztérium irányítja, koordinálja. A Palesztin Hatósággal kötött kétoldalú megállapodás alapján rendszeresen érkeznek olasz csendőr kiképzők Ciszjordániába és tartanak főként gyakorlati képzéseket a palesztin biztonsági erők (Palestinian Security Forces-PSF) tagjai részére[387].

6.4 A fejezet összegzése

A misszió továbbra is kiemeleten fontosnak tartja a GABC határrendészeti műveleti, vezetésirányitási központjának további fejlesztését. A fejlesztés következő lépése a Jerikói központ teljes határszakaszra kiterjedő, nemzeti műveleti központként való működőképességének kialakítása, továbbá a fejlesztés fontos területe, hogy a központ technikailag képes legyen a palesztin ügynökségek, rendvédelmi szervek közötti együttműködésen túl a nemzetközi partnerek, a szomszédos országok határrendészeti és vámszerveivel történő folyamatos kapcsolattartásra is. A technikai fejlesztések mellett a központban szolgálatot teljesítő állományt is fel kell készíteni az ilyen jellegű feladatok ellátására. A nemzetközi együttműködés erősítésén keresztül a szomszédos országok hatóságaival közösen a határokon átnyúló bűncselekmények elleni fellépés sokkal eredményesebb lehet. A misszió a fentieken túl különböző szaktanfolyamok, képzések szervezésével is erősíti a GABC és annak irányítása alatt működő szervek munkáját, például a

[384] Joint Participation of EUBAM Rafah and Palestinian Border Authorities in the 25th International Border Police Conference (IBPC)
Forrás: https://eubam-rafah.eu/en/node/5436 (Letöltés ideje: 2024. szeptember 15.)
[385] Djibouti: Carabinieri train local Gendarmerie Canine Units
Forrás:https://www.difesa.it/eng/primo-piano/djibouti-carabinieri-train-local-gendarmerie-canine-units/51587.html (Letöltés ideje: 2024. szeptember 15.)
[386] Carabinieri Forrás: https://www.carabinieri.it/ (Letöltés ideje: 2024. szeptember 15.)
[387] MIADIT: the 14th training mission of the Carabinieri started
Forrás: https://www.italiandefencetechnologies.com/miadit-the-14th-training-mission-of-the-carabinieri-started/ (Letöltés ideje: 2024. szeptember 15.)

biometrikus útiokmányokkal kapcsolatos ismeretek, a különböző okmányhamísítási módszerek felfedésének lehetőségei, az okmányvizsgáló eszközök használata.

Amint a politikai környezet, a biztonsági helyzet lehetővé teszi, valamint az uniós tagországok és az érinett felek (Izrael, Egyiptom, Palesztin Hatóság) megegyeznek az átkelőhelyre történő visszatérés engedélyezésben, a missziónak és a GABC-nek nagyon gyorsan végre kell azt hajtani. A jelenlegi Palesztin Hatóság és Izrael közötti feszült politikai helyzetben és az Izrael-Hamasz konfliktus árnyékában rövid távon erre nem sok esélyt látok.

Ettől függetlenül a missziónak és a legitim palesztin félnek valóban készen kell állni arra, hogy bármikor vissza tudjon térni a rafahi átkelőre és képesek legyenek azt a nemzetközi normáknak megfelelően működtetni. A jelenlegi politikai és biztonsági környezet, valamint a Hamász, mint a nemzetközi közösség által terrorszervezetnek tekintett entitás, amellyel szemben a „*nem működünk együtt terroristákkal*" uniós politika dominál, nem teszi lehetővé, hogy a misszió aktív tevékenységet hajtson végre a rafahi átkelőhelyen és végrehajtsa harmadik félként a mandátumában meghatározott megfigyelői feladatait.

7. Az EUBAM Rafah Misszióba telepített határrendészeti szakértői csoport

Az EU KBVP tevékenységében új elem a különleges szakértelmet igénylő feladatok elvégzésére a rövid távra (2-3 hónapra) vezényelt szakértők igénybevétele. Mivel az egyik ilyen Közel-Keletre vezényelt szakértői csoportban, tagjainak felkészítésében Magyarország is vezető szerepet játszott, ezért érdemesnek tartom annak tapasztalatainak megosztását egy külön fejezetben.

Az EUBAM Rafah a Palesztin Hatóság GABC fő partnere a határrendészet, a vámügyek, a határokon átnyúló bűnözés elleni küzdelemmel kapcsolatos képzések, képesség fejlesztés területén.

A 16/2006. számú palesztin elnöki rendelet[388] alapján a GABC hét rendészeti ügynökség, rendvédelmi és katonai szervezet (határrendészet, vámszolgálat, vámrendőrség, általános hírszerzés, megelőző biztonság szolgálat, katonai hírszerzés, polgári adminisztráció) ernyőszervezeteként működik.

[388] Presidential Decree No. 16 of 2006 Concerning the Regulation of the Public Administration of the Crossing Points and Borders Forrás: https://security-legislation.ps/latest-laws/presidential-decree-no-16-of-2006-concerning-the-regulation-of-the-public-administration-of-the-crossing-points-and-borders/ (Letöltés ideje: 2023.június 15.)

Az EUBAM Rafah Misszió mandátumában eredetileg meghatározott a rafahi átkelőhelyhez közvetlenül kapcsolódó konkrét feladatokon kívüli fő küldetése a GABC és az általa irányított ügynökségek tevékenységének fejlesztése, azok határigazgatással és a határbiztonsággal kapcsolatos műveleti képességeinek növelése és megerősítése, annak érdekében, hogy a Palesztin Hatóság az általa ellenőrzött határokat[389] és az általa működtetett határátkelőhelyeken a határforgalom ellenőrzést a nemzetközi normák és követelmények szerint hajtsa végre.

Ebben a tevékenységi körben a misszió jelenlegi műveleti tervében egy határellenőrzési műveletirányító központ létrehozását irányozta elő még 2019-ben[390]. A műveletiirányító központ feladata a határellenőrzési feladatok szakmai irányítása és a GABC alárendeltségében működő különböző rendészeti és adminisztratív szervek közötti információ áramlás gyorsítása, az együttműködés hatékonyságának növelése. A művelet irányító központ fizikailag a jerikói Al Karama határterminálon EU-s pénzügyi források felhasználásával került kialakításra. A műveletirányító központ hozzájárul a határellenőrzés hatékonyságának erősítéséhez.

7.1 A különleges határrendészeti szakértői csoport gondolata

Az Európai Unió Polgári Válságkezelő Bizottsága (Committee for Civilian Aspects of Crisis Management - CIVCOM) 2019 decemberében[391] egy különleges szakértői csoport kiállítására kérte fel a tagállamokat, az EUBAM Rafah Misszió megerősítésére. A hat fősre tervezett nemzetközi szakértői csoport fő feladata a határrendészeti műveletirányítási központ nemzetközi normák szerinti „beüzemelése", az ott szolgálatot teljesítő helyi rendészeti szakemberek képzése, felkészítésük a központ eredményes működtetésére, a működéshez szükséges szabályozók elkészítése. A jelentkezők kiválasztása és a műveleti területre történő telepítésről szóló döntés 2020. február 20-án született meg.

A csoportba olyan, a tagországok nemzeti hatóságainál szolgálatot teljesítő, aktív állományban lévő rendészeti, határrendészeti, vám szakembereket kerestek, akik megfelelő szakmai ismeretekkel rendelkeznek a határbiztonság, a határellenőrzés, a vámellenőrzés, a kockázatelemzés, ügyeleti szolgálatok, műveletirányítási központok működtetése területén.

[389] Jelenleg a Palesztin hatóság nem hajt végre határőrizeti feladatokat, a Palesztin területek szárazföldi és vízi határait az izraeli fegyveres erők őrizik.

[390] Revised Operational Plan (OPLAN) for the EU Border Assistance Mission for the Rafah Crossing Point (EUBAM Rafah) Forrás: https://www.consilium.europa.eu/en/documents-publications/public-register/public-registersearch/results/?AllLanguagesSearch=False&OnlyPublicDocuments=False&DocumentNumber=9418%2F19&DocumentLanguage=en (Letöltés ideje: 2023. június 15.)

[391] WK 12871/2019 INIT (EEAS/CPCC.1(2019)7483335 Ramat Gan, 22.10.2019) working document

Célfaladat a műveletirányítási központ nemzetközi normák szerinti eredményes működésének beindítása, támogatása, olyan gyakorlati szakemberek bevonásával, akik rendelkeznek a megfelelő szintű speciális tudással. A tervek szerint a speciális szakértői csoport feladatellátása során tehermentesíti a misszió állandó, különböző szakbeosztásokban szolgáló tagjait.

Az EU CPCC eredeti tervei, WK 12871/2019 INIT (EEAS/CPCC.1(2019)7483335. számon kiadott munkadokumentum alapján, a hat fős csoport az alábbi beosztásokból tevődött össze:

- műveletirányítás szakértője/csoportvezető,
- határrendészeti tanácsadó,
- vámtanácsadó,
- kockázatelemzési tanácsadó, elemző-értékelő,
- jelentések elkészítésének felelőse,
- biztonsági tiszt.

A CIVCOM a szakértői csoport tagjai számára kiutazásuk előtt egy közös misszió előtti célfelkészítő képzést határozott meg. A felkészítés során a kiutazó csoport tagjait az integrált határellenőrzéshez kapcsolódó ismeretek mellett fel kellett készíteni a biztonsági helyzetből adódó kihívások kezelésére is. Mivel Magyarország politikai szinten kezdetektől támogatta a csoport kiküldését és jelölt alkalmas szakértőket a csoportba, ezért a CIVCOM a magyar rendőrséget kérte fel egy a feladat sajátosságaira, a várható biztonsági kockázatok kezelésére felkészítő tanfolyam programjának összeállítására és az alapján a csoport felkészítésére. A képzést illetően a Rendőrségi Oktatási és Kiképző Központ Polgári Válságkezelési Alosztály[392] kijelölt állománya elkészítette a képzési programtervet.

A programtervet az Európai Unió elfogadta és felkérte Magyarországot a soron kívüli képzés megtartására, amelyre 2020. március 02-05. között került sor a Szegedi Határrendészeti Oktató Bázison[393]. A képzés költségeit társfinanszírozásban az Európai Unió Rendőri és Civil Szolgálatok Képzési Program (EUPCST)[394] biztosította (10% hazai forrás, 90 % EUPCST arányban).

[392] A Rendőrségi Oktatási és Kiképző Központ azóta átszervezésre került az alegység új elnevezése: ROKK KTF Külszolgálati és Béketámogató Osztály. Forrás: https://rokk.hu/bemutatkozas/szervezeti-felepites/gazdasagi-szervek/kikepzesi-es-tanfolyamszervezesi-foosztaly/rokk-kisz-kulszolgalati-es-beketamogato-osztaly/ (Letöltés ideje: 2023.június.15.)

[393] Határrendészeti Oktatóbázis Forrás:https://rokk.hu/bemutatkozas/szervezeti-felepites/rendorkepzo-akademia/jarorkepzo-tagozat-szeged/hatarrendeszeti-oktatobazis/ (Letöltés ideje: 2023.június 15.)

[394] European Union Police and Civilian Services Training (EUPCST),Ljubljana, Slovenia, 14-16 December 2021. Forrás:https://esdc.europa.eu/2021/12/15/european-union-police-and-civilian-services-training-eupcstljublijana-slovenia-14-16-december-2021/ (Letöltés ideje: 2023. június 15.)

Mivel a felkészítés időszakában, jómagam is a Polgári Válságkezelési Alosztály állományában teljesítettem szolgálatot, valamint korábban 2014-2015. évben az EUBAM Rafah Misszióban szolgáltam, így a misszióval kapcsolatos ismeretekkel, gyakorlati tapasztalattal rendelkeztem, a képzés szervezésének felelőse lettem.

A felkészítést nemzetközi tapasztalatokkal rendelkező magyar oktatók csoportja angol nyelven hajtotta végre, amely tartalmazta a speciális határrendészeti, integrált határigazgatással kapcsolatos ismereteket, valamint a biztonsági helyzet miatt külön figyelmet kellett fordítani a személyi biztonsággal, a kulturális különbségekkel kapcsolatos ismeretek, harctéri egészségügyi ismeretek átadására is.

A felkészítés másodlagos célja a szakmai ismeretek átadása mellett a szakértői csoport összekovácsolása és a közös munka előkészítése volt. A hat fős csoport tagjai 1-1 fő lengyel, cseh, szlovák, német és 2 fő magyar szakértő volt.

7.2 A szakértői csoport felkészítésének tartalma

Mint ahogy a korábbiakból kitűnik a feladat összetettsége és a kiemelt biztonsági kockázatú környezet miatt a határrendészeti szakmai felkészítést és biztonság tudatossággal kapcsolatos képzést kellett ötvözni és „belesűríteni” 4 napba. Az eredetileg tervezett 5 napos képzés programját 4 napra kellett csökkenteni mivel az EU CPCC döntése alapján a szakértői csoport 2020. március 06-án már utazott volna ki a műveleti területre.

Mindenképpen fontosnak tartom megemlíteni, hogy a csoport mindegyik tagja legalább évtizedes vagy annál több rendőri, rendészeti szakmai tapasztalattal rendelkezett, jól képzettek, saját szakterületük szakértői voltak, magasan motiváltak és közülők 5 fő már korábban is teljesített szolgálatot háborús válságövezetekben az ENSZ, az EU vagy az EBESZ keretein belül. A csoport tagjai mindannyian önként, pályázat útján jelentkeztek és kerültek kiválasztásra a feladatra. A csoport úgy került összeállításra, hogy szaktudásuk lefedje az integrált határellenőrzés teljes spektrumát, így egyes tagjai vám, határellenőrzési, nemzetközi rendőri együttműködési, okmányszakértői, műveletirányítási szakmai tapasztalatokkal rendelkeztek.

A felkészítést két modulra bontottuk, egy integrált határigazgatási ismereteket tartalmazó szakmai és a biztonság tudatosságra felkészítő modulra. Továbbá 2020. március 05-én egy egésznapos tanulmányút keretében a résztvevők megtekintették a Röszke Autópálya Határátkelőt, valamint a Mórahalom Határrendészeti Távfelügyeleti és Irányító Központot.

A szakmai modul keretében a Határrendészeti Oktatóbázis oktatóinak előadásában a résztvevők részletes ismereteket kaptak a határforgalom ellenőrzés tervezésének,

szervezésének, irányításának végrehajtásáról, a határátkelőhely rendjének kialakításáról. Megismerték a kockázatelemzés, a határrendészeti operatív helyzet elemeinek figyelembevételével végrehajtott határforgalom ellenőrzés kialakításának menetét. Ismereteket szereztek a szervezeten belüli, a nemzeti szervezetek, szomszédos országok, nemzetközi szervezetek közötti integrált határigazgatáshoz kapcsolódó együttműködéséről. Előadást hallottak a határforgalom ellenőrzés során alkalmazott technikai – okmányvizsgáló, okmányleolvasó, egyes jogsértések dokumentálásra szolgáló – eszközökről. Megismerték a különböző határellenőrzésben elérhető adatbázisok alkalmazásának lehetőségeit. Valamint megismerték a határrendészeti műveletirányító központ működésének rendjét, feladatait. Ismereteket szereztek a határőrizetben alkalmazott technikai eszközökről, különböző kamera rendszerekről, mobil, fixtelepítésű, kézi hőkamerákról, éjjellátó eszközökről. A képzés keretében lehetőséget teremtettünk arra, hogy az elméleti ismertek mellett a Röszke Autópálya Határátkelőhelyen és a Mórahalom Határrendészeti Távfelügyeleti és Irányító Központban gyakorlati tapasztalatokat is szerezhessenek.

A palesztin szárazföldi és tengeri határok őrizetét jelenleg az IDF végzi, így a kamerák, hőkamerák, éjjellátok használatával kapcsolatos ismeretek átadása feleslegesnek tűnhet. A palesztin területeken meglévő terrorfenyegetettség miatt viszont az átkelőhelyek hatékony fizikai védelméhez szükséges a kamerarendszerek, hőkamerák, éjjellátok telepítése. Így a Szegedi Határrendészeti Kirendeltségen, a Határrendészeti Oktatóbázison, valamit a Mórahalom Határrendészeti Távfelügyeleti és Irányító Központban megszerzett ezirányú tapasztalatok bár nem a határőrizetben, de az átkelőhelyek, GABC objektumok fizikai védelmében kiválóan hasznosíthatóak.

A csoport tagjai a műveleti területre telepítést követően a képzésen elsajátított ismereteket teljes mértékben tudják hasznosítani.

Az EUBAM Rafah Misszióban eltöltött egy év alatt megállapítottam, hogy a helyi palesztin határrendőrök, vámtisztviselők egyénileg jól képzettek, többen közülük külföldi egyetemeken, főiskolákon szerezték diplomájukat, valamint rendszeresen vesznek részt különböző külföldi képzéseken is. Viszont a kulturális környezetből, a hagyományaikból adódóan az egymás közti együttműködés nem zökkenőmentes. Ez észrevehető a szolgálatszervezésben, ahol a váltások általában azonos létszámúak függetlenül az átkelőhely aktuális forgalmától.

Az információáramlás a szervezeten belül és a különböző, helyi rendvédelmi szervek között akadozik. Ők is ismerik és tudják, hogy „az információ hatalom” és az egyes vezetők nehezen adnak ki a kezükből olyan számukra lényegtelen, de más szervezeti egység vagy

szervezet számara fontos információt, amellyel hatékonyabbá lehetne tenni az államhatárhoz köthető jogsértések elleni fellépést. Az elérhető adatbázisokhoz való hozzáférés korlátozott, az egyes adatbázisoknak belügyminisztériumi szinten van felelőse és csak az érintett vezető személyes engedélyével lehet azokhoz hozzáférni, így ez sokszor órákra növeli adott személy, személyek ellenőrzését az átkelőhelyen. Bár az EU misszió folyamatosan kiemelt területként kezeli az együttműködés szervezeten belüli, szervezetek közötti erősítését, ezen a területen a fentiekben leírtak miatt még van mit tenni.

Ahogy már korábban is említésre került a határrendészeti szakmai ismeret mellett szükséges volt a kiutazó csoport tagjait a biztonsági kihívásokra is felkészíteni.

A misszió tagjainak biztonságát alapvetően meghatározza az izraeli-palesztin fegyveres konfliktus, ahol a nemzetközi szervezetek tagjai nem célpontok, de bármikor lehetnek „rossz időben, rossz helyen". Az EUBAM Rafah Misszió működési területén mindennaposak a hideg fegyverekkel, alapvetően a palesztin szélsőségesek által késsel elkövetett támadások, a járművekkel elkövetett szándékos gázolások, amelynek célpontjai izraeli civilek, az IDF vagy az Izraeli Rendőrség tagjai, a Ciszjordániában épült izraeli telepek lakói[395]. Továbbá komoly veszélyt jelentenek a Gázai övezetből a Hamasz és annak fegyveres szárnya az Izz ad-Din al-Qassam Brigádok által Izrael irányába kilőtt rakéták és aknagránátok[396].

A fenti okok miatt a képzés – mint egyébként minden az Rtv. 1.§ 17. pontjában felsorolt nemzetközi szervezet missziójában vezényelt rendészeti szakember felkészítése esetében – tartalmazta a biztonság tudatossággal kapcsolatos ismeretek átadását is. A modul magában foglalta a személyi biztonsággal kapcsolatos általános ismereteket, információkat az arab-izraeli konfliktusról. A csoport tagjai ismereteket szereztek a műveleti területen várható veszélyekről, a terroristák által használt elkövetési módszerekről, azok elleni hatékony védekezésről. Mit tegyenek, mit ne tegyenek esetleges túszhelyzetben, légiriadó esetén vagy egyéb személyi biztonságot veszélyeztető esemény bekövetkezésekor. Az előadások során információkat kaptak a helyi közlekedési szokásokról, az azokból adódó kockázati tényezőkről, az azok elleni hatékony védekezés módszereiről. Ismereteket szereztek a kulturális vallási különbségekről, az iszlám és zsidó kultúra alapjairól.

[395] Wave of Terror 2015-2024 The recent series of attacks against Israelis is the direct result of incitement by radical Islamist and terrorist elements, calling on Palestinian youth to murder Jews.
Forrás: https://www.gov.il/en/departments/general/wave-of-terror-october-2015 (Letöltés ideje: 2023.június 15.)
[396] Rocket & Mortar Attacks Against Israel by Date (2001 - Present)
Forrás: https://www.jewishvirtuallibrary.org/palestinian-rocket-and-mortar-attacks-against-israel (Letöltés ideje: 2023. június 15.)

Az egészségügyi előadás keretében megismerték a sivatagi környezet, az éghajlat veszélyeit, az ott előforduló fertőző betegségeket és az ellenük való hatékony védekezés módszereit, az ön és társmentést, különböző sérülések ellátásának menetét. Ismereteket kaptak térségben élő veszélyes, mérgező állatokról, a kiszáradás veszélyeiről és annak megelőzésének lehetőségeiről.

A képzés zárásaként szóban és írásban is visszajelzést kértünk a résztvevőktől a tanfolyamon elhangzottak hasznosságáról, az oktatók felkészültségéről. Szükségesnek tartottuk, hogy a kollégák értékeljék a képzés tartalmát, tegyenek javaslatokat, amelyeket figyelembe véve a későbbiekben növelhető a hasonló felkészítések hatékonysága.

A résztvevők mindegyike megerősítette, hogy a képzést szükségesnek, hasznosnak tartotta. A leoktatott anyag tartalma és az oktatók felkészültsége teljes mértékben megfelelt az elvárásaiknak. A megszerzett tudást teljes mértékben tudják hasznosítani a későbbi feladatellátásuk során nem csak a misszióban, de a hazai szolgálati feladataik ellátása során is. Azonban többen jelezték, hogy a későbbiekben az ilyen jellegű felkészítésekre több időt kell szánni.

Mindenképpen fontosnak tartom megemlíteni azt, hogy a képzés sikerének alapja, a Határrendészeti Oktatóbázis, a Magyar Honvédség Egészségügyi Központ- Egészségügyi Felkészítő és Továbbképző Intézet, a ROKK PVA, a Szeged Határrendészeti Kirendeltség, a Csongrád-Csanád Vármegyei Rendőrfőkapitányság, a Mórahalom Határrendészeti Távfelügyeleti és Irányító Központ munkatársainak felkészültsége volt. A képzésben oktatóként résztvevők mindegyike nagyra értékelhető szakmai tudással rendelkezik, valamint képes volt ezt a tudást idegen nyelven, angolul továbbadni.

A képzés fontosságát és jelentőségét jelezte, hogy az EUBAM Rafah Misszió akkori vezetője, Guenther Freisleben r. vezérőrnagy (DE) 2020. március 1-3 között Magyarországra látogatott és külön kérésére három napot töltött együtt a felkészülő csoport tagjaival, nekik előadást és szakmai konzultációt tartva. A misszióvezető nagyra értékelte azt a munkát, amellyel a rendőrség, a Rendőrségi Oktatási és Kiképző Központ megszervezte és végrehajtotta a fent említett szakmai felkészítést. A misszió vezetője a képzéssel kapcsolatos tapasztalatairól 2020. március 04-én Brüsszelben az Európai Bizottság képviselői előtt tett éves jelentésében is beszámolt.

A ROKK Polgári Válságkezelési Alosztály által kidolgozott képzési terv a jövőben kiváló alapot biztosít a soron kívül, rövid határidővel telepítendő hasonló feladatokat ellátó nemzetközi szakértői csoportok felkészítésére.

A 2020. március hónapban felkészített hat fős csoport végül nem került telepítésre, mivel 2020. március 06-án a Palesztin Hatóság megtiltotta a külföldiek számára az általuk ellenőrzött területekre történő belépést, majd pár nappal később Izrael Állam is lezárta határait a COVID-19 pandémiára tekintettel[397].
A csoport tényleges telepítésére csak 2022. október hónapban került sor.

7.3 A szakértői csoport feladatellátása

A 2020 évben felkészített 6 fő több hónapig, egyfajta készenlétben várta otthoni szolgálati helyén, hogy telepítésre kerüljön, majd mivel erre nem került sor, a csoport lassan „szétszéledt". A tagok közül többen más KBVP missziókba, Frontex-be, illetve egy fő az EU Brüsszeli központjába pályázott sikeresen. Igy összesen egy fő állt rendelkezésre, amikor 2022. június hónapban a CPCC döntött a szakértői csoport telepítéséről.

A CPCC alapvetően a Visegrádi 4 országokat kereste meg, amelyek a 2020-ban felkészített csoport tagjait is felajánlották, hogy vezényeljék a misszióba a felkésztett szakembereket, vagy amennyiben az nem lehetséges gondoskodjanak azok pótlásáról.

Sajnos az idő rövidsége miatt és megfelelő tudással rendelkező jelentkezők hiánya miatt nem sikerült minden pozíciót betölteni. Csehország és Szlovákia sem tudott rövid határidővel megfelelő szakmai tudással rendelkező alkalmas jelöltet vezényelni – az egy-egy általuk korábban kiválasztott szakember már más KBVP misszióban teljesített szolgálatot – így végül a szakértői csoport összesen négy fővel érkezett meg Ciszjordániába és kezdte meg a feladat ellátását. Ez azonban, mint később kiderült, nem veszélyeztette a feladat eredményes végrehajtását, mert a kiválasztott szakemberek professzionalizmusa, tudása, mentalitása pótolta a hiányzó személyi állományt.

A korábban felkészített csoportból összesen egy fő magyar szakember volt „bevethető", Lengyelország kettő fő vámszakértőt jelölt a csoportba. Az ő felkészítésükre az idő rövidsége miatt, de a fent már említett tematika alapján online formában került sor. A Belügyminisztérium részéről pedig engem jelöltek a csoport vezetőjének. A Brüsszeli döntéshozók, a misszió vezető beosztású tagjai előtt sikeresen bemutattam a csoport elemző-értékelő tisztjének támogatásával az általam elkészített tervet, amelynek alapján a feladatok végrehajtását terveztem. A sikeres bemutató után a nemzetközi döntéshozók is egyetértettek a magyar belügyi döntéssel, így a csoport vezetőjeként vettem részt annak későbbi munkájában.

[397] Travel Advisory – March 13, 2020
Forrás: https://il.usembassy.gov/travel-advisory-march-13-2020/ (Letöltés ideje: 2020. június 18.)

A szakértői csoport összetétele, ahogy az telepítésre került:

- műveletiirányítás szakértője/csoportvezető (HU) valamint a határrendészeti tanácsadó feladatokat is ellátta,
- jelentések elkészítésének felelőse/csoportvezető-helyettes (PL),
- kockázatelemző tanácsadó, elemző-értkelő (HU), valamint ellátta a csoport biztonsági tiszti feladatait is,
- vámszakértő (PL) aki továbbá a csoport által használt járművek karbantartásáért, üzemeltetéséért volt felelős.

Az EUBAM Rafah Misszióba kiutazó szakértői csoport feladatait az EKSZ a következők szerint határozta meg:

a) A GABC alárendeltségében működő, különböző szervezeteken belüli és szervezetek közötti együttműködés erősítése, a feladataik összehangolása, a határrendészeti műveletirányító központ tevékenységének meghatározása az együttműködésben.
b) A műveletirányító központ leendő állományának kiképzése, a leendő feladatok ellátására való hatékony felkészítése.
c) A GABC szervezeti struktúra működésében meglévő hiányosságok feltárása és javaslatok kidolgozása azok megszüntetésére.

A szakértői csoport az EUBAM Rafah Misszió és a GABC vezetőivel egyeztetve, azok jóváhagyásával a két hónapos tevékenységet az alábbiak szerint tervezte, szervezte és hajtotta végre:

1. A nemeztközi normáknak megfelelő szervezeti és működési szabályzatok elkészítése a műveleti központ és az ott szolgálatot teljesítő állomány számára. Az Al Karama határátkelőhely működési rendjének kidolgozása. A határ- és vámellenőrzés nemzetközi normák szerinti végrehajtásának írásos szabályzatban való rögzítése. A műveleti központ vezetőjének, az ügyeleti szolgálat vezetőjének, a beosztott állomány feladatainak, kötelességeinek írásos meghatározása.
2. Elméleti és gyakorlati képzések végrehajtása a műveleti központ leendő operátorai számára, a fent felsorolt működési szabályzatokban foglaltak alapján.
3. A műveleti központ állományának felkészítése, a központ működésének beindulása után az állomány mentorálása, részükre tanácsadás[398].

[398] Az EUBAM Rafah Misszió parancsnokságán 2022. október 17-én megtartott szakmai egyeztetés alapján.

A szakértői csoport missziós területre történt telepítését követően az első hetet a helyzet felmérésével, információszerzéssel töltötte. Találkozott a GABC képviselőivel, és megismerkedett a GABC, az Al-Karama határterminál felépítésével és feladataival.

A szakmai megbeszéléseken a GABC képviselői az alábbi elvárásokat fogalmazták meg a szakértői csoport felé:

1. A műveletirányító központ részére megfelelő szervezeti és működési szabályzat kidolgozása, amely alapján a határellenőrzésben résztvevő különböző szervezetek együttműködésének hatékonysága nő. Az eredményes és hatékony határellenőrzés mellett további prioritás az utazók biztonságának növelése.
2. Folyamatosan kísérje figyelemmel a képzésen résztvevő állomány munkáját és értékelje képzés alatt végzett tevékenységüket, motiváltságukat, a hozzáállásukat. A GABC célja, hogy a képzésre kiválasztott és azon résztvevő állományból a legjobban teljesítő, magasan motivált szakemberek kerüljenek a műveletirányító központba.

A GABC képviselőivel folytatott megbeszélésen a szakértői csoport vezetőjeként bemutattam azt a vázlatos tervet, amely az elkövetkező hetek tevékenységét tartalmazta heti bontásban.

Az első hét a szemrevételezéssel, a helyzet felmérésével telt, mivel fontos volt, hogy az Európai Integrált Határigazgatási modell alapjain[399], de helyi viszonyokat figyelembe véve alakítsuk ki a szakértői csoport tevékenységét, a helyi rendvédelmi szervek kiválasztott állományának felkészítését, valamint a helyi viszonyokhoz igazodva készítsük el a különböző szabályzókat. A GABC vezetőjétől engedélyt kaptunk arra, hogy az Al-Karama határterminál teljes területére, a határ- és vám ellenőrzés helyeire beléphessünk, találkozzunk a határellenőrzést, a vámellenőrzést, egyéb, a terminál működésével kapcsolatos tevékenységet ellátó állománnyal. Lehetőségünk volt testközelből megtekinteni a terminálon folyó szakmai munkát.

A Palesztin Hatóság rendvédelmi szervei által végzett határ- és vámellenőrzés alapvetően a nemzetközi normáknak megfelelően történik, viszont a palesztin területek rendezetlen nemzetközi jogi státusza miatt ezen tevékenységek végrehajtása nem közvetlenül az államhatáron történik[400].

[399] Johann Wagner: The European Union's model of Integrated BorderManagement: preventing transnational threats,cross-border crime and irregular migration in thecontext of the EU's security policies and strategies COMMONWEALTH & COMPARATIVE POLITICS2021, VOL. 59, NO. 4, 2021. p 424–448.

[400] Gazdik Gyula A békefolyamat és a palesztin államiság feltétele NEMZET ÉS BIZTONSÁG 2008. DECEMBER p.6

Maga a terminál a tényleges Jordán-Palesztin/izraeli [401] határvonaltól kb. 5 km távolságra, mélységben, Jerikó városában található, amely az „A zóna" része, tehát ott, minden közigazgatási, rendvédelmi feladat ellátásáért a Palesztin Hatóság felel. A terminálon alapvetően palesztin területeken élő és onnan vagy oda utazó palesztin útlevéllel rendelkező állampolgárok ellenőrzése zajlik. Külföldi utasoknak csak abban az esetben kell bemenni a terminálra, ha a Palesztin Hatóság által üzemeltetett buszjáraton utazva akarnak Jordánia területére lépni vagy onnan érkeznek. Egyéb esetekben külföldiek számára ez nem kötelező, szabadon utazhatnak a tényleges határvonalon lévő Izraeli-Jordán határátkelőhöz.

Bár az AL-Karama esetében közúti határátkelőről beszélünk, a határellenőrzés mégis inkább hasonlít a repülőtereken megszokott ellenőrzésre, amelynek oka a Ciszjordániában viszonylag magas terrorfenyegetettség[402]. Az utasoknak, mint egy repülőtéren a „check in" pultnál, le kell adniuk a poggyászaikat, majd az útlevél- és vámvizsgálat után a Palesztin Hatósággal szerződött busztársaság járataival szállítják őket a tényleges államhatárra, ahol az izraeli és jordán határrendészeti és vám szervek szintén végrehajtják az ellenőrzést. A csomagjaikat csak Jordánia területén kapják vissza. Az ellenőrzési technológia végrehajtása ugyanezzel a módszerrel történik, amikor az utasok Jordánia területéről lépnek be a palesztin területekre. A terminál vezetőinek elmondása szerint az átkelőhely általában reggel 07 órától este 22 óráig üzemel, de a nyitvatartási idő évszaktól függően változhat, téli időszakban rövidebb, 07-19 óra közötti.

Az első héten folytatott, folyamatos helyszíni adatgyűjtés, helyzetértékelés mellett rendszeresen találkoztunk a GABC vezetőivel, akik rámutattak különböző olyan működéssel kapcsolatos problémákra, amelyek megoldásához a szakértői csoport szakmai támogatása szükséges.

A problémák közül az alábbiakat emelték ki és amelyek megoldásához a szakértői csoport támogatását kérték:

- A GABC alárendeltségében működő szervezeteken belüli koordináció, együttműködés és információcserével kapcsolatos problémák megoldása. Maguk is elismerték, hogy az együttműködés a különböző szervezetek, szervezeti elemek között nem hatékony. Az információk nem vagy csak lassan, késve érkeznek meg a hatáskörrel rendelkező szervezetekhez. Ennek oka, hogy egy adott rendvédelmi szerven belül pl. a határrendőrségnél keletkezett és más rendvédelmi szervezetet érintő releváns

[401] Jelenleg a palesztin területek tényleges határait alapvetően az Izraeli Fegyveres Erők őrzik.
[402] Az USA külügyminisztériumának jelentése szerint 2020 évben 60 terrortámadás történt Ciszjordániában, 2021-ben 39. Country Reports on Terrorism 2021: Israel, West Bank, and Gaza Forrás: https://www.state.gov/reports/country-reports-on-terrorism-2021/israel (Letöltés ideje: 2023. április 23.)

információ először vertikálisan jut el a szervezeti egység vezetőjéhez[403], majd ő dönt személyesen arról, hogy azt az információt átadja a másik szerv részére vagy sem. Ez a fajta eljárásmód leginkább a kulturális hagyományokban gyökerezik, mivel a közel-keleti, iszlám társadalmak hagyományosan autokratikus alapokon nyugszanak és releváns kérdésekben csak a vezető dönthet [404] . A műveletirányító központ kialakításának egyik fő oka az információáramlás meggyorsítása a különböző szervezetek között. A cél, a központ megfelelően felkészített és megfelelő hatáskörrel felruházott ügyeletvezetője, a különböző rendvédelmi szervektől a műveletirányító központba vezényelt szakemberek képesek legyenek a határ- és közbiztonság szempontjából fontos információk gyűjtésére, elemzésre, értékelésére, gyors megosztására, továbbítására.

- A határellenőrzés, vámellenőrzés, kockázatelemzés nemzetközi normák szerinti végrehajtását magába foglaló szabályzatok, utasítások szakértői csoport általi elkészítése és az abban foglaltak oktatása, amelynek célja a gyors, de biztonságos határ- és vámellenőrzés végrehajtása, a terminál fizikai biztonságának magas szintű biztosítása.

A határ- és vámellenőrzésben érintett és az átkelőhely fizikai biztonságáéért felelős helyi rendvédelmi szervek vezetői a műveletirányító központ működtetésének két fő irányát határozták meg és kérték, hogy saját tevékenységünk tervezésénél, szervezésénél, az állomány felkészítésénél ezeket vegyük figyelembe.

- Az egyik fő funkció, ami szerintük a központ állományának felelőssége, az átkelőhelyen szolgálatot teljesítő, végrehajtói feladatokat (határforgalomellenőrzés, vámellenőrzés, személy és objektumvédelem) ellátó személyzet munkájának támogatása, ellenőrzése, hivatali munkaidőn túl a vezetési, irányítási feladatok ellátása.
- A másik kiemelt területként a központ információ gyűjtő és továbbító szerepét emelték ki. A döntéshozó és a beosztott vezetők, a GABC egyes szervezeti elemei munkájának támogatása a gyors és megbízható, valós idejű információk részükre történő továbbításával.

A fentieken túl kiemelték, hogy a műveleti irányító központ állományának felkészítése során ne csak a központ működésével, működtetésével kapcsolatos ismeretek átadására

[403] Kovács Gábor: A rendészeti szervezetekben lejátszódó vezetési folyamatok. Dialog Campus Kiadó Budapest 2018. p. 53
[404] N. Rózsa Erzsébet: Az államiság modelljei a Közel-Keleten A vahhábita királyságtól az iszlám köztársaságig Dialog Campus Kiadó Budapest 2020. p. 23

koncentráljunk, hanem készítsük fel őket arra is, hogyan tudják hatékonyan támogatni a végrehajtó állomány munkáját a határforgalom szempontjából csúcsidőszaknak számító nyári hónapokban, valamint a mekkai zarándoklat a hajj idején[405]. Továbbá, hogyan lehet kezelni az átkelőhelyen előforduló különböző válsághelyzeteket (például: terrorfenyegetés, tömeges méretű migráció, tűzriadó, stb.).

A GABC képviselői azt javasolták, hogy a konkrét képzések megkezdése előtt hozzunk létre egy közös munkacsoportot, amelynek célja a műveleti központban estelegesen előforduló problémák feltárása és azok megoldására közös javaslatok kidolgozása.

A munkánk, feladatok tervezése, szervezése és végrehajtása során folyamatosan figyelembe vettük a helyi partnerek javaslatait, észrevételeit, azokat beépítettük a képzési tematikába. Fontosnak tartottuk, hogy minél jobban megismerjük a helyi sajátosságokat és ahhoz igazodva alakítsuk ki a saját tevékenységünket, hogy a képzésen átadott ismeretek teljes mértékben alkalmazhatóak legyenek a helyi kollégák számára napi munkájuk ellátása során.

Személyesen találkoztunk a képzésre kiválasztott leendő hallgatók csoportjával, összesen 42 fővel. Váratlan, de a Közel-Keleten eltöltött időnek köszönhetően számomra nem volt meglepő, hogy előzőleg a helyi vezetőkkel megegyeztünk, hogy a kiválasztott csoport létszáma maximum 25 fő legyen, hogy a kicsoportos, gyakorlati foglalkozásokon 6-7 fővel tudjunk dolgozni. Ehhez képest végül 42 fő lett a csoport létszáma, a helyi kollégák nem indokolták meg az okát a változásnak. A személyes véleményem, hogy a helyi vezetők minél több saját szakembert szerettek volna a kéthetes képzésre delegálni, mivel jó lehetőséget láttak arra, hogy a résztvevők az Integrált Határigazgatással kapcsolatos ismertekre tegyenek szert. Úgy értékelem, hogy ez a fajta hozzáállás is jól bizonyítja, hogy a helyi vezetők elkötelezettek a változás, a reformok végrehajtása mellett.

A csoport tagjai között 13 fő volt a hölgyek száma. A GABC különös figyelmet fordít a nemek közötti egyenlőség minél szélesebb körű támogatására. A határrendészeti szerveken belül a nők aránya alacsonyabb összehasonlítva például Magyarországgal. Pontos adatot nem tudtam meg, de arányukat a szervezeten belül kb. 10 -15 %[406] körüli teszem, ők is főként adminisztratív területen dolgoznak, (összehasonlításképpen a magyar rendőrséggel, ahol a

[405] „A mekkai zarándoklat tulajdonképpen a Kábához és a hozzá közel eső helységekhez történő ellátogatásból álló hosszú imádság. A mekkai zarándoklat az iszlám ötödik pillére, amelyet minden felelős korban (pubertás utáni kor) lévő muszlim férfinak és nőnek csupán egyszer kötelező megtennie életében, de csak akkor, ha mentálisan, anyagilag (tehetős) és fizikailag (elég jó egészségnek örvend) képes rá.”
Magyarországi Muszlimok Egyháza (Mekkai zarándoklat 1. rész)
Forrás: https://iszlam.com/irodalom/a-mekkai-zarandoklat/item/2150-bevezeto-zarandoklat-1-resz (Letöltés ideje: 2023.április 25.)

[406] Saját becslés, az általam naponta látottak alapján.

2019-es adat szerint az arányuk 23%)[407]. A palesztin nők és lányok életét továbbra is a hagyományos patriarchális normák határozzák meg, a családtagok kevésbé támogatják a hölgyek egyenruhás testületekben történő szolgálat ellátását[408].

Találkozásunk alkalmával a leendő hallgatók megismerhették a szakértői csoportunk tagjait és a képzésük célját. A hallgató csoport tagjai a GABC-be integrált különböző szolgálatok képviselőiből kerültek kiválasztásra.

Szakértői csoportunk a határellenőrzéssel kapcsolatos helyi jogi keretek, valamint az Al-Karama terminál működésének, jogi szabályozásának megismerésére is összpontosított.

Párizsban, 1994. április 29-én, az oslói megállapodás[409] egyik mellékleteként aláírták az Izrael Állam kormánya és a palesztin népet képviselő Palesztin Felszabadítási Szervezet (PFSZ) közötti gazdasági kapcsolatokról szóló Gáza-Jerikói Megállapodást. A dokumentum más gazdasági kérdések mellett, a felek kölcsönös együttműködésének vámügyi vonatkozásait is szabályozta. A megállapodás az utasok vámvizsgálatát illetően mindkét félnek felhatalmazást adott arra, hogy saját állampolgáraikkal kapcsolatos vámeljárásokat, beleértve az ellenőrzést és a vámok, járulékok beszedést is, mindkét fél önállóan végezze. A megállapodás szerint, palesztin területeken az ellenőrzést és a kiszabott vámok beszedését a Palesztin Hatóság vámtisztviselői végzik.

Jelenleg a Ciszjordánia és Jordánia közötti utasforgalom egyetlen átkelőhelyen, a Jerikóban található Al Karama terminálon keresztül bonyolódik, ahol azután ki- és belépő utasokat buszokkal szállítják a Jordán folyón átívelő Allenby-híd[410]/King Hussein[411] hídnál lévő „tényleges" határátkelőre, ahol az izraeli és jordániai vám- és határellenőrzési szervek tagjai szintén végrehajtják az átlépni szándékozó személyek ellenőrzését.

A Palesztin Nemzeti Hatóság elnökének rendelete alapján a GABC felelős a határ- és vámellenőrzés irányításáért, végrehajtásáért – beleértve a határforgalom ellenőrzést, a vámellenőrzést, az utasok biztonsági ellenőrzését – és a palesztin területeken működő határátkelőhelyek fizikai biztonságáért. A GABC szoros kapcsolatban áll más biztonsági

[407] Rendőrnők negyedszázada. Forrás: https://www.police.hu/hu/hirek-es-informaciok/legfrissebb-hireink/zsaru-magazin/rendornok-negyedszazada (Letöltés ideje: 2023. május 23.)
[408] Social and economic situation of Palestinian women and girls July 2020–June 2022 Forrás: https://www.unescwa.org/sites/default/files/pubs/pdf/social-economic-situation-palestinian-women-girls-english_1.pdf (Letöltés ideje: 2023. május 23.)
[409] Washingtonban, 1993. szeptember 13-án Izrael Állam képviseletében Shimon Perez és Mahmúd Abbász, a Palesztin Felszabadítási Szervezet (PFSZ) fő tárgyalója aláírta az ideiglenes palesztin önkormányzati megállapodásokról szóló elvi nyilatkozatot, amelyet "oslói megállapodásként" ismerünk.
Olso Accords Forrás: https://peacemaker.un.org/sites/default/files/document/files/2024/05/il20ps930913declarationprinciplesnterimself-government28oslo20accords29.pdf (Letöltés ideje: 2023. május 24.)
[410] Izraeli elnevezés.
[411] Jordán elnevezés

ügynökségekkel, és vezetője közvetlenül a Palesztin Hatóság elnökének tartozik beszámolási kötelezettséggel[412].

A GABC a következő feladatokat látja el:

1. A kormányzat, az érintett minisztériumok által az átkelőhelyekkel [413] és határátkelőhelyekkel kapcsolatban kiadott törvények, szabályok, előírások betartása, betartatása, a határellenőrzés a fenti jogszabályokban meghatározottak szerinti végrehajtása.
2. Az áruk és személyek ellenőrzése, átléptetése valamennyi átkelőhelyen, határátkelőhelyen és kikötőben [414] a jogszabályokban meghatározottaknak megfelelően.
3. A különböző jogszabályok alapján meghatározott esetekben biztosítani a határátkelőkön a személyek és áruk be-, kiléptetését vagy amennyiben szükséges annak megakadályozása.
4. A kivetett adók, vámok és illetékek beszedése, azok továbbítása a Pénzügyminisztérium részére.
5. A kereskedelmi áruk, személyek be- és kilépésére vonatkozó eljárási segédletek, kézikönyvek kidolgozása, hogy a különböző jogszabályokban foglaltakat valamennyi határátkelőhelyen egységes módon értelmezzék és az azokban foglaltakat egységesen hajtsák végre.

Az GABC főigazgatóját a Palesztin Nemzeti Hatóság elnöke nevezi ki, aki az alábbi feladatokat látja el:

1. Felügyeli az átkelőhelyek, határellenőrzés jogszerű működtetését.
2. Irányítja és felügyeli a törvények, elnöki rendeletek és határozatok megfelelő végrehajtását, valamint a vonatkozó nemzetközi megállapodások betartását.
3. Az átkelőhelyek működtetésére és határok igazgatására vonatkozó jogszabályi háttér, szervezeti és fejlesztési struktúra kidolgozása, előterjesztése jóváhagyásra a Palesztin Nemzeti Hatóság elnökének.

[412] Presidential Decree No. 16 of 2006 Concerning the Regulation of the Public Administration of the Crossing Points and Borders. Forrás: https://security-legislation.ps/law/100010 (Letöltés ideje: 2023.május 25.)

[413] Az átkelő alatt a palesztin rendvédelmi szervek által „A" zóna területére történő belépések ellenőrzésére létrehozott ellenőrzőpontokat értjük.

[414] Az izraeli tengeri blokád miatt jelenleg a palesztin területeken nem működik nemzetközi személy és teherforgalmat számra megnyitott kikötő.

4. Kinevezi az átkelőhelyek állományában szolgálatot teljesítő civil és hivatásos alkalmazottakat, megteszi a rájuk vonatkozó valamennyi személyügyi intézkedést.
5. Előterjeszti az illetékes minisztériumokkal és más kormányzati szervekkel való együttműködéssel kapcsolatos részletes feladatokat.
6. Kiadja a határátkelőhelyek működéséhez szükséges szabályzatokat és rendeleteket.
7. Meghatározza az infrastruktúrával, technikai eszközfejlesztéssel kapcsolatos feladatokat, valamint az átkelőhelyek fizikai biztonságával kapcsolatos fejlesztéseket.
8. Meghatározza a nemzetközi partnerekkel történő együttműködés rendjét.
9. Felel a GABC szervezeti és működési szabályzatának, szolgálati rendjének kialakításáért, és annak benyújtásáért a Palesztin Nemzeti Hatóság elnöke felé jóváhagyásra.
10. Elkészíti a GABC éves költségvetési tervezetét, és jóváhagyásra benyújtja a Palesztin Nemzeti Hatóság elnökének.
11. Éves jelentést készít az átkelőhelyek és határigazgatás működéséről és azt benyújtja a Palesztin Nemzeti Hatóság elnökének.

A főigazgató egyes hatásköröket átruházhat a GABC magasabb vezető beosztású tisztviselőire.

A GABC szakmai küldetését a következő elvek vezérlik: „átláthatóság, szakmaiság, feddhetetlenség, tisztelet és elkötelezettség”, amelyek betartására, betartatására a főigazgató és a beosztott vezetők is komoly hangsúlyt fektetnek.

7.3.1 A műveletirányító központ állományának felkészítése

A központ állományának képzése, felkészítése a terveknek megfelelően 2022. november 13-án kezdődött.

A kéthetes képzés során az elméleti előadásokat és gyakorlati foglakozásokat felváltva tartottuk, ezzel megtörve a monotoniát a hallgatók figyelmének folyamatos fenntartása érdekében.

A képzés fő célja a Határrendészeti Műveletirányító Központ leendő állományának, a központ nemzetközi normák szerinti eredményes működtetésére, a közös művelet tervezésre, irányításra történő felkészítése. A kéthetes felkészítés során az alábbiakra helyeztük a hangsúlyt:

1. Az integrált határigazgatás koncepciójának általános bemutatása, a határellenőrzés, vámellenőrzés szerepe az integrált határigazgatásban.

2. Az integrált határigazgatásban résztvevő szervezetek közötti együttműködés és koordináció működtetése.
3. Emberi jogi rendelkezések, szabályok betartása a határellenőrzésben, az emberi méltóság megőrzése a különböző intézkedések során.
4. Információgyűjtés, elemzés, értékelés az információk megosztása a különböző szervezetek között.
5. A határellenőrzéshez kapcsolódó szervezeten belüli, szervezetek közötti együttműködés, együttműködés menete a szomszédos országokkal, azok határrendészeti szerveivel.
6. A határellenőrzéssel, határbiztonsággal kapcsolatos kockázatelemzés elvei, annak gyakorlati végrehajtása.
7. Jelentések rendje, a különböző jelentési módok.
8. Nemek közötti egyenlőség megvalósulása a határellenőrzésben.
9. Kulturális tudatosság, kulturális, nyelvi, vallási különbözőségek, azokból adódó konfliktusok megelőzése, kezelése.
10. Rádió kommunikációs képzés, nemzetközi szabványok a rádió forgalmazásban.

Az integrált határigazgatás keretében megvalósuló határ- és vámellenőrzés végrehajtásához szükséges speciális szakmai ismeretek:

1. Első vonalas határellenőrzés, az ott alkalmazott technikai eszközök, ellenőrzés rendje, az ellenőrzés utáni döntések.
2. Második vonalbeli határellenőrzés, az ott alkalmazott technikai eszközök, ellenőrzés rendje, az ellenőrzés utáni döntések.
3. Az utasok személyazonossága megállapításának menete, hamis, hamisított úti okmányok felfedése, személycserés okmányok kiszűrése.
4. Az átkelőhely, a GABC személyi állományának és az utasok a fizikai biztonságának védelme.
5. A határellenőrzés során előforduló lehetséges veszélyhelyzetek kezelése.
6. Az utasok profilozása és a lehetséges kockázatok észlelése, azokra történő hatékony reagálás rendje.
7. Vámellenőrzés végrehajtása, annak különböző módszerei.
8. Az autóbuszok biztonságos és eredményes átvizsgálása.
9. A határellenőrzésben alkalmazott technikai eszközök, berendezések használata.

Az elméleti ismeretek átadása után, a képzés utolsó három napján egy törzsvezetési gyakorlatot szerveztünk, ahol a résztvevők a gyakorlatban hasznosíthatták azokat az elméleti ismereteket, amelyeket korábban a tanteremben sajátítottak el. A képzés résztvevőit négy munkacsoportra osztottuk, amelyek forgószínpadszerűen egymást váltották a különböző gyakorlati helyszíneken, amiket az átkelőhelyen alakítottunk ki úgy, hogy a képzés résztvevői a határ-és vámellenőrzés minden elemével találkozzanak, illetve egy csoport mindig a műveletiránító központban tartózkodott, onnan koordinálta a többi csoport feladat ellátását.

A szakértői csoport tevékenységének utolsó eleme a műveletirányító központban a munkát megkezdő helyi kollégák mentorálása volt. A GABC előzőleg kiválasztott 13 tisztviselője megkezdte a műveletirányito központ üzemeltetését, mi a nemzetközi csoport tagjai pedig figyelemmel kísértük tevékenységüket, és szükség esetén tanácsokat adtunk.

A tevékenységnek ez a része igazi meglepetés volt számunkra, mert helyi kollégáink azonnal, az első pillanattól kezdve professzionális módon látták el feladataikat. A váltásparancsnokként tevékenykedő tiszt jól összefogta és hatékonyan irányítani tudta a szolgálatot ellátó állomány tevékenységét. A műveletirányitó operátorok szakszerűen használták a különböző technikai eszközöket, hatékonyan biztosították az információáramlást a központ és a GABC különböző egységei és szolgálatai között.

A mentorálás fázisában arra a következtetésre jutottunk, hogy a kiválasztott és kiképzett GABC személyzet képes a műveletirányitó központot a nemzetközi szabványoknak és a helyi igényeknek megfelelően működtetni.

Vezénylésünk utolsó hetében elkészítettük a csoportunk tevékenységéről készült jelentést. Ebben a jelentésben összefoglaltuk a két hónap alatt elvégzett munkát, az általunk tapasztalt hiányosságokat, megfogalmaztuk a lehetséges fejlesztési területekre vonatkozó javaslatainkat.

7.4 A fejezet összegzése

Az EUBAM Rafah Misszió lassan húsz éve hajtja végre a helyi, palesztin határrendészeti és vámszervek munkájának támogatását. Mentorálja, tanácsokkal látja el a GABC felső- és középvezetőit, különböző képzéseken, munkamegbeszéléseken, tanulmányutak szervezésén keresztül adja át az integrált határigazgatás nemzetközi normák szerinti működtetésével kapcsolatos szakmai ismereteket. Bár a politikai és biztonsági helyzet miatt az eredeti mandátumban meghatározott rafahi határátkelőhelyen jelenleg nem tudja tevékenységét végrehajtani, de Ciszjordániában a legitim Palesztin Hatóság munkáját

hatékonyan támogatja. A misszió munkájával hozzájárul, ahhoz, hogy a határellenőrzés végrehajtása az Al-Karama terminálon a nemzetközi normáknak megfelelően történjen. Véleményem szerint, amennyiben a politikai és biztonsági helyzet azt lehetővé teszi, a misszió által felkészített, a GABC állományába tartozó határrendészek, vámőrök, más biztonsági személyzet képes a rafahi átkelőhelyre visszatérni, ott, azt a nemzetközi normáknak megfelelően, Egyiptom, Izrael és a Palesztin Hatóság biztonsági érdekeit szem előtt tartva, a nemzetközi normák szerint működtetni.

A misszió a 2022-ben, két hónap időtartamra telepített szakértői csoport munkájával bizonyította, hogy különleges szakértelemet igénylő estekben, hasznos a tagországokból rövid távra, egy-két hétre, hónapra szakembereket vezényelni. A hasonló szakértői csoportok alkalmazása költséghatékony, kevésbé terheli meg a küldő országok érintett hatóságait, hiszen a szakértők csak rövid időre települnek és konkrét projektek megvalósításában támogatják az adott missziót. Valamint hasznos az ilyen csoportok összeállításánál az EU-n belüli regionális együttműködés lehetőségeinek kiaknázása, a csoport tagjainak közös kiállítása. Így lehetőség van arra, hogy a külszolgálatba vezénylendő, megfelelő jelöltek kiválasztása egy nagyobb halmazból, több megfelelő szaktudással rendelkező szakember közül történjen. Ezen túlmenően pedig a csoport összeállítása nem egy konkrét tagországot terhel, a terhek megoszlanak az együttműködésben résztevő országok között.

8. EU Palesztin Rendőrséget Támogató Koordinációs Hivatala (EUPOL COPPS)

8.1 A misszió indulása

Az EU rendőri missziója (szó szerinti fordításban: EU Palesztin Rendőrséget Támogató Koordinációs Hivatala/EU Coordinating Office for Palestinian Police Support - EUPOL COPPS) a palesztin államépítési folyamat részeként a Palesztin Hatóság által irányított rendvédelmi (rendőrség, büntetés-végrehajtás) és igazságügyi szervek reformjának támogatására jött létre.

Az EU a palesztin biztonság szektor reformját az oslói megállapodással és a Gázai övezetről és a Jerikó területéről szóló megállapodásokkal[415] összhangban hajtja végre, amely megállapodásokat a palesztin és izraeli felek képviselői írtak alá. A megállapodásnak megfelelően az izraeli fél vállalta, hogy átadja a biztonsággal kapcsolatos hatásköröket a palesztin polgári közigazgatás számára az általuk korábban ellenőrzött egyes palesztin

[415] Agreement on the Gaza Strip and the Jericho Area Cairo, May 4, 1994
Forrás: https://peacemaker.un.org/israelopt-cairoagreement94 (Letöltés ideje: 2024. február 27.)

területeken. Ezzel párhuzamosan végrehajtja saját katonai és biztonsági erői kivonását az érintett területekről, valamint az általuk hátrahagyott katonai és rendvédelmi objektumok átadását a palesztin fél számára. A megállapodással összhangban a megalakuló, önálló Palesztin Rendőrség lett a felelős a Gázai övezet és a Ciszjordánia meghatározott területein a közrend és közbiztonság fenntartásáért.

Az Európai Unió a kvartett[416] tagjaként, teljes mértékben elkötelezett az izraeli-palesztin békefolyamat támogatása, a segítségnyújtás mellett. Az EU lehetőségeihez mérten mindent megtesz a kvartett által szorgalmazott béketerv – útiterv a békéhez[417] – végrehajtásának támogatása érdekében. Az amerikai külügyi tisztviselők által kidolgozott terv alapelveit először George W. Bush amerikai elnök vázolta fel 2002-ben, amelyben egy Izraellel békében élő, független palesztin államot szorgalmazott. A béketerv végleges szövegét 2003-ban tették közzé. A terv gyakorlati végrehajtása már az elején megtorpant, a mai napig nem sikerült teljes mértékben végrehajtani. Maga a terv kölcsönös lépéseket határozott meg a két fél számára politikai, biztonsági, gazdasági, humanitárius területeken. A terv végrehajtásának eredménye egy független, demokratikus és életképes palesztin állam létrejötte lenne. A cél egy olyan palesztin állam létrehozásának támogatása, amely békében él Izraellel és más szomszédos országokkal.

Az Európai Unió Tanácsa 2004-ben megerősítette, hogy az EU kész támogatni a legitim Palesztin Hatóságot abban, hogy az önállóan képes legyen az általa ellenőrzött területeken a közrendet, közbiztonságot szavatolni. Az EU kinyilvánította, kész segítséget nyújtani különösen a helyi polgári rendőrség képességeinek fejlesztésében. A következő évben az EU megerősítette ezt az elkötelezettségét és a feladat végrehajtását az Egyesült Államok biztonsági koordinátorával[418] együttműködve tervezte meg. A missziót az EU hivatalosan az akkori palesztin miniszterelnök és Marc Otte[419], az EU közel-keleti békefolyamatért felelős különleges képviselője 2005. április 20-án kelt levélváltása után hozta létre.

Az uniós képességfejlesztési támogatás alapfeltétele volt, a Palesztin Hatóság elköteleződése a rendőrség és az igazságszolgáltatás átszervezése és reformja iránt. A

[416] A 2002-ben létrehozott kvartett az Egyesült Nemzetek Szervezetéből, az Európai Unióból, az Egyesült Államokból és Oroszországból áll. Feladata a közel-keleti béketárgyalások közvetítése, valamint a palesztin gazdasági fejlődés és intézményfejlesztés támogatása. The Office of the Quartet Forrás: https://www.quartetoffice.org/page.php?id=4e3e7y320487Y4e3e7 (Letöltés ideje: 2025. január 27.)

[417] Letter dated 7 May 2003 from the Secretary-General addressed to the President of the Security Council. Forrás: https://peacemaker.un.org/israel-palestine-roadmap2003 (Letöltés ideje: 2024. február 12.)

[418] Lieutenant General (LTG) Michael R. Fenzel
Forrás: https://il.usembassy.gov/our-relationship/lieutenant-general-michael-r-fenzel/ (Letöltés ideje: 2024. február 19.)

[419] About Marc Otte
Forrás: https://www.c-r.org/who-we-are/people/marc-otte (Letöltés ideje: 2025. január 3.)

feladatvégrehajtás első, tervezési fázisában kialakították a megfelelő együttműködést az érintett palesztin hatóságokkal, hogy biztosított legyen a misszió részvétele a képességfejlesztés teljes folyamatában. Emellett fontos volt a megfelelő együttműködési mechanizmus kialakítása az érintett izraeli hatóságokkal is, így biztosítva azok támogatását a tevékenység eredményes végrehajtásához.

A misszió előkészítő szakaszában egy tervezési csoport került létrehozásra, amelyet már a leendő misszióvezető irányított, valamint olyan szakemberek alkották, akik a mandátumban meghatározott feladatok igazi szakértői voltak és képesek az adott szakterülethez tartozó helyzet, hiányosságok felmérésére, javaslatok megtételére. A szakmai kihívások elemzése, értékelése mellett átfogó kockázatértékelést kellett végrehajtani, amely magába foglalta a lehetséges biztonsági kihívásokat és azok kezeléshez szükséges javaslatokat. A tervezőcsoport készítette el a misszió műveleti tervét (Operational Plan - OPLAN) és meghatározta a feladat ellátáshoz szükséges logisztikai igényeket, műszaki, technikai eszközöket. A műveleti terv kidolgozásánál figyelembe vették a biztonsági kockázatokat, kockázatelemzést, és azok figyelembevételével az OPLAN tartalmazza a biztonsági tervet.

8.2 A misszió feladatai

Az EUPOL COPPS Misszió 2006. január 01-én kezdte meg működését. A misszió működésének jogi alapját az Európai Unió Tanácsának 2005. november 14-én elfogadott közös akcióterve adja[420]. A misszió fő feladata a jogállamiság és a rendészet reformjának támogatása. A misszió működtetésének része annak az EU által kifejtett erőfeszítésnek, amelynek célja az oslói békemegállapodásban megfogalmazott két állami megoldás létrejöttének támogatása. Az EUPOL COPPS fő feladatai közé tartozik a Palesztin Polgári Rendőrség (Palestinian Civil Police - PCP) reformjának támogatása, műveleti képességeinek fejlesztése, a bűnügyi igazságszolgáltatási rendszer erősítése, támogatása, a rendőrség ügyészség közötti együttműködés erősítése, a PCP-t támogató külső partnerek tevékenységének koordinálása. A misszió a palesztin rendvédelmi és igazságügyi szervek képzése során az emberi jogok, a nemi egyenlőség területeit kiemelten kezeli.

A palesztinok részvételének a rendvédelemben, rendfenntartásban bár nem hosszúra nyúlóan, de mégis vannak történelmi gyökerei. A Palesztinai arabok szolgáltak a brit királyi

[420] COUNCIL JOINT ACTION 2005/797/CFSP of 14 November 2005 on the European Union Police Mission for the Palestinian Territories

rendőrség palesztin mandátum területeken működő egységeinél az ott élő britekkel és zsidókkal együtt[421].

A misszió 2006-bani indulásakor csak rendőri tanácsadói egységgel rendelkezett, illetve a mandátum[422] is csak erre a területre terjedt ki. Ugyanakkor az EU hamar felismerte, hogy a rendőrség képességfejlesztését nem lehet elválasztani a büntető igazságszolgáltatás (ügyészség, bíróság, büntetés-végrehajtás) reformjának támogatásától. Emiatt a misszió 2008-ban kiegészült egy jogállamiságot támogató tanácsadó egységgel. Így a misszió mandátumában foglaltak végrehajtását két fő pillérre támaszkodva (rendőri tanácsadó, jogállamiságot támogató) hajtja végre. A misszió jól képzett, széles szakmai tapasztalatokkal rendelkező, az EU tagországokból és a CSDP-t támogató harmadik országokból (Kanada, Norvégia, Törökország) vezényelt rendőrtiszteket, bírókat, ügyészeket, civil szakértőket és szerződéses szakembereket foglalkoztat, akik biztosítják EUPOL COPPS sikeres működését. A jelenlegi rendszeresített létszám 106 fő (71 fő nemzetközi szakértő, 35 fő helyi kiszolgáló személyzet)[423]. A rendőri tanácsadó egység tagjai a Palesztin Belügyminisztérium, a helyi rendőrség (kb. 8000 fő) területi és központi szervei közép és felső vezetőinek nyújtanak támogatást. Ezen belül is kiemelt szerepet kap a különböző rendészeti tevékenységekkel kapcsolatos tervező, szervező és irányító munka hatékonyságának erősítése.

A misszió komoly eredményeket ért el a PCP fejlesztésében a közlekedésrendészet, közrend, közbiztonság, tömegkezelés, a családon belüli erőszak megelőzése, az ilyen jellegű bűncselekmények hatékony felderítése, az áldozatvédelem, számítógépes bűnözés, felderítés alapú rendészet, közösségi rendészet, átlátható, elszámoltatható rendészeti modell kiépítése területén.

A bűncselekmények áldozatainak védelme, különösen a családon belüli erőszak területén, az EUPOL COPPS támogatásával sikerült 2017-ben megnyitni Ramallahban egy áldozatvédő központot, ahol szakképzett rendőrök, egészségügyi személyzet, civil önkéntesek, jogi szakértők nyújtanak segítséget a rászorulóknak[424].

---

[421] Matthew Hughes Demobilised Soldiers and Colonial Control: The British Police in Mandate Palestine and After Journal of Modern European History / Zeitschrift für moderne europäische Geschichte/ Revued'histoire européenne contemporaine , Vol. 13, No. 2, The Crisis of Empire after 1918 (2015), p 268

[422] A misszió mandátuma csak Ciszjordániára terjed ki, Gázai övezetben a Hamasz irányítása alatt működő rendészeti és igazságügyi szervek támogatására nincs lehetőség.

[423] EUPOL COPPS: EU Police and Rule of Law Mission for the occupied Palestinian territory - Civilian mission. Forrás: https://www.eeas.europa.eu/eupol-coppspalestinian-territories/eupol-copps-eu-police-and-rule-law-mission-occupied-palestinian-territory-civilian-mission_und_en (Letöltés ideje. 2025. január 4.)

[424] Treatment and Rehabilitation Center for victims of Torture. Forrás: http://english.trc-pal.org/Home (Letöltés ideje: 2025. január 4.)

A misszió közvetlenül segíti a palesztin Belügyminisztérium munkáját, támogatja a stratégia tervezés, a személyzetpolitika eredményes, a belső ellenőrzési rendszer hatékony működtetését. A jogi tanácsadó egységen keresztül részt vesz a jogalkotás folyamatában, támogatja a helyi kormányzati szerveket, a nemzetközi normáknak megfelelő jogszabályi környezet kialakítását. Az EUPOL COPPS szintén kiemelt területként kezeli a korrupció elleni harcot, a rendőrség, ügyészség és a palesztin korrupció ellenes tanács közötti hatékony együttműködés kiépítését.

Az EUPOL COPPS támogató, tanácsadó, végrehajtói jogosítványokkal nem rendelkező misszió telepítésének egyik célja, hogy fontos eleme legyen folyamatban lévő, a palesztin jogállamiságot támogató nemzetközi erőfeszítéseknek, valamint összehangolja az európai közösség és a tagállamok által nyújtott segítséget. Az EUPOL COPPS kooperációra és koordinációra törekszik a helyi és más nemzetközi szervezetek között a rendvédelem és a büntető igazságszolgáltatás képességfejlesztése területén. Az EUPOL COPPS vezető szerepre törekszik a nemzetközi közösség erőfeszítéseinek összehangolásában, amellyel támogatja a Palesztin Hatóságot abban, hogy felelősséget vállaljon a jogállamiság megteremtésében, kiemelten a rendőrség és a büntető igazságszolgáltatás hatékonyságának növelésében. Biztosítja a biztonsági szektor reformjában részt vevő más nemzetközi szereplők, köztük az Egyesült Államok biztonsági koordinátora, más nemzetközi partnerek, valamint a Palesztin Belügyminisztérium közötti szoros együttműködést.

Az EUPOL COPPS célja, hogy hozzájáruljon egy fenntartható, átlátható és hatékony rendvédelmi rendszer létrehozásához, amelyet a Palesztin Hatóság a nemzetközi normáknak megfelelően képes működtetni. A rendvédelmi intézményfejlesztés támogatásával tágabb összefüggésben hozzájárul a biztonsági ágazat és a büntető igazságszolgáltatási reformjához.

A misszió fő feladata a PCP tanácsadással, mentorálással, képzéssel történő támogatása, a rendőrség képességfejlesztési programjának megvalósításában. A feladat középpontjában a minisztériumi döntéshozók, a rendőrség országos, felső és középvezetőinek mentorálása áll. Emellett a misszió más nemzetközi, uniós és tagállami partnerek által a jogállamiság erősítését célzó támogatásokat koordinálja. További fontos feladat a büntető igazságszolgáltatással kapcsolatos tanácsadás, kiemelten annak rendőri aspektusaira.

A tevékenység irányításáért egy személyben a misszióvezető felelős. Ő gyakorolja az operatív irányítást az EUPOL COPPS felett, végzi a misszió napi irányítását, felel az állománya személyi biztonságáért. Megteszi a szükséges intézkedéseket az állomány, a misszió épületei őrzés-védelmének, a minősített adatok védelmének biztosítása érdekében. A misszióvezető emellett gyakorolja a fegyelmi jogköröket a misszió szerződéses alkalmazottai fellett, a

vezényelt nemzeti szakértők, rendőri, igazságügyi tanácsadók esetében azt a vezénylő nemzeti hatóság gyakorolja.

8.3 A misszió felépítése

A misszió jelenlegi vezetője 2024. április 01-óta Karin Limdal [425] , svéd biztonságpolitikai szakember, diplomata, aki a közös biztonság- és védelempolitika területén több évtizedes szakmai tapasztalattal rendelkezik. Kinevezése előtt a EUPOL COPPS misszióvezető-helyettese volt, de dolgozott a berlini Európai Civil Válságkezelési Kiválósági Központban[426] is. Korábban különböző beosztásokban, vezetőként dolgozott az EU KBVP területén Brüsszelben, illetve több más EU-s válságkezelő szerepvállalásban, például az EULEX Kosovo Misszióban. Helyettese, Jörg Krempel német biztonságpolitikai szakember, aki korábban különböző KBVP beosztásokban szolgált Brüsszelben és a Száhel-övezetben működő EU missziókban (EUCAP Sahel Mali és EUCAP Sahel Niger)[427].

A misszió szakmai feladatokat ellátó állománya, a szakmai területeknek megfelelő öt egységre, szakterületre oszlik[428].

8.3.1 A Biztonsági Ágazat Reformját Támogató Egység

A biztonsági ágazat reformjával foglalkozó részleg (Security Sector Reform Section - SSRS) mentorálja és tanácsokkal látja el a Palesztin Hatóság Belügyminisztériuma döntéshozóit, valamint a PCP felső és középvezető állományát. Az általuk végzett fejlesztési munka kiemelt területei az emberi jogok betartása és a nemek közötti egyenlőség figyelembevétele a hivatalos eljárásokban, a rendvédelmi, rendőri munka végrehajtása során. Az egység széles szakmai tapasztalatokkal rendelkező, a tagországokból vezényelt rendőri tanácsadókból áll, akik több területen – például a közösségi rendészet, a bűnügyi nyomozás, a közrendvédelem, belső ellenőrzések végrehajtása területén – rendelkeznek szakértelemmel. Ennek eredményeként a részleg tevékenysége sokrétű, a képességfejlesztési feladatait a teljes rendőri munkára kiterjeszti.

[425] Head of Mission Forrás: https://eupolcopps.eu/page/head-management/en (Letöltés ideje: 2025. január 4.)
[426] European Centre of Excellence for Civilian Crisis Management. Forrás: https://www.coe-civ.eu/ (Letöltés ideje: 2025. január 4.)
[427] Deputy Head of Mission/ Chief of Staff
Forrás: https://eupolcopps.eu/page/deputy-head/en (Letöltés ideje: 2025. január 4.)
[428] Mission Structure
Forrás: https://eupolcopps.eu/page/structure/en (Letöltés ideje: 2025. január 4.)

A Belügyminisztériumban stratégiai szintű tanácsadók segítik a helyi döntéshozók munkáját, továbbá a PCP országos parancsnokságán és a területi szinteken dolgozó osztályvezetők szintjéig hajtanak végre mentorálási, tanácsadási feladatokat. Tanácsadási, mentorálási tevékenységen keresztül, valamint különböző képzések szervezésével az általános rendőrségi feladatok mellett, stratégiai és műveleti szinten támogatják az informatika rendszerek, a helyi képzési rendszer és a humánerőforrás gazdálkodás fejlesztését. Az ilyen átfogó megközelítést alkalmazva a részleg fontos szerepet tölt be a Belügyminisztérium és a PCP támogatásában, képességfejlesztésében. Az egység szorosan együttműködik a misszió más szakterületeivel, különösen az igazságügyi egységgel a különböző jogszabályok, szabályozók kidolgozása, gyakorlati alkalmazása és a rendőrség-ügyészség közötti eredményes együttműködés támogatása érdekében.

8.3.2 Az Igazságügyi Egység.

Az Igazságügyi Egység (Justice Section - JS) együttműködik a helyi igazságügyi intézményekkel a jogalkotás folyamatának hatékonnyá tétele, a tisztességes eljárás elveinek betartása, valamint a különböző intézmények hatékony működésének támogatása érdekében. Az egység tevékenységének célja, hogy a büntető igazságszolgáltatási rendszer a nemzetközi normák szerint, hatékonyan, átláthatóan működjön a Palesztin Hatóság által ellenőrzött területeken. A rendszer garantálja az igazságszolgáltatás függetlenségét és a három fő kormányzati ág közötti hatalmi egyensúlyt. Feladatának ellátása során az egység két kulcsfontosságú területre összpontosít: a büntető igazságszolgáltatási rendszer megerősítésére és a palesztin rendőrség-ügyészség közötti együttműködés hatékonyságának növelésére. A tevékenysége az EU jogi szakértői által nyújtott stratégiai tanácsadás, mentorálás és támogatás révén valósul meg.

8.3.3 A Tervezési és Tájékoztatási Egység

A Tervezési és Tájékoztatási Egység (Planning and Reporting Unit - PRU) irányítja és koordinálja a misszió tevékenységének tervezését, szervezését, valamint a feladatok végrehajtásával kapcsolatos jelentési feladatokat. Tervezi, szervezi a folyamatban lévő tevékenységeket, a különböző képeségfejlesztési projekteket. Támogatást nyújt a misszió más egységeinek a különböző projektjeik végrehajtásában, irányításában. Az egység felel a

különböző, a tevékenység végrehajtását, a misszió feladatellátását értékelő jelentések elkészítéséért, azok parancsnoki láncon keresztüli továbbításáért.

8.3.4 A Támogatási (Logisztikai) Egység)

A Támogatási (Logisztikai) Egység (Mission Support Department - MSD) felel és biztosítja a feltételeket a misszió napi működéséhez az Unió által meghatározott költségvetés rendeltetésszerű felhasználásáért. Az egység tervezi, szervezi, irányítja, felügyeli a logisztikai, pénzügyi, anyagbeszerzési, humánerőforrás gazdálkodási és szállítási feladatokat, működteti a misszió informatikai rendszerét, valamint az iratkezelési és nyilvántartási rendszert.

8.3.5 Emberi Jogok és Nemi Egyenlőségért Felelős Csoport

Emberi Jogok és Nemi Egyenlőségért Felelős Csoport (Human Rights and Gender-HRG). Az EUPOL COPPS mint minden EU-s intézmény és KBVP misszió elkötelezett az emberi jogok és a nemek közötti egyenlőség előmozdítása és védelme mellett. A palesztin területeken is teljes mértékben igaz az az alapvetés, hogy a tartós béke, fejlődés és biztonság megőrzése csak akkor lehetséges, ha annak alapjai az emberi jogok, a demokrácia és a jogállamiság tiszteletben tartásán nyugszanak.

Az emberi jogok és a nemek közötti egyenlőség kérdése a misszió tevékenységének minden szintjén érvényesül a stratégiai tervezéstől a palesztin kollégák részére adott tanácsadáson, mentoráláson, képzésen keresztül azok napi tevékenységekbe való integrálásig. Ezt a munkát támogatja a nemzetközi emberi jogi tanácsadókból álló csoport. Azon túl, hogy a misszió a palesztin partnereknek az emberi jogok és a nemek közötti egyenlőség tárgyában folyamatosan ad tanácsot, tart képzést és mentorálja tevékenységüket, folyamatosan, különböző kiadványokon, online felületeken tájékoztatja a helyi társadalmat az emberi jogi normák betartásának fontosságáról.

8.4 A feladatok végrehajtása

A misszió tevékenységét és általában Ciszjordánia területén működő helyi rendvédelmi és igazságszolgáltatási ágazatot, annak működését, erősen érinti a jelenleg is intenzíven zajló palesztin-izraeli konfliktus, amely 2023. október 7-én a Hamasz Izrael elleni támadása után véres háborúba torkollott.

Az EUPOL COPPS éppen csak megkezdte a 2023-25-re szóló új mandátumának végrehajtását, amikor kitört a fegyveres erőszak. Bár Ciszjordániára nem terjedt ki a háború, de annak negatív hatásai ott is nagyban érződnek. A Hamasszal szimpatizáló csoportok tüntetései, vagy az általuk izraeli katonák, rendőrök, civilek ellen tervezett vagy elkövetett támadások miatt az IDF, az izraeli rendőrség és belbiztonsági szolgálatok komoly műveleteket hajtanak végre a térségben, gyakran a Palesztin Hatóság által ellenőrzött területeken is[429]. A különböző műveletek miatt a palesztin rendőrség és a misszió nemzetközi tagjainak mozgásszabadsága is csökkent. Ezzel értelemszerűen csökkent a közös események, képzések, munkamegbeszélések megtartásának lehetősége is. Továbbá csökkent a helyi lakosság bizalma a Palesztin Hatóság és annak alárendeltségében működő szervezetek iránt, így a rendőrség is veszített a közbizalmából, valamint az EU intézmények, szervezetek sem a legnépszerűbbek jelenleg a helyi lakosság körében, a szerintük a konfliktust érintő passzív hozzáállásuk miatt. A negatív körülmények ellenére is igyekszik a misszió a mandátumában meghatározott feladatait végrehajtani és a fejlesztési tevékenysége során az alábbi tematikus területekre koncentrál.

8.4.1 A nemek közötti egyenlőség erősítése

Az alapvető emberi jogok és azon belül a nemek közötti egyenlőség erősítése az EUPOL COPPS Misszió tevékenységének egyik fontos eleme. A nemek közötti egyenlőség erősítése egyik alapvető feladat, amely a misszió tevékenységének minden szintjén érvényesül, a stratégiai tervezéstől kezdve egészen a palesztin rendvédelmi és igazságügyi partnerekkel folytatott képzési, mentorálási, tanácsadási tevékenységekbe való integrálásig.

A nemek közötti egyenlőség erősítéséért és a nők jogainak védelme érdekében, a Palesztin Hatóság számos lépést tett. A Palesztin Hatóság hivatalos intézkedést hozott az ENSZ Biztonsági Tanácsa 1325. számú határozatának [430] végrehajtásáról és a nemek közötti egyenlőséggel kapcsolatos munka megerősítéséről. Ezzel összhangban, a Palesztin Hatóság is jóváhagyta a nemek közötti diszkrimináció minden formájának elutasításról szóló egyezményt. Elkötelezett a nőkkel szembeni hátrányos megkülönböztetés minden formájának megszüntetésében. Amellett, hogy a Palesztin Hatóság egy önálló Nőügyekért Felelős Minisztériumot[431] hozott létre, a többi minisztériumában is megalakították a nemek közötti

[429] Shin Bet says it foiled 1,040 major terror attacks in West Bank, Jerusalem in 2024
Forrás: https://www.timesofisrael.com/shin-bet-says-it-foiled-1040-major-terror-attacks-in-west-bank-jerusalem-in-2024/ (Letöltés ideje: 2025. január 4.)
[430] UN Security Council resolution 1325. Forrás: https://www.un.org/womenwatch/osagi/wps/#resolution (Letöltés ideje: 2024. január 31.)
[431] About Ministry of Womens Affairs

egyenlőséggel foglalkozó egységeket és működik a nők elleni erőszakkal foglalkozó külön bizottság is.

A rendvédelmi ágazaton belül 2013-ban alakult meg a nemek közötti egyenlőséggel foglalkozó bizottság, amelynek feladata a nemek közötti esélyegyenlőség általános érvényre juttatása a rendvédelem és igazságszolgáltatás területén. Ez a bizottság az első ilyen jellegű szervezetként jött létre az arab világban. A Palesztin Hatóság komoly hangsúlyt fektetett a jogalkotás folyamatában is a nemek közötti esélyegyenlőség erősítésére. Például a nemi alapú megkülönböztetés ma már tilos a munkáltatók számára is. A Nőügyekért Felelős Minisztérium beszámolói szerint fontos lépéseket tettek a nők elleni erőszak és a családon belüli erőszak kezelése érdekében is. A nők ellen elkövetett erőszak, családon belüli erőszak elleni küzdelemre vonatkozó nemzeti stratégiát 2011-ben fogadta el a palesztin törvényhozás[432]. A stratégia külön kiemeli a rendőrség nők védelmében végzett tevékenységének fejlesztését, hangsúlyt fektetve a rendőrség elsődleges szerepére ezen a területen. Kiemeli továbbá az egyértelmű jogi szabályozás kialakítását, amely alapján a rendőrség megfelelő intézkedéseket tehet a nők elleni erőszakot, nemi erőszakot vagy családon belüli erőszakot elkövetőkkel szemben.

Ezt a munkát a misszió három tanácsadóból álló emberi jogi és nemek közötti egyenlőséggel foglalkozó csoportja támogatja. A misszió rendszeresen nyújt tanácsadást és tart különböző képzéseket a palesztin partnereknek az emberi jogok és a nemek közötti esélyegyenlőség általános érvényesítésével kapcsolatban. Emellett a helyi és nemzetközi érdekelt felekkel, különösen a civil társadalommal együttműködve biztosítja, hogy az emberi jogok védelme a helyi felelősségvállaláson alapuljon. A nemek közötti egyenlőség a nők helyzetének erősítése az EUPOL COPPS tevékenységének egyik kiemelt területe. A nőkről és a békéről szóló ENSZ Biztonsági Tanácsi 1325. sz. határozatban foglaltakat alapul véve végzi a nemek közötti esélyegyenlőség fejlesztésének támogatását, amely támogatja a nők szerepét a különböző válsághelyzetek megelőzésében, a béke megteremtésben, kiemeli az egyenrangú részvételt a béke, a biztonság megteremtésében.

A 2023. január és 2024. február közötti időszakban, hazánk is egy fő hölggyel (büntetés-végrehajtás tisztje) képviseltette magát a misszióban, aki tanácsadóként a helyi büntetés-végrehajtási szervezet munkáját támogatva teljesítette szolgálatát[433]. A feladatai közé tartozott

Forrás: https://mowa.pna.ps/en/about-us (Letöltés ideje: 2025. január 4.)

[432] Ministry of Women's Affairs National Committee to Combat Violence against Women: National Strategy to Combat Violence Against Women 2011 – 2019. Forrás: https://heliadones.org/wp-content/uploads/2023/03/7.5.-National-Strategy-to-combat-violence-against-women-2011-2019.pdf (Letöltés ideje: 2025. január 31.)

[433] Forrás: Rendőrségi Oktatási és Kiképző Központ Külszolgálati és Béketámogató Osztály.

a palesztin büntetés végrehajtáson belül a nemi esélyegyenlőséggel, a szervezeten belül a nők helyzetének javításával kapcsolatos tanácsadás.

A misszió folyamatos technikai és pénzügyi támogatást nyújt a nemi esélyegyenlőséghez kapcsolódó képzésekhez, szemináriumokhoz és műhelytalálkozókhoz. Így támogatja a nemek közötti egyenlőséggel kapcsolatos ismeretek, gyakorlatok beépítését a palesztin rendvédelmi és igazságügyi szervek munkájába, beleértve az ezzel kapcsolatos szabályozók megalkotását. Az EUPOL COPPS Misszió egyik nagy eredménye, hogy támogatásával 2011-ben megalakult a helyi rendőrség nemek közötti egyenlőségért felelős szervezeti egysége[434]. Az egység az EUPOL COPPS, a rendőrség és a Palesztin Hatóság Nőügyiekért Felelős Minisztériuma közötti szoros együttműködés eredményeként jött létre, a nemek közötti esélyegyenlőséggel kapcsolatos szabályozás és az abban foglaltak megvalósulásának ellenőrzése érdekében.

Az egység létrehozása komoly előrelépés és egyfajta mérföldkő volt a Palesztin Hatóság tevékenységének történetében, a rendvédelmi szervek fejlesztésben. Ezen túlmenően a misszió rendszeresen részt vesz a családon belüli erőszak, szexuális visszaélések áldozataival foglalkozó helyi szakemberek képzésében, továbbképzésében. Továbbá, a helyi rendvédelmi szervek a misszió támogatásának köszönhetően egy nyilvános segélyhívó telefonszámot is létrehoztak a nők és gyermekek elleni, családon belüli erőszak és a szexuális bűncselekmények bejelentésére. A misszió komoly segítséget nyújtott a hívásfogadók felkészítésben, a bejelentések professzionális kezelése érdekében.

8.4.2 Közösségi rendészet

A palesztin rendőrség reformjának egyik fontos eleme a közösségi rendészeti rendszer kiépítése. A cél a palesztin területeken végzett rendőri tevékenység erősítése, hatékonyabbá tétele azáltal, hogy a reagáló rendőrségi modell helyett az EU misszió támogatja a megelőző rendőrségi modell kiépítését. A cél az EU legjobb gyakorlatait figyelembe véve olyan rendőrségi szervezet kialakítása, amely a helyi közösségekkel folyamatos, a kölcsönös bizalomra épített kapcsolatot tartva hajtja végre faladatait. A misszió folyamatosan szervezi a közösségi rendészettel kapcsolatos képzéseket, alapvetően a helyi rendőrség, Belügyminisztérium felső- és középvezetői részére. A képzések mellett tanácsadással és mentorálással segítik a helyi vezetőket a nemzetközi normák szerinti közösségi rendészeti

[434] Beste İşleyen: Building capacities, exerting power: he European Union police mission in the Palestinian Authority editerranean Politics 2018, VOL. 23, NO. 3, p. 335.

modell kiépítésében, működtetésben. A helyi rendőri, belügyi vezetők képzésén, mentorálásán túl a misszió a palesztin társadalmat is igyekszik bevonni a projekt sikeres megvalósításába. Például rendszeresen látogatják a helyi iskolákat, ahol gyermekeket játékos formában megismertetik a modern rendőrség működésével. A közösségi rendészettel kapcsolatos tájékoztatásba bevonják a ciszjordániai menekülttáborokat, az ott működő iskolákat is. Ezeken az eseményeken keresztül a fiatalokkal megismertetik a rendőrség szerepét a társadalomban. A tevékenység eredményeként a későbbiekben, vélhetően azok a fiatalok, akik részt vettek ilyen eseményeken partnerként tekintenek a rendőrre[435].

8.5 Együttműködés a tevékenységet támogató partnerekkel

Az EUPOL COPPS és az ENSZ fejlesztési programja (United Nations Development Programe - UNDP[436]) közös programot indított a palesztin területeken a palesztin polgári rendőrség intézményi kapacitásfejlesztésének támogatására. A projekt célja a rendőrség elszámoltathatóságának, átláthatóságának növelése, fejlesztése, a korrupció visszaszorítása. A projekt végrehajtásába bevonták a Palesztin Korrupcióellenes Bizottságot (Palestinian Anti-Corruption Commission - PACC)[437] és a Korrupcióellenes Bűncselekmények Bíróságát (Corruption Crimes Court - CCC), valamint a palesztin civil társadalmi szervezeteket és a korrupció elleni küzdelem területén tevékenykedő tudományos intézményeket. A projekt program három fő területre összpontosított:

- A helyi rendőrség belső ellenőrzési rendszerének megerősítése.

- A helyi rendőrség és a CCC megerősítése a nemzeti korrupcióellenes erőfeszítések fokozása érdekében.

- A palesztin civil szervezetek támogatása a rendvédelmi szervek feletti civil kontroll előmozdítása érdekében.

A nemzetközi partnerek közül az egyik kiemelkedő támogató a német-palesztin rendőrségi partnerséget támogató projekt, amely a helyi rendőrség és a Német Szövetségi Bűnügyi Rendőrségi Hivatallal és a Német Szövetségi Rendőrséggel együttműködve támogatja

[435] EUPOL COPPS PPIO and CP Teams hold joint activity with the PCP in Abu Dis
Forrás: https://eupolcopps.eu/single-news/821/en (Letöltés ideje: 2025. január 4.)
[436] Programme of Assistance to the Palestinian People. Forrás: https://www.undp.org/papp (Letöltés ideje: 2024. január 28.)
[437] Palestinian Anti-Corruption Commission Forrás: https://www.pacc.ps/AboutUs/PrivacyPolicy/ (Letöltés ideje: 2024. január 28.)

a palesztin rendőrség tagjait[438]. A projekt keretén belül a német fél rendszeresen tart tanfolyamokat a helyi, palesztin rendőri vezetők számára. A projekt támogatja a nemek közötti egyenlőséget a rendőri munkában, valamint a rendőri tevékenység tervezésével, szervezésével, irányításával kapcsolatos ismeretek átadását.

A misszió értelemszerűen szorosan együttműködik a másik palesztin területekre telepített KBVP misszióval, az EUBAM Rafah Misszióval. Kölcsönösen támogatja egymás tevékenységét a két misszió[439], szükség esetén közösen tervez, szervez, hajt végre képzési és más képességfejlesztő tevékenységet a palesztin partnerek támogatása érdekében. Amennyiben az egyik vagy másik missziónak szüksége van egyes események megrendezéséhez különleges szakértelemre és az a partner missziónál rendelkezésre áll, akkor saját állományukból vezényelnek szakembert a másik misszióba. Jómagam is az EUBAM Rafah misszió tagjaként, 2014-15-ben rendszeresen tartottam közös képzéseket az EUPOL COPPS-ból érkezett, a határellenőrzésben is jártas szakértőkkel.

A költséghatékonyság és az észszerűség szempontjait figyelembe véve a két misszió közös, a nemzetközi állomány védelméért felelős biztonsági részleggel rendelkezik, illetve az EUPOL COPPS egészségügyi személyzete, 2 fő harctéri felcser látja el szükség esetén, kórházi beavatkozást nem igénylő estekben az EUBAM Rafah állomány egészségügyi biztosítását is.

8.5.1 A helyi partnerek

A Palesztin Hatóság irányítása alatt nyolc egyenruhás rendvédelmi szervezet (gyűjtő elnevezésük: Palesztin Biztonsági Erők/Palestininan Security Forces - PASF) működik Ciszjordánia területén az „A” zónában. A történelmi áttekintésnél már részletesen írtam arról, hogy a „67-es” határokon belüli „B” és „C” zónában az Izraeli biztonsági erők felelőssége a rendvédelmi, közrendvédelmi, közbiztonsági feladatok ellátása, a palesztin rendvédelmi szervek csak az „A” zónában tevékenykedhetnek.

A rendőri, határellenőrzési feladatokat ellátó szervek a Palesztin Hatóság Belügymisztériuma irányítása alá tartoznak, felettük a politikai ellenőrzést a miniszterelnök

[438] Promoting community policing in the Palestinian territories
Forrás: https://www.giz.de/en/worldwide/122092.html (Letöltés ideje: 2025. január 4.)
[439] EUBAM RAFAH, EUPOL COPPS Missions hold meeting to enhance cooperation
Forrás: https://eubam-rafah.eu/en/node/5469 (Letöltés ideje: 2025. január 4.)

gyakorolja[440]. Ciszjordániában a Palesztin Biztonsági Erők összlétszáma körülbelül 35 000 fő[441].

A közrend és a belső biztonság védelme érdekében a palesztinok számára a Gázai övezetben és a Jerikói térségben az önálló Palesztin Biztonsági Erők létrehozását a közel-keleti békefolyamat részeként, az 1994-ben aláírt Karói egyezmény tette lehetővé[442]. Az amerikai, orosz és egyiptomi támogatással Izrael Állam és Palesztin Hatóság által aláírt megállapodás alapján a Palesztin Hatóság köteles erős, jól működő rendőri erőt felállítani. Az egyezmény alapján Izrael felel továbbra is a „külső" szárazföldi határok ellenőrzéséért, védelméért, ami az egyiptomi Jordán szárazföldi határ, valamint a Gázai övezet körüli tengeri határok őrizetét, védelmét, valamint a teljes légtér ellenőrzését jelenti.

A PCP szintén a helyi Belügyminisztérium alárendeltségében működő, a belső rendért felelős szervezet, amely Ciszjordániában, az „A" zóna területén lát el általános rendőri feladatokat. A PCP a palesztin hatóság elsődleges, általános rendvédelmi szerve, olyan általános rendőrségi feladatokat lát el, mint például a bűncselekmények megelőzése, megszakítása, felderítése, a közrend, közbiztonság fenntartása, valamint annak igazságügyi rendőri szolgálati ága felügyeli a palesztin börtönöket, büntetés-végrehajtási és re-integrációs feladatokat is ellátva.

Különféle szolgálati ágai a bűnügyi, kábítószerelleni, közrendvédelmi, közlekedésbiztonsági, katasztrófaelhárítás, határrendészet, turista rendőrség. A palesztin statisztikai hivatal 2021-es adatai alapján a PCP létszáma 9213 fő, amelyből 534 fő hölgy, ami a teljes állomány 5.79%-a[443]. A hölgyek rendőrségen belüli viszonylag alacsony száma a tradicionális iszlám hagyományokban gyökerezik, amely alapján a nők feladata alapvetően a családról való gondoskodás, gyermekek nevelése, a háztartás vezetése. Az iszlám jog szerint a család anyagi javainak előteremtése, a munka alapvetően a családfő, a férfi feladata. A tradícióktól való eltérés a közel-keleti országokban jelenleg sem nagyon elfogadott. A Világbank adatai szerint Egyiptom, Szíria, Szaúdi-Arábia, Quatar munkaerői piacán a nők aránya 2020-ban 15% körül mozgott, de ez a szám Jemen estében csak 8% körül van,

[440] West Bank And Gaza Strip 2022 Human Rights Report Country Reports on Human Rights Practices for 2022 United States Department of State • Bureau of Democracy, Human Rights and Labor. Forrás: https://www.state.gov/wp-content/uploads/2023/03/415610_WEST-BANK-AND-GAZA-2022-HUMAN-RIGHTS-REPORT.pdf (Letöltés ideje: 2025. január 4.)
[441] Public Perceptions of Palestinian Civil Police Performance UN-EU Project report 2015.
[442] Agreement on the Gaza Strip and the Jericho Area Cairo, May 4, 1994. Forrás: https://peacemaker.un.org/israelopt-cairoagreement94 (Letöltés ideje: 2023. április 10.)
[443] Number of Palestinian Police Officers by Headquarter, Governorate and Sex, 2021.
Forrás: https://www.pcbs.gov.ps/statisticsIndicatorsTables.aspx?lang=en&table_id=1385 Letöltés ideje: 2023. április 10.)

összehasonlítva például Magyarországgal, ahol ez a szám 46-47%[444]. A térségben működő EU missziók kiemelt feladata a nemi egyenlőség erősítését és a rendvédelemben dolgozó nők létszámát erősítő projektek támogatása, az azokkal kapcsolatos képzések szervezése.

Ciszjordániában összesen 78 rendőrségi területi és helyi rendőri egység található. A PCP területileg Ciszjordánia „fővárosában", a palesztin közigazgatás központjában, Ramallah-ban található főparancsnokságra, 10 régiós rendőrparancsnokságra és 64 rendőrállomásra, rendőrőrsre tagozódik. A további rendőrségi létesítmények közé tartoznak a PCP által működtettet börtönök, fogdák, határrendészeti központ (Al Karamah terminál).

A palesztinok egyértelműen a PCP-t tekintik a közrend, közbiztonság első számú letéteményesének. A megkérdezett palesztinok 91,6%-a válaszolta, hogy személyes biztonságát, anyagi javait fenyegető veszély esetén a PCP-t hívná[445]. Ami arra utal, hogy a helyi lakosok részéről magas közbizalom nyilvánul meg a PCP irányába, tevékenysége meghatározza az állampolgárok viszonylag magas szubjektív biztonságérzetét.

Sajnos akadnak ellenpéldák is. Előfordul, hogy a palesztin kormányerők tagjai törvénytelen eszközöket alkalmaznak. A Palesztin Biztonsági Erők tagjai ellen gyakori a vád, hogy túlzott és törvénytelen erőszakot alkalmaztak a Palesztin Hatóság politikai ellenfelei megfélemlítésének céljából. Tizennégy rendőrt vádoltak meg 2021. év júniusában azzal, hogy meggyilkolták Nizar Banat, ellenzéki politikai aktivistát.

Nizar Banat politikai aktivista a Palesztin Hatóságon belüli korrupciós ügyek szókimondó kritikusa volt. A Palesztin Biztonsági Erők tagjai 2021. június 24-én megrohamozták a házát, brutálisan megverték. Előállítása után körülbelül egy óra múlva meghalt, kórházba szállították, de már nem tudták megmenteni az életét. A Palesztin Hatóság 14 fő ellen emelt vádat Banat halála miatt, de az eljárásban nem vizsgálták az előállításra parancsot adó vezetők felelősségét. Az Amnesty International nemzetközi jogvédő szervezet szerint a nyomozás és a tárgyalás a katonai igazságszolgáltatás előtt zajlott, megsértve az emberi jogi normákat[446]. Banat családja nem bízik a helyi igazságszolgáltatásban, ezért a Nemzetközi Büntetőbírósághoz fordult, hogy Banat halála körülményeinek kivizsgálását, az elkövetők felelősségre vonását elérjék.

[444] Labor force Egypt, Syria, Saudi-Arabia, Quatar, Yemen and Hungary. Forrás: https://data.worldbank.org/indicator/SL.TLF.TOTL.FE.ZS?locations=EG-SY-SA-QA-YE-HU (Letöltés ideje: 2023. április 10.)

[445] Public Perceptions of Palestinian Civil Police Performance UN-EU Project report 2015. p.9.

[446] Palestine: Authorities have failed to ensure accountability for the killing of Nizar BanatForrás: https://www.amnesty.org/en/latest/news/2022/06/palestine-authorities-have-failed-to-ensure-accountability-for-the-killing-of-nizar-banat/ (Letöltés ideje: 2023. április 10.)

A PCP széleskörű hatáskörökkel rendelkezik, stratégiai céljai között egy átlátható és elszámoltatható rendvédelmi szerv megteremtése szerepel, amely a biztonságot diszkrimináció mentesen garantálja minden állampolgár számára egyenlő alapon.

A Nemzetbiztonsági Erők (National Security Forces - NSF) paramilitáris[447], csendőri jellegű biztonsági erő. Alapvetően a PCP tevékenységi körébe nem tartozó rendvédelmi feladatokat lát el, például tömegkezelési feladatok, vagy más csapaterős egységeket igénylő feladatok, területek zárása, ellenőrző–átengedő pontok működtetése, főként az „A" zóna határain, ellenőrizve a palesztin területekre belépő személyeket, járműveket.

Az Általános Hírszerzés (General Intelligence Service - GIS). Törvényi felhatalmazás alapján [448] végzi a palesztin területek, a Palesztin Hatóság biztonságát veszélyeztető cselekmények felderítését. Feladata felfedni azokat a cselekményeket, amelyek veszélyeztethetik a palesztin nemzetbiztonságot, a haza egységét, biztonságát, függetlenségét és erőforrásait. A GIS jogszabályi felhatalmazás alapján a palesztin területek földrajzi határain túl is végez felderítő, információszerző tevékenységeket. Együttműködik más, baráti államok hasonló szervezeteivel minden olyan cselekmény elleni küzdelemben, amely veszélyeztetheti a békét és a biztonságot. Ez a fajta nemzetközi együttműködés többé-kevésbe működik Izrael Állam hírszerző szerveivel is[449], az éppen aktuális politikai helyzetnek megfelelően. A két nemzet biztonsága szempontjából fontos a hírszerzési információk megosztása, főként az iszlám radikalizmus, terrorizmus területén, mivel ezek a cselekmények mindkét fél számára komoly biztonsági kockázatot rejtenek.

A Megelőző Biztonsági Szolgálat (Preventive Security - PS) felelős a belbiztonsági ügyekkel kapcsolatos információgyűjtésért és azzal kapcsolatos nyomozások végrehajtásáért. Jogszabályi felhatalmazás alapján[450] felel a Palesztin Hatóság belső biztonságának védelméért, végzi a kormányzati szerveket és állami szervezeteket érintő bűncselekmények felderítését, ellátja az állományvédelmi feladatokat.

A katonai hírszerzés egyfajta belső elhárításként foglalkozik a Palesztin Biztonsági Erők tagjaival kapcsolatos bűncselekmények felderítésével. Ezen túl a katonai hírszerzés főként a rezsim stabilitását veszélyeztető ellenzéki aktivisták letartóztatásával és kihallgatásával

[447] Az állami haderőtől független, de ahhoz hasonlóan kialakított katonai jellegű csoport jelzője.
[448] General Intelligence Law No. 17 of 2005 Forrás: https://security-legislation.ps/law/100046 (Letöltés ideje: 2023.április 11.)
[449] Jessica Purkiss & Ahmad Naf Palestinian security cooperation with Israel Middle East Monitor 2015. Forrás: https://www.middleeastmonitor.com/wp-content/uploads/downloads/factsheets/20151028_FactSheet-PalestinianSecurityCooperationWithIsrael-web.pdf (Letöltés ideje: 2023. április 11.)
[450] Decree Law No. (11) of 2007 Concerning the Preventive Security Forrás:https://securitylegislation.ps/sites/default/files/law/Decree%20Law%20No.%20%2811%29%20of%202007%20Concerning%20the%20Preventive%20Security.pdf (Letöltés ideje: 2023. április 11.)

foglalkozik. Ez a testület a PA más titkosszolgálati és biztonsági szerveinek illegális intézkedéseit is vizsgálja. A katonai hírszerzés létrehozása nem szerepel sem a Kairói Megállapodásban, sem az Oslo II-ben, és egyike a nem hivatalosan elismert palesztin rendvédelmi szerveknek.

A Katonai Rendőrség a katonai hírszerzés alá rendelt szervezet. Tömegkezelési, terrorelhárítási feladatokat lát el, a fontos személyek és egyes kormányzati létesítmények védelméért felel. A katonai hírszerzéshez hasonlóan ezt az egységet sem ismerik el hivatalosan az Oslói Megállapodások.

A Polgári Védelem szervezetét, a Kairói Megállapodásban hivatalosan Sürgősségi Szolgálatként és Mentőszolgálatként írják le. A Polgári Védelem tűzoltóságból és mentőszolgálatokból áll, amelyek tevékenységét veszélyhelyzetek idején más polgári szolgálatokkal együtt koordinálja.

Az elnöki őrség védi a kormányzati létesítményeket és gondoskodik az elnök személyi védelméről. Emellett foglalkozik a terrorizmus elleni küzdelemmel, valamint felelős az ellenzéki aktivisták és az Izraellel való együttműködéssel gyanúsított személyek letartóztatásáért. Az elnöki őrség egy kétezer fős elit egység, közvetlenül a palesztin elnök irányítása alatt áll.

A Gázai övezetben a Hamasz terrorszervezet gyakorolja a tényleges politikai hatalmat 2007-óta. A Hamász biztonsági apparátusa a Gázai övezetben nagyrészt a Ciszjordániában működő szerveztek „tükörképe”. Mint korábban már többször említettem, a Gázában, a Hamasz irányítása alatt működő rendvédelmi szervekkel az EU KBVP missziók nem működnek együtt.

8.6 A fejezet összegzése

A misszió jelenlegi tevékenységét negatívan befolyásolja a Hamasz és az izraeli fél közötti fegyveres konfliktus. Bár Ciszjordániai és a legitim palesztin hatóság és annak rendvédelmi szervei nem érintettek közvetlenül a jelenleg zajló háborúban, de annak hatásai Ramallahban is érződnek. A Hamasz 2023. október 7-én Gázából izraeli területek ellen elkövetett támadása után a misszió tagjainak feladatellátását a konfliktus kiszélesedésétől, Ciszjordánia területére történő átterjedésétől tartva a CPCC felfüggesztette, a nemzetközi tanácsadók ideiglenesen kivonásra kerültek a műveleti területről. Szerencsére a nyílt fegyveres erőszak nem terjedt át a Jordán nyugati partjára, így a szakértők visszatérhettek, de

mindennapos Izrael és Palesztin hatóság ellenes demonstrációk, terrorcselekmények számának növekedése gátolja a misszió hatékony működését.

A területen bevezetett korlátozások, nehezítik a misszió tagok és a helyi partnerek szabad mozgását, így a közös események, képzések, munkamegbeszélések tervezése, szervezése is nehezebb. Ugyanakkor a Palesztin Hatóság rendvédelmei szerveinek továbbra is szüksége van a nemzetközi partnerek, köztük az EUPOL COPPS támogatására. A feladat ellátást nehezítő körülmények ellenére a misszió továbbra is a mandátumában meghatározottak végrehajtására összpontosít.

9. Milyen rendészeti szakemberekre van szükség az EU civil/rendőri missziókban?

A korábbiakban leírtakból kitűnik, hogy az EU KBVP civil/rendőri missziók a Közel-Keleten és általában minden válságövezetben, veszélyes környezetben, a hazai viszonyoktól eltérő komplex feladatokat hajtanak végre. A KBVP missziókban végzett rendészeti tanácsadási, mentorálási, kiképzési feladatok olyan szakembereket követelnek, akik a magas szintű szakmai tudásuk mellett képesek azt türelemmel, empátiával, pedagógiai érzékkel, a fogadó ország kultúráját elfogadva átadni a helyi partnereik felé. Fizikálisan, mentálisan felkészültek, képesek a folyamatos mentális és fizikai terhelés mellett szolgálatot ellátni, a rájuk leselkedő veszélyhelyzeteket megfelelően kezelni.

Egy 1939-ben, az Egyesült Állomokban végzett felmérés alapján[451]: *„Az állampolgár elvárja a rendőrtől, hogy Salamon bölcsességével, Dávid bátorságával, Sámson erejével, Jób türelmével, Mózes vezetői képességeivel, az irgalmas szamaritánus jóságával, Nagy Sándor stratégiai felkészültségével, Dániel hitével, Lincoln diplomáciai érzékével, a názáreti ács toleranciájával, és végül a természettudományok, a biológiai és a társadalomtudományok minden ágának alapos ismeretével felvértezve hajtsa végre feladatait. Ha mindezekkel rendelkezik, jó rendőr lehet belőle!”* Az állampolgári elvárások nem változtak az elmúlt közel száz évben és a különböző nemzetközi válságkezelő missziókba vezényelt rendőrökre, rendészeti szakemberekre fokozottan vonatkoznak a fenti elvárások. A misszióba vezényelt rendőrnek tehát jó szakembernek, jó pedagógusnak, toleránsnak, kitartónak kell lennie és a válságövezetben meglévő biztonsági kihívások kezelésére némi katonai alapismerettel is rendelkeznie kell (navigáció, robbanó eszközök alapismerete, harctéri elsősegélynyújtás, stb.).

[451] Read Bain: The Policeman on the Beat The Scientific Monthly , May, 1939, Vol. 48, No. 5 (May, 1939), p. 454.

A nyugati demokráciákban a rendőrség nem militarizált szervezet, a katonai és rendőri feladatok jól szétválnak, mind jogszabályilag, mind vezetés-irányítás szempontjából, illetve a feladatok különbözőségéből adódóan a rendészet és honvédelmi oktatási, képzési rendszer is különbözik egymástól. Ugyanakkor vannak olyan rendészeti feladatok, amelyek megoldása csapaterős egységek alkalmazását igényli, ahol a vezetés-irányítás katonai elvek szerint valósul meg. Ilyenek lehetnek a tömegkezelési feladatok, vízi és szárazföldi határok őrizete, terrorelhárítási feladatok, rendészeti feladatok ellátása a katonai szervezeteken belül. A fentiek szerint az EU KBVP válságkezelő missziókban is jól elkülönülnek a katonai és civil, köztük a rendőri feladatok.

Vannak olyan uniós tagországok, ahol megmaradtak olyan kettős jogállású, kettős rendeltetésű szervezetek, amelyek katonai elvek szerint szerveződtek, alapvetően a fegyveres erők részei, de alapfeladataik között szerepel békeidőben közrend és közbiztonsági feladatok ellátása. Ilyen szervezetek például a Francia Csendőrség (French Gendarmerie Nationale)[452], amelyet az 1720-as években, a Holland Királyi Csendőrség (Royal Netherlands Marechaussee)[453], amelyet francia mintára 1814-ben, a Portugál Csendőrség (Guarda Nacional Republicana)[454], amelyet 1911-ben, a Spanyol Csendőrség (Guardia Civil)[455], amelyet 1844-ben vagy az Olasz Csendőrség (Crabinieri)[456], amelyet szintén 1814-ben alapították.

A felsorolt szervezetek több évszázados hagyományokkal rendelkező fegyveres, katonai, de alapvetően, békeidőben, hazai környezetben rendvédelmi erőként funkcionáló szervezetek. Ezek a csendőri erők általában az adott ország honvédelmi minisztériumának alárendeltségében a fegyveres erők részeként végzik feladataikat. Viszont a honi rendvédelmi feladataik ellátása során a belügy- és/vagy igazságügyi minisztérium felügyeli a tevékenységüket. A csendőrségek, a csendőri jellegű szervezetek, alapvetően vidéken látják el szolgálati feladataikat, járőrözéssel közrendvédelemi, határőrizeti, csapaterővel tömegkezelési, kutató-mentő tevékenységet hajtanak végre, valamint ellátják a katonai rendészeti feladatokat. Továbbá ezek a szervezetek rendelkeznek a terrorelhárítási feladatok ellátásra alkalmas speciális egységekkel is. Az utóbbi időben különböző nemzetközi szervezetek - az ENSZ, a NATO, az EU, és EBESZ - égisze alatt működő békefenntartó, válságkezelő missziókban a

[452] French National Gendarmerie
Forrás: http://www.fiep.org/member-forces/french-national-gendarmerie/ (Letöltés ideje:2020. május 14.)
[453] Royal Netherlands Marechaussee. Forrás: https://english.defensie.nl/organisation/marechaussee (Letöltés ideje:2020. május 14.)
[454] Guarda Nacional Republicana. Forrás: https://www.gnr.pt/ (Letöltés ideje: 2020. május 14.)
[455] Guardia Civil. Forrás: https://www.guardiacivil.es/es/index.html (Letöltés ideje: 2020. május 14.)
[456] Carabinieri. Forrás: http://www.carabinieri.it/ (Letöltés ideje: 2020. május 14.)

katonai egységek mellett megnőtt a rendvédelmi erők szerepe is[457]. A különböző nemzetközi missziókba vezényelt rendészeti erők jelentős részét a nemzeti hatóságok által vezényelt csendőrök teszik ki[458].

Az utóbbi években lehetőségem volt több, a fenti nemzeti csendőrségek által vagy velük közösen szervezett az Európai Rendőri és Civil Szolgálatok Képzési Program (Eurpean Union Police and Civilian Services Training project - EUPCST)[459] keretében végrehajtott képzésen Spanyolországban, Portugáliában (mint hallgató), Hollandiában és Olaszországban, Magyarországon (mint kiképző és képzés szervező) részt venni. Az EUPCST képzések fő célja a tagországokból jelentkező rendőrök, csendőrök, határőrök, rendészeti szakemberek, civil szakértők felkészítése a különböző nemzetközi békefenntartó, válságkezelő missziókban való eredményes és biztonságos feladatellátásra. Azokban az országokban, ahol csendőri vagy ahhoz hasonló kettős jogállású és feladatrendszerű rendvédelmi erőket találunk, a jogszabályi környezet, az állomány felkészítése és a több évszázados tradíciók jelentik a garanciát arra, hogy a katonai és rendvédelmi feladatok elkülönüljenek egymástól szervezeti és egyéni szinten is. A csendőri egységek általában az adott ország rendvédelmi erőinek elitje. Ezekben az országokban jogilag a katonai státusszal rendelkező rendvédelmi egységek tagjai könnyebben vezényelhetőek különböző nemzetközi válságkezelő, békefenntartó misszióba, műveletbe. Olasz és holland csendőr kollégákkal beszélgetve, elmondták, hogy náluk egy missziós vezényléshez nem kell az önkéntes jelentkezés, őket akár a beleegyezésük nélkül is vezényelhetik külszolgálatra.

Ez nem azt jelenti, hogy az EU KBVP missziókba csak csendőröket kell és lehet vezényelni. A csendőrök legfeljebb némi előnnyel rendelkeznek, ha különböző válságövezetekben kell szolgálati feladatokat ellátni, mivel a rendészeti mellett katonai felkészítést, katonai feladatok ellátásával kapcsolatos ismereteket is kapnak, amelyek hasznosak lehetnek egy válságövezetben végrehajtott küldetés során.

A rendőrök, rendészeti szakemberek, civil szakértők nemzetközi békefenntartó, válságkezelő missziókban, műveletekben való részvételéhez szükséges egy egységes alapokon nyugvó képzési rendszer, amely segíti a felkészülésüket a későbbi missziós feladatok ellátására. Minden, a válságkezelésben érintett nemzetközi szervezet (ENSZ, EU, EBESZ, stb.) megköveteli, hogy a nemzeti hatóságok által vezényelt szakértők megkapják a megfelelő szintű

[457] UN Police. Forrás: https://peacekeeping.un.org/en/un-police (Letöltés ideje: 2020. május 14.)
[458] Franciaország, Hollandia, Olaszország, Portugália, Spanyolország, Románia rendelkezik csendőri erőkkel.
[459] European Union Police and Civilian Services Training
Forrás: https://english.defensie.nl/topics/international-cooperation/other-countries/eupst-ii (Letöltés ideje: 2020. május 14.)

felkészítést a misszióba történő vezénylésük előtt. Az ENSZ 1995-ben adta ki az egységes elvek szerinti felkészítés támogatása érdekében az ENSZ rendőri kézikönyvet (UN Police Handbook)[460], amelynek tartalmát folyamatosan aktualizálják, frissítik. Az EU 2012-ben adta ki először az „In Control" (A Practical Guide for Civilian Experts Working in Crisis Management Missions) című kiadványát, amely egy gyakorlati útmutató, a válságkezelési missziókban dolgozó rendőrök, civil szakértők számára. Az EU-s kiadvány tartalma szintén folyamatosan frissül, az ötödik, utolsó, frissített kiadás 2020-ban jelent meg[461]. Ezek a kiadványok, a nemzetközi szervezetek követelményrendszerei, szabályozói garantálják, hogy a misszióba vezényelt szakemberek egységes elvek szerint kerüljenek felkészítésre. A különböző misszió előtti felkészítéseket a nemzeti hatóságok önállóan vagy a nemzetközi szervezetek égisze alatt, velük együttműködve is végrehajthatják.

9.1 EU Rendőri és Civil Szolgálatok Képzési Program (közös nemzetközi felkészülés a missziós feladatok ellátásra)

A nemzetközi válságkezelési feladatok eredményes végrehajtása érdekében szükséges a vezényelt rendvédelmi és civil szakértők megfelelő felkészítése. Az Unió az egységes felkészítés érdekében hozta létre 2008-ban az EU Rendőri Erők Képzési Programot (European Union Police Force Training Program - EUPFT), ami mára az EU Rendőri és Civil Szolgálatok Képzési Programmá (European Union Police and Civilian Services Training Program, továbbiakban: EUPCST) „nőtte" ki magát. A magyar rendőrség a programhoz 2019-ben csatlakozott teljes jogú tagként. Az EUPCST képzéseken a válságövezetben hasznosítható tudás, készségek és képességek fejlesztése mellett olyan szakmai ismereteket is kapnak a résztvevők, amelyek a hazai szolgálati feladatok ellátása során is hasznosíthatók. Ezen túlmenően a programon belül lehetőség van az egymástól való tanulásra, egymás eljárásainak megismerésére, szakmai tapasztalatok megosztására az egyes uniós tagországok szakemberei között.

Ahhoz, hogy a különböző nemzetközi válságkezelő missziókba vezényeltek hatékonyan, eredményesen és nem utolsósorban biztonságosan tudják feladataikat végrehajtani, szükséges részükre a megfelelő uniós és nemzeti képzési rendszer működtetése. Az EUPCST

[460] UNITED NATIONS CIVILIAN POLICE HANDBOOK. Forrás: https://info.publicintelligence.net/UN-CivilianPolice.pdf (Letöltés ideje: 2025. január 06.)
[461] In Control A Practical Guide for Civilian Experts Working in Crisis Management Mission Forrás:https://www.zif-berlin.org/sites/zif-berlin.org/files/inlinefiles/In%20Control%20Handbook_Final%20final.pdf (Letöltés ideje:2025. január 06.)

célja, a nemzetközi polgári válságkezelési és békefenntartó feladatokat végrehajtó, rendészeti szakemberek, civil szakértők egységes elvek szerinti felkészítésének támogatása.

Az EUPCST konzorciumot az eddigi utolsó projekt időszakban (2019-2023) a Holland Királyi Csendőrség (Royal Netherlands Marechaussee, továbbiakban: RNLM)[462] vezette. Az RNLM egy sajátos jogállású, kettős rendeltetésű rendvédelmi erő, amely közrendvédelmi, határrendészeti, bűnüldözési és katonai rendészeti feladatokat lát el Hollandia területén, valamint a Holland Királyság részét képező Karib-tengeri szigeteken. Ezen kívül az RNLM részt vesz különböző nemzetközi szervezetek (EU, ENSZ, EBESZ, NATO, stb) zászlaja alatt nemzetközi békefenntartó és válságkezelési feladatokban. Az RNLM a Holland Védelmi Minisztérium alárendeltségébe tartozik, hivatásos állományának tagjai katonák, akik a katonai felkészítés mellett rendvédelmi képzésben is részesülnek. Rendvédelmi feladataikat a Holland Belügyminisztérium és a Holland Igazságügyminisztérium felügyelete alatt látják el.

Az EUPCST tevékenységében az említett projekt időszakában 18 EU tagország 23 rendészeti, rendvédelmi szerve, csendőrsége, rendőrsége és civil felsőoktatási intézménye vett részt. A programban résztvevő szervezetek közös konferenciákon és workshopokon osztották meg egymással a nemzetközi válságkezeléssel, a válságövetekben végzett stabilizációs rendészeti tevékenységgel kapcsolatos tapasztalataikat, továbbá közös képzéseken készítették fel a programban résztvevő tagországok rendészeti szakembereit, civil szakértőit a különböző válságövezetekben történő későbbi feladatellátásra. Az EUPCST-program tevékenységének célja olyan közös rendészeti képességek kiépítése, amelyek lehetővé teszik a tagországok hatékony együttműködését a különböző nemzetközi küldetésekben. A program részét képezte a 2019-2023. közötti projekt időszakban több mint 40 feladatspecifikus képzés, 6 közös nemzetközi gyakorlat, 10 konferencia és workshop. A konzorcium költségvetése a projekt időszakban 5,5 millió EUR[463] volt.

Magyarország rendőrsége 2008-2018. között meghívott külső partnerként eseti jelleggel vett részt az EUPCST és annak jogelődjei tevékenységében, majd ahhoz 2019-óta teljesjogú tagjaként csatlakozott. A teljesjogú tagság egyebek mellett azt is jelenti, hogy a külföldi képzéseken való részvételen kívül a rendőrség is szervezhet olyan EUPCST által finanszírozott eseményeket, amelyen külföldi hallgatók is részt vesznek. Az EUPCST események szervezésének pénzügyi fedezetét alapesetben 90%-ban az EU fedezi, 10% az eseményt

[462] Holland Királyi Csendőrség. Forrás: https://english.defensie.nl/organisation/marechaussee (Letöltés ideje: 2022. május 02.)
[463] Forrás: Rendőrségi Oktatási és Kiképző Központ.

szervező intézmény költségvetését terheli. Az egyes eseményeken a külföldi és hazai résztvevők aránya 80%-20% lehet.

A programban résztvevő országok és szervezetek:

A tagországok különböző rendészeti szervei és oktatási intézményei közül az alábbiak tagjai a programnak:

- Ausztria – Béke és Konfliktus Megoldó Tanulmányi Központ (ASPR- amely civil szervezet),
- Belgium – Egmont Nemzetközi Kapcsolatok Királyi Intézet (civil szervezet)
- Bulgária – Belügyminisztérium
- Ciprus – Rendőrség
- Egyesült Királyság – Belügyminisztérium (A „BREXIT" után, harmadik országként továbbra is támogatja az EUPCST tevékenységét)
- Európai Biztonsági és Védelmi Főiskola (ESDC)
- Európai Unió Bűnüldözési Képzési Ügynöksége (CEPOL)
- Észtország – Rendőrség és Határőrség Országos Parancsnoksága
- Finnország – a Rendőr Egyetem és a Polgári Válságkezelési Központ (CMC Kuopio),
- Franciaország – Csendőrség és Rendőrség
- Hollandia – Csendőrség és Rendőrség
- Lengyelország – Rendőrség és a Katonai Rendőrség
- Németország – Rendészeti Akadémia Lübeck, és egy civil szervezet a Nemzetközi Békeműveleti Központ (Zentrum für Internationale Friedenseinsätze-ZIF)
- Olaszország – Csendőrség, Rendőrség, a Pizzai Szent Anna Egyetem és a NATO Stabilizációs Rendészeti Kiválósági Központ
- Portugália – Csendőrség és Rendőrség
- Románia – Rendőrség és Csendőrség
- Spanyolország – Rendőrség és Csendőrség
- Szlovénia – Belügyminisztérium Képzési és Kutatási Központ
- Magyarország – Rendőrség

A konzorciumba való részvétel kiváló lehetőséget biztosít a rendőrség számára, hogy más résztvevő európai uniós országok által szervezett képzésekre, konferenciákra és gyakorlatokra megfelelően felkészült rendőröket küldjön ki, akik megismerkedhetnek a

résztvevő országokban zajló képzési formákkal és korszerű ismeretekre tehetnek szert a rendőri munka különböző területein.

9.2 Magyarország részvétele az EU Rendőri és Civil Szolgálatok Képzési Programban

A programhoz való csatlakozásunk és a teljes jogú tagság megszerzése előtt meghívottként már korábban is több, az EUPCST és annak jogelődjei által szervezett eseményen vett részt a rendőrség állománya. Ezek közül az Olasz Csendőrség által 2016. szeptember 10 – október 1. között Vicenzában szervezett gyakorlatot szeretném részletezni.
Az olaszországi képzés első, 2016. szeptember 12-16. közötti „Mentoring, Monitoring, Advising" elméleti fázisán résztvevők megfigyeléssel, mentorálással, tanácsadással kapcsolatos ismereteket szereztek (pl. hogyan lehet eltérő kultúrájú, társadalmi berendezkedésű környezetből érkező rendészeti szakemberek számára, az EU által általánosan elfogadott értékek közvetítésével, hatékonyan szakmai ismereteket átadni).

A képzés második, 2016. szeptember 19-30. közötti gyakorlati fázisában a résztvevők egy kitalált országban, szimulált válsághelyzetben hasznosíthatták a képzés során megszerzett elméleti ismereteket. A képzeletbeli országban az EU nemzetközi válságkezelő missziót telepített a biztonsági helyzet stabilizálása érdekében. Az „elképzelt misszió" működési körzete Olaszország Veneto régiójára, a NATO Stabilizációs Rendészeti Kiválósági Központ (Centre of Exelence for Stability Police Unit - CoESPU) vicenzai objektuma, illetve annak 40-50 km-es körzetében található csendőrségi objektumokra és nyilvános közterületekre terjedt ki. Ezek közül a Vicenzához közeli 16 hektáros „Longare kiképző bázis" kapta a legnagyobb szerepet, ahol lehetőség volt városi harc, tömegkezelés, terep, épület átvizsgálási feladatok gyakorlására is.

A magyar rendőrség részéről összesen 12 fő került felajánlásra a képzésre 11 fő a Készenléti Rendőrség és 1 fő a ROKK állományából. A tanfolyam résztvevőinek teljes létszáma 207 fő volt, akik 26 ország 34 különböző rendészeti, rendvédelmi szervének állományából kerültek ki. Ezen kívül, a feladatok végrehajtásának segítésére, illetve alájátszóként az Olasz Csendőrség állományából mintegy 300 fő vett részt a képzés gyakorlati fázisának végrehajtásában.

A képzésen a résztvevő szakemberek olyan hasznos elméleti és gyakorlati ismereteket szerezhettek, amelyek segítik a válságövezetekben való eredményes szolgálatellátást, illetve hasznosíthatóak például a jelenleg a szomszédos országok és más EU-s tagországok rendészeti szerveivel végrehajtott közös határrendészeti feladatok ellátása során is.

A képzés első blokkjában az ENSZ alapokmányából levezetésre került:

- a békeműveleti missziók általános mandátuma, valamint azok fejlődése az első, 1948-tól megjelenő tradicionális békefenntartó misszióktól a napjainkban működő komplex feladatrendszerű polgári válságkezelési missziókig;
- az ENSZ és a később megjelenő újabb szereplők (NATO, EU, AU, EBESZ, stb.) misszióinak mandátuma, a békefenntartás katonai és civil megközelítése;
- az egyes missziók feladatrendszere (végrehajtó, képességfejlesztő, megfigyelő, stb.) és az azt szabályzó belső rendszabályok megalkotásának menete;
- a képességfejlesztő missziók alapelvei, az általuk végrehajtandó államigazgatási, igazságügyi támogatások, reformok rendszere.

A fentieken kívül a résztvevők elméleti és gyakorlati ismereteket szereztek az Európai Unió által szervezett válságkezelő, békefenntartó missziók típusának megfelelő (végrehajtó, képességfejlesztő) feladatrendszerekről, azok jogi hátteréről. Részletesen ismertetésre került a képeségfejlesztő, támogató missziókban végzett megfigyelő, mentoráló, tanácsadó és oktató tevékenyég fogalmi meghatározása, egymástól való elkülönítése, tapasztalatokon alapuló működőképes módszertana, valamint az ezen feladatok végrehajtáshoz adott ajánlások.

Részletesen kifejtésre kerültek a különböző válságkezelő missziókban mentori, tanácsadói feladatok betöltéséhez szükséges ismeretek, a mentorrá, tanácsadóvá válás folyamata, a mentorálási, tanácsadási tevékenység főbb elemei, a mentorált személy, helyi partner igényeinek felmérése, elemzése, motiválásának lehetőségei, a mentorral, tanácsadóval szembeni ellenszenv lehetséges formái, kialakulásának okai, valamint az azok leküzdésére adott megoldási javaslatok.

A képzés második fázisában a résztevők a képzeletbeli országba telepített EU KBVP misszió tagjaiként oldottak meg különböző gyakorlati feladatokat, amelynek keretében az elsajátított elméleti ismereteket kellett valósághű, szimulált környezetben alkalmazni.

9.3 A rendőrség tevékenysége az EUPCST 2019-2023 közötti projekt időszakában

Ahogy korábban már említésre került, a rendőrség 2019-ben vált EUPCST projekt teljesjogú tagjává. Az EUPCST-el kapcsolatos hazai feladatok tervezésével, szervezésével, a magyarországi képzések megvalósításával kapcsolatos faladatok végrehajtására az országos rendőrfőkaptány által a Rendőrségi Oktatási és Kiképző Központ (továbbiakban ROKK) került kijelölésre.

A projekt időszak tervezése során, 2019-ben, a magyar rendőrség három esemény megszervezését ajánlotta fel, egy vezetőtestületi ülést és két képzést. A világjárvány miatt a vezetőtestületi ülést a projektvezetés törölte a programból 2020. áprilisban.
Viszont 2020. márciusában a felajánlott képzéseken felül az EUPCST Magyarországot kérte fel az EUBAM Rafah Misszióba telepítendő speciális határrendészeti tanácsadó csoport felkészítésére, amelynek tevékenységével a fentiekben már részletesebben foglalkoztam.

Ezen kívül az EUPCST vezetőtestülete kérte szakértők biztosítását az EUPCST kiképző csoportba a résztvevő tagországoktól, intézményektől. A kiképző csoport alapvető feladata, hogy kérés esetén nem EU-s államok, harmadik országok rendvédelmi szervei részére nemzetközi válságkezeléssel kapcsolatos felkészítéseket tartsanak. Itt elsősorban afrikai országokra (az Afrikai Unió tagországaira) kívántak koncentrálni. A kiképző csoportba felajánlásra került egy fő magyar rendőri kiképző.
A továbbikában az eddig hazánkban rendezett EUPCST képzések szakmai tapasztalatait osztom meg.

9.4 Alapfelkészítés az EU válságkezelő misszióiban történő feladat ellátásra

Az EUPCST konzorcium tagjaként Magyarország 2021. szeptember 12-17. között, első alkalommal rendezett nemzetközi résztvevők számára az EU KBVP szabályai szerint kötelező misszióba történő telepítés előtti felkészítést. Maga az EU válságkezelő missziókra felkészítő, általában évente egyszer megrendezésre kerülő nemzeti alaptanfolyam már több mint húszéves múltra tekint vissza hazánkban. Eddig azonban többségében hazai, magyar hallgatók, rendőrök, rendészeti szakemberek, civil szakértők és katonák vettek azokon részt. Korábban, esetenként egy-egy, a szomszédos országokból, vagy a Visegrádi4 tagországokból érkező hallgató is részt vett az eseményen, de ilyen jellegű, az EU tagországok számára elérhető nemzetközi felkészítés még nem volt Magyarországon a rendőrség szervezésében. Az alaptanfolyam szervezése, eredetileg 2020. szeptember hónapra volt tervezve, viszont akkor, a növekvő Covid-19 esetszám miatt, annak rendezését el kellett halasztani.

Más EU tagországokból, azok rendészeti szerveitől összesen 13 fő jelentkezett a maximum 20 fő részvételével indítható EU válságkezelő alaptanfolyamra. Ahogy korábban már említésre került, a szervező ország maximum 20%-ban töltheti fel a saját jelöltjeivel a tanfolyam létszámát. Mivel azonban vélhetően a még mindig jelenlévő Covid járvány miatt a külföldi jelentkezők száma nem érte el a maximum 16 főt, ezért a konzorcium vezetése

engedélyezte, hogy a fennmaradó helyeket a magyar jelöltekkel töltsük fel. Így az alaptanfolyamon összesen 8 országból 13 külföldi rendőr, csendőr, határőr és 7 magyar rendőr kolléga vett részt[464]. Jómagam a tanfolyamon, mint az egyik szervező és oktató vettem részt.

A tanfolyam elvégzését követően, szinte azonnal több, főként külföldi hallgató telepítésre került különböző EU KBVP válságkezelő misszióba, ők főként a közel-keleti, észak-afrikai, közép-afrikai országokba kerültek vezénylésre.

Az alaptanfolyam általános célja az EU nemzetközi válságkezelő misszióiba pályázó rendőr állomány tagjainak, civil szakértőinek felkészítése a későbbi feladatellátásra. Az alaptanfolyam olyan szükséges előképzettséget biztosít a missziókba pályázók részére, amely a külszolgálatban való részvétel egyik alapfeltétele. A tanfolyamra alapvetően azok a rendészeti szakemberek és civil szakértők jelentkezhettek, akik még nem vettek részt ilyen jellegű felkészítésen, és a közeljövőben nemzetközi válságkezelő misszióba tervezik vezényelni őket.

Az alaptanfolyam tematikája az Európai Biztonsági és Védelmi Főiskola (European Security and Defence College - ESDC) kerettantervén[465] alapul. A kerettanterv meghatározza azokat a kompetenciákat, amelyekkel rendelkezni kell egy válságövezetben szolgálatot teljesítő rendészeti szakembernek, civil szakértőnek ahhoz, hogy a feladatait biztonsággal és eredményesen el tudja látni. Azok a pályázók, akik a képzést sikeresen teljesítik, arról angol nyelvű oklevelet kapnak.

A képzés tanuló-központú módszertanra épül, intenzív, az elméleti és gyakorlati ismereteket ötvöző esemény. Mivel az idő rövidsége – egy hét – miatt normál „hivatali munkarendben" nehéz minden olyan ismeretet átadni, amely hasznos egy háborús, válság sújtotta övezteben történő szolgálatellátás során, ezért a napi elfoglaltság 10-12 óra volt a hallgatók számára. A program úgy került összeállításra, hogy a monoton tantermi foglalkozásokat gyakorlati foglalkozások „törték" meg, így a hallgatók figyelme kevésbé lankadt, érdeklődésüket folyamatosan fenn lehetett tartani. Például a rádióforgalmazás angol nyelven, vagy az improvizált robbanó eszközök felismerése elméleti előadást mindig a terepen történő gyakorlás követte. Alapvető cél az ismeretanyag átadásán túl a missziókban elvárt viselkedés és biztonságtudatosság kialakítása a résztvevőkben. Ebben például nagyon fontos szerepet játszik a „Kimenekítési Gyakorlat" (Evacuation Exercise). A kimenekítési gyakorlat időpontja nem szerepelt az órarendben így az a hallgatók számára nem volt ismert, arra nem tudtak „felkészülni".

[464] Forrás: Rendőrségi Oktatási és Kiképző Központ.
[465] Az EU Védelmi Főiskola Kerettanterve. Forrás: https://esdc.europa.eu/curricula/ (Letöltés dátuma: 2022.május 05.)

A résztvevőknek, a képzés egész ideje alatt egy képzeletbeli válságövezetben, szimulált környezetben kellett mozogniuk. Például szabadidejükben, ha elhagyták a képzés helyszínéül kijelölt ROKK Rendőrképző Akadémia Továbbképzési és Kiképzési Főosztály Alparancsnoki Továbbképző Központ Csopaki objektumát – sport, bevásárlás, egyéb okból – akkor azt előzőleg a kijelölt csoport parancsnokkal jóvá kellett hagyatni, jelentve a távollét helyét, időtartamát. A hét második felére jutottak el arra a szintre, amikor a képzeletbeli országban a romló biztonsági helyzet miatt éjszaka, a csoport kimenekítését végre kellett hajtani. Természetesen az éjfél után befejezett, sikeres kimenekítési gyakorlat nem befolyásolta a másnapi foglalkozások megtartását.

Az előadások során fontos szerepet kaptak a valós körülmények között, missziós területen készült fényképek, videofilmek, filmrészletek, melyek megtekintése, elemzése elősegítette a vizuális tanulást. A gyakorlati foglakozások során a résztvevők ismereteket szereztek a terepen való tájékozódásról, navigációs eszközök használatáról, improvizált robbanó eszközök, különböző aknák, robbanó csapdák ismeretéből, a harctéri sebesült ellátásról, ön- és társmentésről, a nagy teljesítményű terepjáró gépkocsik vezetéséről, angol nyelvű rádió forgalmazásról.

9.4.1 A képzés során elsajátítandó kompetenciák

Az EU közös biztonság- és védelempolitikája működésének, azon belül a politikai döntés hozatal, a leendő missziók erőgenerálási rendszerének, valamint az EU nemzetközi válságkezelési feladatainak ismeretén túl a hallgatók az alábbi területeken szereztek jártasságot:

- a különböző válságkezelő, békefenntartó missziókban alkalmazott, nemzetközi emberi jogi normák,

- a nemzetközi missziókban alkalmazott, személyi biztonsággal kapcsolatos szabályok, a lehetséges biztonsági kockázatok és veszélyek, azok kezelésére történő gyors reagálás elsajátítása,

- az alapvető elsősegélynyújtási módszerek, ön-és társmentés menetének, a sebesülések, sérülések elsődleges ellátásának ismerete,

- tájékozódás terepen térkép segítségével, helymeghatározás térkép, digitális navigációs eszközök és egyéb technikai eszközök segítségével vagy eszköz nélkül,

- közlekedésbiztonsággal kapcsolatos ismertek, a nagyteljesítményű összkerékhajtású járművek vezetésének készségszintű elsajátítása.

A felkészítés utolsó napján a résztvevők 5-5 fős kiscsoportokban egésznapos gyakorlati foglalkozás keretében mutathatták be az képzés ideje alatt elsajátított ismeretek gyakorlati alkalmazását. A különböző foglalkozási helyeken bizonyították, hogy elsajátították a fent említett kompetenciákat és azokat képesek a gyakorlatban alkalmazni.

A tanfolyam résztvevői írásos értékelőlapon és szóban oszthatták meg a képzés szervezőivel az eseménnyel kapcsolatos észrevételeiket, javaslataikat.

Mind a hazai, mind a külföldi résztvevők kiválóra értékelték a tanfolyam szervezését, annak végrehajtását és nagyon hasznosnak az elsajátított ismereteket. Olyan szakmai tudással térhettek haza, amellyel eredményesen és biztonságosan tudják majd szükség esetén végrehajtani feladataikat egy háborús válságövezetben.

9.5 Biztonságtudatosság Ellenséges Környezetben képzés

Az előző projektciklusban, az utolsó Magyarországon tartott képzés, amit az EUPCST keretében ajánlott fel a ROKK, egy Biztonságtudatosság Ellenséges Környezetben (Hostile Environment Awarness Training - HEAT) tanfolyam volt. A HEAT képzés tervezett időpontja 2022. június 19-24., helyszíne szintén a ROKK csopaki objektuma. A tanfolyam célja az alapfelkészítéssel ellentétben, csak a műveleti területen elforduló, lehetséges veszélyhelyzetekre, az azokra való reagálásra való felkészítés. A tematika tartalmazza a már korábban az alaptanfolyamnál felsorolt személyi biztonsággal kapcsolatos ismeretek átadását, de azok elméleti és gyakorlati oktatására sokkal több idő áll rendelkezésre. Azon túl kiegészül olyan elméleti és gyakorlati ismeretekkel, mint például mi a teendő egy esetleges túsz helyzetben, vagy fegyveres támadás esetén és tartalmaz fizikai állóképességet, önvédelmi készséget fejlesztő elemeket is.

A HEAT képzésen való részvétel minden misszióba készülő szakember számára ajánlott, de vannak olyan kiemelt biztonsági kockázatú missziók, ahol a HEAT tanfolyam elvégzése kötelező (pl.: EUBAM Líbia, EUAM Irak, EUCAP Sahel Mali[466], stb).

Mivel a személyi biztonság, a misszió tagjainak élete és testi épségének védelme a legfontosabb szempont a különböző küldetésekben, ezért a HEAT ideje alatt a résztvevők folyamatos fizikai és pszichés terhelést kapnak „labor körülmények” között. Természetesen a folyamatos terhelés szakemberek pl. pszichológusok felügyelete alatt történik. Abban a

[466] EU Rendőri Képességfejlesztő Missziója Mali Forrás: https://www.eeas.europa.eu/eucap-sahelmali_en?s=331 (Letöltés dátuma: 2022.május 05.)

pillanatban, amint a szakemberek úgy ítélik meg, hogy valamelyik résztvevő nem bírja a terhelést, őt azonnal „kiemelik” a csoportból.

9.5.1 A HEAT tanfolyam felépítése és tartalma

Az öt napos esemény elméleti és gyakorlati elemeket tartalmazó képzés, ahol a résztvevők megtanulják, hogy a különböző válságövezetekben, ellenséges környezetben milyen biztonsági kihívásokkal szembesülhetnek és azokat hogyan kezeljék.

- Kommunikáció (angol nyelvű rádióforgalmazási ismeretek):

A különböző nemzetközi békefenntartó, válságkezelő missziók, műveletek és azok tagjainak joga van a fogadó ország területén belül a különböző kommunikációs eszközökön keresztül (beleértve a műholdas eszközöket is) telefonon, internetes hálózaton vagy bármely más eszközön keresztül történő korlátlan adattovábbításra, valamint a szükséges hálózatok létrehozásához. A leendő missziótagoknak meg kell ismerniük az Ultrarövidhullámú (URH)[467] és Rövidhullámú (RH)[468] rádió rendszerek használatának szabályait. Meg kell tanulniuk az angol kód szavakat.

Sok válságövezetben a mobiltelefon hálózatok nem vagy korlátozottan működnek, ezért ott az egyetlen megbízható kommunikációs eszköz az URH vagy RH rádió rendszer lehet. A részvevők számára általában nem okoz gondot a különböző kézi és járművekbe épített rádiók kezelése, mivel azok hasonlóak vagy ugyanolyan típusú rádiók, mint amiket egyébként egy rendőr, más rendészeti szakember az otthoni szolgálat ellátás során használ. Amit a képzésen el kell sajátítani és készségszinten alkalmazni, az a nemzetközileg elfogadott angol nyelvű fonetikus ábécé és az angol kódszavak használata[469].

A jelenleg használt rádiókód táblázat elődjét a brit hadsereg alkalmazta először az első világháború alatt, később azt az amerikaiak továbbfejlesztették a második világháborúban. Mai formájában 1956-óta használja a NATO[470] és más nemzetközi szervezetek. Napjainkban nem csak a fegyveres erők, rendészeti szervek alkalmazzák, de a tengeri közlekedésben, a polgári repülésben is kötelező annak használata.

---

[467] Ultrarövidhullám. Forrás: https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-a-magyar-nyelv-ertelmezo-szotara-1BE8B/u-u-50F54/ultrarovid-51363/ (Letöltés ideje: 2024. december 24.)

[468] Rövidhullám. Forrás: https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-a-magyar-nyelv-ertelmezo-szotara-1BE8B/r-46B74/rovidhullam-48752/ (Letöltés ideje: 2024. december 24.)

[469]Nevezik NATO vagy ICAO (International Civil Aviation Organisation-Nemzetközi Polgári Repülési Szervezet) kódtáblázatnak is, mivel azt mindkét szervezet alkalmazza.

[470] What is the NATO Phonetic Alphabet?
Forrás: https://internationalsecurityjournal.com/nato-phonetic-alphabet/ (Letöltés ideje: 2024. december 25.)

A hallgatók általában a képzések első napján kapják meg az angol nyelvű rádióforgalmazással kapcsolatos alapismereteket, majd a képzés hátralévő részében az egymás közötti kommunikációban, egyes gyakorlati feladatok végrehajtása során használniuk, gyakorolniuk kell az angol nyelvű rádióforgalmazást, annak érdekében, hogy az a képzés végére készség szinten elsajátított legyen.

- Navigáció és tájékozódás terepen:

A terepen történő tájékozódás – főként idegen földrajzi területen, különböző válságövezetekben – elengedhetetlen feltétele, hogy biztosan tudjunk helyeket és irányokat pontosan meghatározni. Mindezekhez a terepen történő tájékozódás szabályainak és módjainak ismerete szükséges. A különböző válságkezelésben érintett nemzetközi szervezetek feladataikat változatos terepen, az év- és napszaktól függetlenül hajtják végre. A feladat megkezdése előtt meg kell ismerni az adott misszió működési területének domborzatát, vízrajzát, úthálózatát, esetleges veszélyzónák helyét. Erre nem minden esetben nyílik lehetőség helyszíni tanulmányozással. Ilyenkor a feladattól függő, megfelelő méretarányú térképet kell kiválasztani, amely a szükséges részletességgel ábrázolja a terep adottságait. Minden leendő misszióba készülő szakembernek készség szinten kell elsajátítania a terepen történő tájékozódást, térkép, navigációs eszköz vagy akár az égitestek segítségével.

Az elméleti előadáson a hallgatók megismerik a térkép fogalmát, a térképek különböző csoportosítását, vetülettani alapismereteket szereznek, megismerik térképi jeleket, ábrázolási módokat, jelkulcsokat, a térképek szelvényezési rendszerét, a méretarány fogalmát, a katonai és polgári térképek használatát. Alapvetően a nemzetközi válságkezelő missziókban, köztük az EU által működtett missziókban is a katonai koordináta rendszert (Military Grid Refernce System - MGRS)[471] vagy a földrajzi koordináta rendszert (World Geographic Reference System - GEOREF) alkalmazzák. A rendszerek lehetővé teszik adott tereppontok szükség esetén méter pontosságú meghatározását, ezzel segítve a tájékozódást. Az elméleti ismereteket később a különböző feladatok terepen történő megoldása közben lehet gyakorlatban alkalmazni. A tájékozódással, térképismerettel kapcsolatos ismeretek a Magyar Honvédség Geoinformációs Szolgálat[472] állománya oktatja a misszióba készülő rendőrök, civil szakértők részére.

[471] Fehér András: Álláspontom 34TDT4105419743 Repüléstudományi közlemények 15. évf. Különszám - Repüléstudományi konferencia 2003. április 4.

[472] Magyar Honvédség Geoinformációs Szolgálat Forrás: https://www.ket.hm.gov.hu/mhgeosz/SitePages/Kezdolap.aspx#elerhetoseg (Letöltés ideje: 2024. december 25.)

A térképpel történő tájékozódás a közel-keleti missziók esetében is nagy jelentőséggel bír, főként a szolgálat első időszakában, amíg kialakul a megfelelő helyismeret, mert a terep alapvetően kopár, sivatagos, kevés a jól beazonosítható tájékozódási pont. A missziós műveleti térképek segítik a tájékozódást és tartalmazzák a veszélyes helyekkel (például: korábbi fegyveres konfliktusból ott maradt aknamezők) kapcsolatos információkat, de ahhoz, hogy a térképeket, az azon lévő jelöléseket a missziók tagjai értelmezni tudják, elengedhetetlen a megfelelő felkészítés.

- Egészségügyi ismeretek, beleértve a stresszkezelést:

A különböző válságkezelő missziókba vezényelt szakembereknek olyan földrajzi területeken kell szolgálatot teljesíteniük, ahol rossz közegészségügyi állapotok uralkodnak, magas a különböző fertőző betegségek elfordulási lehetősége és korlátozott a megfelelő, gyors orvosi ellátáshoz való hozzáférés. Ezért a kiutazás előtt az állományt fel kell készíteni ezeknek a kihívásoknak a kezelésére, különös tekintettel a megelőzésre.

9.6 A missziós területen előforduló egészségügyi veszélyforrások[473]

9.6.1 Földrajzi/klimatikus kockázatok

A dolgozatban vizsgált missziók tagjai alapvetően két ország (földrajzi terület) területén hajtják végre feladataikat. Irak területe nagyrészt sivatagos, ahol gyakoriak a porviharok. A tél alapvetően enyhe, csak az északi, magasabban fekvő területeken hűvös. A nyár száraz, forró, csapadékmentes, alacsony páratartalommal, magas az UV sugárzás[474]. Izrael és a Palesztin területek éghajlata hasonló az előbbiekhez. A területet alapvetően két évszak jellemzi, az enyhe novembertől májusig tartó téli időjárás, amit gyakran, hirtelen lezúduló erős esőzések jellemeznek. A nyár forró, száraz, gyakori porviharokkal, erős UV sugárzással. A nyár még forróbb a Jordán folyó völgyében, ahol a tél is kellemesen meleg[475]. Minkét misszió esetében komoly egészségügyi kihívást jelentenek a porviharok, amelyek a légzőszervekre, tüdőre hatnak károsan. A magas hőmérséklet miatt nagy a kiszáradás veszélye, az erős UV sugárzás káros hatással van a bőrre, szemre. Az EU közel-keleti misszióiba vezényelt szakemberei viszonylag kevés időt töltenek a szabad ég alatt, terepen, de előfordulhat, hogy gyakorlati

[473] Egészségügyi Alapismeretek, Elsősegélynyújtás A Harctéri Életmentő Katonák Részére Segédlet Magyar Honvédség Egészségügyi Központ Egészségügyi Főnökségi Kiadványa 2013

[474] The World factbook, Iraq. Forrás: https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/iraq/ (Letöltés ideje: 2024. december 26.)

[475] Izrael Állam Nagykövetsége, Budapest. Földrajz.
Forrás: https://embassies.gov.il/budapest/AboutIsrael/Land/Pages/LAND-Geography-Climate.aspx (Letöltés ideje: 2024. december 26.)

foglalkozást kell tartani a helyi kollégák számára tantermen kívül. Ilyen esetekben fennáll a napszúrás, hőguta lehetősége, ezért azok elkerülésére, a védelemre fel kell készülni.

A felkészítés ezen részében a hallgatók megismerik a szem, bőr védelmét, milyen napszemüveget ajánlatos viselni, mit tegyenek a napégés, napszúrás, hőguta megelőzése, elkerülése érdekében, milyen az ajánlott ruházat. A hazaitól eltérő, extrém magas hőmérsékletben fokozottan kell figyelni a test vízháztartásának fenntartására.

9.6.2 Veszélyes állatok

Ahogy már korábba említettem az EU missziókban szolgálatot teljesítő rendőri tanácsadók, civil szakemberek viszonylag kevés időt töltenek terepen, de ettől függetlenül előfordulhat, hogy találkoznak veszélyes állatokkal. Irakban, leginkább a nagyvárosoktól távol, a sivatagban gyakran előfordulnak a mérges kígyók és skorpiók[476]. Hasonló a helyzet Izraelben és a palesztin területeken is, ott is főleg a sivatagos területeken él néhány veszélyes állat- és rovarfaj[477]. Többféle skorpiófaj található az EUPOL COPPS és az EUBAM Rafah Missziók működési területén, amelyek között van halálos mérgű is, például a sárga skorpió[478]. A misszió tagok saját testi épsége és egészsége védelme érdekében szükséges, hogy ismerjék a preventív módszereket, amelyekkel a veszélyes élőlényekkel való találkozás esélye csökkenthető. Minimalizálják annak lehetőségét, hogy a különböző rovarok, rágcsálók búvóhelyet találjanak a környezetükben. Lakó és munkahelyükön tartsuk csukva a nyílászárókat, vagy használjanak szúnyoghálót. A terepen történő mozgás során viseljenek bakancsot, zárt cipőt.

Ezen kívül többféle kígyó is megtalálható a területen, de azok nagyrésze nem mérgező, kivétel ezek közül a palesztin vipera[479], amelynek marása veszélyes lehet. Emellett többféle pók is él a térségben, amelyek csípése szintén kockázatos lehet az emberre. Előfordulnak még kis számban leopárdok és farkasok, de azok általában kerülik az embert. A sakálok nagy számban élnek, főleg a Negev és a júdeai sivatagban.

A fent felsorolt vadon élő állatok nem jelentenek veszélyt, ha érintetlenül hagyják élőhelyüket. Ezért fontos, hogy a meghatározott menetvonalakat ne hagyjuk el, illetve

[476] Deadly Snakes, Insects Lurk in Iraq.
Forrás: https://abcnews.go.com/Technology/story?id=97725&page=1 (Letöltés ideje: 2024. december 26.)
[477] What dangerous insects and animals are there in Israel.
Forrás: https://acol.co.il/en/blog/pets/what-dangerous-insects-and-animals-are-there-in-israel-27 (Letöltés ideje: 2025. december 26.)
[478] Egy halálos méreg a világ legdrágább folyadéka.
Forrás: https://hamuesgyemant.hu/halalos-mereg-skorpio (Letöltés ideje: 2025. január 6.)
[479] Palestine viper
Forrás: https://biodb.com/species/palestine-viper/ (Letöltés ideje: 2024. december 26.)

szabadidőben is csak a turisták számára kijelölt utakat használjuk. Nagyobb veszélyt jelentenek Ciszjordániában, Gázában és Irakban, főként a lakott területeken a falkába verődött kóbor állatok, főként a kutyák. A kóbor kutyák éhesen, falkába verődve elég erősnek érzik magukat ahhoz, hogy emberre támadjanak. Gyalogosan ajánlott elkerülni a külvárosi negyedeket, ahol a kóbor kutya falkák leginkább előfordulnak. A három érintett misszió nemzetközi állománya a helyi lakosoktól bérelt ingatlanokban él szabadidejében, ezért a lakás kiválasztásánál, sok egyéb biztonsági szempont mellett azt is mérlegelni kell, hogy közelben nincs-e olyan a kóbor állatok által kedvelt hely, ahol azok összeverődhetnek. A kóbor állatok megfelelő védőoltással nem rendelkeznek, így a veszettség vírushordozói is lehetnek.

A nyári hónapokban gyakran megjelennek a Földközi-tenger izraeli parvidékén a medúzák, csípésük fájdalmas, égési sérülést okozhat.

9.6.3 Környezeti hatások

Ivóvíz. A különböző válságövezetekben, háborús konfliktusokban érintett országokban a megfelelő közszolgáltatások biztosítása nem, vagy csak részben megoldott. Így van ez Irak és a palesztin területek esetében is. Irakban a tisztított, kezelt víz nagy része emberi fogyasztásra nem megfelelő és még öntözésre sem a legjobb minőségű. A szennyvíztisztító telepek nagy része túlterhelt, az utóbbi évtizedekben azok karbantartására, működtetésére nem volt biztosított a megfelelő anyagi háttér. A szennyezett ivóvíz miatt a helyi lakosság fokozottan veszélyeztetett a különböző fertőző betegségek terjedése miatt[480]. Ciszjordániában a vízvezeték rendszer elöregedett, gyakoriak a csőtörések, az egyéb meghibásodások. A lakossági fogyasztók csak körülbelül 30 százaléka csatlakozik szennyvízcsatorna-hálózathoz, a keletkező szennyvíznek csupán 5-10 százalékát kezelik[481].

A legrosszabb a helyzet a Gázai övezetben, sok más mellett az ívóvíz minőség és szennyvíz kezelés tekintetében is. Az övezet területén a vezetékes víz nagy része emberi fogyasztásra alkalmatlan. A gázai vízhálózatból származó víz mintegy 97%-a nem felel meg az Egészségügyi Világszervezet minőségi előírásainak, annak magas sótartalma és erős szennyezettsége miatt[482]. Ezen túlmenően, becslések szerint naponta 90 000 köbméter

[480] Ewen C.D. Todd: Waterborne Diseases and Wastewater Treatment in Iraq ournal of Food Protection 87 (2024) p.2-3.
[481] The World BankWater Security and Resilience Program (P176025) p.8.
Forrás: https://documents1.worldbank.org/curated/en/099170002082316002/pdf/BOSIB19cb1df0d0bf185e512e937e81b686.pdf (Letöltés ideje: 2024. december 27.)
[482] Threats to Water Access. Forrás: https://www.anera.org/priorities/water-access/ (Letöltés ideje: 2024. december 27.)

kezeletlen szennyvíz ömlik Gázából közvetlenül a Földközi-tengerbe, vagy szivárog a nagy központi esővíztározóba, ami növeli a vízzel terjedő fertőző betegségek kockázatát.

A fentiek miatt a felkészítésen külön hangsúlyt kap annak tudatosítása, hogy ha nincs megfelelő, a misszió egészségügyi szolgálata által bevizsgált, nemzetközi normáknak megfelelő elérhető vezetékes ivóvíz a nemzetközi állomány számára, akkor minkét földrajzi területen csak a bontatlan palackos víz fogyasztása ajánlott.

9.6.4 Levegőszennyezés

A szennyvíz kezeletlenségén kívül, a megfelelő hulladékfeldolgozás hiánya és abból kialakuló légszennyezettség is komoly egészségügyi veszélyforrás. Irakban és a palesztin területeken is óriási kihívást jelent a felgyülemlett háztartási és ipari hulladék gyűjtése és tárolása. Mivel erre a megfelelő infrastruktúra nem, vagy csak korlátozottan áll rendelkezésre, ezért a háztartások, kisvállalkozások nagy része a felgyülemlett hulladékot elégeti, beleértve a műanyag palackokat, használt gumiabroncsokat, amivel nő a levegőszennyezés. Leginkább a lakóhely kiválasztásánál kell odafigyelni, hogy ezeket az egészségre veszélyes helyzeteket lehetőleg elkerüljük.

9.6.5 Stressz

A missziós területen a nemzetközi rendőri tanácsadók, civil szakértők komoly stresszterhelésnek vanna kitéve, amelynek okai között szerepel a családtól való hosszú távollét. Alapvetően két, három havonta van lehetőség arra, hogy a külszolgálatot teljesítők összevont szabadnapokat kivéve hazalátogassanak. Növeli a stresszt a szinte folyamatos mentális és fizikai terhelés. A műveleti területen, a szolgálatteljesítési időn kívül is folyamatosan jelen levő kihívásokra figyelni, azokra reagálni kell (kijárási tilalom, légiriadó, terrorcselekmények, stb.) A fogadó ország eltérő kultúrája, vallása, a társadalmi érintkezés eltérő szabályai is komoly stressz faktor lehet, főként a vezénylés kezdeti időszakában. A kiutazó állományt fel kell készíteni a különböző, várható stresszhelyzetekre, azok kezelésére. A felkészítés fontos része a stressz tüneteinek időbeni felismerése. A missziók egészségügyi szolgálata felkészült a stressz tüneteinek hatékony kezelésére, amennyiben ez nem elégséges, akkor pedig ideiglenesen vagy akár véglegesen is ki kell vonni az érintett szakembert a missziós területről.

9.6.6 Aknák, fel nem robbant lövedékek (UXO) és improvizált robbanószerkezetekkel (IED) kapcsolatos alapismeretek

A Közel-Kelet több évtizedes fegyveres konfliktusaiban megbecsülni is nehéz hány millió aknát telepítettek, hány millió tüzérségi lövedéket lőttek ki és mennyi légi bombát dobtak le a szemben álló felek. Amikor egy tüzérségi lövedéket kilőnek, légi bombát ledobnak, van rá esély, hogy az nem fog felrobbanni és válik a civilek számára potenciális veszéllyé (Unexploded ordnance - UXO).

Az UXO-k mindkét területen Irakban és a palesztin területeken is komoly veszélyforrást jelentenek. A Ciszjordániában a taposóaknákat először a hatnapos arab-izraeli háború előtt a Jordán hadsereg telepített. Aknamezőket telepítettek Jeruzsálemtől keletre a hegyvidéken és a Jordán-völgyben. Majd a 1967-es háború után Izrael telepített aknamezőket az újonnan kialakult Jordániával közös határa mentén, a Jordán folyó jobb, nyugati partja mentén. Az azóta eltelt időben az akkor lerakott aknák a sivataggal együtt mozognak és állandó veszélyt jelentenek[483], felszedésükre nincs anyagi forrás és politikai akarat.

Irak a világon az egyik leginkább aknákkal és UXO-val „szennyezett" ország. Az Irak-Iráni háború (1980-88), Kuvait inváziója, majd az azt követő nemzetközi beavatkozás (1990-91), az amerikaiak által vezetett nemzetközi beavatkozás (2003) és az azt követő több éves polgárháború következtében, az ENSZ adatai szerint körülbelül 2733 négyzetkilométernyi elaknásított és UXO-val szennyezett terület van az országban[484].

A különböző terrorszervezetek, fegyveres csoportok előszeretettel alkalmaznak improvizált robbanó eszközöket (Improvised Explosive Device - IED). A célpontok általában a helyi közigazgatás, fegyveres és rendvédelmi szervek objektumai, járművei. Mivel az EU KBVP missziók állománya a helyi rendvédelmi, igazságszolgáltatási szervek tagjait képezi, mentorálja, amely tevékenységeket alapvetően a helyi szervek objektumaiban hajtanak végre, így ők is célponttá válhatnak egy-egy robbantásos merényletben.

Az aknák, UXO-k, IED-k komoly veszélyt jelentenek a missziók állományára is, ezért a felkészítésen a misszió leendő tagjai alapismeretket szereznek a különböző robbanó eszközökről, azok működéséről. A képzés célja nem az, hogy a rendőrökből, civil szakértőkből tűzszerészeket képzünk. A cél, hogy felismerjék az UXO-t, IED-t, azok lehetséges helyeit, azokat elkerüljék.

[483] The Halo Trust West Bank. Forrás: https://www.halotrust.org/where-we-work/middle-east/west-bank/ (Letöltés ideje: 2025. január 26.)
[484] UNMAS. Forrás: https://www.unmas.org/en/programmes/iraq (Letöltés ideje: 2025. január 26.)

9.6.7 Túszhelyzetek kezelése

Missziós területen, a különböző nemzetközi szervezetek tagjai általában véve nem elsődleges célpontjai a helyi terrorszervezeteknek, szervezett bűnözői csoportoknak. De előfordulhat, hogy egyes csoportok váltságdíj fejében elrabolnak külföldieket anyagi haszonszerzés reményében. Irakban és Szíriában az ISIS egyik bevételi forrása volt az elrabolt személyekért, külföldiekért kért váltságdíjak[485]. Magyar rendőrtiszt is esett helyi fegyveres csoport fogságába 2013-ban, a Sínai-félszigeten[486]. A Nemzetközi Erők és Megfigyelők (Multinational Force & Observers-MFO) állományában szolgálatot teljesítő, de szabadidejét töltő kollégát rövid ideig túszként tartották fogva a helyi fegyveresek, cserébe egy elfogott társuk szabadon bocsájtásáért, akit az egyiptomi hatóságok kábítószer csempészet miatt vettek őrizetbe. A fegyveresek célpontja nem a nemzetközi szervezet állománya volt, de az eset is jól példázza, hogy a missziók tagjai bármikor kerülhetnek olyan helyzetbe, amikor „rossz időben vannak rossz helyen".

A misszió előtti felkészítésen a kiutazó állomány tagjai megkapják a túszhelyzetek kezelésével kapcsolatos alapismereteket. Mit tegyenek, mit ne tegyenek egy lehetséges túszhelyzetben, hogyan viselkedjenek.

A képzések zárásának része a tanfolyam tartalmának, az oktatók felkészültségének a részvevők általi értékelése. Fontos a visszacsatolás, a hallgatók által az egyes képzések tartalmának, hatékonyságának értékelése, amelyet figyelembe véve a későbbiekben tovább növelhető a hasonló felkészítések hatékonysága, eredményessége.

9.7 A fejezet összegzése

A különböző nemzetközi válságkezelő műveletekben, missziókban a rendészeti komponens fontos szerepet játszik a válság utáni újjáépítés keretein belül a helyi biztonsági, védelmi rendszer kiépítésében. A nemzetközi rendészeti erők fő feladata a helyi rendvédelmi erők reformjának, a jogállamiság helyreállításának támogatása, a nemzetközi normának megfelelő jogi környezet kialakítása. Az átlátható, elszámoltatható rendvédelmi, igazságügyi rendszer kiépítésének, működésének támogatása. A helyi közrend, közbiztonság szavatolása az egyik alapfeltétele annak, hogy az újjáépítés megindulhasson, eredményes legyen, nőjön a helyi

[485] European Parlament Directorate-General For External Policies Policy Department: he Financing Of The 'Islamic State' In Iraq And Syria (Isis) In-Depth Analysis 2017. P. 8.
[486] Lippai Zsolt Sándor – Fekete Tamás 1995-2015 Egyiptom – Többnemzeti Erők És Megfigyelők, Magyarország 20 Éves Szerepvállalása Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat Szakmai Szemle Xviii. Évfolyam 4. Szám 2020. P. 94.

közösség tagjainak biztonságérzete. Néhány esetben, amikor a helyi hatóságok nem képesek a közrend, közbiztonság megfelelő szintű szavatolására, a nemzetközi szervezet szakértői akár teljes intézkedési jogkörrel felruházva, végrehajtói feladatokat is elláthatnak. Biztosítják a közrendet, közbiztonságot, a korábbi fegyveres konfliktusban elkövetett háborús bűncselekmények nyomozását végzik, fellépnek a helyi szerezett bűnözés, a korrupció ellen. Ezeket a feladatokat csak akkor tudják sikeresen, eredményesen végrehajtani, ha maguk a misszióba vezényelt szakértők olyan felkészítésen esnek át, amely garantálja, hogy azokat a szakmai, mentális és fizikai kihívásokat, amelyekkel a műveleti területen szembesülnek megfelelően tudják kezelni.

Azt hiszem, az alábbi rövid történettel tudom leginkább szemléltetni az EUPCST és más válságkezelési feladatokra való felkészítések hasznosságát. A 2021. szeptemberi alaptanfolyam végeztével az egyik résztvevő – aki egy Nyugat-Európai ország fővárosában lát el közrendvédelmi feladatokat már több mint húsz éve és részt vett terrorcselekmények, azok következményeinek felszámolásában – odajött hozzám. Annyit mondott: „köszönöm ezt az egy hetet, sokat tanultam tőletek és biztos vagyok benne, hogy ez a tudás, ami itt szereztem egy nap megmenti az életem”.

Megítélésem szerint a rendőrség, és annak képviseletében a ROKK, mint az EUPCST egyik legújabb tagja, a sikeres nemzetközi képzések szervezésén keresztül bizonyította az elmúlt néhány évben, hogy hasznos tagja a nemzetközi projektnek és hozzájárul ahhoz, hogy az EU KBVP missziókba – köztük a közel-keleti missziókba – vezényelt szakemberek megfelelő felkészítésben részesüljenek.

Hasznos lenne, ha a rendőrség a továbbikában is részt venne az EUPCST tevékenységében teljes jogú tagként. Továbbá mivel a szervezetbe nemzeti intézmények csatlakoznak, megfontolásra érdemes lehet, hogy az Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kara is csatlakozzon a projekthez. Így a ROKK által szervezett gyakorlati képzések mellett az EUPCST égisze alatt szervezett tudományos konferenciákon nemzetközi szinten is meg lehetne osztani azt a tudást, ami az NKE RTK-n eddig felhalmozódott.

A projekten belül hiánypótló volt a hazánkban 2020. évben rendezett határrendészeti felkészítés. Magyarországon, a határrendészeti szakterületen olyan magas szintű szaktudás áll rendelkezésre, amelynek megosztásával hatékonyan lehet támogatni más tagországok határrendészeti szervei és az EU nemzetközi válságkezelési tevékenységét.

10. Képességfejlesztés, a tudás átadása

Az EU válságkezeléssel kapcsolatos szerepvállalásának egyik leglényegesebb eleme a helyi felelősségvállalás, aminek a lényege, hogy a válságból a stabilitásba történő átmenet során a helyi hatóságoknak kell a vezető szerepet vállalni. Csak olyan feladatot (például a helyi rendvédelmi és igazságügyi szervek képességfejlesztése) vállal, teljesít az unió, amely a helyi érdekeket szolgálja és annak megvalósítását a helyi politika és társadalom is támogatja. Ezt az elemet az EU különböző szakpolitikák kialakítása és a missziók feladatainak meghatározása, azok végrehajtása során is folyamatosan figyelembe veszi.

A dolgozatban említett, érintett EU missziók egyike sem rendelkezett, rendelkezik végrehajtói jogosítványokkal, klasszikus rendészeti feladatokat nem hajtott, hajt végre. A missziók fő „fegyvere" a szakmai tudás, amelynek átadásával növelik a helyi rendvédelmi, igazságügyi szervek hatékonyságát. Az EU nem akar és igazából képességei is hiányoznak ahhoz, hogy „erővel" avatkozzon be egy válság sújtotta közel-keleti ország belügyeibe és rákényszerítse akaratát, vagy erővel akarná a demokráciát, a demokratikus értékeket „importálni".

Az EU KBVP tevékenységében részt vevő rendőrök, rendészeti szakemberek jogi és igazságügyi szakértők egyik elsődleges és legfontosabb feladata a különböző válságkezelő, békefenntartó missziókban a helyi rendvédelmi és igazságügyi szervezetek tagjainak mentorálása, képzése, részükre tanácsadás, a képességeik fejlesztése. A mentorok, tanácsadók tevékenységükkel támogatják a fogadó ország területén a demokratikus intézményrendszerek kiépítését, megerősítését, hozzájárulva ezzel a stabilitás, a béke megteremtéséhez. A jogállamiság és azon keresztül a stabiltás megteremtése a Közel-Keleten működő, de más EU KBVP missziók egyik legfontosabb stratégiai célkitűzése.

A konfliktusoktól sújtott fogadó országban, földrajzi területen, ahol a kormányzati rendszerek, azon belül a rendvédelem és igazságszolgáltatás nem működnek megfelelően, a nemzetközi tanácsadókra fontos feladat hárul. Munkájukkal hozzájárulnak ahhoz, hogy a konfliktusból a „normalitásba" történő átmenet során, egy stabil, a nemzetközi normáknak megfelelően jól működő rendvédelmi, igazságügyi rendszer jöjjön létre.

A KBVP eddigi szerepvállalásában vannak jó példák a tanácsadói, mentorálási tevékenység sikeres végrehajtására. Az egyik ilyen az Unió első civil/rendőri válságkezelési szerepvállalása az EU Rendőri Missziója Bosznia-Hercegovinában (EU Police Mission in Bosnia Hercegovina – EUPM BiH). Az EU stratégia célja volt Bosznia Hercegovinában egy stabil, békés és soknemzetiségű ország létrehozásának támogatása, amely szomszédjaival való

békés együttműködésre és az EU tagság elérésre törekszik. Ennek részeként az Unió jogállamiság támogatása érdekében hozta létre a missziót, amelynek mandátuma szerint professzionális és többnemzetiségű rendőrségi modell létrehozása volt a fő feladata, amely a legjobb európai és nemzetközi normáknak megfelelően működik, a misszióba vezényelt szakértők mentorálása és az általuk nyújtott tanácsadás révén.

A misszió akkori vezetője, 2012-ben elkészített missziót lezáró jelentésben is kiemelte, hogy az EUPM sikeresen teljesítette feladatait[487]. Az EUPM első civil/rendőri misszióként az EU válságkezelésének újszerű eszközeként indult, a helyi rendészeti szervekkel és más nemzetközi szervezetekkel közvetlenül együttműködve közel 10 éves működése során elérte azokat a célokat, amelyeket az induláskor Brüsszel meghatározott. A későbbiekben az EUPM, annak működése referenciaként szolgál a KBVP polgári válságkezelési tevékenység végrehajtása során.

Az EU KBVP civil/rendőri missziók nagy része továbbra is tanácsadó, támogató, megfigyelő vagy kiképzési feladatokat lát el. A jelenleg működő 13 civil/rendőri misszió alapvetően, fő feladatként képzési, tanácsadási, mentorálási, megfigyelési feladatokat hajt végre a különböző válságövezetekben, Európában, Ázsiában és Afrikában. Az egyetlen korlátozott végrehajtói jogosítványokkal rendelkező KBVP civil misszió az EU Koszovói jogállamiságot támogató missziója. Az EULEX misszió fő feladata szintén a helyi rendvédelmi és igazságügyi szervek munkájának támogatása. Egy kisebb, kb. század erejű egység lát el személy- és objektumvédelmi feladatokat, valamint egyfajta tartalék erőként funkcionál, amennyiben pedig a helyi rendőrség arra felkéri tömegkezelési és közrendvédelmi feladatokat láthat el. Az Unió alapvetően nem akar – és nem is igazán tudna a megfelelő létszámú katonai, rendőri erő és az azt bevetni szándékozó politikai akarat hiányában – beavatkozni erővel a fogadó országok belügyeibe. Az EU polgári válságkezelési tevékenységének fő „fegyvere” a képzésen, tanácsadáson, megfigyelésen, mentoráláson alapuló támogatás, amelynek célja a helyi rendvédelmi és igazságszolgáltatási szervek, szervezetek fejlesztése a nemzetközi normák szerinti átlátható, elszámoltatható, a jogszabályokon alapuló működés elérése. Különösen igaz ez a közel-keleti régióra, az ott működő KBVP missziókra.

A támogató, képességfejlesztő polgári KBVP-missziók a megfigyelés, mentorálás és tanácsadás módszereit alkalmazzák. (Mentoring, Monitoring, Advising - MMA). A civil/rendőri KBVP missziók esetében az MMA célja alapvetően a kapacitásépítés és a

[487] Final Report of the Head of Mission European Union Police Mission in Bosnia and Herzegovina
Forrás: https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10762-2012-EXT-1/en/pdf (Letöltés ideje: 2025. február 2.)

nemzetközi normákon alapuló rendvédelmi, igazságszolgáltatási rendszerek eredményes működtetésének támogatása, az eredményes, törvényes, a nemzetközi normák szerinti működéshez szükséges ismeretek átadása. A cél, hogy a támogatásnak köszönhetően a fogadó fél képes legyen egy fenntartható, a jogállamiság keretei között jól működő rendvédelmi és igazságszolgáltatási rendszert kialakítani és működtetni.

Igaz ez a korábban említett Közel-Keleten tevékenykedő missziókra is. Annak érdekében, hogy az MMA tevékenység a missziókban szolgálatot teljesítő egyenruhás és civil szakértők, tanácsadók számára egységesen értelmezhető legyen, az EU KBVP-n belül kidolgozásra került egy egységes, írásos iránymutatás[488].

Az egységes szabályozás, iránymutatás azért is fontos és hasznos mivel a missziókba kiválasztott és vezényelt szakértők, szakemberek széles körű szakmai, sok eseteben vezetői tapasztalattal és szakértelemmel rendelkeznek a saját szakterületükön, viszont nem biztos, hogy rendelkeznek a tudás átadásához szükséges pedagógia, képzési tapasztalatokkal, ismeretekkel. Azok hiányában a tevékenységük hatékonysága is megkérdőjelezhetővé válik.

Az egységes irányelvek kidolgozása előtt a missziókba vezényelt rendészeti szakemberek a MMA tevékenységük végrehajtása során tanulták meg annak hatékony módszereit, a saját és mások által megszerzett tapasztalatokra hagyatkoztak. Az egységes Uniós irányelvek kiadása előtt, a missziók önállóan készítettek saját működési szabályzatokat (Standard Operating Procedure – SOP) és képzési terveket, amelyekbe integrálták az MMA tevékenység szerintük követendő elveit.

Ezek a missziók által kidolgozott anyagok tartalmazták az MMA tevékenység végrehajtásának alapelveit, annak részletes végrehajtását. Azonban ezek a dokumentumok az adott misszió mandátumával összhangban készültek, így azokat alapvetően csak az adott misszióban lehetett alkalmazni.

Néhány uniós tagállam felismerve a problémát MMA tevékenységre felkészítő tanfolyamokat szervezett a leendő tanácsadók, mentorok számára. Főként a KBVP missziókba nagyszámú civil szakértőt, rendészeti szakembert vezénylő országok voltak korábban és jelenleg is aktívak ezen a területen. Például a legátfogóbb MMA tevékenységre felkészítő tanfolyamot a német szövetségi rendőrség készítette el a Nemzetközi Békefenntartó Műveletek Központjával (Zentrum für Internationale Friedenseinsätze - ZIF) együttműködve. A ZIF által

[488] Civopscdr Operational Guidelines For Monitoring, Mentoring And Advising In Civilian Csdp Missions Forrás: https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-15272-2014-INIT/en/pdf (Letöltés ideje: 2025. február 02.)

szervezett tanfolyamot[489] az európai polgári válságkezelésre irányuló képzési kezdeményezés (Europe's Training Initiative for Civilian Crisis Management - ENTRi) is jóváhagyta, és rendszeresen rendezi meg azt különböző európai országokban, vagy a missziós, műveleti területen.

Az MMA tevékenység három különböző kulcsfeladat a képességfejlesztésben, amelyeket stratégiai, műveleti és/vagy taktikai szinten hajt végre az adott misszió. A Közel-Keleten működő EU KBVP missziók esetében alapvetően stratégia és műveleti szintű képességfejlesztésről beszélhetünk. A taktikai szintű tanácsadás kevésbé van jelen a dolgozatban elemzett missziókban.

10.1 Megfigyelés (monitoring)

A KBVP civil/rendőri missziók esetében az MMA tevékenység végrehajtása során a "monitoring" a teljesítmény, a hatékonyság és a munkamódszerek, valamint a helyi partnerek, rendvédelmi és igazságügyi szakemberek teljesítményének megfigyelését jelenti, azzal a céllal, hogy későbbi mentorálási és tanácsadási tevékenységet hatékonyan, eredményesen lehessen végrehajtani. A monitoring továbbá magába foglalja annak a helyi intézményi, jogszabályi a politikai környezetnek a megértését is, amelyben a helyi rendvédelmi és igazságszolgáltatási szervek működnek, a helyi szakemberek dolgoznak. Ennek megfelelően a megfigyelés, a helyi viszonyok feltérképezése, megértése intenzívebben jelenik meg az MMA-folyamat kezdeti szakaszában. Ez a helyzet akkor is, ha az MMA kiegészül képzési, kiképzési tevékenységgel. Ilyen esetekben a tevékenység első szakaszában a megfigyelés, helyzetfelmérés kiterjed a helyi szervek, szakemberek képzési igényeinek felmérésére, a hiányzó vagy hiányos kompetenciák meghatározására. Ezen információk alapján lehet a szükséges tudás átadását célzó képzéseket, konferenciákat, műhelymegbeszéléseket hatékonyan tervezni, szervezni, végrehajtani.

Az MMA tevékenység utolsó szakaszában a megfigyelés arra irányul, hogy a mentorálás, tanácsadás, esetleg képzés eredményeként a helyi kollégák feladatellátásában milyen változás, fejlődés történt és az milyen hatást gyakorolt az adott intézményre, amelynek kötelékében szolgálatot teljesít. Például a korábban részletesen bemutatott EUBAM Rafah Misszióba telepített szakértői csoport képzési, tanácsadási tevékenysége után beindított integrált határrendészeti műveletirányitási központ működése, milyen hatást fejtett ki a

[489] Menntoring & Advising Forrás: https://www.zif-berlin.org/en/training/mentoring-advising-i2023 (Letöltés ideje: 2024. december 27.)

határellenőrzési idő, utasvárakozás csökkentése, a szolgáltatás színvonalának növelése érdekében.

Fontos szétválasztani a "megfigyelési" feladatok e meghatározását attól a "megfigyeléstől", amelyet néhány más civil/rendőri KBVP-misszió alapvető feladatként lát el. Például, amikor különböző nemzetközi egyezmények, tűzszüneti, fegyverszüneti megállapodások betartását kell ellenőrizni. Ilyen feladatokat lát el – ahogy már a nevéből is kitűnik – az EU Georgiai Megfigyelő Missziója (EU Monitoring Mission in Georgia - EUMM)[490]. Az EUMM missziót 2008 szeptemberében az egy hónapnál korábbi Georgiai-Orosz fegyveres konfliktust lezáró, az EU közvetítésével létrejött hatpontos megállapodás betartásának ellenőrzésére hozták létre. A misszió fő feladata annak megakadályozása, hogy ne újuljon ki az ellenségeskedés az Abháziával és Dél-Oszétiával közös adminisztratív határvonalon (Administrative Boundary Line - ABL). A feladat megkezdése óta az EU megfigyelői éjjel-nappal járőröznek, leginkább az Abháziával és Dél-Oszétiával határos területeken. A misszió körülbelül 200 fő megfigyelője ellenőrzi a határmenti viszonyok alakulását, a szembenálló felek fegyveres erőinek mozgását, tehát ez a fajta megfigyelés teljes mértékben eltér az MMA tevékenységhez kapcsolódó megfigyeléstől.

A megfigyelés (monitoring) az MMA kontextusában leginkább a helyi rendvédelmi, igazságszolgáltatási rendszerben meglévő hiányosságok, gyengeségek feltárására, azonosítására koncentrál, amelyeket a mentorálás és tanácsadás – adott esetben képzés – révén meg kell szüntetni, ki kell javítani, szükséges fejleszteni.

A továbbiakban a saját szakmai tapasztalatokra és a nemzetközi szakirodalomra támaszkodva összeállítottam az MMA tevékenység eredményes végrehajtásához, szerintem szükséges alapismereteket.

10.2 A mentor

Az MMA tevékenységben a mentor olyan tapasztalt szakember, aki támogatja, fejleszti egy másik személy, a helyi rendvédelmi vagy igazságügyi szakember szakmai készségeit, képességeit. A mentor tevékenysége segítheti a mentoráltat a saját szakterületéhez kapcsolódó elméleti és gyakorlati tudásának fejlesztésében. Fontos a mentor számára, hogy ne csak egy adott szakterület szakértője legyen, de mellette képes legyen a szaktudását eredményesen átadni a helyi partnere számára. Ezáltal lesz képes hatékonyan támogatni a változást, a

[490] EU Monitoring Mission in Georgia. Forrás: https://www.eumm.eu/ (Letöltés ideje: 2025. január 07.)

szervezetfejlesztést, a rendvédelmi és/vagy igazságügyi feladatok nemzetközi normák szerinti végrehajtását.

10.3 A mentorálás

Maga a mentorálás egy hosszú távú, személyes kapcsolat keretében megvalósuló folyamat, amelynek az egymás iránti bizalmon és a tiszteleten kell alapulnia. Általában a mentor/tanácsadó befolyása a helyi kolléga mindennapi munkájára az MMA tevékenység korai szakaszában intenzívebb. Amint azonban a helyi partnerek szakmai fejlődése látható, a szükséges, elvárt kompetenciákat, munka- és vezetési módszereket a mentorált megszerzi, átveszi, azokat megfelelően alkalmazza, a mentornak/tanácsadónak csökkenteni kell aktív befolyását. A tevékenység második szakaszában már csak akkor avatkozik be, ha azt a helyi partner kéri, vagy a mentor azt észleli, hogy a mentorált nem az előzőleg meghatározott szakmai irányt követi.

Ahogy annak idején Yves de KERMABON[491] nyugalmazott vezérőrnagy az EULEX Kosovo Misszió volt vezetője mondta „mi a nemzetközi tanácsadók az anyósülésen ülünk, a kormány a helyi kollégák kezében van". Az idő múlásával a mentor/tanácsadó fokozatosan háttérbe vonul, míg végül az MMA tevékenység megszűnik a nemzetközi mentor tevékenysége feleslegessé válik és amikor a mentorált már önállóan is képes a megfelelő, elvárt szintű feladatvégrehajtásra. Ez a folyamat azonban évekig is eltarthat.

A fejlesztési tevékenység szempontjából viszonylag rövid külszolgálati vezénylések (egy, két év), egy adott pozícióban gyakori személycserék nem könnyítik meg mentor és mentorált közötti időigényes bizalomépítési folyamatot. A KBVP missziók MMA tevékenysége során a személycserével megszakadhat, új irányt vehet a mentorált szakmai fejlődésének menete. Például az EUBAM Rafah – de más missziókban is – gyakran előfordult, hogy a korábbi beosztást betöltő nemzetközi tanácsadó helyét vezénylés megszűnésével, egy másik EU-s tagország szakértője tölti be. Így előfordulhat az, hogy a két szakértő szakmai múltja, tapasztalatai eltérnek és más-más szakmai területet tart fontosnak. Értelemszerűen kettőjük szakmai prioritásai el fognak térni. Ez azonban lehet előny is, szélesítheti a mentorált szakmai tudását.

A mentor fő feladata, hogy megossza, átadja szakmai tapasztalatait a helyi kollégájának. Arra azonban oda kell figyelni, hogy a mentorált nem feltétlenül kevésbé tapasztalt, mint a

[491] Gen. Yves De Kermabon Position(s) Special advisor to NATO; Vice-President, Mars Analogies
Forrás: https://www.gcsp.ch/our-experts/gen-yves-de-kermabon (Letöltés ideje: 2024. december 27.)

mentor, de szakmai tapasztalatait más kulturális, politikai környezetben szerezte. Például a Palesztin Hatóság rendvédelmi szerveinél, a határrendészeti szerveknél szép számmal teljesítenek olyan kollégák szolgálatot, akik több évtizedes szakmai tapasztalattal rendelkeznek. Náluk az új módszerek (lásd: integrált határigazgatás), új technikai eszközök alkalmazásának lehetőségei lehetnek a fő fejlődési irányok.

Az EU KBVP misszióba vezényelt mentor/tanácsadó olyan tapasztalt rendvédelmi vagy igazságügyi szakember kell hogy legyen, aki képes szakmai tudásnak átadására. Aki tanácsokkal látja el a helyi partnerét, partnereit annak érdekében, hogy azok képesek legyenek a nemzeti jogszabályoknak és a nemzetközi normáknak megfelelően ellátni feladataikat. A tanácsadók, mentorok, illetve a nagyobb létszámú KBVP missziónál tanácsadó csoport, a helyi rendészeti és igazságügyi szervek vezetői, középvezetőivel az irányításuk alatt működő szervezeti elemekkel, az ott szolgáló helyi szakemberekkel állnak szoros szakmai kapcsolatban, az ő munkájukat támogatják.

A nemzetközi mentor támogatja helyi kollégáját, segíti az átadott tudás, készségek napi munkában történő alkalmazását. Nem a Közel-Keleten működő missziók közé tartozik az EU Koszovói jogállamiságot támogató missziója (EULEX Kosovo), de az EU KBVP missziók mentorálási tanácsadási tevékenységének az egyik legjobb példája, már csak amiatt is, mivel a KBVP történetének eddigi legnagyobb és legösszetettebb feladatait végrehajtó missziója. Az EULEX-en belül létszámát és feladatait tekintve a tanácsadásért, mentorálásért felelős főosztály (Támogató Főosztály – Strengthening Department) a legnagyobb szervezeti egység volt az EULEX-en belül 2008-2012. között. A főosztály lefedte a rendőri tevékenység teljes vertikumát. Szervezeti felépítése megfelelt a Koszovói Rendőrség szervezeti felépítésének, annak egyfajta tükörképe volt. Tagjai a helyi rendőrség tagjaival együtt, „egy légtérben", közösen végezték munkájukat. Feladatuk a helyi rendőrség napi tevékenységének figyelemmel kísérése, támogatása, az európai és nemzetközi standardoknak megfelelő munkavégzés segítése volt[492]. Az EULEX misszió működésének első szakaszában, stratégia szinten felső vezetők, műveleti szinten középvezetők, és taktikai szinten a végrehajtásban dolgozó rendőrök, rendészeti, igazságügyi szakemberek munkáját támogatta.

Az EU-s nemzetközi szakértők a helyi szakembereket mentorálták, látták el tanácsokkal. Ez nem azt jelentette, hogy minden koszovói rendőr mellett állt egy tanácsadó. Általában egy-egy osztály munkáját vagy például kapitányság, vagy azzal megegyező helyi szintű szervezet szintjén a helyiek munkáját kettő-három fő szakértő, szakértői csoport

[492] Németh Gábor: Nemzetközi rendőri szerepvállalás Koszovóban Rendőrségi Tanulmányok, 2020/2. p. 139

támogatta. Illetve egyes speciális szakterületen, (például műveleti tervezés) dolgozott egy-egy nemzetközi szakértő központi, regionális vagy helyi szinten. A tanácsadók korlátozott végrehajtói jogosítvánnyal rendelkeztek, csak a jogszabályok megsértésének észlelése esetén avatkozhattak be a helyi rendőrség, rendészeti szervek munkájába. Az EULEX tanácsadó, mentoráló tevékenysége, a Koszovóban megszerzett ez irányú tapasztalatok egyfajta mintaként, követendő példaként, jó gyakorlatként működnek a többi, pl. közel-keleti EU misszióban is.

A tanácsadás, mentorálás a Közel-Keleten működő EU KBVP missziók esetében is a helyi rendvédelmi és igazságügyi szervezetek országos, regionális és helyi szintjein zajlik. Alapvetően a mentorálás, tanácsadás hosszútávú folyamat, amelynek a célja a helyi rendvédelmi, igazságügyi szervek reformjának támogatása. Azonban adott esetben a mentorálás, tanácsadás vagy képzés lehet egy rövid távú feladat is (például egy adott projekt végrehajtása a misszió égisze alatt). Amennyiben a feladat különleges szakértelmet igényel és az nincs meg vagy korlátozottan áll rendelkezésre az adott misszión belül, akkor rövidtávra vezényelt – egy-két hónap – nemzetközi szakértők hajtják végre a munkát. Ilyen volt az EUBAM Rafah misszió által végrehajtott, korábbi fejezetben részletesen bemutatott határrendészeti műveletirányitási központ működése elindításának támogatása. Ebben az esetben a mentorálás, tanácsadási tevékenység kiegészült képzési feladatok végrehajtásával is. Fel kellett készíteni a műveletirányitó központ leendő állományát a központ nemzetközi normák szerinti működtetésére.

10.4 Az MMA tevékenység során figyelembe veendő fontos szempontok

Az MMA tevékenységet a fogadó ország vallási, kulturális szokásainak elfogadásával, azok tiszteletben tartásával kell végrehajtani, de úgy, hogy a nemzetközi jogi és alapvető európai értékek ne sérüljenek. Különösen igaz ez a Közel-Keleti missziók esetében. A térség országaiban, azon belül a palesztin területeken és Irakban is az iszlám vallás dominál. A helyi kollégák nagy része, akikkel személyesen találkoztam, munkakapcsolatban voltam, fontosnak tartotta a hitét. Oda kell figyelni arra, hogy a napi tevékenység során, főként a képzéseken, különböző munkamegbeszéléseken biztosítsuk a lehetőséget és az időt arra, hogy az imát elvégezzék. Általában minden rendőrállomásnak, határátkelőhelynek van saját, az ott szolgálatot teljesítő állomány hitéletének gyakorlására biztosított mecset vagy imaszoba, ahol az alkalmaztattak napi imáikat elvégezhetik. Mivel a képzések, workshopok, munkamegbeszélések a helyi partnerekkel a legtöbb esteben hivatali időben zajlanak, így csak a déli ima idejének biztosítására kell a nemzetközi tanácsadóknak odafigyelni.

Ugyanígy biztosítani kell az időt és a helyszínt az ima, imák elvégzésére, ha a mentoráltak részére európai tanulmányutak szervezése történik. A Palesztin Hatóság határrendészeti szakemberei – de más közel-keleti és észak-afrikai ország képviselői is – többször jártak már Magyarországon, más uniós tagországban, ahol a gyakorlatban ismerhették meg például az integrált határigazgatás működését. Ilyen alkalmakkor nagyra értékelték, ha a fogadó fél képviselői már az első nap elején, tájékoztatójukban ismertették, hol és mikor tudják az imát, előtte a rituális mosakodást elvégezni. Fontos a külföldi tanulmányutak során tájékoztatni őket, lehetőleg előre, hol van mecset, templom[493] a szálláshelyük közelében, ahol a hitéletüket gyakorolhatják azok, akik ezt igénylik. Ezek a gesztusok is nagyban segítik a bizalomépítést a mentor és mentorált, a nemzetközi szervezet és a fogadó ország szervei között.

A mentorok/tanácsadók számára rendkívül fontos, hogy megértsék azt a társadalmi, politikai környezetet, amelyben dolgozni fognak. Ezen ismeretek az ország általános politikai helyzetén túl, magába kell, hogy foglalják az esetlegesen változó politikai érdekek, egyének, csoportok és frakciók hatalmi játszmáinak megértését is. Továbbá fontos megismerni azt, hogy a hivatalos kormányzati rendszer milyen módon működik. A kormányzati struktúrák hogyan viszonyulnak a lehetséges informális (például törzsi) struktúrákhoz stb. Különösen igaz ez a Közel-Kelet országaira, ahol főként vidéken a központi kormányzatoknak inkább informális hatalma van, a törzsi, családi kötelékek, az ott irányadó szabályok sokkal erősebben hatnak a társadalom működésére, mint az írott jogszabályok. De például előfordulhat az is, hogy a központi, legitim kormányzat nem képes minden, az adott országhoz tartozó földrajzi területet saját ellenőrzés alatt tartani. Ilyen például a palesztin területek helyzete, ahol a palesztin közigazgatáshoz tartozó, de földrajzilag elkülönülő Gázai övezetet[494] jelenleg a nemzetközi közösség által terrorszervezetnek nyilvánított Hamasz[495] irányítása alatt áll. Tovább bonyolítja a helyzetet, hogy a másik földrajzi terület, Ciszjordánia[496] egyes részei jelenleg Izraeli katonai és polgári közigazgatás alá tartoznak. Értelemszerűen az ilyen estekben a misszió állományának, így a mentoroknak, tanácsadóknak is tisztában kell lenni, kik a mandátumban meghatározott feladatok végrehajtásában érintett helyi, legitim partnerek, akikkel együtt kell működni és kik azok a szereplők, akikkel pedig nincs hivatalos kapcsolat.

[493] A palesztin és az iraki rendvédelmi és igazságügyi szerveinél szolgának keresztények is.
[494] Gaza Strip
Forrás: https://www.britannica.com/place/Gaza-Strip (Letöltés ideje: 2024. február 07.)
[495] Counter Terrorsm Guide Hamas
Forrás: https://www.dni.gov/nctc/groups/hamas.html (Letöltés ideje: 2024. február 07.)
[496] West Bank
Forrás: https://www.britannica.com/place/West-Bank (Letöltés ideje: 2024. február 07.) ezeket a hivatkozásokat le kell elenőrizni, mert lehet hogy voltak már!

Az EUBAM Rafah Misszió esetében már az előbb említett Hamasz egy ilyen „kényes” szereplő. Mivel a nemzetközi közösség terrorszervezetként tartja számon a Hamaszt, így az EU és más nemzetközi szervezetek hivatalosan nem működnek együtt vele. Mivel a Gázai övezet területén a kvázi kormányzást, beleértve a rendvédelmi és igazságügyi szervek irányítását, működtetését is a Hamasz végzi, ezért indirekt kapcsolat kell, hogy legyen velük is. Gondoljunk csak arra, hogy az övezet határátkelőhelyein is a Hamasz által irányított határrendőrség, vámőrség látja el a határforgalom ellenőrzési feladatokat. Természetesen ez nem azt jelenti, hogy az EUBAM Rafah Misszió bármilyen mentorálási, tanácsadási feladatokkal támogatja a Hamasz által Gázában működtetett kormányzati rendszert.

10.5 Az MMA célja

Az Unió csak akkor dönt adott KBVP misszió telepítésről, ha a fogadó ország politikai döntéshozói azt kérik és maguk is elkötelezettek a jogállamiságot támogató vagy helyreállító reformok mellett. Az Unió sehol nem avatkozik be erővel, az akaratát direkt módon nem erőlteti rá egyetlen országra sem. Fontos, hogy a reformokat a rendészeti és igazságszolgáltatási rendszer nemzetközi normák szerinti működését a helyi döntéshozóknak kell legfőképpen akarniuk.

Az MMA végső célja, hogy biztosítsa a használható tudás, a készségek és a képességek átadását a helyi mentoráltak, a helyi rendvédelmi és igazságügyi szervek tagjai részére. Ez csak akkor működik jól és eredményesen, ha van a jól felkészült, szakmailag tapasztalt nemzetközi szakember, a mentor és a mentorált vagy mentoráltak csoportja, akik kellően motiváltak és akarnak tanulni, fejlődni. A „mentorálás” nemcsak a mentorált szakértelmének fejlesztését jelenti, hanem annak fogékonnyá tételét az új dolgok, az addig ismeretlen módszerek elfogadására, alkalmazására. Az MMA tevékenységen keresztül valósulhat meg a fogadó ország területén az intézményi kapacitásépítés. Ez csak akkor működik hatékonyan, ha a helyi partnerek is érdekeltek és motiváltak egy átlátható, elszámoltatható, hatékonyan működő intézményi rendszer kialakításában.

Az Európai Unió, de sok esetben más nemzetközi szervezet is (ENSZ, EBESZ, stb) csak akkor vállal szerepet egy adott országban a jogállamiság, rendvédelem fejlesztése területén és telepít tanácsadó missziót, ha azt a fogadó ország kéri, és előzőleg saját politikai döntést hozott a reformok végrehajtására.

Az EU felkérése a különböző rendvédelmi és igazságügyi reformok végrehajtásában való részvételre azt is jelenti, hogy a felkérő, fogadó ország elfogadja azokat az alapvető

nemzetközi emberi jogi normákat, amelyek betartása, betartatása alapfeltétele egy nemzetközileg elfogadott normák szerinti rendvédelmi és igazságügyi rendszer működtetésének. A felkérés, magában foglalja a fent említett értékek elfogadását és a helyi hatóságok azon szándékát, hogy érvényre juttassák azokat. Az MMA tevékenység a tudás, készségek átadása a helyi partner(ek) számára, az átadott tudás önálló alkalmazásának támogatása. Ez csak akkor lehet eredményes, sikeres, ha helyben megvan a szükséges jogi háttér, társadalmi akarat és támogatás. Értem ez alatt, hogy hiába a nagy tapasztalattal rendelkező mentor és a motivált helyi kolléga, ha nincsenek meg a helyi jogi keretek például a nemek közötti egyenlőség garantálására, akkor hiábavaló erőfeszítés lesz az ezirányú képességfejlesztés. Ugyanez vonatkozik a társadalmi támogatásra is, hiába van meg a jogi szabályozás, ha azt a társadalom egy része vagy egésze nem tekinti magára nézve kötelezőnek, nem érzi szükségességét a változásnak.

A nemek közötti egyenlőséggel kapcsolatban gyakori az a jelenség, hogy megvannak az ezzel kapcsolatos nemzetközi normáknak megfelelő jogszabályok, de hiányzik a társadalmi támogatottság. A Közel-Kelet több országában is gyakori, hogy a nemzeti, írott jogszabályok nagy részét a nagyvárosokon kívül élő törzsi berendezkedésű közösségek nem tekintik magukra nézve kötelezőnek. Ilyen volt a helyzet például Afganisztánban, hiába volt az EUPOL Afganisztán Misszió egyik kiemelt prioritása minél több nő verbuválása rendőri erők kötelékébe az országban, az nem igazán járt sikerrel. Sőt, a Tálibok 2021-es hatalom átvétele óta a korábbi rendőrnőket üldözik, közülük többet megöltek[497].

De a disszertációban részletesebben tárgyalt két országban/földrajzi területen sincs meg a teljes társadalmi támogatottság, amikor a nemek közötti egyenlőség, a nők rendőri szolgálata kerül szóba. Többször tapasztaltam, hogy az Al-Karama határterminálon szolgálatot teljesítő határrendész vagy vámos hölgyeket kevésbe fogadták el a férfi utasok, főleg a tradicionális viseletben utazó, idősebb urak. A viselkedésük, a verbális és non verbális kommunikáció a hölgyek irányába lekezelő volt.

Fontos a tudás átadása úgy, olyan módon, hogy az a helyi körülményekhez alkalmazkodva valósuljon meg, és alkalmazható legyen. Például igazodjon a megfelelő, a helyi szakemberek által használt technikai eszközökhöz, alkalmazott technológiákhoz. Megint csak saját példa, az EUBAM Rafah misszióban a határforgalom ellenőrzéssel kapcsolatos ismeretek átadásánál figyelni kellett arra, hogy olyan ellenőrzési technologiát oktassunk, ami

[497] Double Betrayal Abuses against Afghan Policewomen, Past and Present
Forrás: https://www.hrw.org/report/2024/10/10/double-betrayal/abuses-against-afghan-policewomen-past-and-present (Letöltés ideje: 2024. december 27.)

végrehajtható az ott helyben elérhető technikai eszközökkel. Így az elektronikus, biometrikus útiokmányokkal kapcsolatos ismereteket csak felületesen érintettük, mivel azok leolvasásához szükséges technikai eszközök nem álltak a palesztin kollégák rendelkezésre. Az akkori, 2022-ben érvényes és tömegesen használt, a Palesztin Hatóság által kiadott útiokmányok, útlevelek még nem tartalmaztak a biometrikus adatok tárolására alkalmas chipet.

10.6 A partnerség kialakítása, folyamatos fenntartása

Fontos, hogy mentorálási, tanácsadási tevékenységet a helyi viszonyokhoz igazítva kell tervezni, szervezni, végrehajtani. A reformot nem lehet ráerőltetni az adott országra kívülről még akkor sem, ha egyébként az a politikai elit beleegyezésével, felkérésére történik. Ha a társadalmi támogatottság hiányzik, a tevékenység hosszú távon nem lehet eredményes, kudarcra van ítélve, nem fog működni. Ezért az MMA tevékenységet csak az összes érdekelt helyi fél támogatásával, aktív részvételével lehet hatékonyan végrehajtani. Ehhez meg kell határozni azokat a releváns és legitim partnereket, akik országos, területi és helyi szinten részt vesznek az MMA folyamatában.

Az MMA tevékenység jellegénél fogva hozzájárul adott szervezet képességinek, hatékonyságának, eredményességének fejlesztéshez. A képességfejlesztés ez esetben adott rendvédelmi, igazságügyi szervezet vagy intézmény hatékonyságának, eredményességének fejlesztését jelenti. Fontos, hogy a nemzetközi szervezet, adott misszió a helyi partnerek mellett a helyi közösséget is vonja be a tevékenységbe. Különböző kiadványok megjelentetésével, média szerepléssel, nyílt napok szervezésén keresztül folyamatosan tájékoztatni lehet és kell a helyi közösséget arról, hogy mi a misszió tevékenységének célja, mit szeretnénk elérni, milyen rendvédelmi és igazságügyi rendszer kialakítása van folyamatban és azt hogyan, milyen módszerekkel végzik, mi az elérni kívánt eredmény.

A misszió meghívása, az MMA tevékenységre való felkérés feltételezi, hogy a fogadó ország politikai szinten elkötelezte magát a rendvédelem az igazságszolgáltatás reformja, a változás mellett, és azt az európai értékekkel összeegyeztethetően kívánják elérni. A jogállamiságot támogató reformok végrehajtása összetett, kihívásokkal teli feladat a helyi döntéshozók és a nemzetközi misszió személyi állománya számára is. Gyakran a több százéves gyakorlatot, társadalmi beidegződést kell megváltoztatni és fokozottan igaz ez a közel-keleti térségre. Néha nem egyszerű feladat az egyensúly megteremtése a fogadó ország hagyományainak tiszteletben tartása és bizonyos nemzetközi, európai értékek – például az

alapvető emberi jogok, vagy a nemek közötti egyenlőség – tiszteletben tartása között. A misszió és a mentorok részéről nagyfokú rugalmasságra és kulturális érzékenységre van szükség.

A misszió vezetése részéről stratégia szinten és a mentorok/tanácsadók részéről a saját szintjükön is kiemelkedően fontos a jó kapcsolat, a kölcsönös bizalom kiépítése a nemzetközi szervezet és a helyi partnerszervezet és azok tagjai között. A MMA tevékenység eredményes végrehajtásához a helyi partnerekkel közösen kell, hogy kidolgozzuk az elérni kívánt célokat, a várt eredményeket és a végrehajtás ütemtervét. Tisztázni kell, hogy a helyi partner(ek) megértették a MMA koncepcióját, azt, hogy mit és hogyan kell közösen végrehajtanunk a cél elérése érdekében. Fontos tisztázni a helyi partnerekkel, ők mit várnak el a nemzetközi szervezettől, az adott missziótól, továbbá a célok elérése érdekében a helyi partnerek mit tesznek. Nem szabad olyan szakmai célokat a helyi partnerekre erőltetni, amelyek elérésében ők nem elkötelezettek. A közös koncepció kidolgozása után azt együttműködési megállapodásba kell foglalni, amely a misszió végrehajtási tervének lesz (Mission Implemetation Plan/MIP) egyik alapja.

A misszió mandátumában meghatározott célok elérése után kiemelkedően fontos a kialakított rendszer hosszú távú fenntartása. Az MMA tevékenység lényege tehát, hogy tartós változást hozzon, amely a KBVP-misszió befejezése után is megmarad és hosszú távon működőképes. Ez a legjobban úgy érhető el, ha a folyamat során a helyi hatóságok vezető szerepére összpontosítunk, az általuk meghatározott igények mentén hajtjuk végre az intézményfejlesztést. Így az MMA tevékenység, a rajta keresztül megvalósuló kapacitásépítés hosszú távú eredményekre vezethet. Nem szabad elfeledkezni MMA által támogatott egyének, csoportok mellett egy olyan intézményrendszer kiépítéséről sem, amely a misszió mandátumának megszűnése után is képes támogatni az adott szervezet eredményes, törvényes hatékony, átlátható, elszámoltatható működését. Gondolok itt a helyi rendvédelmi és igazságügyi oktatási, kiképzési, továbbképzési rendszer kialakításnak támogatására. A tehetséges leendő oktatók, kiképzők kiválasztásával, felkészítésével biztosítható, hogy a támogatott szervezet a nemzetközi szerepvállalás megszűnése után is az előzőleg meghatározott irányba haladjon tovább. A jól felkészített helyi kiképzők tevékenységén keresztül biztosítható, hogy a rendszerbe belépő újoncok is a korábban a nemzetközi misszió támogatásával kialakított sztenderdeknek megfelelő elméleti és gyakorlati tudást szerezzék meg. Az eredmény fenntarthatósága érdekében fontos, hogy a mentorok/tanácsadók, a misszió, a fogadó ország politikai vezetői és a helyi mentoráltak ugyanazt a jövőképet lássák, ugyanazt a célt akarják elérni.

Az EU missziók ezért az MMA-vel párhuzamosan kiemelten foglalkoznak a kiképzők kiképzésével[498]. A fogadó ország rendvédelmi, igazságügyi szerveinek képviselői, közösen a missziók szakembereivel kiválasztják azokat a tehetséges, helyi kollégákat, akik később oktatóként, kiképzőként továbbadják a szakmai tudást a rendszerbe belépő új tagok számára. Mindhárom Közel-Keleten működő KBVP misszió rendszeresen szervez „kiképzők kiképzése" tanfolyamokat, amelyeken a résztvevők megismerkedtek a képzések tervezésével, szervezésével, az új tanítási, tanulási, az ismeretek átadásának hatékony módszereivel.

A misszió mandátumában kitűzött célt csak megfelelően rugalmas megközelítéssel tudjuk elérni. A cél nem az, hogy a fogadó országra olyan rendszert kényszerítsünk, amely jól működik a saját országunkban vagy más uniós tagországban. Az MMA tevékenység célja inkább az, hogy a fogadó ország rendvédelmi, igazságügyi szervezetek rendelkezésére bocsássuk a szükséges tudást, szakmai módszereket ahhoz, hogy olyan jól működő, megbízható rendszert alakítsanak ki, amely megfelel az adott ország igényeinek. Ennek a rendszernek azonban nemzetközileg elismert normákon és európai értékeken kell alapulnia, különös tekintettel az emberi jogokra, a törvény előtti egyenlőségre, beleértve a nemek közötti egyenlőséget, az emberi méltóság, a szabadság, a demokrácia és a jogállamiság tiszteletben tartására.

Figyelembe kell venni, hogy az egyes fogadó országok kultúrája eltérő. Ezért az egyik fogadó ország számára jól használható koncepció nem biztos, hogy a másikban működik. Ezért az MMA tevékenység végrehajtása során megfelelően kreatív gondolkodásra van szükség.

10.7 Rugalmasság a mentorok részéről

Fontos, hogy képesek legyünk elfogadni a helyi szokásokat, hagyományokat anélkül, hogy mindig, mindennel egyetértenénk. A tanácsadó oldaláról nagyon fontos, hogy érdeklődést mutasson a fogadó ország kultúrája és hagyományai iránt, azokat ismerje. Továbbá törekedjen a helyi partnereivel történő baráti kapcsolat kialakítására, ismerje meg azok személyiségét. Ezeken túlmenően fontos szempont az is, hogy elkerüljük az olyan helyzeteket, ahol a helyi partnerünk a kollégái, beosztottjai előtt elveszítené a tekintélyét. A tanácsadás, képzés során a kollégáimmal együtt kerültük az olyan helyzeteket, amikor a helyi vezető szakértelme, hozzáértése megkérdőjelezhető volt, még akkor is, ha az egyébként nyilvánvalóan látszott egy-egy esetben. Ilyenkor általában megerősítettük abban a meggyőződésében, hogy jól látja az

[498] Accountability key topic in EUPOL COPPS's "Train-of-Trainer" programme
Forrás: https://eupolcopps.eu/single-news/921/en (Letöltés ideje: 2025. január 7.)

adott probléma megoldását, de igyekeztünk rávezetni azon keresztül egy olyan megoldás elfogadására, ami egyébként jogszerű, szakszerű, és valóban az adott probléma megoldására szolgál.

A hatékony MMA tevékenység oda-vissza jól működő, folyamatos kommunikációt feltételez a mentor és a helyi partner(ek) között. A tanácsadó nem csak egyfajta előadó kell, hogy legyen, aki csak oktat. Ő is tanul a folyamatban, meghallgatja a helyi partnerét, megismeri azt a jogi, társadalmi környezetet, ahol a helyi kolléga dolgozik. Felméri a helyi partner valós szakmai tudását. A tevékenység teljes ideje alatt tanácsadónak lehetővé kell tennie a folyamatos visszajelzés adás lehetőségét a partnereitől, és az ilyen visszajelzéseket figyelembe kell vennie. Akkor érünk el hathatós eredményeket, ha a tanácsadási, mentorálási, képzési tevékenységünket a helyi igényeket is figyelembe véve alakítjuk ki.

A mentor/tanácsadó és helyi kollégája közötti kapcsolatnak a kölcsönös bizalomra és megbecsülésre kell alapulnia. A nemzetközi szakembereknek tisztában kell lenni azzal, hogy a kölcsönös bizalom és tisztelet nem alakul ki azonnal. A nemzetközi tanácsadónak időt kell szánni a kapcsolat kiépítésére; türelmet, rugalmasságot és kulturális érzékenységet kell tanúsítania a helyi partner(ek) irányába. Tudomásul kell venni, hogy vendégek vagyunk az adott országban. A bizalmi kapcsolatot a mentor és a mentoráltak között csak folyamatos erőfeszítéssel, türelemmel és nagy gondossággal lehet kiépíteni. Ha azonban a bizalmi kapcsolat kialakult, akkor a feladat végrehajtása során akár kritikus, korábban megoldhatatlanak tűnő kihívásokkal is lehet foglalkozni.

Véleményem szerint az EUBAM Rafah különleges szakértői csoport tevékenysége során nagyon megkönnyítette az együttműködést a helyi partnerekkel, hogy munkanapokon szinte mindig velük együtt ebédeltünk, illetve szabadidőben, hétvégeken többször elfogadtuk a meghívást arra, hogy megmutassák a környékük történelmi nevezetességeit, amire ők nagyon büszkék, így könnyebben kialakult a kölcsönös tisztelet, egymás elfogadása.

Megint csak az EUBAM Rafah szakértői csoport tevékenységéből szeretnék kiemelni egy gyakorlati példát a bizalom teljes elnyerésének alátámasztására. Már kéthónapos vezénylésünk végén jártunk, amikor a helyi vezetők kerestek meg, hogy annyira elégedettek a munkánkkal és bár a feladataink között nem szerepel, de a határellenőrzés mellett, az Al-Karama határterminál fizikai biztonságának erősítésével kapcsolatban is tegyünk javaslatokat. Mérjük fel az átkelőhelyen működő biztonsági, beléptetési rendszert, az objektum őrzés-védelmét, annak gyengeségeit és tegyünk javaslatokat a problémák és a hiányosságok megszüntetésére.

A terrorfenyegetettség miatt ez érzékeny terület és helyi rendvédelmi szervek vezetői nem nagyon szeretik, ha rajtuk kívül más is foglalkozik ezzel a területtel. Emiatt ezt egyfajta szakmai megbecsülésként és a helyi partnerek bizalmának teljes elnyeréseként értékeltem, mivel egy ilyen érzékeny terület, mint az átkelőhely biztonságának felülvizsgálata ránk, mint külső partnerekre bízták és lehetővé tették, hogy azt teljes egészében végrehajtsuk.

10.8 Ellenállás leküzdése

Az MMA tevékenységgel, a reform folyamatok támogatásával változásokat generálunk. A változás, annak elfogadása nem mindig könnyű és ellenállást válthat ki. Még akkor is, ha a változás célja a helyi intézményrendszerek fejlesztését hivatott előmozdítani. Egyes csoportok vagy egyének fenyegetésként élik meg a változást, ami a saját közösségükben történik és annak kezdeményezői külföldiek, „kívülállók". Főleg érzékeny téma ez a közel-keleti országokban, területeken, amelyek többször, hosszabb ideig, idegen országok befolyása, megszállás alatt álltak. Ezért egyes társadalmi csoportok nem biztos, hogy kitörő örömmel fogadják azt, ha külföldiek akarják megmondani számukra milyen rendvédelmi, igazságügyi rendszert működtessenek. Lehetnek olyan időszakok, amikor a helyi partner kételkedni fog abban, hogy országa valóban a megfelelő utat választotta. Előfordulhat, hogy a helyi partner úgy gondolja, a régi értékekhez való ragaszkodás és a régi bevált gyakorlatok alkalmazása hasznosabb lehet, mint az, amit a nemzetközi szakember tanácsol.

Például a Közel-Kelet országaiban a mai napig komoly kultusza van a vérbosszúnak. A palesztinok körében az az ember, aki nem képes vérrel lemosni a családját ért szégyent, gyávának tekintik, de igaz ez más közel-keleti országokra is, főként a sivatagban, mesze a civilizációtól élő törzsek esetében. Saját magam is találkoztam képzésen olyan véleménnyel a helyi kollégák részéről, amikor a kényszerítő eszközök és fegyverhasználat szabályairól volt szó, hogy egy gyilkos esetében szerintük nincsenek szabályok. A gyilkos sem vette figyelembe az áldozata jogait, így szerintük a rendőrnek sem kell kesztyűs kézzel bánni például egy elfogott terroristával. Elmondtam az érveimet, beszéltem nekik a jogszerűségről, szakszerűségről, arányosságról, de az arcokon láttam, hogy nem győztem meg őket.
Az ilyen és ehhez hasonló esetek miatt az MMA tevékenység rengeteg türelmet igényel, meg kell értenünk, a helyiek mit, miért tesznek vagy nem tesznek.

A mentoroknak/tanácsadóknak ismerniük kell az alkalmazandó helyi törvényeket, jogszabályokat és a különböző helyi eljárásrendeket, tevékenységüket azok figyelembevételével kell kialakítani. Továbbá ismerniük kell az általuk támogatott helyi

szervezetek – amelyekkel együtt dolgoznak – felépítését, feladatrendszerét, azok milyen kihívásokkal szembesülnek a napi tevékenységük során. A nemzetközi mentorok/tanácsadók gyakori hibája, hogy a munkájukat, tevékenységüket a saját országban érvényes törvényekre, rendeletekre, eljárásokra, jól bevált gyakorlatokra alapozzák, a helyi viszonyok figyelembevétele nélkül. Így a mentorálási/tanácsadási erőfeszítések nem feltétlenül vezetnek a kívánt eredményre.

10.09 Reális célok megfogalmazása

Az európai tagállamokban jól bevált gyakorlatok jó alapot adnak a reformok végrehajtására, de a helyi viszonyokat nem szabad figyelmen kívül hagyni. Illetve meg kell vizsgálni, hogy egy Európában jól működő gyakorlatot egy az egyben át lehet-e ültetni a fogadó ország viszonyai közé és itt nem csak a jogi, társadalmi különbségekre gondolok. Talán egy egyszerű példán keresztül jól szemléltehető, hogy nem mindig tökéletes az, amit mi európaiak annak hiszünk.

Korábban az EULEX Kosovo Misszióban is láttam el tanácsadói, mentori feladatokat. Pristina belvárosában, munkába menet-jövet gyakran találkoztam helyi kerékpáros rendőrökkel, akik télen, hóban fagyban, nyáron a tikkasztó hőségben rótták rendületlenül az utcákat. Mivel a határrendészeti szakterületen dolgoztam, nem volt velük és a nemzetközi mentoraikkal közvetlen kapcsolatom, így nincs információm arról, hogy melyik nemzetközi tanácsadó javaslatára indult be a kerékpáros projekt. Maga az elképzelés nem rossz és közvetlenebb a kapcsolat az állampolgárokkal, ha kerékpáron ül a rendőr, de véleményem szerint a Koszovói főváros, Pristina akkoriban, a háború után pár évvel nem a legalkalmasabb hely volt ennek megvalósítására. Egyrészt a terep adottságai, a város dombokra épült azt meredek utcák szelik át, ahol komoly fizikai kihívást jelent 8 vagy 12 órás szolgálatban kerékpározni, de ami ennél is rosszabb a város levegője. A légszennyezettség a városban a WHO által megállapított határérték többszöröse az év nagy részében[499], ezért a kerékpáros járőrszolgálat végrehajtása nemcsak fizikálisan megterhelő, de komoly veszélyt jelent a rendőrök egészségére is. Talán ez egy jó példa arra, hogy valami, ami jól működik egy európai országban az nem biztos, hogy a fogadó országban is ugyanolyan jól fog működni és egyáltalán érdemes annak megvalósítását mindenáron erőltetni.

[499] Jelenleg a városban, évi átlagban a szállópor koncentrációja a WHO által megállapított egészségügyi határérték majdnem ötszőrőse. Air quality in Pristina Forrás:https://www.iqair.com/kosovo/pristina?srsltid=AfmBOoqCRimjIcBkhjj9so8sYKeGusRyqUnviX6VFtwLfpdibpt5-gkF (Letöltés ideje. 2024. december 27.)

Az MMA tevékenységet a fogadó ország szokásainak, kultúrájának tiszteletben tartásával kell végrehajtani, de értelemszerűen, úgy, hogy a nemzetközi, európai alapértékek ne sérüljenek. A saját napi tevékenységem során is hozzá kellett szokni, hogy nem utasíthatom vissza az erős kávét, bár nem vagyok kávé fogyasztó, vagy a dohányzásra kijelölt helyek csak tájékoztató jelleggel vannak kijelölve, azokat nem nagyon használják, a nemzetközi tanácsadók kivételével a helyi kollégák nagy része mindig és mindenhol dohányzik. Tehát kisebb horderejű dolgokban jól kell alkalmazkodni, de értelemszerűen például a vérbosszúval kapcsolatos nézeteket nem fogadhatjuk el.

10.10 Az MMA tervezése, irányítása

Ahhoz, hogy az MMA tevékenység sikeres legyen, eredményre vezessen, elengedhetetlen annak alapos megtervezése, megszervezése, irányítása a szükséges logisztikai feltételek biztosítása. A sikeresen végrehajtott MMA tevékenység jelentősen erősíti a misszió hitelességét, elfogadottságát és pozitív, kézzelfogható eredményekhez vezet, amelyek a helyi közösség érdekeit szolgálják. A misszió vezetésének biztosítania kell, hogy a mentorok/tanácsadók rendelkezzenek a megfelelő készségekkel, tudással, szakmai tapasztalattal a feladataik ellátásához. Ez az adott misszióba, azon belül konkrét beosztásba pályázók kiválasztásánál alapvető szempont kell, hogy legyen. Ennek biztosítása érdekében működik a többlépcsős kiválasztási rendszer, amelyben első lépésként a küldő ország hatóságai vizsgálják a jelölt alkalmasságát, majd az EU és a misszió által összeállított bizottság dönt a jelölt alkalmaságáról, az általa beadott önéletrajz kiértékelése és személyes meghallgatása után.

A megfelelő embert a megfelelő helyre elve kell, hogy érvényesüljön. Ezért fontos, hogy az egyes meghirdetett beosztásokhoz tartozó munkaköri leírások[500] – amelyek mellékletei a pályázati anyagnak – már tartalmazzák az elvárt, szükséges szakmai tapasztalatot, készségeket és kompetenciákat. A kiválasztást végrehajtó szakemberek pedig, amikor a jelentkezők önéletrajzait tanulmányozzák csak azokat a jelölteket tehetik a második körbe (a missziókban használt angol kifejezés szerint: short list), akiknek szakmai múltja, képzettsége, szakmai tapasztalatai valóban megfelelnek az adott beosztásban elvárt követelményeknek. Az EU KBVP missziók kiválasztási eljárása – a küldő ország hatóságainak véleményezése után –

[500] Az EU pályázatok anyagainak elérhetősége: https://www.eeas.europa.eu/eeas/vacancies_en (Letöltés ideje: 2024. december 28.)

alapvetően kétlépcsős. Az első lépcső az előbb említett eljárás az önéletrajzok tanulmányozása, értékelése. A második körben pedig a „short listre” került jelentkezők személyes meghallgatása történik meg. Az interjú általában telefonon vagy egy internetes telekommunikációs alkalmazás, például microsoft teams használatával történik. Ebben a fázisban 3-4 fős szakmai bizottság végzi a jelölt meghallgatását. A bizottság vegyes összetételű, a misszió és az EU KBVP brüsszeli alkalmazottjaiból kerül összeállításra. A jelöltnek különböző, a KBVP missziók működésével, az adott misszióval és a leendő beosztásával kapcsolatos szakmai kérdéseket tesznek fel. A kérdések megválaszolásával tudja bizonyitani a jelentkező, hogy rendelkezik a megfelelő szakmai ismertetekkel, kompetenciákkal, tapasztalatokkal, amelyek szükségesek ahhoz, hogy a leendő beosztását megfelelően el tudja látni.

Az MMA tervezése során figyelembe kell venni a fogadó ország igényeit, a tevékenységben érintett helyi rendvédelmi, igazságügyi szervezet(ek) méretét létszámát, annak megfelelően mentorok/tanácsadók számát kell meghatározni. Továbbá a helyi fél igényeinek megfelelően a végrehajtás szintjét, azaz, hogy milyen szinten hatjuk végre a mentorálást, stratégiai, országos szint, regionális és/vagy helyi szinten. Arra oda kell figyelni, hogy szervezet reformja nem megy egyik napról a másikra. Az új tudás, készségek és eljárások elsajátításához idő kell.

A tervezés fázisában meg kell határozni az MMA tevékenység végrehajtásához szükséges anyagi, technikai eszközöket. Az általános – gépjármű, számítógép, mobiltelefon, stb – eszközökön túl szükség lehet például kiadványok, szórólapok vagy tájékoztatófüzetek kiadására, amelyekkel a misszió általános tevékenységét bemutatjuk, megismertetjük magunkat a helyi partnerekkel, a helyi közösséggel.

Az MMA tevékenység során a mentorok, tanácsadók tevékenységét az adott szakterületért felelős vezető tanácsadó irányítja, támogatja a szakmai munka eredményes végrehajtását. A személyes tapasztalom, hogy a vezetők mélyen nem avatkoznak be az egyes tanácsadók, mentorok munkájába, mivel az adott szakterületnek értelemszerűen ők a szakértői és a tevékenység végrehajtása a korábban jóváhagyott tervek alapján történik.

10.11 Együttműködés más nemzetközi partnerekkel

A MMA tevékenység tervezése, szervezése során meg kell keresni a műveleti területen működő más nemzetközi szereplőket. Például más nemzetközi missziók vagy szervezetek, kétoldalú megállapodáson alapuló donor programok résztevőit, akik az EU misszióhoz hasonló

támogató tevékenységet hajtanak végre. Velük is szükséges egyeztetni, jó együttműködést kialakítani, az átfedések, duplikákciók elkerülése, a közös cél elérése érdekében.

A palesztin területeken 2005-óta működik az USA nagykövetségén az Egyesült Államok Biztonsági Koordinátori Irodája Izraelben és a Palesztin Hatóságnál (United States Security Coordinator for Israel and the Palestinian Authority - USSC)[501]. Az USSC fő feladata a második intifádát – a 2000-2005. között zajlott palesztin felkelés – követően a különböző palesztin fegyveres csoportok demilitarizálása, az önálló palesztin rendvédelmi rendszer kialakításának támogatása. Az USSC együtt dolgozik az érdekelt izraeli és palesztin szervezetekkel az oslói megállapodásokban meghatározottak végrehajtása érdekében. Az iroda vezetője az USA külügyminisztere által delegált magasrangú, biztonsági szakterületen jártas személy, általában nyugállományú vagy aktív tábornok. Jelenleg ezt a beosztást Michael R. Fenzel altábornagy tölti be 2021-óta. A tábornok azt megelőzően az USA Védelmi Minisztériuma (Pentagon) egyesített vezérkarának stratégiai igazgatóhelyettesi beosztást töltötte be, korábban szolgált Afganisztánban az amerikai erők afganisztáni stratégiai igazgatójaként, valamint a NATO Resolute Support missziójának stratégiai igazgatójaként. A magasrangú amerikai tábornok kinevezése a posztra is jelzi, hogy menyire fontos az USA számára az Izraeli-Palesztin megbékélési folyamat és annak támogatása.

Szintén jelen van a területen a Genfi székhelyű Biztonsági Szektor Kormányzásával Foglalkozó Központ (Centre for Security Sector Governance) [502] . A svájci kormány kezdeményezésére és támogatásával alapították, a szervezetet 2000-ben Fegyveres Erők Demokratikus Ellenőrzési Központja (Democratic Control of Armed Forces - DCAF)[503] néven hozták létre, majd később nyerte el a ma használt elnevezését.

A központ létrehozásának fő célja, hogy segítse a „törékeny” demokráciák, a volt keleti blokk országainak hon- és rendvédelmi szerveit abban, hogy olyan módon reformálják meg azokat, amelyek hozzájárulnak a demokratikus átmenet végrehajtásának támogatásához, a tartós béke megteremtéshez. A központ továbbá hozzájárul ahhoz, hogy a 1990-es évek balkáni konfliktusait lezáró békefolyamat ne torpanjon meg, és ahhoz hasonló fegyveres összecsapások ne ismétlődhessenek meg. A Kelet és Közép-Európa rendszerváltáskori időszakában az EBESZ 1994-es, a biztonság politikai-katonai aspektusairól szóló magatartási kódexe értelmében a

[501] Office of the Security Coordinator
Forrás: https://www.state.gov/bureaus-offices/secretary-of-state/united-states-security-coordinator-for-israel-and-the-palestinian-authority/ (Letöltés ideje: 2024. augusztus 26.)
[502] DCAF - Geneva Centre for Security Sector Governance
Forrás: https://www.dcaf.ch/ (Letöltés ideje: 2024. augusztus 27.)
[503] Innen ered a ma is használt angol rövidítés.

„fegyveres és biztonsági erők demokratikus ellenőrzését” a tartós béke és stabilitás egyik alapkövének tekintik. A DCAF Kelet és Közép-Európában a békemegőrzéssel a fegyveres erők és testületek reformjával kapcsolatosan megszerzett ismerteket a politikai döntéshozók hasznosnak ítélték meg, amelyek a palesztin-izraeli rendezés során is fel lehet használni. Így a DCAF Európán kívül is megkezdte tevékenységét, annak helyi, Ramallahi irodája 2005 óta működik a palesztin területeken, semleges és független szervezetként. A DCAF célja, hogy segítse a helyi Palesztin Hatóságot az általa irányított biztonsági ágazat hatékony és demokratikus működésének megteremtésében. Támogatja a hatékony, eredményes, átlátható és elszámoltatható rendvédelmi és igazságszolgáltatási rendszer kiépítését.

A MMA tevékenység végrehajtása során különösen, de már a tervezésnél is ügyelni kell arra, hogy a tevékenységünkkel a fogadó szervezet teljes egészét célozzuk meg. A reformokat csak országos szinten nem lehet végrehajtani, úgy, hogy az adott rendvédelmi vagy igazságügyi szervezet közép és végrehajtó szintjét nem vonjuk be a képességfejlesztés folyamatába. De ugyanígy igaz ez, ha csak a végrehajtás szintjére koncentrálunk és a regionális és országos szint reformjára, fejlesztésére nem fordítunk kellő figyelmet.

A gyakorlati végrehajtás során azonban előfordulhat, hogy nem találunk elegendő számú, országos vagy regionális szintű vezetői tapasztalattal rendelkező szakértőt stratégiai szintű tanácsadáshoz. Egyik uniós tagország sem szívesen engedi el a mi fogalmaink szerinti országos vagy megyei főkapitánysági szintű vezetőit egy-két év időtartamra külszolgálatba. Ezért ilyen esetekben megfontolandó a fogadó ország magas rangú vezetőinek mentorálását olyan magas rangú vendégszakértők révén végrehajtani, akik csak rövid időre (évente, félévente, 1-2 hét időtartamra) csatlakoznak a misszió állományához és eseti tanácsadóként végzik a stratégiai szintű vezetők mentorálását.

A másik eredményes módszer lehet még a helyi stratégiai szintű vezetők részére Európai tanulmányutak szervezése. Az ilyen tanulmányutak keretében a fogadó ország rendvédelmi, igazságügyi felső- és középvezetői egy-egy EU-s tagországban tett szakmai látogatáson ismerhetik meg a modern, nemzetközi normák szerinti rendészeti tevékenység tervezését, szervezését, működését. Az ilyen jellegű tanulmányutak végrehajtásában Magyarország, az ORFK, NKE RTK, ROKK már komoly eredményeket ért el, főként az integrált határigazgatással kapcsolatos ismeretek átadása területén.

10.12 A közös munka gyakorlati végrehajtása

Az MMA tervezése, az együttműködés kialakítása során arra kell törekednünk, hogy a helyi partnerek biztosítsák a nemzetközi tanácsadók és helyi mentoráltak együttes elhelyezését. Ami azt jelenti, hogy a mentorok/tanácsadók irodahelyiségeit a fogadó rendvédelmi szerv objektumában vagy annak közvetlen közelébe kell kialakítani. Alapvető fontosságú, hogy a mentor/tanácsadó bármikor akadálytalanul találkozhasson a fogadó szervezetben dolgozó általa mentorált kollégájával. Ha ez nem lehetséges, a mentornak/tanácsadónak biztosítani kell elegendő időt arra, hogy a helyi partnerével meg tudja vitatni az aktuális feladatokat, részére hatékonyan tudjon segítséget nyújtani. Főként új missziók indításakor a közös elhelyezés megvalósítása gyakran hosszabb időt vesz igénybe, mivel ahhoz infrastrukturális fejlesztésekre, például iroda helyiség kialakítására van szükség. Ha az együttes elhelyezés nem lehetséges vagy egy mentornak/tanácsadónak több mentoráltja is van, akik nem azonos szolgálati helyen teljesítenek szolgálatot, akkor törekedni kell arra, hogy a nemzetközi tanácsadó amilyen gyakran csak lehetséges igyekezzen részt venni a fontosabb eseményeken pl. munkaértekezlet, a beosztottak beszámoltatása vagy részükre történő feladatszabáskor.

Értelemszerűen a mentorált partnerek befolyása a helyi politikai, társadalmi rendszerben annál nagyobb, minél magasabb beosztásuk van a hierarchiában. Ez fordítva is igaz, minél magasabb beosztásban van a partner, annál inkább függ a helyi döntéshozóktól. Ez lehet egy pozitív tényező akkor, ha a politikai elit is támogatja egy adott terület reformját. Maradjunk ismét csak az EUBAM Rafah Missziónál. Mivel a helyi politika és a társadalom részéről is nagy az igény, hogy a palesztin területeken lévő határátkelőhelyeken minél gyorsabban, szakszerűen, ugyanakkor a jogsértő cselekményeket kiszűrve történjen a határforgalom ellenőrzése, az utasok átléptetése, így senki nem próbálta meg lassítani a reform folyamatot. Sőt mivel a GABC főigazgatója[504] közvetlenül a miniszterelnöknek van alárendelve, így inkább „pozitív” nyomás nehezedett a személyére az integrált határellenőrzés megvalósításával kapcsolatban.

Minél magasabb szinten végezzük a mentorálás/tanácsadási tevékenységet, helyi partnerünk magas beosztású, úgy az MMA tevékenységünk nem csak rá, de az egész szervezetre is hatással van, annak minden pozitív és negatív következményével együtt.

A stratégiai szintű tanácsadásnál a mentoroknak/tanácsadóknak fel kell készülni arra, hogy a reform, a rendvédelem vagy a közigazgatás átalakítása, a bekövetkező változások elkerülhetetlenül feszültséget okoznak a helyi szervezeten belül, akár hatalmi harc is kialakulhat. Arra nagyon oda kell figyelni, hogy a nemzetközi mentor/tanácsadó az ilyen

[504] Nagykövetek látogattak az EUBAM Rafah Missziójába
Forrás: https://rtk.uni-nke.hu/hirek/2022/11/17/nagykovetek-latogattak-az-eubam-rafah-missziojaba (Letöltés ideje: 2024. december 28.)

hatalmi harcok megoldásába ne vegyen részt, annak kezelése véleményem szerint politikai kérdés, a misszióvezető vagy a brüsszeli döntéshozók feladata.

10.13 Tolmácsok alkalmazása

A legtöbb esetben az MMA és a képzési tevékenység végrehajtása során tolmácsot kell igénybe venni, mivel a nemzetközi tanácsadók nagy valószínűséggel nem beszélik a helyi nyelvet, az arabot és annak különböző dialektusait, illetve a helyi kollégák sem biztos, hogy beszélik az angol nyelvet – főként a szakmai angol nyelvet – olyan szinten, hogy azon keresztül minden fontos ismeretet maradéktalanul, érthetően át lehessen adni. Minden EU misszió megfelelően felkészült az ilyen helyzetekre és rendelkezik a szükséges számú helyi alkalmazottal, jól felkészült tolmáccsal, akik professzionális szinten beszélik az angol nyelvet. A helyi alkalmazottak, tolmácsok hasonló kiválasztási eljáráson esnek át, mint a missziók nemzetközi vezényelt és szerződéses állománya. Felkészültségüket a nemzetközi szervezet a kiválasztás eljárásban méri fel és a legjobban felkészült tolmácsokat alkalmazzák.

Amikor tolmács igénybevételén keresztül hajtjuk végre a tevékenységünket, adunk tanácsot, képezzük a helyi kollégákat vagy információkat gyűjtünk, érdemes odafigyelni néhány alapvető dologra.

A missziók által foglalkoztatott tolmácsok civilek, nagyrészüknek nincs korábbi rendészeti szakmai tapasztalata, így a szakmai nyelv teljes mértékű ismerete nem várható el tőlük még a saját anyanyelvükön sem. Ezért használjunk mindig jól érthető, világos fogalmakat, egyszerű nyelvezetet és lehetőleg rövid, a lényegre összpontosító mondatokat. Gyakran előfordul, hogy a helyi nyelvben nincs megfelelő szó egy-egy szakmailag fontos fogalomra, vagy annak tartalma számukra kevésbé értelmezhető (pl.: rendvédelmi szervek elszámoltathatósága, stb.) Ezeket a fogalmakat, azok tartalmát, részletesen el kell magyarázni a tolmácsoknak, hogy az MMA vagy képzési tevékenység során azokat megfelelően tudják továbbadni a helyi hallgatóság felé.

Ha készül előzetesen írásos angol nyelvű szakmai anyag, prezentáció, ami kapcsolódik a mentorálási tevékenységhez, egy konkrét szakmai megbeszéléshez, képzéshez azt célszerű előzetesen megküldeni a tolmácsoknak tanulmányozásra, ha szükséges gondoskodni kell annak helyi nyelvre történő fordításáról.

A tolmáccsal ugyanúgy, ahogy egyébként a mentoráltakkal is kölcsönös tiszteleten, bizalmon alapuló kapcsolatot kell kialakítani.

10.14 A Nemzeti Közszolgálati Egyetem részvételével megvalósult közel-keleti képességfejlesztő projektekben

A harmadik országok (kiemelten az észak-afrikai, közel-keleti országok) rendvédelmi, határrendészeti szerveinek képeségfejlesztésben magyar részről az NKE RTK is aktív szerepet vállal. Ilyen volt például, amikor a líbiai rendőrakadémia vezetői 2018. szeptember 11–13. között hazánkban, az NKE Rendészettudományi Karának koordinálásával tanulmányúton vettek részt. A látogatás az EUBAM Líbia misszió szervezésében, az Európai Bizottság Technikai Segítségnyújtás és Információcsere (Technical Assistance and Information Exchange - TAIEX) programjának támogatásával valósult meg. A líbiai rendőri vezetők a tanulmányút keretében felkeresték az NKE Rendészettudományi Karát, az akkori Adyligeti, és a Szegedi Rendészeti Szakgimnáziumok intézményeit. Megismerkedtek a röszkei határátkelőhely működésével, a Rendőrségi Oktatási és Kiképző Központ és az Európai Unió Bűnüldözési Képzési Ügynökséggel, a CEPOL munkájával[505]. A tanulmányút során a vendégek a rendészeti, határrendészeti tevékenység országos és regionális tervezésével, szervezésével, vezetésével, a nemzetközi rendészeti együttműködés gyakorlati végrehajtásával, a rendészeti felső és középfokú oktatás rendszerével kapcsolatos ismereteket szereztek.

Az EUBAM Rafah Misszió szervezésében és finanszírozásával a palesztin GABC felső vezetői 2015. február 08-15. között magyarországi tanulmányúton vettek részt. A látogatás során a résztvevők elméleti ismereteket és gyakorlati tapasztalatokat szereztek az integrált határigazgatási rendszer működtetéséről, valamint a hazai határrendészeti képzési, továbbképzési rendszerről. Látogatást tettek a Szegedi Határrendészeti Kirendeltségen, az akkori Szegedi Rendészeti Szakgimnáziumban, a Nemzetköz Oktatási Központban, a Repülőtéri Rendőr Igazgatóságon. Egy későbbi, 2023-ban szervezett magyarországi látogatás során pedig az NKE RTK-n folyó oktatási, képzési tevékenységről szereztek ismereteket[506]. A külföldi vendégek tájékoztatást kaptak a karon folyó oktatási munkáról, a rendészeti alap-, mester- és doktori képzés rendszeréről. A Határrendészeti Tanszéken megismerkedtek az ott folyó szakmai elméleti és gyakorlati oktatás rendszerével. A leendő tisztek felkészítésének

[505] A líbiai rendőrakadémia vezetőinek tanulmányútja Magyarországon
Forrás: https://rtk.uni-nke.hu/hirek/2018/09/20/a-libiai-rendorakademia-vezetoinek-tanulmanyutja-magyarorszagon (Letöltés ideje: 2024. december 28.)

[506] Az EUBAM Rafah Misszió és a palesztin határrendészeti szervek vezetőinek látogatása az RTK-n.
Forrás: https://rtk.uni-nke.hu/hirek/2023/03/06/az-eubam-rafah-misszio-es-a-palesztin-hatarrendeszeti-szervek-vezetoinek-latogatasa-az-rtk-n (Letöltés ideje: 2024. december 28.)

módszereivel. Az itt megszerzett szakmai tapasztalatokat, ismereteket a vendégek be tudják építeni a saját képzési oktatási rendszerükbe.

Az NKE RTK állományából 1 fő oktató és 1 fő doktorandusz – a bécsi székhelyű (International Centre for Migration Policy Development - ICMPD) támogatásával – a Libanoni Határőrség, Vámőrség és más rendvédelmi szervek 16 felső és középvezetőjét képezte, egy az Integrált Határigazgatást fejlesztő projekt keretben 2023. június-július hónapban. Az EU által finanszírozott projekt célja a határellenőrzéssel kapcsolatos szakmai ismeretek átadása volt, amellyel hatékonyan támogatható a libanoni határőrizeti szervek munkája az illegális migráció, valamint az államhatárral kapcsolatos bűncselekmények elleni harcban. A projekt első fázisában két magyar szakértő 2023. június 11–14. között Bejrútban tartott a témához kapcsolódó elméleti felkészítést. Az előadásokon a résztvevők általános képet kaptak az Integrált Határigazgatás működéséről, a szervezeten belüli, szervezetek közötti, valamint a nemzetközi határrendészeti együttműködésről, a kockázatelemzésről, közös műveletek végrehajtásáról. A projekt második fázisában, július 17–21. között a libanoni rendvédelmi vezetők a NKE RTK-n megismerhették az Integrált Határigazgatáshoz kapcsolódó hazai képzési rendszert. Az egyetemen kapott elméleti ismeretek mellett a csoport tagjai szakmai látogatáson vettek részt többek között az ORFK Rendészeti Főigazgatóságon, a Komárom-Esztergom Vármegyei Rendőr-főkapitányság Rendészeti Igazgatóság Mélységi Ellenőrzési és Közterületi Támogató Alosztályánál, valamint megtekintették a Nickelsdorf-Hegyeshalom Kapcsolattartási helyet[507].

A fentiekhez hasonló tanulmányutakon résztvevő rendvédelmi vezetők gyakorlati ismeretek szerezhetnek az európai országokban folyó szakmai munkáról, az alkalmazott módszerekről, technikai eszközökről, a rendészeti képzési rendszerről. A külföldi tanulmányutakon megszerzett személyes gyakorlati tapasztalatok segítenek a MMA tevékenység során kapott ismeretek könnyebb megértésében, azok későbbi alkalmazásában.

10.15 Fejezet összegzése

Az MMA tevékenység végrehajtása során, a jóváhagyott tervek alapján valósul meg a helyi rendvédelmi és/vagy igazságügyi szervek képességfejlesztése. A nemzetközi mentoroknak, tanácsadóknak mindig professzionálisnak, szakszerűnek, hitelesnek kell lenniük.

[507] Integrált Határigazgatásról a libanoni partnereknek
Forrás: https://rtk.uni-nke.hu/hirek/2023/08/31/integralt-hatarigazgatasrol-a-libanoni-partnereknek (Letöltés ideje: 2024. szeptember 1.)

Ne erőltessük az európai legjobb gyakorlatot, ha annak megvalósítására a fogadó országban nem sok esélyt látunk. A helyi partnerek felé mindig világosan határozzuk meg a javasolt változtatás célját. A MMA tevékenység végrehajtási szakaszában a tanácsadók megosztják az európai legjobb gyakorlatokon és értékeken alapuló szakmai tapasztalataikat a helyi partnereikkel, de emellett nagyon fontos, hogy tartsuk tiszteletben azokat az értékeket, amelyek meghatározóak a fogadó országban. A misszió és nemzetközi tanácsadók nem szabad, hogy részt vegyenek olyan projektekben, amelyek megvalósítása, annak célja ellentétes az európai alapértékekkel. Például Irakban a mai napig előfordulnak tömeges kivégzések a büntetés végrehajtási intézményekben, amelyek végrehajtása a helyi jogszabályok szerint teljesen rendben van[508]. A Palesztin Hatóság által ellenőrzött területeken jogilag van lehetőség a halálbüntetés kiszabására, de annak végrehajtását felfüggesztették a helyi hatóságok és 2005-óta a bíróságok nem szabtak ki halálbüntetést, illetve nem hajtottak végre kivégzést Ciszjordániában[509]. A halálbüntetés végrehajtásának felfüggesztése a nemzetközi missziók szerepvállalásának is köszönhető. A Hamasz által ellenőrzött és kormányzott Gázai övezetben azonban még mindig alkalmazzák a halálbüntetést.

Mivel azok az országok, földrajzi területek, ahol az EU KBVP Missziók működnek egy – polgárháború, háború vagy egyéb válság következtében – átmeneti állapotot élnek meg. Átmenet a korábbi válságból, háborús, polgárháborús viszonyokból, megszállásból egy nemzetközi normák szerinti állami működés kialakítása felé. Ezért nagyon fontos, hogy a misszió reálisan elérhető célokat és végcélt határozzon meg, amely megegyezik a helyi partnerek igényeivel és a helyi viszonyokat figyelembe véve megvalósítható, valamint nem ütközik a nemzetközi normákba. Fontos, hogy a missziók tevékenysége és annak céljai legyenek világosak. Magukban kell, hogy foglalják azokat az európai és egyetemes értékeket, mint a demokrácia, a hon- és rendvédelmi és igazságügyi szervek demokratikus működése, az emberi jogok tiszteletben tartása. Beleértve az átlátható, elszámoltatható, politikai befolyástól mentes rendvédelmi és igazságszolgáltatási rendszer kiépítését, a nemek közötti egyenlőséget. Amiről már többször szó esett a közel-keleti KBVP missziónak nincsenek végrehajtói jogosítványai, de ettől függetlenül a mentor, kiképző kísérje folyamatosan figyelemmel az emberi jogok esetleges megsértését, faji, vallási, etnikai diszkriminációt az azokról szóló

[508] Iraq: At least 13 people executed amid alarming lack of transparency
Forrás: https://www.amnesty.org/en/latest/news/2024/04/iraq-at-least-13-people-executed-amid-alarming-lack-of-transparency/ (Letöltés ideje: 2025. február 9.)
[509] Palestine: death penalty in a forgotten country
Forrás: https://www.prison-insider.com/en/articles/palestine-death-penalty-in-a-forgotten-country (Letöltés ideje: 2025. február 9.)

információkat a helyi szervezetnél, ahol dolgozik. Felhasználva ezeket az információkat az MMA tevékenység során így olyan esettanulmányokat tud feldolgozni, a helyi szakembereknek bemutatni, amely számukra példaként szolgál.

11. A közel-keleti válságkezelő missziókban szerzett vezetés-irányítási tapasztalatok

11.1 Az EU KBVP rendőri tanácsadó missiók vezetés-irányításában, a hazai rendészeti rendszerrel szemben meglévő különbözőségek, hasonlóságok

Háborús vagy más válságövezetekben, idegen országok területén, az adott misszió mandátumának, létszámának, költségvetésének korlátai miatt nem lehet bürokratikus vezetés-irányítási rendszereket működtetni. Egy nemzetközi misszió vezetés-irányítási szempontból sok mindenben különbözik a hazai rendszertől[510]. Adott eseményekre a legtöbbször helyben, azonnal reagálni kell, emiatt a beosztott vezetőknek nagy önállósággal kell dolgoznia. Nem lehet várni arra, hogy a központi szint hozza meg a döntéseket. Emellett érdemes vizsgálni a helyi rendvédelmi – partner – szervezetek működését, azok, hogyan és milyen vezetési rendszereket, módszereket alkalmazva hajtják végre a feladataikat.

Az elmúlt több mint harminc évben, beosztottként a végrehajtásban, majd beosztott vezetőként, később törzstisztként teljesítettem szolgálatot különböző beosztásokban a határőrségnél, annak megszűnése után a rendőrségnél. Hazai szolgálati feladataim ellátása mellett, belügyminiszteri vezényléssel [511] eddig négy alkalommal, több mint három évet töltöttem nemzetközi, rendészeti békefenntartó, válságkezelő missziókban a Közel-Keleten és a Balkánon. A fejezetben igyekszem rövid összefoglalást adni, arról, hogy a különböző nemzetközi küldetésekben milyen vezetés-irányítási ismereteket, gyakorlati tapasztalatokat szereztem, illetve a külföldön tapasztalt vezetés-irányítási gyakorlatok mennyire térnek el a hazaitól, illetve egyeznek meg azzal.

11.2 Végzett feladatok, szerzett tapasztalatok

[510] Kovács Gábor (2014): A rendészeti szervezetekben lejátszódó vezetési folyamatok. In: Horváth József (szerk.) Kovács, Gábor (szerk.): A rendészeti szervek vezetés- és szervezéselmélete. Budapest, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, p. 57-92.

[511] 2015. évi XLII. törvény a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról. Forrás: https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1500042.tv (A letöltés dátuma: 2021.május 12.)

Minhárom közel-keleti KBVP misszió EUBAM Rafah, EUPOL COPPS és az EAM Iraq – egyébként minden KBVP civil/rendőri misszió – esetében a misszióvezető gyakorolja az operatív vezető feladatokat az adott küldetésben. A misszióvezető látja el a napi irányítást, a tevékenységek koordinálását, az állomány, az erőforrás gazdálkodás ellenőrzését. A misszióvezető közvetlenül a polgári műveletek, a CPCC vezetőjének tartozik beszámolni, az ő alárendeltségébe tartozik. Ez azt jelenti, hogy a misszióvezető egyszemélyben felel a műveleti területen végzett feladatok ellátásáért, felette csak a brüsszeli székhelyű CPCC vezetője áll.

Mivel mindhárom misszió fő tevékenysége a helyi rendvédelmi és/vagy igazságügyi szervek képességeinek fejlesztése, azok tagjainak mentorálása, képzése, részükre tanácsadás végrehajtói, intézkedési jogkörük nincs ezért alapvetően a vezetés is demokratikus módszerekkel történik[512].

Az egyes missziók mandátuma csak általános célokat fogalmaz meg, ezért a demokratikus vezetési módszerek alkalmazásával lehet hatékonyan végrehajtani a képességfejlesztéshez kapcsolódó napi feladatokat. A misszióvezető részéről szükséges, hogy kikérje az egyes szakterületek vezetőinek vagy kisebb létszámú missziók esetében közvetlenül a szakértők véleményét, szakmai javaslatait az egyes „projekt" feladatok végrehajtásának tervezésekor. A részletes havi szakmai tevékenység tervezése, szervezése során az egyes szakterületek vezetői nagyfokú önállósággal járhatnak el. Természetesen az MMA és egyéb képességfejlesztő tevékenység során a helyi vezetőkkel szükséges előzetesen egyeztetni, az igényeiket figyelembe kell venni a tervezés során. Az MMA tevékenység terveit a misszió vezetője vagy helyettese hagyja jóvá. A tevékenyég végrehajtáshoz a misszió biztosítja a különböző anyagi, technikai eszközöket, de a tevékenység végrehajtásának módja során azt, hogy hogyan és milyen módszerekkel adják át a tudást, ismét az egyes szakterületek vezetőinek és/vagy szakértőinek felelőssége.

Ugyanakkor előfordulnak olyan esetek, tevékenységek a missziókban, amelyek kezelését, végrehajtását csak autokratikus, katonai módszerekkel lehet megoldani, egyszemélyi döntés szükséges és annak végrehajtása minden érintett kötelessége. Tipikusan ilyen a misszió tagok személyi biztonságával kapcsolatos tevékenységek. Mivel az EU KBVP közel-keleti missziók működési területén gyakoriak a különböző terrortámadások, a különböző helyi csoportok közötti fegyveres összecsapások ezért szükséges a szigorú biztonsági szabályok betartása. A személyi biztonsággal kapcsolatban kiadott utasítások az abban meghatározott feladatok végrehajtása mindenkire kötelezően vonatkoznak. Így a missziókban az a helyzet áll

[512] Czuprák Ottó, Kovács Gábor: A Szervezetvezetés Elmélete A Közszolgálati Szervezetek Vezetésének Elméleti Alapjai Dialóg Campus Kiadó, 2017. p. 74.

elő, hogy alapvetően a feladatoktól függően, az autokratikus és demokratikus vezetési módszerek gyakorlására van szükség.

A négy nemzetközi szerepvállalás közül – amelyekben részt vettem – talán az EUBAM Rafah Misszióban töltött idő volt a leginkább kihívásokkal teli. Első alkalommal: 2014.08.01-2015.08.01. között, második alkalommal: 2022.10.15-12.14. között.

Saját feladataim egy részét 2014-2015-ben a biztonsági helyzet miatt nem csak határrendészeti szakmai munka, annak oktatása, a szaktudás átadása tette ki, elláttam a misszió biztonsági tiszti feladatait is. Az akkor zajló Hamasz és Izrael közötti fegyveres konfliktus, az „Erős Szikla Hadművelet" (angolul: Operation Protective Edge, héberül: Miv'tza Tzuk Eitan[513]) akkor – a 2023. októberben kezdődött háborúig – a 67-es háború óta a legnagyobb fegyveres összecsapás volt a palesztin és izraeli fél között. A konfliktus és annak a negatív hatásai – terrortámadások Izrael és Ciszjordánia területén, a Hamasz Izrael irányába kilőtt rakétái, a folyamatos légiriadók – miatt a biztonsági helyzet sokat romlott. Mivel a misszió akkor nem rendelkezett önálló biztonsági tiszti beosztással, azt a saját feladatai ellátása mellett a mindenkori határrendészeti tanácsadó látta el. Így a munkám egy részét a biztonságitiszti feladatok tették ki. Ebben a minőségben folyamatosan kellett elemezni, értékelni a biztonsággal kapcsolatos napi jelentéseket, figyelni a médiát, felkészíteni a misszió tagjait az esetleges veszélyhelyzetek kezelésére, szervezni a konvoj műveleteket, együttműködni a helyi biztonsági erők képviselőivel. A szigorú biztonsági szabályok alapján a terepen történő mozgás, főként a Gázai övezet területén, hogy ott mindenki betartsa a vezető és/vagy a biztonsági tiszt által kiadott utasításokat.

A 2022-es vezénylésem idején, a szakértői csoport kéthónapos tevékenységét teljes mértékben demokratikus módszerekkel irányította az EUBAM Misszió vezetése. Brüsszel által előzőleg meghatározott alapelvárásoknak, a műveletirányítási központ működésével kapcsolatos, elérni kívánt célok megvalósításának megfelelően, mint a csoport vezetője, a csoport tagjainak támogatásával kellett a tevékenységet megtervezni. Az elkészült tervet az Unió képviselői és a misszió vezetője is jóváhagyta, azon nem változtattak. A későbbi végrehajtás során is szabad kezet kaptam, kaptunk. A részletes havi munkavégzés során, a helyi palesztin vezetőkkel egyeztetve, igényeiket figyelembe véve, mi magunk – az egyes szakterületek szakértői – terveztük, szerveztük és hajtottuk végre a határrendészeti műveletirányítási központ működtetéshez szükséges MMA és kiképzési feladatokat. A

[513] Israel/Palestine, Operation Protective Edge (Gaza, 13 June - 26 August 2014)
Forrás: https://casebook.icrc.org/case-study/israelpalestine-operation-protective-edge-gaza-13-june-26-august-2014 (Letöltés ideje: 2025. február 3.)

folyamatok tervezése, szervezése, végrehajtása, irányítása során a misszió vezetője elfogadta a döntéseimet, így teljes önállósággal hajtottuk végre feladatainkat.

11.3 Fejezet összegzése

Az eddigi nemzetközi missziókba történt vezényléseim során nagyon jól tudtam hasznosítani a hazai tanulmányaim során, illetve a korábbi beosztásokban szerzett szakmai ismereteimet, vezetés elméleti és gyakorlati tapasztalatokat. A háborús övezetekben nagyon jól tudtam alkalmazni a határrendészeti ismereteken túl azokat a katonai szakmai ismeretket, amelyeket, a határőrségnél szereztem, valamint a helyi rendőrök, rendészeti szakemberek képzésénél, mentorálásánál, azokat az ismereteket, amelyekre később a rendőrségnél tettem szert. Jól tudtam kamatoztani azokat a hazai vezetéselméleti ismereteket a műveleti tervezésben, amelyek hatékonnyá teszik egy adott rendvédelmi/határrendészeti szerv működését.

Hazaérkezve a külszolgálat alatt megszerzett tapasztalataimat itthoni környezetben is jól tudtam, tudom hasznosítani. A nemzetközi környezetben szerzett szakmai ismereteket felhasználva sikeresen tervezetük, szerveztük és hajtottuk végre 2017. évben a „Joint Effort 2017”[514] határrendészeti válsághelyzetet szimuláló törzsvezetési gyakorlatot. A gyakorlat keretében a Visegrádi4 országok határrendészeti szakemberei – összesen közel hatvan fő – együtt készült fel arra, hogy szükség esetén egy idegen, válság sújtotta ország területén hajtson végre határellenőrzési szolgálati feladatokat, azokat képesek legyenek nemzetközi kötelékben, tervezni, szervezni, irányítani.

12. A kutatás összegzése

12.1 Következtetések

Elemzésem, tapasztalataim és az abból levont következtetéseim szerint a Közel-Keleten még jó ideig számolhatunk olyan kihívásokkal, amelyek szükségessé teszik az EU KBVP missziók jelenlétét és támogatását a térségben. Irakban és a palesztin területeken is megindult folyamatok, az átlátható, elszámoltatható, hatékony rendvédelmi és igazságszolgáltatási rendszer kiépítésének támogatásban elengedhetetlen szerepet játszanak az EU KBVP

[514] Németh Gábor (2018): Visegrad 4 Border Security Command Post Exercise "Joint Efforts 2017". Budapest, National Resilience: Opportunities and Challenges in a Changing Security Environment p. 205-214.

civil/rendőri missziók. Fel kell készülni arra, hogy amennyiben a politikai, biztonsági helyzet megengedi és van helyben társadalmi igény az EU képes legyen hasonló civil/rendőri missziók indítására a térség más válságokkal küzdő országaiban is. Például akár Szíriában, ha annak politikai és biztonsági feltételei megteremtődnek. Továbbá készen kell állni a már meglévő missziók tevékenységének, létszámának bővítésére. Ilyen lehet az EUBAM Rafah Misszió tevékenysége, ha szembenálló felek megegyeznek a rafahi határátkelőhely újbóli, hosszútávú megnyitásáról, azt véleményem szerint biztonságosan csak egy harmadik fél, az EU támogatásával lehet végrehajtani.

Ha megvan a helyi politikai és társadalmi akarat egy demokratikus alapokon nyugvó közigazgatási és rendvédelmi rendszer kiépítésére, akkor az eredményes lehet nemzetközi, EU-s támogatással.

A külföldön végrehajtott EU KBVP béketámogató, válságkezelő rendőri/civil missziók a működési idejük alatt költségesek, erőket, eszközöket vonnak el a tagországoktól, de ez a befektetés megtérülhet, ha sikerül az adott országot, földrajzi területet hosszútávon stabilizálni. A válságövezetek stabilizálásával az EU biztonsága is növekszik.

12.2 Összegzett következtetések

A békefenntartásról, a nemzetközi válságkezelésről általában mindenkinek a katonák, azok feladatellátása jut eszébe. Az EU által működtetett közel-keleti válságkezelő missziókban a katonai elem részvétele egyáltalán nem, vagy csak nagyon kis mértékben[515] jelenik meg. Azok állománya rendőrökből, rendészeti szakemberekből, civil szakértőkből áll, akiknek fő feladata a helyi rendvédelmi és igazságügyi szervek munkájának támogatása, képességfejlesztés, a hiányzó képességek kiépítése, így erősítve az egyes országok jogállamiságát, azon keresztül a belső biztonságot, stabilitást.

A nemzetközi válságkezelés, békefenntartás komoly fejlődésen ment keresztül az elmúlt évtizedekben. Mostanra az EU rendészeti/civil missziói komplex, a biztonsági rendszer reformjának megvalósítását, a helyi rendvédelmi szervek meg/átszervezését, demokratizálását támogató küldetésekké váltak. Ezeket a komplex feladatokat csak jól felkészült, motivált szakemberekkel lehet végrehajtani.

A nemzetközi rendészeti erők fő feladatai a válságövezetekben:

[515] Néhány EU-s tagország rendelkezik csendőri erővel, amelyek állománya legtöbb országban a honvédelmi minisztérium irányítása alá tartozik, így a vezénylő ország joga szerint katonákat is vesznek részt KBVP missziókban, de feladatellátásuk rendészeti feladatok ellátására korlátozódik.

- A helyi rendvédelmi erők reformjának támogatása, képességeinek fejlesztése, tagjainak a nemzetközi normáknak megfelelő kiválasztási eljárásában való szerepvállalás, azok kiképzése, a nemzetközi normának megfelelő jogi környezet kialakítása.
- A nemzetközi missziók tagjai támogatást nyújtanak az átlátható, elszámoltatható helyi rendvédelmi, igazságügyi rendszer kiépítésében.
- Amennyiben a helyi közigazgatás, rendvédelmi szervek nem képesek a megfelelő feladatellátásra, akkor a nemzetközi rendészeti erők végrehajtói jogosítványokkal felruházva, teljes jogkörrel járhatnak el az egyes jogsértések elkövetőivel szemben, különös tekintettel a szervezett bűnözésre, a korrupciós cselekményekre, háborús bűncselekményekre, etnikai alapon elkövetett bűncselekményekre, így biztosítva a helyi közrendet, közbiztonságot, addig, amig annak feltételei helyi szinten nem alakulnak ki.

A közel-keleti EU missziók esetében végrehajtói feladatok ellátásáról nincs szó, a fogadó országok, hatóságok ehhez nem járultak hozzá, illetve a missziók létszáma és mandátuma is csak tanácsadói, mentorálási, kiképzési feladatokra koncentrál.

A Közel-Keleten meglévő konfliktusok, azok negatív hatásai közvetlenül hatnak az Európai Unió és azon belül Magyarország belső biztonságára is. A térségben zajló folyamatok, a robbanásszerű népességnövekedés, az azzal párhuzamosan zajló klímaváltozás, amelynek hatására fogynak a termőterületek, a felhasználható ívóvízkészlet tovább erősítik a régióban meglévő feszültségeket, vallási, etnikai, politikai ellentéteket és generálják a különböző fegyveres konfliktusokat. Az Európai Unió számára biztonságpolitikai szempontból meghatározó jelentőséggel bírnak a közel-keleti térségben zajló események, annak földrajzi közelsége miatt. Az ott zajló fegyveres konfliktusok által generált biztonsági kihívásokon – nemzetközi terrorizmus, fegyver,- kábítószercsempészét, illegális migráció – keresztül közvetlenül fenyegetik az Unió és annak tagországai biztonságát. Az EU a helyzet kezelése, a biztonsági kihívások csökkentése, a térség békéjének támogatása, megerősítése érdekében a politikai eszközökön túl a KBVP missziók tevékenységén keresztül aktívan részt vesz a stabilizáció erősítésében.

A KBVP és elődje az EBVP a kezdeti időszakban leginkább Európára koncentrálta válságkezelő képességeit. Mára az EU egyre inkább „tolja ki” tevékenysége határait más kontinensek irányába is. A Balkán után Afrikában és a Közel-Keleten is egyre aktívabb szerepet igyekszik játszani a különböző válságok kezelésében, azok negatív hatásainak enyhítésében.

Az Izrael és a palesztinok között az oslói megállapodásban elért történelmi áttörést követően az EU aktív részese a stabilizációnak, az arab-izraeli konfliktust lezárni hivatott békefolyamat támogatásának. A második intifáda véres összecsapásai után az EU a politikai eszközökön kívül, aktív válságkezelő szereplőként jelent meg a palesztin területeken. Ugyanez a helyzet Irakban, ahol a több évtizedes fegyveres polgárháború, káosz után az Unió aktív szerepet játszik a rendezésben.

Az EU válságkezelési tevékenységének célja a közel-keleti térségben, hogy változást generáljon a szakmai tudás, a nemzetközi és EU legjobb gyakorlatok átadásával növelje a helyi rendvédelmi, igazságszolgáltatási szervek hatékonyságát, ezáltal erősítve a stabilitást. Az értekezésben elemzett missziók végrehajtói jogosítványok, erő alkalmazása nélkül is hatékonyan és eredményesen járulnak hozzá az Iraki állam és a palesztin területek, a Palesztin Hatóság és a felügyeletük alá tartozó rendvédelmi szervek nemzetközi normák szerinti működésének kialakításához. A közel-keleti EU KBVP missziók mandátumában megfogalmazott szakmai elvárások között szerepel a fogadó országok közrendjének, közbiztonságának, határbiztonságának fejlesztése és a helyi biztonsági szektor reformjának támogatása.

Az MMA tevékenység végrehajtása során a jóváhagyott tervek alapján valósul meg a helyi rendvédelmi és/vagy igazságügyi szervek képességfejlesztése. A feladatok eredményes, az EU döntéshozók által megfogalmazott végrehajtásához, célok eléréshez szükséges a jól felkészült, motivált szakértők, rendészeti és igazságügyi szakemberek vezénylése, akik a szakmai tudás „fegyverével", annak átadásával képesek a változások, a demokratikus átmenet támogatására.

Ugyanakkor a tevékenység csak a helyi partnerek teljeskörű bevonásával, az igényeik figyelembevételével valósítható meg eredményesen. Nem szabad semmit sem az akaratuk ellenében rájuk erőltetni. A missziók képességfejlesztést, biztonsági szektor reformját alapvetően mentorálás, tanácsadás, megfigyelés, képzés eszközeivel hajtják végre, amelyek keretében a tanácsadók megosztják a nemzetközi és európai legjobb gyakorlatokat, az azokkal kapcsolatos szakmai tapasztalatokat a helyi partnereikkel.

Az átmenet a korábbi válságból, háborús, polgárháborús viszonyokból, megszállásból a nemzetközi normák szerinti állami működés kialakítása komplex feladat. Kiemelten fontos, hogy az EU KBVP missziók tervezése, működtetése során reális, elérhető célokat és végcélt határozzunk meg politikai szinten, amelyek megegyeznek a helyi partnerek igényeivel és a helyi viszonyokat figyelembe véve megvalósíthatóak. Fontos, hogy a missziók tevékenysége és annak céljai legyenek világosak. Ez a fajta válságkezelési tevékenység magában kell, hogy

foglalja azokat az európai és egyetemes értékeket, mint a hon- és rendvédelmi, igazságügyi szervek demokratikus működése, az emberi jogok tiszteletben tartása, az átlátható, elszámoltatható, politikai befolyástól mentes rendvédelmi és igazságszolgáltatási rendszer kiépítése. Az Unió közel-keleti válságkezelő missziói és azon belül a rendőri tanácsadók munkáján keresztül erősödik az érintett országok, földrajzi területek közrendje, közbiztonsága, amely elengedhetetlen a stabil állami működéshez.

Európa szomszédságának biztonsági környezete ingatag és várhatóan hosszútávon az is marad. Észak-Afrikában, a Közel-Keleten, Közép-Ázsiában, a volt szovjet utódállamokban, a Balkánon az instabilitás, valamint az államon belüli és államközi konfliktusok jelen vannak, új konfliktus kitörése bármikor bekövetkezhet.

A rendészeti feladatokhoz kapcsolódó tanácsadás, mentorálás, képzés fontos szerepet játszik a válság utáni újjáépítés keretein belül a helyi biztonsági, védelmi rendszer kiépítésében. A nemzetközi rendészeti erők fő feladata a helyi biztonsági erők reformjának, a jogállamiság helyreállításának támogatása, a nemzetközi normáknak megfelelő jogi környezet kialakítása. Az átlátható, elszámoltatható rendvédelmi, igazságügyi rendszer működésének kiépítése, támogatása. A helyi közrend, közbiztonság szavatolása az egyik alapfeltétele annak, hogy az újjáépítés megindulhasson, eredményes legyen, nőjjön a helyi közösség tagjainak biztonság érzete.

A misszióban szolgáló rendészeti szakemberek amellett, hogy válságövezetekben hajtanak végre fontos feladatokat, a műveleti területeken olyan máshol nem megszerezhető gyakorlati, szakmai tapasztalatokra, tudásra tesznek szert, amelyek teljes mértékben hasznosíthatóak lehetnek a későbbi hazai szolgálat ellátás során is. A vezénylés ideje alatt a kollégáknak lehetőségük van mélyebben megismerni a helyi nyelvet, kultúrát, (pl. iszlám kultúra) annak befolyását az adott válságövezetekben működő szervezett bűnözői, terror csoportokra. A Közel-Keleten szolgáló rendészeti szakemberek „élesben” gyakorlati tapasztalatokat szereznek a különböző helyi terrorszervezetek működéséről (toborzás, felkészítés, finanszírozás, elkövetési módszerek). Lehetőségük van megismerni olyan nálunk még kevésbé elterjedt, a terroristák által alkalmazott elkövetési módszereket, amelyeknek évtizedes hagyományai vannak a térségben (hideg fegyverekkel, járművekkel elkövetett támadások, stb.) és az ellenük való hatékony fellépés eszközeit. Fontos ismereteket szerezhetnek a Közel-Keleten zajló migrációt, terrorizmust generáló hatásokról, politikai, biztonságpolitikai környezetről, a radikalizmus, terrorizmus kiváltó okairól. Ezen megszerzett tudás segítségével könnyebb megérteni a terrorszervezetek motivációit, ideológiai hátterét, ellenük könnyebb a hatékony védekezési stratégia kidolgozása.

A külföldi műveleti területen megszerzett – a terrorcselekmények megelőzésével, a terrorcselekmények következményeinek kezelésével, vallási radikalizmussal, illegális migrációval, szervezett bűnözéssel kapcsolatos – szakmai tapasztalatok a hazai rendészeti oktatási és képzési rendszerben is hasznosítani lehet. Emellett például a különböző technikai eszközök, egyenruházat fejlesztésnél is fel lehet használni a missziós területen megszerzett tapasztalatokat. Például a Magyar Honvédség 15M típusú műveleti egyenruházati cikkek fejlesztése során a szakemberek figyelembe vették a missziós tapasztalatokat, az extrém időjárási viszonyoknak történő megfelelést.

12.3 Új tudományos eredmények

A kutatási munka megkezdésekor megfogalmazott kutatási célok és a hipotézisek a kutatási eredményekkel történő összevetése alapján az alábbi új tudományos eredményeket értem el:

1. Nagyon nehéz mérni egy adott EU KBVP Misszió tevékenységének hatékonyságát, de ha figyelembe vesszük, hogy a palesztin területeken a százezer főre jutó súlyos, erőszakos bűncselekmények száma 1 alatt van 2010-óta[516] – a 2015-ös év kivételével – akkor joggal feltételezhető, hogy ezek a javuló eredmények az EUPOL COPPS és az EUBAM Rafah missziók támogató tevékenységének is köszönhető. Továbbá az is figyelemre méltó eredmény, hogy a második intifáda befejezése, 2005-óta a legitim Palesztin Hatóság és annak fegyveres és rendvédelmi szervei nem sodródtak bele egyetlen a Hamasz és Izrael között kitört fegyveres konfliktusba sem. A két EU CSDP misszió által támogatott Palesztin Hatóság ellenőrzése alatt álló területeken nincs háború, a közrendet, közbiztonságot a palesztin rendőrség, rendvédelmi szervek képesek szavatolni.

   Az iraki bűnügyi statisztikák is egyre javuló tendenciát mutatnak. Az erőszakos bűncselekmények száma 20 százalékkal, a lopások száma 12 százalékkal csökkent az utóbbi időben. A súlyos testi sértések 18 százalékkal csökkentek, a tavalyi évben 3500 esetet regisztráltak, szemben a 2023-as 4270 esettel. A betörések száma több mint 10 százalékkal,

[516] West Bank and Gaza Crime Rate & Statistics 1995-2025.
Forrás: https://www.macrotrends.net/global-metrics/countries/PSE/west-bank-and-gaza/crime-rate-statistics
(Letöltés ideje: 2025. február 14.)

8900-ról 8000 esetre esett vissza, míg a gépkocsilopások száma 14 százalékkal, 5500 esetre csökkent az egy évvel korábbi 6400-hoz képest [517] . Az iraki közrend, közbiztonság folyamatosan erősödik. Az utóbbi néhány évben jelentősen csökkent a terrortámadások száma is az országban, köszönhetően az iraki biztonsági erők növekvő hatékonyságának a terrorizmus elleni küzdelemben. A helyi rendvédelmi szervek egyre eredményesebben tervezik, szervezik és hajtják végre a terrorellenes műveleteket, nyomozásokat[518].

A misszióba vezényelt rendőrök, rendészeti szakemberek, igazságügyi szakértők támogatásával folyamatosan nő a helyi rendvédelmi és igazságügyi szervek eredményessége, a bűncselekmények megelőzésének, megszakításának és felderítésének hatékonysága. Az EU missziók által támogatott rendvédelmi, igazságügyi képességfejlesztés egy lassú folyamat, de mindkét érintett entitásban érezhető eredményi vannak a több éves erőfeszítéseknek. A javuló bűnügyi adatok, a helyi politikai vezetés elkötelezettsége a reform folyamatok további támogatásában bizonyítja az EU KBVP közel-keleti missziók tevékenységének létjogosultságát.

2. A 2. számú hipotézisemet az alábbiak miatt látom igazoltnak. Az EU nemzetközi válságkezelési tevékenységében egyre több rendőrre, rendészeti és civil szakértőre van, lesz szükség. Az Európai Unió Tanácsa és tagállamok 2023-ban egyezségre jutottak, egy új KBVP polgári képességeket növelő megállapodásról (Compact), amely a 2018 novemberében elfogadott első megállapodásra épül. Az új paktum célja a polgári missziók hatékonyságának, eredményességének, rugalmasságának és méretének növelése az új és jövőbeli biztonsági kihívások kezelése érdekében[519].

A Compact konkrét fejlesztési területeket határoz meg a KBVP polgári válságkezelési képességek hatékonyságának növelése érdekében:

- Növelni a gyors és hatékony reagálási, cselekvési képességeket;
- növelni a fogadó országok és a polgári KBVP-missziók biztonságát a gyorsan változó fenyegetésekkel szemben;
- jobb válságkezelési képességek kialakítása;

[517] Iraq crime rate drops to record low in 2024: report.
Forrás: https://www.middleeastmonitor.com/20250131-iraq-crime-rate-drops-to-record-low-in-2024-report/ (Letöltés ideje: 2025. február 15.)
[518] Country Reports on Terrorism 2022: Iraq.
Forrás: https://www.state.gov/reports/country-reports-on-terrorism-2022/iraq/ (Letöltés ideje: 2025. február 15.)
[519] EUROPEAN UNION COMMON SECURITY AND DEFENCE POLICY CIVILIAN CSDP COMPACT Towards more effective civilian missions.
Forrás:https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/2023/Civilian%20CSDP%20Compact%20Report_22.05.2023.pdf (Letöltés ideje: 2025. február 15.)

- a fogadó, valamint harmadik országokkal és nemzetközi szervezetekkel való partnerség erősítése a változó nemzetközi biztonsági helyzet közös kezelése érdekében.

A növekvő számú EU KBVP polgári szerepvállalás és azok egyre komplexebb feladatellátása miatt egyre nagyobb az igény a nagyszámú, jól képzett rendőrre, rendészeti szakemberre, civil szakértőkre a különböző EU válságkezelő missziókban[520]. Ez egyre nagyobb kihívást jelent a tagországoknak köztük Magyarországnak is. Az illegális migráció, a terrorfenyegetettség egyéb az EU területén megjelenő biztonsági kihívások miatt a tagországok rendőrségei, rendészeti szervei az utóbbi években folyamatos terhelés alatt működnek.

A Frontex Készenléti Csapatok – az Európai Parlament És A Tanács (EU) 2019/1896 Rendelete (2019. november 13.) az Európai Határ- és Parti Őrségről, valamint az 1052/2013/EU és az (EU) 2016/1624 rendelet hatályon kívül helyezéséről[521] – létszáma 2027-ig el kell, hogy érje a 10 000 főt, amelyből 7000 főt a tagországok rendészeti szerveitől kell vezényelni az ügynökséghez. A Frontex rendelet 1. számú melléklete meghatározza az egyes tagországok számára, hogy hány főt kell az ügynökség támogatására vezényelni éves bontásban. Így a Frontex nagy számú, angol nyelvet jól beszélő, nagy szakmai tapasztalattal rendelkező rendőrt, főként határrendészeket vonz magához, csökkentve a KBVP missziókba potenciálisan jelentkezők számát. A Frontex szerepvállalás mellett szól az is egy rendőr esetében, hogy az ügynökség missziói bár komoly szakmai kihívást jelentenek, de kevésbé veszélyesek, mint egy háborús övezetben működő KBVP misszió. További probléma az egész EU területén, így hazánkban is, hogy a fiatalok számára kevésbé vonzó a rendőri pálya. Általános tendencia a tagországokban a rendőrök számának csökkenése vagy stagnálása[522]. A fent említett folyamatok negatívan hatnak a KBVP szerepvállalás erősítésére.

Hazánk esetében is folyamatosan csökkent, illetve az utóbbi 2-3 évben alacsony létszámon stagnál a KBVP részvétel mértéke. A 2012. év elején 62 fő rendőr, rendvédelmi szakembert teljesített szolgálatot különböző nemzetközi békefenntartó, válságkezelő

[520] Timo Smit: INCREASING MEMBER STATE CONTRIBUTIONS TO EU CIVILIAN CSDP MISSIONS SIPRI Policy Brief 2020.
Forrás: https://www.sipri.org/sites/default/files/2020-11/pb_2011_csdp_compact_brief_1_civilian.pdf (Letöltés ideje: 2025. február 15.)

[521] AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS (EU) 2019/1896 RENDELETE (2019. november 13.) az Európai Határ- és Parti Őrségről, valamint az 1052/2013/EU és az (EU) 2016/1624 rendelet hatályon kívül helyezéséről. Forrás: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:32019R1896#anx_I (Letöltés ideje: 2025. február 15.)

[522] Központi Statisztikai Hivatal, Rendőrök száma (lakosságszámra vetítve)
Forrás: https://ksh.hu/s/kiadvanyok/fenntarthato-fejlodes-indikatorai-2023/2-19 (Letöltés ideje: 2025. február 15.)

misszióban az EU, ENSZ, EBESZ és más nemzetközi szervezet égisze alatt. A jelenlegi létszám összesen 15 fő (ebből 11 fő EU KBVP misszióban)[523]. Az EU nemzetközi válságkezelési tevékenységének eredményes végrehajtásához szükséges, hogy az egyes tagországok rendelkezzenek megfelelő számú olyan jól felkészített, mentálisan és fizikálisan fit rendészeti, civil szakértőkből álló bázissal, amelynek tagjai szükség esetén gyorsan telepíthetőek különböző válságövezetekbe. Ennek biztosítása hasznos lenne a Frontex rendelethez hasonló szabályozó kialakítása, ahol EU-s szinten meghatároznák, hogy az egyes tagországok évenként hány alkalmas rendőr, rendészeti szakembert, civil szakértőt ajánljanak fel a KBVP részére. A felajánlás nem jelentene automatikus vezénylést, a misszió tagok kiválasztása továbbra is az eddigi eljárásrend szerint történne, de jobb lehetőséget biztosítana a CPCC és a missziók számára, a megfelelő jelöltek kiválasztásához. A tagországok és az EU szintjén is könnyebben tervezhető, szervezhető lenne az EU KBVP missziókba történő vezénylések, váltások végrehajtása.

3. A 3. hipotézisemet csak részben látom igazoltnak, annak megerősítése további kutatást igényel. Az EUBAM Rafah Misszióba 2022. októberberben két hónap időtartamra telepített szakértői csoport munkájával véleményem szerint bizonyította, hogy különleges szakértelemet igénylő estekben, hasznos a tagországokból rövid távra, néhány hónapra szakembereket vezényelni. A hasonló szakértői csoportok alkalmazása a tagországok és az EU számára is költséghatékony, kevésbe terheli meg a küldő országok érintett hatóságai és az adott misszió költségvetését, hiszen a szakértők csak rövid időre települnek és konkrét projektek megvalósításában vesznek részt. A rövid távra KBVP missziókba vezényelt szakértők nem esnek ki hosszú időre a hazai szolgálatteljesítésből, nem kell esetleges pótlásukról gondoskodni, szemben a több évre vezényelt szakértőkkel. Ugyanakkor a rövid időtartamra, speciális feladatok végrehajtására telepített szakértőket is ugyanúgy fel kell készíteni a szolgálatteljesítés helye szerint várható különböző veszélyhelyzetekre, azok kezelésére. A palesztin területekre telepített határrendészeti szakértői csoport alkalmazása óta tudomásom szerint összesen három alkalommal került meghirdetésre hasonló feladat az EU KBVP keretein belül. Az első az Európai Unió moldovai partnerségi missziójában (EU Partnership Mission in the Republic of Moldova - EUPM Moldova) bűnügyi szakosodott csoportjának létrehozására 2024. augusztusban jelent meg [524] . Az EU a Guineai-öböl menti biztonsági és védelmi

[523] Forrás: Rendőrségi Oktatási és Kiképző Központ, 2024. decemberi állapot.
[524] 2-2024 Call for Contributions for a Specialised Team for the European Union Partnership Mission in Moldova (EUPM Moldova) Forrás:

kezdeményezése (EU Security and Defence Initiative Gulf of Guinea - EUSDI Gulf of Guinea) keretében – hirdette meg következő pályázatát[525]. Jelenleg is zajlik a Rafahi határátkelőn egy speciális szakértői csoport tevékenysége, akik a Gázába irányuló segélyszállítmányok ellenőrzésében vesznek részt[526].

A három fent említett EU KBVP szakértői csoport tevékenységéről nem készült nyíltan elérhető elemző-értékelő jelentés, így a kutatás során csak az EUBAM Rafah Misszióba 2022-ben telepített szakértői csoport tevékenységét tudtam elemezni. Egy konkrét szakértői csoport sikeres működéséből véleményem szerint nem lehet általános, az EU KBVP missziók tevékenységére vonatkozó következtetéseket levonni, ezért úgy ítélem meg a témakör további kutatást igényel.

4. A 4. hipotézisemet igazoltnak látom. Az EU KBVP missziók tevékenységében való részvétel során célszerű a tagországok közötti regionális együttműködés erősítése. Az EUBAM Rafah Misszióba vezényelt különleges szakértői csoport állományának biztosítása, a tagok felkészítése a Visegrádi 4 tagországok együttműködésén alapult. Így a csoport összeállítása, tagjainak vezénylése, az azzal járó teher, az állomány tagjainak a vezénylés idejére történő „kiesése" a hazai szolgálatból egyenletesen oszlott el a tagországok között. Így a csoport tagjainak jelölése, majd vezénylése nem rótt indokolatlanul nagy terhet egy adott országra. Továbbá, így a merítési lehetőség is nagyobb volt a megfelelő jelöltek kiválasztásához. A közös feladatellátás, annak nemzeti támogatása erősíti az érintett tagországok közötti műveleti együttműködést is.

A fentieken túl hasznosítható tudományos eredménynek tartom a 10. fejezetben részletesen kifejtett „Képességfejlesztés, a tudás átadása" témakörben leírtakat. Tudomásom szerint eddig magyar nyelven nem készült olyan anyag, amely tartalmazza a különböző nemzetközi válságkezelő, rendőri békefenntartó missziókba mentorként, tanácsadóként, kiképzőként vezényelt rendészeti szakemberek, rendőrök civil szakértők számára fontos és hasznos ismereteket. A jelenleg a témában elérhető hazai szakirodalom a tanintézetekben

https://goalkeeper.eeas.europa.eu/registrar/web/callForContribution/11435/details.do (Letöltés ideje: 2025. március 29.)

[525] 1-2024 Call for Contributions for a Specialised Team for Training the Benin Republican Police in the operation of Unmanned Aerial Vehicles for the EU Security and Defence Initiative Gulf of Guinea (EUSDI Gulf of Guinea) Forrás: https://goalkeeper.eeas.europa.eu/registrar/web/callForContribution/11452/details.do (Letöltés ideje: 2025. március 29.)

[526] EUGENDFOR EUBAM RAFAH SPECIALISED TEAM. Forrás: https://eurogendfor.org/2025/02/26/eubam-rafah-specialised-team/ (Letöltés ideje: 2025. április 9)

tanuló, a rendőri, rendészeti pályát kezdő kollégák munkába állását támogató mentorálási tevékenységgel kapcsolatos hasznos ismereteket dolgozza fel. A fejezetben összegyűjtöttem azokat a hasznos ismereteket, tanácsok, amiket felhasználva eredményesen végre lehet hajtani a tanácsadási, mentorális képzési feladatok egy idegen környezetben legyőzve a vallási, kulturális, nyelvi korlátokból adódó nehézségeket.

Szintén szakmailag teljes mértékben hasznosíthatónak tartom a 6.számú melléklet „Az iszlám vallás, az ahhoz kapcsolódó kultúra alapjai (segédlet)" című anyagot. A mellékletet a későbbiekben, mint egyfajta kézikönyvet szeretném rendészeti szakemberek, rendőrök számára elérhetővé tenni. A mellkélteben feldolgoztam azokat az ismereteket, amik segíthetnek eligazodni az iszlám vallás és kultúra alapjaiban. Ezek az ismeretek nem csak a különböző külszolgálatot teljesítő kollégák munkáját segíthetik, de hasznos lehet azok számára is, akik szolgálati feladataik (például határrendészek) ellátása során naponta találkoznak muszlimokkal.

Felhasznált irodalom

Könyvek, tanulmányok, cikkek

1. African Union Police: Policy for International Policing in African Union Peace Support Operations and Special Operations AUPOL Filing Ref: AU/POL/PCY/01/2018
2. Alexander BLIGH; The United Nations Emergency Force (UNEF), 1956–67: Past Experience, Current Lessons. Middle Eastern Studies, Vol. 50, No. 5 (September 2014), pp. 796-809
3. Balkán Füzetek No. 9., Albánok Szerkesztette Kitanics Máté Pap Norbert, Pécs 2010
4. Báró Nopcsa Ferenc Dr.: A Legsötétebb Európa, Vándorlások Albániában. Budapest 1911.
5. Bastian Giegerich: EU Crisis Management: Ambitions and Achievements The Adelphi Papers 2010.
6. Beste İşleyen: Building capacities, exerting power: he European Union police mission in the Palestinian Authority editerranean Politics 2018, VOL. 23, NO. 3, p. 335.
7. Boda József: Magyar rendőrök a Balkánon: a magyar rendvédelmi békefenntartás Nyugat-Balkáni tapasztalatai. Hadtudományi Szemle 2019. XII. évf. Különszám
8. Boda József: Magyar Rendőrök a Balkánon: a magyar rendvédelmi békefenntartás Nyugat-Balkáni tapasztalatai, Hadtudományi Szemle, 2019.1.
9. Christian László: A Bizonytalan Alapra Épülő Ház, Avagy A Rendészet Fogalmainak Tisztázása Iustum Aequum Salutare Vi. 2010/1
10. Country Reports on Human Rights Practices for 2022 United States Department of State • Bureau of Democracy, Human Rights and Labor
11. Czuprák Ottó, Kovács Gábor: A Szervezetvezetés Elmélete A Közszolgálati Szervezetek Vezetésének Elméleti Alapjai Dialóg Campus Kiadó, 2017. p. 74.
12. Csaplár-Degovics Krisztián: A dalmáciai Borgo Erizzo és az albán nemzetépítés. Az Osztrák–Magyar Monarchia új Albánia-politikája, 1896. Világtörténet A

Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézetének folyóirata 10. (42.) évfolyam 2020.
13. Dely Péter: Polgári válságkezelő műveletek információs támogatása Magyar Rendészet 2017/2.
14. Dr. Besenyő János Portré: Varsányi Zsolt rendőr ezredes, Afrika Tanulmányok folyóirat Publikon Kiadó, Pécs VI. évf. 1. sz. (2012. tavasz)
15. Dr. Rektor Béla, A Magyar Királyi Csendőrség Oknyomozó Története Árpád Könyvkiadó Vállalat Cleveland, Ohio, U.S.A. 1980.
16. Dr. Univ. Boda József Rendőr Ezredes A Rendvédelmi Békefenntartás Kialakulása, Fejlődése, Helye És Szerepe A XXI. Században Doktori (Phd) Értekezés 2006.
17. Duncan Chappell, John Evans: The Role, Preparation And Performance Of Civilian Police In United Nations Peacekeeping Operations Sydney 1997.
18. Dževada Šuško: Bosniaks & Loyalty: Responses to the Conscription Law in Bosnia and Hercegovina 1881/82, Hungarian Historical Review 3, no. 3 (2014)
19. Egészségügyi Alapismeretek, Elsősegélynyújtás A Harctéri Életmentő Katonák Részére Segédlet Magyar Honvédség Egészségügyi Központ Egészségügyi Főnökségi Kiadványa 2013
20. Elizabeth F. Thompson: How the West Stole Democracy from the Arabs: The Syrian Congress of 1920 and the Destruction of its Historic Liberal-Islamic Alliance 2020
21. Emmanouil G. Chalkiadakis: The Political Status Of The Cretan State (1898-1913): Autonomy Under Dispute ISBN 978-960-485-374-8 p. 46.
22. Erwin A. Schmidl (1999) The international operation in Albania, 1913–14, International Peacekeeping, 6:3, 1-10, DOI: 10.1080/13533319908413782
23. European Parlament Directorate-General For External Policies Policy Department: he Financing Of The 'Islamic State' In Iraq And Syria (Isis) In-Depth Analysis 2017. P. 8.
24. Évkönyv 1996/1997 Az 1956-os forradalom a világpolitikában. Nemzetközi konferencia, Budapest, 1996. szeptember 26–29. A konferencia előadásait és vitáit sajtó alá rendezte Bak János. Budapest, 1956-os Intézet. 1997.
25. Ewen C.D. Todd: Waterborne Diseases and Wastewater Treatment in Iraq ournal of Food Protection 87 (2024) p.2-3.
26. Fehér András: Álláspontom 34TDT4105419743 Repüléstudományi közlemények 15. évf. Különszám - Repüléstudományi konferencia 2003. április 4.
27. Gazdag Ferenc, Remek Éva (2018): A biztonsági tanulmányok alapjai. Budapest, Dialog Campus.
28. Gazdik Gyula A békefolyamat és a palesztin államiság feltétele NEMZET ÉS BIZTONSÁG λ 2008. DECEMBER p.6
29. Guidelines For Integrated Border Management In The European Commission External Cooperation Extracted Version March 2015 Published By ICMPD
30. Hamza Gábor A macedón kérdés az európai politikában Magyar Szemle X. 9-10. szám 2001. október.
31. Harald Karan Jacobson Onuc's Civilian Operations: State-Preserving and State-Building World Politics, Vol. 17, No. 1 (Oct., 1964), p.84.
32. Heather Lockwood: The Utilisation of Transnational Organised Crime by Al-Qaeda and the Islamic State of Iraq and the Levant. Department of Security Studies and Criminology Macquarie University MA tesis 2020.
33. Hegedüs János, Paskó Ferenc Jordániai Nemzetközi Kiképző Központ polgári rendőri kiképzést segitő csoportja (Magyar Nmezetközi Oktató Kontingens), Amman, Jordánia. 20004. május-2005. december (Jordan International Police Training Center-JIPTC;Civilian Police Assistance Team-CPATT) Rendőrök kék barettben A rendőri

békefenntartás, polgári válságkezelés kézikönyve Szerkesztette: Boda József Budapest 2023
34. Isaszegi János (2015): A 21. század élettérháborúi a földért, a vízért, az élelemért, a létezésért! Válságövezetek konfliktusai és háborúi. Budapest Magyarország: Gondolat Kiadó, 2015. p. 151.
35. James L. Jones The Report of the Independent Commission on the Security Forces of Iraq Atlantic Council 2007. p.94
36. Johann Wagner: The European Union's model of Integrated BorderManagement: preventing transnational threats,cross-border crime and irregular migration in thecontext of the EU's security policies and strategies COMMONWEALTH & COMPARATIVE POLITICS2021, VOL. 59, NO. 4, 2021. p 424–448.
37. Kaiser Ferenc: A Magyar Királyi Csendőrség története a két világháború között, Pécs, 2002, Pro Pannónia.
38. Kovács Gábor (2014): A rendészeti szervezetekben lejátszódó vezetési folyamatok. In: Horváth József (szerk.) Kovács, Gábor (szerk.): A rendészeti szervek vezetés- és szervezéselmélete. Budapest, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, p. 57-92.
39. Kovács Gábor: A rendészeti szervezetekben lejátszódó vezetési folyamatok. Dialog Campus Kiadó Budapest 2018. p. 53
40. Kozma Tibor: Európai Unió Rendőri Missiója Bosznia-Hercegovinában 2003-2009. január (European Union Police Mission – EUPM) Rendőrök kék barettben szerkesztette: Boda József 2023.
41. Kui László c. r. alezredes A magyar határőrizet technikai generációváltásai és lehetséges fejlesztési irányok Doktori (PhD) értekezés 2020. p. 202.
42. Lippai Zsolt Sándor – Fekete Tamás 1995-2015 Egyiptom – Többnemzeti Erők És Megfigyelők, Magyarország 20 Éves Szerepvállalása Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat Szakmai Szemle Xviii. Évfolyam 4. Szám 2020. P. 94.
43. Matthew Clapperton, David Martin Jones And M. L. R. Smith: Iconoclasm and strategic thought Islamic State and cultural heritage in Iraq and Syria. International Affairs 93: 5 (2017).
44. Matthew Hughes Demobilised Soldiers and Colonial Control: The British Policein Mandate Palestine and After Journal of Modern European History / Zeitschrift für moderne europäische Geschichte/ Revued'histoire européenne contemporaine , Vol. 13, No. 2, The Crisis of Empire after 1918 (2015), p 268
45. Michael Eppel: The Arab States and the 1948 War in Palestine: The Socio-Political Struggles, the Compelling Nationalist Discourse and the Regional Context of Involvement. Middle Eastern Studies , January 2012, Vol. 48, No. 1 (January 2012).
46. Mosab Hassan Yousef: Son of Hamas: A Gripping Account of Terror, Betrayal, Political Intrigue, and Unthinkable Choices 2010. p.19.
47. Musa McKee, Martin Keulertz, Negar Habibi, Mark Mulligan and Eckart Woertz: Demographic And Economic Material Factors In The Mena Region No. 3, October 2017 p.5.
48. N. Rózsa Erzsébet: Az államiság modelljei a Közel-Keleten A vahhábita királyságtól az iszlám köztársaságig Dialog Campus Kiadó Budapest 2020. p. 23
49. Nadine Akhund: Stabilizing a Crisis and the Mürzsteg Agreement of 1903: International Efforts to Bring Peace to Macedonia Hungarian Historical Review 3, no. 3 (2014)
50. Németh Gábor (2018): Visegrad 4 Border Security Command Post Exercise "Joint Efforts 2017". Budapest, National Resilience: Opportunities and Challenges in a Changing Security Environment p. 205-214.

51. Németh Gábor Az EU Közös Biztonság- és Védelempolitika égisze alatt működő nemzetközi válságkezelő, békefenntartó missziók mandátuma, azok jogi háttere. KATONAI JOGI ÉS HADI JOGI SZEMLE 2022/1. SZÁM
52. Németh Gábor: Az EU Közös Biztonság- És Védelempolitika Égisze Alatt Működő Nemzetközi Válságkezelő, Békefenntartó Missziók Mandátuma, Azok Jogi Háttere. Katonai Jogi És Hadi Jogi Szemle 2022/1. Szám P- 75.
53. Németh Gábor: Nemzetközi rendészeti békefenntartó, válságkezelő missziókban szerzett vezetés-irányítási tapasztalatok. Globális Kérdések –Globális Válaszok: Rendészettudomány A Hallgatók Szemével Tanulmánykötet, Szerkesztette Kovács István Magyar Rendészettudományi Társaság, 2021.
54. Németh Gábor: Nemzetközi rendőri szerepvállalás Koszovóban Rendőrségi Tanulmányok, 2020/2.
55. Official Journal of the European Union English edition Information and Notices Volume 57 5 September 2014, page 123. Question for written answer E-000492/14 to the Commission (Vice-President/High Representative) Rachida Dati (PPE)
56. Ószövetség, Mózes első könyve
57. Papp Gyula nyá. ezredes, A magyar Honvédség Békefenntartó Műveletekre Kijelölt Alakulatainak Felkészítése. PhD értekezés, Budapest, 2008.
58. Penny Sinanoglou: British Plans for the Partition of Palestine, 1929-1938 The Historical Journal, Vol. 52, No. 1 (Mar., 2009)
59. Peter Khalil Rebuilding and Reforming the Iraqi Security Sector U.S. Policy During Democratic Transition Number 9, July 2006.
60. Read Bain: The Policeman on the Beat The Scientific Monthly , May, 1939, Vol. 48, No. 5 (May, 1939), p. 454.
61. Resperger István: Az Iszlám Állam stratégiája, politikai, katonai tervei. ACTA HUMANA • 2016/5.
62. Rostoványi Zsolt Sykes–Picot-Egyezmény: Az „Arabság Trianonja”? Közép-Európai Közlemények XIII. évf. 2020/1.
63. Sara Kulić, Maarten P. Bolhuis: The persistence of organized crime in post-caliphate Iraq: a case of crime-terror convergence? Crime, Law and Social Change (2023) 80: p.569–597.
64. Sallai János A Rendészettudomány Forrásai, Gyökerei. Gondolatok A Rendészettudományról. Írások A Magyar Rendészettudományi Társaság Megalapításának Tizenötödik Évfordulója Alkalmából. 2019. p. 242.
65. Szendrei Ferenc: A pénzmosás határterületei I.-II. A terrorizmus finanszírozás p-13.
66. Tony Pfaff DEVELOPMENT AND REFORM OF THE IRAQI POLICE FORCES January 2008 ISBN 1-58487-337-X
67. Transparency International: Iraq: overview of corruption and anti-corruption April 2013 Number: 374
68. Transparency International: Iraq: Overview of corruption and anti- corruption december 2020
69. United Nations Development Programme Iraq Support to Security and Justice Sector Governance in Post-ISIL Iraq Project ID: 00113282 Quarterly Progress Report: Q1 of 2022
70. United Nations Police On Duty For Peace 2008-2012.
71. US Departement of State: 2022 Country Reports on Human Rights Practices: Iraq.
72. Williams, Phil: Criminals, militias, and insurgents: Organized crime in Iraq. The Strategic StudiesInstitute (2009).

Internetes hivatkozások

1. 100 éve (1922) született Jichák Rabin. Forrás: https://mazsihisz.hu/hirek-a-zsido-vilagbol/megemlekezesek/100-eve-1922-szuletett-jichak-rabin (Letöltés ideje: 2024. július 19.)
2. 100 éve alakult meg a Nemzetek Szövetsége. Forrás: https://konyvtar.parlament.hu/archiv/-/asset_publisher/OTYxpZQhAHFt/content/100-%C3%A9ve-alakult-meg-a-nemzetek-sz%C3%B6vets%C3%A9ge (Letöltés ideje: 2024. november 11.)
3. 1913. The Conference of London. Forrás: http://www.albanianhistory.net/1913_Conference-of-London/index.html (Letöltés ideje: 2022. október 13.)
4. 75 Steps Towards Preserving Palestinian Cultural Heritage Forrás: https://core.unesco.org/en/project/2210523011 (Letöltés ideje: 2023. június 20.)
5. 7th Arab League Summit in Rabat - Recognition of PLO as Sole Legitimate Representative of Palestinian People (1974). Forrás: https://ecf.org.il/issues/issue/85 (Letöltés ideje: 2024. július 19.)
6. A berlini kongresszus, 1878. Forrás: https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/TenyekKonyve-tenyek-konyve-1/1990-7B2E/tortenelem-7EFC/sorsfordito-konferenciak-7EFD/a-berlini-kongresszus-1878-7F1F/ (Letöltés ideje: 2022. október 11.)
7. A kereszténység. Forrás: https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/TenyekKonyve-tenyek-konyve-1/1988-2/vallasok-2003/a-keresztenyseg-2004/ (Letöltés ideje: 2024. március 10.)
8. A krími háború története. Forrás: https://ujkor.hu/content/krimi-haboru-tortenete (Letöltés ideje: 2024. december 4.)
9. A líbiai rendőrakadémia vezetőinek tanulmányútja Magyarországon. Forrás: https://rtk.uni-nke.hu/hirek/2018/09/20/a-libiai-rendorakademia-vezetoinek-tanulmanyutja-magyarorszagon (Letöltés ideje: 2024. december 28.)
10. A Palesztin Hatóság és Egyiptom között aláírt Rafahi Határátkelővel Kapcsolatos Egyezményes Irányelvek Forrás:https://www.eubamrafah.eu/sites/default/files/u173/Agreed%20Principles%20for%20Rafah%20Crossing.pdf (Letöltés ideje: 2025. január 15.)
11. A Palesztin Hatóság és Egyiptom között aláírt Szabad Mozgásról és Átjárásról Szóló Egyezmény Forrás: https://www.eubam-rafah.eu/sites/default/files/u173/Agreement%20on%20Movement%20and%20Access.pdf (Letöltés ideje: 2025. január 15.)
12. A statisztikák szerint 15,2 millió zsidó él a világon. Forrás: https://mazsihisz.hu/hirek-a-zsido-vilagbol/zsido-vilag/a-statisztikak-szerint-15-2-millio-zsido-el-a-vilagon (Letöltés ideje: 2024. július 24.)
13. A Zsidó Nép Rövid Története. Forrás: https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/KonyvekKonyve-a-konyvek-konyve-2/a-bibliarol-14D6/az-oszovetseg-154C/a-zsido-nep-rovid-tortenete-154F/ (Letöltés ideje: 2024. március 11.)
14. A zsidó vallás. Forrás: https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/TenyekKonyve-tenyek-konyve-1/1988-2/vallasok-2003/a-zsido-vallas-201D/ (Letöltés ideje: 2024. március 10.)
15. Abbászida kalifátus. Forrás: https://history-maps.com/hu/story/Abbasid-Caliphate (Letöltés ideje: 2024. július 21.)

16. Abdel Fattah al-Sisi president of Egypt. Forrás: https://www.britannica.com/biography/Abdel-Fattah-al-Sisi (Letöltés ideje: 2024. november 24.)
17. About Marc Otte. Forrás: https://www.c-r.org/who-we-are/people/marc-otte (Letöltés ideje: 2025. január 3.)
18. About Ministry of Womens Affairs. Forrás: https://mowa.pna.ps/en/about-us (Letöltés ideje: 2025. január 4.)
19. Ábrahám. Forrás: https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-ki-kicsoda-a-bibliaban-F8DCE/a-F8DDD/abraham-F8DFA/ (Letöltés ideje: 2024. július 24.)
20. Accountability key topic in EUPOL COPPS's "Train-of-Trainer" programme Forrás:https://eupolcopps.eu/single-news/921/en (Letöltés ideje: 2025. január 7.)
21. Administrative and social conditions inTianjin in Physical and human geography. Forrás: https://www.britannica.com/place/Tianjin-China/Administrative-and-social-conditions (Letöltés ideje: 2024. november 26.)
22. African Union Forrás: https://au.int/ (Letöltés ideje: 2024. április 10.)
23. African Union Police: Policy for International Policing in African Union Peace Support Operations and Special Operations AUPOL Filing Ref: AU/POL/PCY/01/2018 Forrás: https://trainingforpeace.org/wp-content/uploads/Policy-for-International-Policing_English.pdf (Letöltés ideje: 2024. november 11.)
24. AFRIPOL Forrás: https://afripol.africa-union.org/ (Letöltés ideje: 2025. január 2.)
25. After Ten Years of Progress, How Far Has Tunisia Really Come? Forrás: https://carnegieendowment.org/posts/2021/01/after-ten-years-of-progress-how-far-has-tunisia-really-come?lang=en (Letöltés ideje: 2024. július 23.)
26. Agreement on Ending the War and Restoring Peace in Vietnam (Paris, 27 January 1973) Forrás: https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%20935/volume-935-I-13295-English.pdf (Letöltés ideje: 2025. február 01.)
27. Air quality in Pristina. Forrás:https://www.iqair.com/kosovo/pristina?srsltid=AfmBOoqCRimjIcBkhjj9so8sYKeGusRyqUnviX6VFtwLfpdibpt5-gkF (Letöltés ideje. 2024. december 27.)
28. ALBANIA UNDER PRINCE WIED The Dutch Military Mission to Albania 1913 – 1914. Forrás: http://www.albanianphotography.net/DMM/ (Letöltés ideje: 2024. december 2.)
29. Albanian nationalism in Albania in History. Forrás: https://www.britannica.com/place/Albania/Albanian-nationalism#ref476197 (Letöltés ideje: 2024. december 1.)
30. Aliyah Your journey back to Israel begins here. Forrás: https://www.jewishagency.org/aliyah/ (Letöltés ideje: 2024. július 30.)
31. al-Qaeda in Iraq terrorist organization Forrás: https://www.britannica.com/topic/al-Qaeda-in-Iraq (Letöltés ideje: 2024. január 25.)
32. Andrew Keller: Documenting ISIL's Antiquities Trafficking: The Looting and Destruction of Iraqi and Syrian Cultural Heritage: What We Know and What Can Be Done 2005. Forrás: https://2009-2017.state.gov/e/eb/rls/rm/2015/247610.htm (Letöltés ideje: 2025. január 1.)
33. Andrew Keller: Documenting ISIL's Antiquities Trafficking: The Looting and Destruction of Iraqi and Syrian Cultural Heritage: What We Know and What Can Be Done 2005. Forrás: https://2009-2017.state.gov/e/eb/rls/rm/2015/247610.htm (Letöltés ideje: 2025. január 1.)
34. Arab Liga. Forrás: https://hu.adat.one/orszagok/arab-liga (Letöltés ideje: 2024. július 15.)

35. Arab Threats Against Israel. Forrás: https://www.sixdaywar.org/precursors-to-war/arab-threats-against-israel/ (Letöltés ideje: 2024. július 16.)
36. Arabok. Forrás: https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-neprajzi-lexikon-71DCC/a-a-71E01/arabok-71F2D/ (Letöltés ideje: 2024. július 24.)
37. Ariel Sharon prime minister of Israel Forrás:https://www.britannica.com/biography/Ariel-Sharon (Letöltés ideje: 2025. január 17.)
38. Armored Toyota Landcruiser. Forrás: https://www.harrow-security.com/car/b6-armored-toyota-landcruiser-300-series-2024/ (Letöltés ideje: 2024. szeptember 30.)
39. Assessing Crimes Against Cultural Property 2020, Survey of Interpol memeber countries September 2021. Forrás:https://www.interpol.int/content/download/16751/file/2020%20Assessing%20Crimes%20Against%20Cultural%20Property.pdf (Letöltés ideje: 2023.április.05.)
40. Assessing Crimes Against Cultural Property 2020, Survey of Interpol memeber countries September 2021. Forrás: https://www.interpol.int/content/download/16751/file/2020%20Assessing%20Crimes%20Against%20Cultural%20Property.pdf Letöltés ideje: 2023.április.05.
41. Asszuáni Nagygát. Forrás: https://blog.nilustravel.hu/2019/11/07/asszuani-nagygat/ (Letöltés ideje: 2024. november 24.)
42. Austro-Hungarians in Ottoman service : officers of the Macedonian Reformgendarmerie. Forrás: https://gmic.co.uk/topic/57111-austro-hungarians-in-ottoman-service-officers-of-the-macedonian-reformgendarmerie/ (Letöltés ideje: 2024. december 1.)
43. Avery BRUNDAGE. Forrás: https://olympics.com/en/athletes/avery-brundage (Letöltés ideje: 2024. július 20.)
44. Az EU pályázatok anyagainak elérhetősége: https://www.eeas.europa.eu/eeas/vacancies_en (Letöltés ideje: 2024. december 28.)
45. Az EU Védelmi Főiskola Kerettanterve. Forrás: https://esdc.europa.eu/curricula/ (Letöltés dátuma: 2022.május 05.)
46. Az EUBAM Rafah Misszió és a palesztin határrendészeti szervek vezetőinek látogatása az RTK-n. Forrás: https://rtk.uni-nke.hu/hirek/2023/03/06/az-eubam-rafah-misszio-es-a-palesztin-hatarrendeszeti-szervek-vezetoinek-latogatasa-az-rtk-n (Letöltés ideje: 2024. december 28.)
47. Az iszlám. Forrás: https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/TenyekKonyve-tenyek-konyve-1/1988-2/vallasok-2003/az-iszlam-2029/ (Letöltés ideje: 2024. március 10.)
48. Az Oszmán Birodalom kialakulása és virágkora. Forrás: http://tortenelemcikkek.hu/node/515 (Letöltés ideje: 2024. március 10.)
49. Az Unió külügyi és biztonságpolitikai főképviselője. Forrás: https://eur-lex.europa.eu/HU/legal-content/glossary/high-representative-of-the-union-for-foreign-affairs-and-security-policy.html (Letöltés ideje: 2024. január 27.)
50. Baʿath Party Arab political party. Forrás: https://www.britannica.com/topic/Baath-Party (Letöltés ideje: 2024. július 21.)
51. Babiloni birodalom. Forrás: https://lexikon.katolikus.hu/B/babiloni%20birodalom.html (Letöltés ideje: 2024. március 10.)
52. Background: The question of Palestine.Forrás: https://unctad.org/topic/palestinian-people/The-question-of-Palestine (Letöltés ideje: 2024. augusztus 18.)
53. Balfour Declaration, United Kingdom (1917). Forrás: https://www.britannica.com/event/Balfour-Declaration (Letöltés ideje: 2024. március 11.)

54. Balkan League 1912–1913. Forrás: https://www.britannica.com/topic/Balkan-League-1912-1913 (Letöltés ideje:2024. december 1.)
55. Bashar al-Assad president of Syria. Forrás: https://www.britannica.com/biography/Bashar-al-Assad (Letöltés ideje: 2024. július 23.)
56. Bedouin people. Forrás: https://www.britannica.com/topic/Bedouin (Letöltés ideje: 2024.március 11.)
57. Besszarábia. Forrás: https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyarorszag-a-masodik-vilaghaboruban-lexikon-a-zs-F062E/b-F07EE/besszarabia-F0823/ (Letöltés ideje: 2024. november 25.)
58. Biography of President George W. Bush. Forrás: https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/president/biography.html (Letöltés ideje: 2024. november 24.)
59. Black September political organization, Palestine. Forrás: https://www.britannica.com/topic/Black-September-political-organization-Palestine (Letöltés ideje: 2024. július 19.)
60. Bosniak Regiments. (Austria-Hungary) Forrás: https://encyclopedia.1914-1918-online.net/article/bosniak-regiments-austria-hungary/#toc_implementation_and_organization (Letöltés ideje: 2024. december 1.)
61. Camp David Accords and the Arab-Israeli Peace Process. Forrás: https://history.state.gov/milestones/1977-1980/camp-david (Letöltés ideje: 2025. január 14.)
62. Carabinieri Forrás: https://www.carabinieri.it/ (Letöltés ideje: 2024. szeptember 15.) MIADIT: the 14th training mission of the Carabinieri started Forrás: https://www.italiandefencetechnologies.com/miadit-the-14th-training-mission-of-the-carabinieri-started/ (Letöltés ideje: 2024. szeptember 15.)
63. Carabinieri. Forrás: http://www.carabinieri.it/ (Letöltés ideje: 2020. május 14.)
64. Church of the Holy Sepulchre. Forrás: https://churchoftheholysepulchre.net/ (Letöltés ideje: 2024. július 25.)
65. Church of the Nativity church, Bethlehem, West Bank. Forrás: https://www.britannica.com/place/Church-of-the-Nativity (Letöltés ideje: 2024. július 25.)
66. CIA The World factbook. Iraq Middle East. Forrás: https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/iraq/#people-and-society (Letöltés ideje: 2024. december 30.)
67. Civilian missions and operations. Forrás: https://www.eeas.europa.eu/eeas/missions-and-operations_en#9620 (Letöltés ideje: 2025.január 22.)
68. Civopscdr Operational Guidelines For Monitoring, Mentoring And Advising In Civilian Csdp Missions Forrás: https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-15272-2014-INIT/en/pdf (Letöltés ideje: 2025. február 02.)
69. Commons Sitting of 4 May 1904 Series 4 Vol. 134. Forrás: https://api.parliament.uk/historic-hansard/commons/1904/may/04/macedonian-gendarmerie (Letöltés ideje: 2024. december 1.)
70. Completed Missions UNMIBH, UNTAET. Forrás: https://2001-2009.state.gov/p/io/pkpg/c10838.htm (Letöltés ideje: 2024. december 21.)
71. Conflict Index: December 2024. Forrás: https://acleddata.com/conflict-index/ (Letöltés ideje: 2025. február 11.)
72. Contact details BAGHDAD, HEADQUARTERS Forrás: https://www.euam-iraq.eu/en/contact-us (Letöltés ideje: 2025. január 2.)
73. Counter Terrorsm Guide Hamas. Forrás: https://www.dni.gov/nctc/groups/hamas.html (Letöltés ideje: 2024. február 07.)

74. Country Reports on Terrorism 2021: Israel, West Bank, and Gaza. Forrás: https://www.state.gov/reports/country-reports-on-terrorism-2021/israel (Letöltés ideje: 2023. április 23.)
75. Country Reports on Terrorism 2022: Iraq. Forrás: https://www.state.gov/reports/country-reports-on-terrorism-2022/iraq/ (Letöltés ideje: 2025. február 15.)
76. DCAF - Geneva Centre for Security Sector Governance. Forrás: https://www.dcaf.ch/ (Letöltés ideje: 2024. augusztus 27.)
77. Deadly Snakes, Insects Lurk in Iraq. Forrás: https://abcnews.go.com/Technology/story?id=97725&page=1 (Letöltés ideje: 2024. december 26.)
78. Deputy Head of Mission/ Chief of Staff. Forrás: https://eupolcopps.eu/page/deputy-head/en (Letöltés ideje: 2025. január 4.)
79. Djibouti: Carabinieri train local Gendarmerie Canine Units Forrás:https://www.difesa.it/eng/primo-piano/djibouti-carabinieri-train-local-gendarmerie-canine-units/51587.html (Letöltés ideje: 2024. szeptember 15.)
80. Donald H. Rumsfeld Former Secretary of Defense. Forrás: https://www.defense.gov/About/Biographies/Biography/Article/602800/ (Letöltés ideje: 2024. szeptember 5.)
81. Double Betrayal Abuses against Afghan Policewomen, Past and Present Forrás:https://www.hrw.org/report/2024/10/10/double-betrayal/abuses-against-afghan-policewomen-past-and-present (Letöltés ideje: 2024. december 27.)
82. Egy halálos méreg a világ legdrágább folyadéka. Forrás: https://hamuesgyemant.hu/halalos-mereg-skorpio (Letöltés ideje: 2025. január 6.)
83. Egypt Says It Destroyed More Than 3,000 Gaza Tunnels By Khaled Abu Toameh Forrás: https://www.jpost.com/middle-east/egypt-says-it-destroyed-more-than-3000-gaza-tunnels-626863 (Letöltés ideje: 2020.június 04)
84. Erwin A. Schmidl: POLICE IN PEACE OPERATIONS Forrás:https://www.bmlv.gv.at/pdf_pool/publikationen/01_ppo_01_ppo.pdf (Letöltés ideje: 2024. december 16.)
85. Erwin A. Schmidl: POLICE IN PEACE OPERATIONS Forrás:https://www.bmlv.gv.at/pdf_pool/publikationen/01_ppo_01_ppo.pdf (Letöltés ideje: 2024. december 16.)
86. EU foreign ministers approve reactivation of border mission at Rafah. Forrás: https://www.euronews.com/2024/05/28/eu-foreign-ministers-approve-reactivation-of-border-mission-at-rafah (Letöltés ideje: 2025. január 3.)
87. EU Koordinációs Hivatal a Palesztin Rendőrség Támogatására - EU Coordinating Office for Palestinian Police Support. Forrás: https://eupolcopps.eu/ (Letöltés ideje: 2020. április 25.)
88. EU Monitoring Mission in Georgia. Forrás: https://www.eumm.eu/ (Letöltés ideje: 2025. január 07.)
89. EU Rendőri Képességfejlesztő Missziója Mali Forrás: https://www.eeas.europa.eu/eucap-sahelmali_en?s=331 (Letöltés dátuma: 2022.május 05.)
90. EUAM Iraq concludes three workshops on European Experiences in Border-related New Technologies. Forrás: https://www.euam-iraq.eu/en/news/148/euam-iraq-concludes-three-workshops-on-european-experiences-in-borderrelated-new-technologies (Letöltés ideje: 2024. január 26.)

91. EUAM Iraq gave a presentation on human rights in countering terrorism in Jordan. Forrás: https://www.euam-iraq.eu/en/news/186/euam-iraq-gave-a-presentation-on-human-rights-in-countering-terrorism-in-jordan (Letöltés ideje: 2025. január 2.)
92. EUAM Iraq homapage. Forrás: https://www.euam-iraq.eu/en (Letöltés ideje: 2024. január 22.)
93. EUAM Iraq supports the Federal Intelligence and Investigations Agency to increase the participation of women Forrás: https://www.euam-iraq.eu/en/news/20/euam-iraq-supports-the-federal-intelligence-and-investigations-agency-to-increase-the-participation-of-women (Letöltés ideje: 2025. január 29.)
94. EUAM Iraq welcomes its new Head of Mission, Mr Anders Wiberg. Forrás: https://www.euam-iraq.eu/en/news/127 (Letöltés ideje: 2024. január 23.)
95. EUAM Iraq: Council extends the mandate of the EU advisory mission on security sector reform until 2026. Forrás: https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2024/04/29/euam-iraq-council-extends-the-mandate-of-the-eu-advisory-mission-on-security-sector-reform-until-2026/ (Letöltés ideje: 2024. december 22.)
96. EUAM IRAQ: European Union Advisory Mission in support of Security Sector Reform in Iraq - Civilian Mission. Forrás: https://www.eeas.europa.eu/euam-iraq/euam-iraq-european-union-advisory-mission-support-security-sector-reform-iraq-civilian-mission_und_en (Letöltés ideje: 2024. december 22.)
97. EUAM IRAQ: European Union Advisory Mission in support of Security Sector Reform in Iraq - Civilian Mission. Forrás: https://www.eeas.europa.eu/euam-iraq/euam-iraq-european-union-advisory-mission-support-security-sector-reform-iraq-civilian-mission_und_en (Letöltés ideje: 20204. január 25.)
98. EUBAM Rafah Continues Preparation of GABC Female Officers for Senior Positions Forrás: https://eubam-rafah.eu/en/node/5441 (Letöltés ideje: 2024. szeptember 15.)
99. EUBAM Rafah Facts and Figures Forrás: https://eubam-rafah.eu/en/node/5054 (Letöltés ideje: 2025. január 2.)
100. EUBAM Rafah Facts and Figures. Forrás: (https://www.eubam-rafah.eu/en/node/5054) (Letöltés ideje: 2025. január 15.)
101. EUBAM Rafah Head of Mission in Brussels Forrás: https://www.eubam-rafah.eu/en/node/5476 (Letöltés ideje: 2024. április 21.)
102. EUBAM Rafah hompage. Forrás: https://www.eubam-rafah.eu/ (Letöltés ideje: 2024.január 22.)
103. EUBAM Rafah provides support to EUREP Trade Facilitation Project in collaboration with EUBAM Libya Forrás: https://eubam-rafah.eu/en/node/5464 (Letöltés ideje: 2024. szeptember 14.)
104. EUBAM Rafah Six-Monthly Report 2/2023, 1 June 2023 to 30 November 2023 Forrás: https://www.statewatch.org/media/4144/eu-council-eubam-rafah-report-jun-nov-23-17025-23.pdf (Letöltés ideje: 2024. szeptember 14.)
105. EUBAM RAFAH, EUPOL COPPS Missions hold meeting to enhance cooperation. Forrás: https://eubam-rafah.eu/en/node/5469 (Letöltés ideje: 2025. január 4.)
106. EUFOR ALthea Mission homepage. Forrás: https://www.euforbih.org/ (Letöltés ideje: 2025, február 01.)
107. EULEX Kosovo homepage. Forrás: https://www.eulex-kosovo.eu/ (Letöltés ideje: 2025. január 31.)
108. EUPOL COPPS At a Glance. Forrás: https://eupolcopps.eu/page/facts/en (Letöltés ideje: 2024. december 22.)
109. EUPOL COPPS homapage.Forrás: https://eupolcopps.eu/ (Letöltés ideje: 2024. január 22.)

110. EUPOL COPPS PPIO and CP Teams hold joint activity with the PCP in Abu Dis. Forrás: https://eupolcopps.eu/single-news/821/en (Letöltés ideje: 2025. január 4.)
111. EUPOL COPPS: EU Police and Rule of Law Mission for the occupied Palestinian territory - Civilian mission. Forrás: https://www.eeas.europa.eu/eupol-coppspalestinian-territories/eupol-copps-eu-police-and-rule-law-mission-occupied-palestinian-territory-civilian-mission_und_en (Letöltés ideje. 2025. január 4.)
112. EUROGENDFOR Arma dei Carabinieri – Member State. Forrás: https://eurogendfor.org/arma-dei-carabinieri-full-member/ (Letöltés ideje: 2024. december 4.)
113. EUROGENDFOR Creation Forrás: https://eurogendfor.org/eurogendfor-creation/ (Letöltés ideje: 2024. szeptember 30.)
114. EUGENDFOR EUBAM RAFAH SPECIALISED TEAM. Forrás: https://eurogendfor.org/2025/02/26/eubam-rafah-specialised-team/ (Letöltés ideje: 2025. április 9)
115. EUROMED Police Enhancing institutional capacity in the EU South Neighbourhood countries to fight organised crime. Forrás: https://www.cepol.europa.eu/international-cooperation/euromed (Letöltés ideje: 2025. január 2.)
116. European Centre of Excellence for Civilian Crisis Management. Forrás: https://www.coe-civ.eu/ (Letöltés ideje: 2025. január 4.)
117. EUROPEAN UNION ADVISORY MISSION IN IRAQ. Forrás: https://www.euam-iraq.eu/en (Letöltés ideje: 2024. január 23.)
118. European Union Border Assistance Mission Forrás: https://eeas.europa.eu/csdp-missions-operations/eubam-libya_en (Letöltés ideje: 2020.április 25.)
119. European Union Border Assistance Mission to Moldova and Ukraine (EUBAM) Forrás: http://eubam.org/ (Letöltés ideje: 2020. április 25.)
120. European Union Police and Civilian Services Training (EUPCST),Ljublijana, Slovenia, 14-16 December 2021. Forrás:https://esdc.europa.eu/2021/12/15/european-union-police-and-civilian-services-training-eupcstljublijana-slovenia-14-16-december-2021/ (Letöltés ideje: 2023. június 15.)
121. European Union Police and Civilian Services Training. Forrás: https://english.defensie.nl/topics/international-cooperation/other-countries/eupst-ii (Letöltés ideje: 2020. május 14.)
122. Faisal I king of Iraq. Forrás: https://www.britannica.com/biography/Faisal-I (Letöltés ideje: 2025. január 29.)
123. Faisal II, King of Iraq (1935-1958). Forrás:https://www.npg.org.uk/collections/search/person/mp98113/faisal-ii-king-of-iraq (Letöltés ideje: 2024. július 21.)
124. Fatah Palestinian political organization. Forrás: https://www.britannica.com/topic/Fatah (Letöltés ideje: 2024. július 19.)
125. Ferenc József koronázása. Forrás: https://mnl.gov.hu/mnl/ol/hirek/ferenc_jozsef_koronazasa (Letöltés ideje: 2022. október 11.)
126. Final Report of the Head of Mission European Union Police Mission in Bosnia and Herzegovina. Forrás: https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10762-2012-EXT-1/en/pdf (Letöltés ideje: 2025. február 2.)
127. First Female Leadership Development Programme aims to empower women in the Ministry of Interior 03-10-2024. Forrás: https://www.euam-iraq.eu/en/news/235/first-female-leadership-development-programme-aims-to-empower-women-in-the-ministry-of-interior (Letöltés ideje: 2025. január 2.)

128. Foreign Terrorist Organizations Palestine Islamic Jihad (PIJ). Forrás: https://www.dni.gov/nctc/ftos/pij_fto.html (Letöltés ideje: 2025. február 9.)
129. Former Secretary-General Trygve Halvdan Lie. Forrás: https://www.un.org/sg/en/formersg/trygve-lie (Letöltés ideje: 2024. december 16.)
130. Forrás: https://hal.science/hal-03921293/document (Letöltés ideje: 2025. január 10.)
131. Forrás: https://www.gov.uk/government/history/past-prime-ministers/arthur-james-balfour (Letöltés ideje: 2024. november 24.)
132. Fourteen Points, United States declaration. Forrás: https://www.britannica.com/event/Fourteen-Points (Letöltés ideje: 2025. január 29.)
133. French National Gendarmerie. Forrás: http://www.fiep.org/member-forces/french-national-gendarmerie/ (Letöltés ideje:2020. május 14.)
134. Full text of US defence secretary Donald Rumsfeld's speech in New York on Tuesday May 27, 2003. Forrás: https://www.theguardian.com/world/2003/may/28/iraq.iran (Letöltés ideje: 2024. szeptember 5.)
135. Gál Mária Russu Tibor: A csíkszentkirályi és krasznahorkai Andrássy család nyomában, Gróf Andrássy Gyula. p. 37. Forrás: http://andrassygimi.hu/joomla/files/Az_Andrassy_csalad_tortenete.pdf (Letöltés ideje: 2022. október 11.)
136. Gallipoli Turkey. Forrás: https://www.britannica.com/place/Gallipoli-Turkey (Letöltés ideje: 2024. december 4.)
137. Gamal Abdel Nasszer. Forrás: http://www.afrikatanulmanyok.hu/htmls/gamal_abdel_nasszer.html (Letöltés ideje: 2024. július 15.)
138. Gaza Strip Forrás: https://www.britannica.com/place/Gaza-Strip (Letöltés ideje: 2024. február 07.)
139. Gaza: Aid from Egypt restarts via Kerem Shalom crossing. Forrás:https://www.dw.com/en/gaza-aid-from-egypt-restarts-via-kerem-shalom-crossing/a-69184689 (Letöltés ideje: 2025. január 2.)
140. Gen. Yves De Kermabon Position(s) Special advisor to NATO; Vice-President, Mars Analogies. Forrás: https://www.gcsp.ch/our-experts/gen-yves-de-kermabon (Letöltés ideje: 2024. december 27.)
141. Genfi egyezmények az indokínai háború befejezéséről. 1954.07.21. Forrás: http://www.grotius.hu/publ/displ.asp?id=IGXVRK (Letöltés ideje: 2022. október 19.)
142. Greco-Turkish wars, Balkan history**.** Forrás: https://www.britannica.com/event/Greco-Turkish-wars (Letöltés ideje: 2024. december 5.)
143. Guarda Nacional Republicana. Forrás: https://www.gnr.pt/ (Letöltés ideje: 2020. május 14.)
144. Guardia Civil. Forrás: https://www.guardiacivil.es/es/index.html (Letöltés ideje: 2020. május 14.)
145. Hajj 2024: International SOS Encourages Organisations to Prioritise Pilgrim Health and Safety with New Precautions. Forrás: https://www.internationalsos.com/newsroom/press-announcements/hajj-2024 (Letöltés ideje: 2024. július 25.)
146. Half the world lacks access to safe drinking water. Forrás: https://www.dw.com/en/half-the-world-lacks-access-to-safe-drinking-water/a-70089835 (Letöltés ideje: 2024. november 11.)
147. Hamas Palestinian nationalist movement. Forrás: https://www.britannica.com/topic/Hamas (Letöltés ideje: 2020.április 25).
148. Hamas Palestinian nationalist movement. Forrás: https://www.britannica.com/topic/Hamas (Letöltés ideje: 2025. február 04.)

149. Hamas, torture and jihad. Forrás: https://www.dw.com/en/amnesty-accuses-hamas-of-torture-and-executions/a-18479800 (Letöltés ideje: 2025. február 9.)
150. Határrendészeti Oktatóbázis Forrás:https://rokk.hu/bemutatkozas/szervezeti-felepites/rendorkepzo-akademia/jarorkepzo-tagozat-szeged/hatarrendeszeti-oktatobazis/ (Letöltés ideje: 2023.június 15.)
151. Head of Mission Forrás: https://eupolcopps.eu/page/head-management/en (Letöltés ideje: 2025. január 4.)
152. History of Iraq. Forrás: https://www.britannica.com/place/Iraq/History (Letöltés ideje: 2024. szeptember 2.)
153. Hosni Mubarak president of Egypt. Forrás: https://www.britannica.com/biography/Hosni-Mubarak (Letöltés ideje: 2024. november 24.)
154. How many people died in the Vietnam War? Forrás: https://www.britannica.com/question/How-many-people-died-in-the-Vietnam-War (Letöltés ideje: 2022.október 21.)
155. Human Rights Watch homepage. Forrás: https://www.hrw.org/ (Letöltés ideje: 2024. július 24.)
156. Hussein and Nasser sign defence agreement - archive, 1967. Forrás: https://www.theguardian.com/world/2019/may/31/hussein-and-nasser-sign-defence-agreement-archive-1967 (Letöltés ideje: 2024. július 17.)
157. ICMPD: Guidelines For Integrated Border Management In The European Commission External Cooperation Extracted Version 2015./ICMPD.Forrás:https://www.icmpd.org/file/download/48352/file/Guidelines%2520for%2520Integrated%2520Border%2520Management%2520in%2520the%2520European%2520Commission%2520External%2520Cooperation%2520-%2520Extracted%2520Version%2520EN.pdf (Letöltés ideje: 2025. január 15.)
158. ICMPD: Guidelines For Integrated Border Management In The European Commission External Cooperation Extracted Version 2015. Forrás:https://www.icmpd.org/file/download/48352/file/Guidelines%2520for%2520Integrated%2520Border%2520Management%2520in%2520the%2520European%2520Commission%2520External%2520Cooperation%2520-%2520Extracted%2520Version%2520EN.pdf (Letöltés ideje: 2025. január 15.)
159. In Control A Practical Guide for Civilian Experts Working in Crisis Management Mission.Forrás:https://www.zif-berlin.org/sites/zif-berlin.org/files/inlinefiles/In%20Control%20Handbook_Final%20final.pdf (Letöltés ideje:2025. január 06.)
160. Integrált Határigazgatásról a libanoni partnereknek. Forrás: https://rtk.uni-nke.hu/hirek/2023/08/31/integralt-hatarigazgatasrol-a-libanoni-partnereknek (Letöltés ideje: 2024. szeptember 1.)
161. Iran-Iraq War 1980–1988. Forrás: https://www.britannica.com/event/Iran-Iraq-War (Letöltés ideje: 2024. július 20.)
162. Iraq crime rate drops to record low in 2024: report. Forrás: https://www.middleeastmonitor.com/20250131-iraq-crime-rate-drops-to-record-low-in-2024-report/ (Letöltés ideje: 2025. február 15.)
163. Iraq Events of 2023. Forrás: https://www.hrw.org/world-report/2024/country-chapters/iraq (Letöltés ideje: 2025. január 2.)
164. Iraq Timeline: Since the 2003 War. Forrás: https://www.usip.org/iraq-timeline-2003-war#textonly (Letöltés ideje: 2023. december 19.)

165. Iraq, Iran Sign Deal to Tighten Border Security. Forrás: https://www.voanews.com/a/iraq-and-iran-sign-deal-to-tighten-border-security/7011946.html (Letöltés ideje: 2024. január 26.)
166. Iraq: At least 13 people executed amid alarming lack of transparency. Forrás: https://www.amnesty.org/en/latest/news/2024/04/iraq-at-least-13-people-executed-amid-alarming-lack-of-transparency/ (Letöltés ideje: 2025. február 9.)
167. Iraq: Protest death toll surges as security forces resume brutal repression. Forrás: https://www.amnesty.org/en/latest/news/2020/01/iraq-protest-death-toll-surges-as-security-forces-resume-brutal-repression/ (Letöltés ideje: 2025. január 2.)
168. Islamic State of Iraq and ash-Sham (ISIS). Forrás: https://www.dni.gov/nctc/ftos/isis_fto.html (Letöltés ideje: 2024. január 24.)
169. Ismail Pasha Ottoman viceroy of Egypt. Forrás: https://www.britannica.com/biography/Ismail-Pasha (Letöltés ideje: 2024. július 16.)
170. Ismertetők az Európai Unióról. Forrás: https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hu/home (Letöltés ideje: 2024. április 10.)
171. Israel allows trucks from newly reopened Erez crossing into Gaza after U.S. pressure By Reuters. Forrás: https://www.reuters.com/world/middle-east/israel-allows-trucks-newly-reopened-erez-crossing-into-gaza-after-us-pressure-2024-05-01/ (Letöltés ideje: 2025. január 2.)
172. Israel and Hamas Conflict In Brief: Overview, U.S. Policy, and Options for CongressForrás: https://crsreports.congress.gov/product/pdf/R/R47828 (Letöltés ideje: 2025. január 18.)
173. Israel and the Arab states: between conflict and interdependence. Forrás: https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/osw-commentary/2023-04-04/israel-and-arab-states-between-conflict-and-interdependence (Letöltés ideje: 2024.július 15.)
174. Israel says willing to open Rafah crossing in Gaza without Hamas presence Forrás: https://www.aa.com.tr/en/middle-east/israel-says-willing-to-open-rafah-crossing-in-gaza-without-hamas-presence/3271403 (Letöltés ideje: 2025. január 2.)
175. Israel/Palestine, Operation Protective Edge (Gaza, 13 June - 26 August 2014). Forrás: https://casebook.icrc.org/case-study/israelpalestine-operation-protective-edge-gaza-13-june-26-august-2014 (Letöltés ideje: 2025. február 3.)
176. Israel's birth rate remains highest in OECD by far, at 2.9 children per woman.Forrás: https://www.timesofisrael.com/israels-birth-rate-remains-highest-in-oecd-by-far-at-2-9-children-per-woman/ (Letöltés ideje: 2024. augusztus 20.)
177. Israel's Gaza Withdrawal 10 Years Later: More Successful Than You Think Forrás: https://warontherocks.com/2015/08/israels-gaza-withdrawal-more-successful-than-you-think/ (Letöltés ideje: 2024. szeptember 23.)
178. Israel's Settlements Have No Legal Validity, Constitute Flagrant Violation of International Law, Security Council Reaffirms. Forrás: https://press.un.org/en/2016/sc12657.doc.htm (Letöltés ideje: 2024. július 30.)
179. Israeli Settlements and International Law. Forrás: https://embassies.gov.il/tokyo-en/AboutIsrael/the-middle-east/Pages/Israeli-Settlements-and-International-Law.aspx (Letöltés ideje: 2024. július 30.)
180. Izrael Állam Nagykövetsége, Budapest. Földrajz. Forrás: https://embassies.gov.il/budapest/AboutIsrael/Land/Pages/LAND-Geography-Climate.aspx (Letöltés ideje: 2024. december 26.)
181. Jerikó. Keresztyén bibliai lexikon Forrás: https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-keresztyen-bibliai-lexikon-C97B2/j-C9F46/jeriko-C9F98/ (Letöltés ideje: 2020.április 25.)

182. Jessica Purkiss & Ahmad Naf Palestinian security cooperation with Israel Middle East Monitor 2015. Forrás:https://www.middleeastmonitor.com/wpcontent/uploads/downloads/factsheets/20151028_FactSheet-PalestinianSecurityCooperationWithIsrael-web.pdf (Letöltés ideje: 2023. április 11.)
183. Johann Graf Salis-Seewis. Forrás: https://www.austrohungarianarmy.co.uk/biog/salisseewis.html (Letöltés ideje: 2024. december 1.)
184. Joint Participation of EUBAM Rafah and Palestinian Border Authorities in the 25th International Border Police Conference (IBPC) Forrás: https://eubam-rafah.eu/en/node/5436 (Letöltés ideje: 2024. szeptember 15.)
185. Jordan International Police Training Center. Forrás: https://psd.gov.jo/en-us/psd-department-s/jordan-international-police-training-center/ (Letöltés ideje: 2025. január 16.)
186. Kerem Shalom Forrás: https://www.gov.il/en/pages/shalom (Letöltés ideje: 2020. április 25.)
187. Khalīl Ibrāhīm al-Wazīr Palestinian leader Forrás: https://www.britannica.com/biography/Khalil-Ibrahim-al-Wazir (Letöltés ideje: 2024. július 19.)
188. Közel-keleti konfliktus: középpontban az 1967-es határok. Forrás: https://mult-kor.hu/20110524_kozelkeleti_konfliktus_kozeppontban_az_1967es_hatarok (Letöltés ideje: 2020.április 25.)
189. Központi hatalmak. Forrás: https://www.elsovilaghaboru.com/tortenete/thesaurus/view/kozponti_hatalmak (Letöltés ideje: 20204. március 10.)
190. Központi Statisztikai Hívatal, Rendőrök száma (lakosságszámra vetítve). Forrás: https://ksh.hu/s/kiadvanyok/fenntarthato-fejlodes-indikatorai-2023/2-19 (Letöltés ideje: 2025. február 15.)
191. Központi Statisztikai Hívatal, Rendőrök száma (lakosságszámra vetítve). Forrás: https://ksh.hu/s/kiadvanyok/fenntarthato-fejlodes-indikatorai-2023/2-19 (Letöltés ideje: 2025. február 15.)
192. Krétától Afganisztánig. Forrás: https://honvedelem.hu/missziok/ciprus/kretatol-afganisztanig.html (Letöltés ideje: 20204. november 26.)
193. Kurd people. Forrás: https://www.britannica.com/topic/Kurd (Letöltés ideje: 2024. március 11.)
194. Kurd people. Forrás: https://www.britannica.com/topic/Kurd (Letöltés ideje: 2024. július 24.)
195. Kurdish Diaspora. Forrás: https://thekurdishproject.org/kurdistan-map/kurdish-diaspora/ (Letöltés ideje: 2025. január 31.)
196. Kuwait country profile. Forrás: https://www.bbc.com/news/world-middle-east-14644252 (Letöltés ideje: 2024. július 20.)
197. Kuwait summit: $30 billion to rebuild Iraq. Forrás: https://www.dw.com/en/kuwait-summit-promises-30-billion-in-iraq-reconstruction-aid/a-42586658 (Letöltés ideje: 2024. december 22.)
198. La Compagnie universelle du canal maritime de Suez en Égypte : concession rime-t-elle avec colonisation ou modernisation ? Forrás: https://www.cairn.info/revue-entreprises-et-histoire-2002-4-page-38.htm (Letöltés ideje: 2024. július 16.)
199. Labor force Egypt, Syria, Saudi-Arabia, Quatar, Yemen and Hungary. Forrás: https://data.worldbank.org/indicator/SL.TLF.TOTL.FE.ZS?locations=EG-SY-SA-QA-YE-HU (Letöltés ideje: 2023. április 10.)

200. Landmark resolution on Women, Peace and Security. Forrás: https://www.un.org/womenwatch/osagi/wps/ (Letöltés ideje: 2025. február 1.)
201. Legislative Elections (2006). Forrás: https://ecfr.eu/special/mapping_palestinian_politics/legislative-elections-2006/ (Letöltés ideje: 2025. február 04.)
202. Letter dated 7 May 2003 from the Secretary-General addressed to the President of the Security Council. Forrás: https://peacemaker.un.org/israel-palestine-roadmap2003 (Letöltés ideje: 2024. február 12.)
203. Lieutenant General (LTG) Michael R. Fenzel. Forrás: https://il.usembassy.gov/our-relationship/lieutenant-general-michael-r-fenzel/ (Letöltés ideje: 2024. február 19.)
204. Lionel Walter (Walter) Rothschild (1868-1937). Forrás: https://family.rothschildarchive.org/people/102-lionel-walter-walter-rothschild-1868-1937 (Letöltés ideje: 2024. november 24.)
205. Ludwig Goiginger. Forrás: https://www.austro-hungarian-army.co.uk/biog/goiging.htm (Letöltés ideje: 2024. december 1.)
206. Magyar Honvédség Geoinformációs Szolgálat Forrás: https://www.ket.hm.gov.hu/mhgeosz/SitePages/Kezdolap.aspx#elerhetoseg (Letöltés ideje: 2024. december 25.)
207. Magyar Katolikus Lexikon, cionizmus. Forrás: https://lexikon.katolikus.hu/C/cionizmus.html (Letöltés ideje: 2024. március 11.)
208. Magyar Katolikus Lexikon, farizeusok. Forrás: https://lexikon.katolikus.hu/F/farizeusok.html (Letöltés ideje: 2024. november 23.)
209. Magyar Katolikus Lexikon, szadduceusok. Forrás: https://lexikon.katolikus.hu/S/szadduceusok.html (Letöltés ideje: 2024. november 23.)
210. Magyar Katolikus Lexikon, szikáriusok. Forrás: https://lexikon.katolikus.hu/S/szik%C3%A1riusok.html (Letöltés ideje: 2024. november 23.)
211. Magyar Katolikus Lexikon, zeloták. Forrás: https://lexikon.katolikus.hu/Z/zel%C3%B3t%C3%A1k.html (Letöltés ideje: 2024. november 23.)
212. Magyarország részvétele az Egyesült Nemzetek Szervezetében. Forrás: https://ensz.kormany.hu/ (Letöltés ideje: 2022. október 17.)
213. Magyarországi Muszlimok Egyháza (Mekkai zarándoklat 1. rész) Forrás: https://iszlam.com/irodalom/a-mekkai-zarandoklat/item/2150-bevezeto-zarandoklat-1-resz (Letöltés ideje: 2023.április 25.)
214. Mahmoud Abbas Palestinian leader Forrás: https://www.britannica.com/biography/Mahmoud-Abbas (Letöltés ideje: 2024. július 19.)
215. Mapping Palestinian Politics Lions' Den. Forrás: https://ecfr.eu/special/mapping_palestinian_politics/lions-den/ (Letöltés ideje: 2025. február 08.)
216. Mapping Palestinian Politics, Islamic Jihad. Forrás: https://ecfr.eu/special/mapping_palestinian_politics/palestinian_islamic_jihad/ (Letöltés ideje: 2025. február 9.)
217. Members of the League of Nations. Forrás: https://www.britannica.com/topic/League-of-Nations/Members-of-the-League-of-Nations (letöltés ideje: 2024. december 16.)
218. Menntoring & Advising. Forrás: https://www.zif-berlin.org/en/training/mentoring-advising-i2023 (Letöltés ideje: 2024. december 27.)
219. Mezopotámia történelme. Forrás: http://www.sze.hu/muvtori/belso/stilusok/mezop01.htm (Letöltés ideje: 2024. július 21.)

220. Mezopotámia. Forrás: https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-keresztyen-bibliai-lexikon-C97B2/m-CA1F3/mezopotamia-CA2DA/ (Letöltés ideje: 2024. március 10.)
221. Mi a különbség a muszlim és a muzulmán között? Melyik a helyes? Forrás: https://iszlam.com/predikaciok/altalanos-kerdesek/item/2090-mi-a-kulonbseg-a-muszlim-es-a-muzulman-kozott-melyik-a-helyes (Letöltés ideje: 2024. október 19.)
222. Mini tesztcikk – Tokagypt-58, a magyar egyiptomi. Forrás: http://www.kaliberinfo.hu/cikkek/mini-tesztcikk-tokagypt-58-a-magyar-egyiptomi/ (Letöltés ideje 2024. július 16.)
223. Minority Rights Group, Iraq. Forrás: https://minorityrights.org/country/iraq/ (Letöltés ideje: 2024. január 24.)
224. Mission Structure. Forrás: https://eupolcopps.eu/page/structure/en (Letöltés ideje: 2025. január 4.)
225. Mohamed Morsi president of Egypt. Forrás: https://www.britannica.com/biography/Mohamed-Morsi (Letöltés ideje: 2024. július 23.)
226. Multinational Force & Observers homapage. Forrás: https://mfo.org/ (Letöltés ideje: 2025. január 31.)
227. Muslim Brotherhood. Forrás: https://www.britannica.com/topic/Muslim-Brotherhood (Letöltés dátuma: 2024. július 23.)
228. Muslim Brotherhood. Forrás: https://www.britannica.com/topic/Muslim-Brotherhood (Letöltés ideje: 2025. február 04.)
229. Muslim Population by Country 2024. Forrás: https://worldpopulationreview.com/country-rankings/muslim-population-by-country (Letöltés ideje: 2025. január 20.)
230. Müller von Roghoj, Heinrich (1853-1905), Diplomat. Forrás: https://biographien.ac.at/oebl/oebl_M/Mueller-Roghoj_Heinrich_1853_1905.xml (Letöltés ideje: 2024. december 01.)
231. Nagykövetek látogattak az EUBAM Rafah Missziójába. Forrás: https://rtk.uninke.hu/hirek/2022/11/17/nagykovetek-latogattak-az-eubam-rafah-missziojaba (Letöltés ideje: 2024. december 28.)
232. Namibia- UNTAG Facts and Figures. Forrás: https://peacekeeping.un.org/mission/past/untagF.htm (Letöltés ideje: 2024. december 19.)
233. Nicholas C. Georgantzas, Evangelos Katsamakas, Dominik Solowiej: Giddens' globalization: Exploring dynamic implications. Forás: https://proceedings.systemdynamics.org/2009/proceed/papers/P1072.pdf (Letöltés ideje: 2025. április 8)
234. Nopcsa Ferenc kalandos élete, akiből a hátszegi dinoszauruszok faragtak tudóst. Forrás: http://www.retyezat.ro/oshullok (Letöltés ideje: 2024. december 3.)
235. Number of documented civilian deaths in the Iraq war from 2003 to 2024 . Forrás: https://www.statista.com/statistics/269729/documented-civilian-deaths-in-iraq-war-since-2003/ (Letöltés ideje: 2024. november 24.)
236. Number of documented civilian deaths in the Iraq war from 2003 to 2024. Forrás: https://www.statista.com/statistics/269729/documented-civilian-deaths-in-iraq-war-since-2003/ (Letöltés ideje: 2024. december 30.)
237. Number of Palestinian Police Officers by Headquarter, Governorate and Sex, 2021. Forrás: https://www.pcbs.gov.ps/statisticsIndicatorsTables.aspx?lang=en&table_id=1385 Letöltés ideje: 2023. április 10.)

238. Office of the Security Coordinator. Forrás: https://www.state.gov/bureaus-offices/secretary-of-state/united-states-security-coordinator-for-israel-and-the-palestinian-authority/ (Letöltés ideje: 2024. augusztus 26.)
239. ONUC Mandate. Forrás: https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/onucM.htm (Letöltés ideje: 2024. december 16.)
240. Operation Protective Edge Forrás: https://www.idf.il/en/mini-sites/wars-and-operations/operation-protective-edge/operation-protective-edge/ (Letöltés ideje: 2024. szeptember 14.)
241. Organisation for Security and Co-operatin in Europe.Forrás: https://www.osce.org/ (Letöltés ideje: 2024.április 10.)
242. Organization of Petroleum Exporting Countries. Forrás: https://www.opec.org/opec_web/en/index.htm (Letöltés ideje: 2024. július 17.)
243. OSCE Policing. Forrás: https://www.osce.org/policing (Letöltés ideje: 2024. november 11.)
244. Our Soldiers. Forrás: https://www.idf.il/en/mini-sites/our-soldiers/ (Letöltés ideje: 2024. július 19.)
245. Palestine - Fertility Rate, Total (births Per Woman)Forrás: https://tradingeconomics.com/west-bank-and-gaza/fertility-rate-total-births-per-woman-wb-data.html (Letöltés ideje: 2024. augusztus 20.)
246. Palestine viper. Forrás: https://biodb.com/species/palestine-viper/ (Letöltés ideje: 2024. december 26.)
247. Palestine: Authorities have failed to ensure accountability for the killing of Nizar BanatForrás: https://www.amnesty.org/en/latest/news/2022/06/palestine-authorities-have-failed-to-ensure-accountability-for-the-killing-of-nizar-banat/ (Letöltés ideje: 2023. április 10.)
248. Palestine: death penalty in a forgotten country. Forrás: https://www.prison-insider.com/en/articles/palestine-death-penalty-in-a-forgotten-country (Letöltés ideje: 2025. február 9.)
249. Palestinian Anti-Corruption Commission Forrás: https://www.pacc.ps/AboutUs/PrivacyPolicy/ (Letöltés ideje: 2024. január 28.)
250. Palestinian Authority Palestinian government. Forrás: https://www.britannica.com/topic/Palestinian-Authority (Letöltés ideje: 2024. július 19.)
251. Palesztin Állam Nagykövetsége – Magyarország. Forrás: https://www.palestine.hu/palesztina/a-plo/ (Letöltés ideje: 2024, július 19.)
252. Past Prime Ministers, Arthur James Balfour.
253. Perzsák. Forrás: https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-haag-lexikon-C8B18/p-C9420/perzsak-C9471/ (Letöltés ideje: 2024. július 24.)
254. Peter Khalil Rebuilding and Reforming the Iraqi Security Sector U.S. Policy During Democratic Transition Number 9, July 2006. p 18. Forrás: https://www.middleeastmonitor.com/20221208-iraq-to-create-new-border-guard-force/ (Letöltés ideje: 2024. január 26.
255. Policing in Bosnia and Herzegovina. Forrás: https://pointpulse.bezbednost.org/magazine/policing-in-bosnia-and-herzegovina/ (Letöltés ideje: 2024. december 21.)
256. Programme of Assistance to the Palestinian People. Forrás: https://www.undp.org/papp (Letöltés ideje: 2024. január 28.)
257. Promoting community policing in the Palestinian territories. Forrás: https://www.giz.de/en/worldwide/122092.html (Letöltés ideje: 2025. január 4.)

258. Rashīd Riḍā Islamic scholar. Forrás: https://www.britannica.com/biography/Rashid-Rida (Letöltés ideje: 2025. január 29.)
259. Rendőrnők negyedszázada. Forrás: https://www.police.hu/hu/hirek-es-informaciok/legfrissebb-hireink/zsaru-magazin/rendornok-negyedszazada (Letöltés ideje: 2023. május 23.)
260. Restructuring Iraqi National Security Institutions in Sudani's Government. Forrás: https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/restructuring-iraqi-national-security-institutions-sudanis-government (Letöltés ideje: 2024. január 25.)
261. Rocket & Mortar Attacks Against Israel by Date (2001 - Present). Forrás:https://www.jewishvirtuallibrary.org/palestinian-rocket-and-mortar-attacks-against-israel (Letöltés ideje: 2023. június 15.)
262. ROKK KTF Külszolgálati és Béketámogató Osztály. Forrás:https://rokk.hu/bemutatkozas/szervezeti-felepites/gazdasagi-szervek/kikepzesi-es-tanfolyamszervezesi-foosztaly/rokk-kisz-kulszolgalati-es-beketamogato-osztaly/ (Letöltés ideje: 2023.június.15.)
263. Romvári Lilla, Szajkó Gyula, Pap Andrea: A Magyar Honvédség 15M gyakorló egyenruházat tervezésének környezetvédelmi aspektusai, 2. rész 16. évfolyam (2023) 3. szám p. 25–38. Forrás: https://folyoirat.ludovika.hu/index.php/hsz/article/view/6856/5556 (Letöltés ideje: 2025. február 15.)
264. Royal Netherlands Marechaussee. Forrás: https://english.defensie.nl/organisation/marechaussee (Letöltés ideje:2020. május 14.)
265. Rövidhullám. Forrás: https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-a-magyar-nyelv-ertelmezo-szotara-1BE8B/r-46B74/rovidhullam-48752/ (Letöltés ideje: 2024. december 24.)
266. Saddam Hussein president of Iraq. Forrás: https://www.britannica.com/biography/Saddam-Hussein (Letöltés ideje: 2024. július 20.)
267. Said Pasha Ottoman viceroy of Egypt. Forrás: https://www.britannica.com/biography/Said-Pasha (Letöltés ideje: 2024. július 16.)
268. Sardinian Forces in the Crimea 1854-1856. Forrás: https://web.archive.org/web/20111208045827/http://www.cgsc.edu/CARL/nafziger/854XAF.pdf (Letöltés ideje: 2025. február 9.)
269. Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe. Global Strategy for the European Union's Foreign And Security Policy Forrás: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/eugs_review_web_0.pdf (Letöltés ideje: 2025. január 31.)
270. Shin Bet says it foiled 1,040 major terror attacks in West Bank, Jerusalem in 2024. Forrás: https://www.timesofisrael.com/shin-bet-says-it-foiled-1040-major-terror-attacks-in-west-bank-jerusalem-in-2024/ (Letöltés ideje: 2025. január 4.)
271. Social and economic situation of Palestinian women and girls July 2020–June 2022 Forrás: https://www.unescwa.org/sites/default/files/pubs/pdf/social-economic-situation-palestinian-women-girls-english_1.pdf (Letöltés ideje: 2023. május 23.)
272. Statistical Report on Arab Society in Israel: 2021. Forrás: https://en.idi.org.il/articles/38540 (Letöltés ideje: 2024. augusztus 20.)
273. Statistics on migration to Europe. Forrás: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/promoting-our-european-way-life/statistics-migration-europe_hu#szab%C3%A1lytalan-hat%C3%A1r%C3%A1tl%C3%A9p%C3%A9sek (Letöltés ideje: 2024. január 22.)

274. Stephen WHITE: EUJUST LEX – The EU integrated rule of law mission for Iraq. Forrás: https://www.obranaastrategie.cz/en/forum/eujust-lex-the-eu-integrated-rule-of-law-mission-for-iraq.html (Letöltés ideje: 2025. március 23.)
275. Suez Canal canal, Egypt. Forrás: https://www.britannica.com/topic/Suez-Canal (Letöltés ideje: 2024. július 16.)
276. Suez Crisis Middle East (1956). Forrás: https://www.britannica.com/event/Suez-Crisis (Letöltés ideje: 2024. július 16.)
277. Syria Refugee Crisis Explained. Forrás: https://www.unrefugees.org/news/syria-refugee-crisis-explained/ (Letöltés ideje: 2024. július 30.)
278. Terebess Ázsia Lexikon. Forrás: https://terebess.hu/keletkultinfo/lexikon/haddzs.html (Letöltés ideje: 2024. július 25.)
279. TERRORIST GROUPS Hamas. Forrás: https://www.dni.gov/nctc/groups/hamas.html (Letöltés ideje:2025. február 05.)
280. The Arab Revolt. in Palestine in History. Forrás: https://www.britannica.com/place/Palestine/The-Arab-Revolt (Letöltés ideje: 2024. március 11.)
281. The Battle for Jerusalem, 1948. Forrás: https://www.jerusalemstory.com/en/photo/battle-jerusalem-1948 (Letöltés ideje: 2024. július 15.)
282. The Catholic Albanians of Borgo Erizzo in 1726. Forrás: https://balkanacademia.com/2024/04/22/the-catholic-albanians-of-borgo-erizzo-in-1726/ (Letöltés ideje: 2024. december 3.)
283. The Civilian Planning and Conduct Capability (CPCC). Forrás: https://www.eeas.europa.eu/eeas/civilian-planning-and-conduct-capability-cpcc_en (Letöltés ideje:2024. január 27.)
284. The Common Security and Defence Policy. Forrás: https://www.eeas.europa.eu/eeas/common-security-and-defence-policy_en (Letöltés ideje: 2024. január 22.)
285. The CSDP’s renaissance. Challenges and opportunities for the eastern flank.Forrás: https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/osw-commentary/2017-06-28/csdps-renaissance-challenges-and-opportunities-eastern-flank (Letöltés ideje: 2025. január 31.)
286. The European Union Advisory Mission in Iraq (EUAM Iraq. Forrás: https://www.euam-iraq.eu/files/EUAM%20Iraq%20brochure%20English.pdf (Letöltés ideje: 2025. március 23.)
287. The Events Of 1903 In Macedonia as Presented in European Diplomatic Correspondence. Forrás: https://www.macedonian-heritage.gr/OfficialDocuments/events.html#2 (Letöltés ideje: 2024. december 1.)
288. The First Gulf War. Forrás: https://history.state.gov/departmenthistory/short-history/firstgulf (Letöltés ideje: 2024. július 20.)
289. The Gaza Tunnel Industry. Forrás: https://www.idf.il/en/mini-sites/the-hamas-terrorist-organization/the-gaza-tunnel-industry/ (Letöltés ideje: 2025. január 25.)
290. The Halo Trust West Bank. Forrás: https://www.halotrust.org/where-we-work/middle-east/west-bank/ (Letöltés ideje: 2025. január 26.)
291. The Hamas - Israel War. Forrás: https://www.idf.il/en/mini-sites/israel-at-war/ (Letöltés ideje: 2024. szeptember 13.)
292. The League of Nations. Forrás: https://www.ungeneva.org/en/about/league-of-nations/overview (Letöltés ideje: 2024. december 16.)
293. The Madrid Conference, 1991. Forrás: https://history.state.gov/milestones/1989-1992/madrid-conference (Letöltés ideje: 2024. július 20.)

294. The man who sparked the Arab Spring. Forrás: https://www.aljazeera.com/features/2020/12/17/remembering-mohamed-bouazizi-his-death-triggered-the-arab (Letöltés ideje: 2024. július 23.)
295. The Murder of Khaled Said. Forrás: https://connectedincairo.com/egypt-rising-up/why-now/the-murder-of-khaled-said/ (Letöltés ideje: 2024. július 23.)
296. The Murder of Yitzhak Rabin, Israel's Warrior for Peace. Forrás: https://adst.org/2015/10/the-murder-of-yitzhak-rabin-israels-warrior-for-peace/ (Letöltés ideje: 2024. július 20.)
297. The Office of the Quartet. Forrás: https://www.quartetoffice.org/page.php?id=4e3e7y320487Y4e3e7 (Letöltés ideje: 2025. január 27.)
298. The Rafah crossing and geopolitical realities Forrás: https://thearabweekly.com/rafah-crossing-and-geopolitical-realities (Letöltés ideje: 2020. április 25.)
299. The Republic of Cyprus. Forrás: https://www.britannica.com/place/Cyprus/The-Republic-of-Cyprus (Letöltés ideje: 2024. december 19.)
300. The revolution and the Republic in Egypt in History. Forrás: https://www.britannica.com/place/Egypt/The-revolution-and-the-Republic (Letöltés ideje: 2024. november 24.)
301. The Right Of Return Of The Palestinian People. Forrás: https://www.un.org/unispal/document/auto-insert-210170/ (Letöltés ideje: 2024. július 30.)
302. The strategic and military-technological significance of Israel. Forrás: https://www.orfonline.org/expert-speak/the-strategic-and-military-technological-significance-of-israel (Letöltés ideje: 2024. július 19.)
303. The Sunni-Shia divide: Where they live, what they believe and how they view each other Forrás: https://www.pewresearch.org/short-reads/2014/06/18/the-sunni-shia-divide-where-they-live-what-they-believe-and-how-they-view-each-other/ (Letöltés ideje: 2024. november 24.)
304. The United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East (UNRWA) homepage. Forrás: https://www.unrwa.org/where-we-work/jordan (Letöltés ideje: 2024. július 30.)
305. The Use of Small Arms & Light Weapons byTerrorist Organisations as a Source of Finance inthe Middlee East and North Africa. Forrás: https://icct.nl/sites/default/files/2022-12/The-Use-of-Small-Arms-Light-Weapons-by-Terrorist-Organisations-as-a-Source-of-Finance-in-the-Middle-East-and-North-Africa.pdf (Letöltés ideje: 2024.november 22.)
306. The Use of Small Arms & Light Weapons byTerrorist Organisations as a Source of Finance in the Middlee East and North Africa. Forrás: https://icct.nl/sites/default/files/2022-12/The-Use-of-Small-Arms-Light-Weapons-by-Terrorist-Organisations-as-a-Source-of-Finance-in-the-Middle-East-and-North-Africa.pdf (Letöltés ideje: 2025. január 31.)
307. The World Bank In Iraq. Forrás: https://www.worldbank.org/en/country/iraq/overview (Letöltés ideje: 2024. július 21.)
308. The World BankWater Security and Resilience Program (P176025) p.8. Forrás: https://documents1.worldbank.org/curated/en/099170002082316002/pdf/BOSIB19cb1df0d0bf185e512e937e81b686.pdf (Letöltés ideje: 2024. december 27.)
309. The World factbook, Iraq. Forrás: https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/iraq/ (Letöltés ideje: 2024. december 26.)
310. They survived a chemical weapons massacre, but Halabja's victims still suffer its poisonous legacy. Forrás: https://www.telegraph.co.uk/global-health/terror-and-

security/halabja-chemical-attack-survivors-iraq-war-crime-atrocity/ (Letöltés ideje: 2024. július 26.)
311. Threats to Water Access Forrás: https://www.anera.org/priorities/water-access/ (Letöltés ideje: 2024. december 27.)
312. Three Israeli civilians shot dead at Allenby Crossing between West Bank and Jordan. Forrás: https://edition.cnn.com/2024/09/08/middleeast/allenby-crossing-shooting-west-bank-jordan-intl/index.html (Letöltés ideje: 2024. szeptember 14.)
313. Timo Smit: INCREASING MEMBER STATE CONTRIBUTIONS TO EU CIVILIAN CSDP MISSIONS SIPRI Policy Brief 202. Forrás: https://www.sipri.org/sites/default/files/2020-11/pb_2011_csdp_compact_brief_1_civilian.pdf (Letöltés ideje: 2025. február 15.)
314. Tokagypt: the Cold War Hungarian WWII Soviet-copy Egyptian pistol. Forrás: https://wwiiafterwwii.wordpress.com/2020/05/12/tokagypt-the-cold-war-hungarian-wwii-soviet-copy-egyptian-pistol/ (Letöltés ideje: 2024. július 16.)
315. Tokarev TT-33. Forrás: https://weaponsystems.net/system/653-Tokarev+TT-33 (Letöltés ideje: 2024.július 16.)
316. Törökök. Forrás: https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-neprajzi-lexikon-71DCC/tty-73D7D/torokok-73F70/ (Letöltés ideje: 2024. július 24.)
317. Travel Advisory – March 13, 2020. Forrás: https://il.usembassy.gov/travel-advisory-march-13-2020/ (Letöltés ideje: 2020. június 18.)
318. Treatment and Rehabilitation Center for victims of Torture. Forrás: http://english.trc-pal.org/Home (Letöltés ideje: 2025. január 4.)
319. Turnout in Iraq's election reached 43% -electoral commission. Forrás: https://www.reuters.com/world/middle-east/turnout-iraqs-election-reached-43-electoral-commission-2021-10-16/ (Letöltés ideje: 2025. január 2.)
320. U.S. Security Cooperation with Israel. Forrás: https://www.state.gov/u-s-security-cooperation-with-israel/ (Letöltés ideje: 2024. július 19.)
321. Ultrarövidhullám. Forrás: https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-a-magyar-nyelv-ertelmezo-szotara-1BE8B/u-u-50F54/ultrarovid-51363/ (Letöltés ideje: 2024. december 24.)
322. UN Police. Forrás: https://peacekeeping.un.org/en/un-police (Letöltés ideje: 2020. május 14.)
323. UNESCO's reconstruction of Mosul's landmarks. Forrás: https://www.unesco.org/en (Letöltés ideje: 2024. január 27.)
324. UNFICYP Mandate. Forrás: https://unficyp.unmissions.org/unficyp-mandate (Letöltés ideje: 2024. december 19.)
325. UNHCR Global report 2023. Forrás: https://reporting.unhcr.org/global-report-2023/regional-overviews/middle-east-and-north-africa (Letöltés ideje: 2024.november 22.)
326. UNHCR Global report 2023. Forrás: https://reporting.unhcr.org/global-report-2023/regional-overviews/middle-east-and-north-africa (Letöltés ideje: 2024.november 22.)
327. UNHCR Jordan. Forrás: https://www.unhcr.org/countries/jordan (Letöltés ideje: 2024. július 30.)
328. UNITED NATIONS CIVILIAN POLICE HANDBOOK. Forrás: https://info.publicintelligence.net/UN-CivilianPolice.pdf (Letöltés ideje: 2025. január 06.)
329. United Nations Forrás: https://www.un.org/en/ (Letöltés ideje: 2024.április 10.)
330. United Nations Police Forrás: https://police.un.org/en (Letöltés ideje: 2024. november 11.)

331. United Nations Resolution 181. Forrás: https://www.britannica.com/topic/United-Nations-Resolution-181 (Letöltés ideje: 2024. március 11.)
332. United Nations Resolution 181. Forrás: https://www.britannica.com/topic/United-Nations-Resolution-181 (Letöltés ideje: 2024. március 11.)
333. UNMAS. Forrás: https://www.unmas.org/en/programmes/iraq (Letöltés ideje: 2025. január 26.)
334. UNODC supports Iraq's Border Management in Trebil. Forrás: https://www.unodc.org/romena/en/Stories/2021/April/unodc-supports-iraqs-border-management-in-trebil.html (Letöltés ideje: 2024. január 26.)
335. V. Structures And Strategies Of The Perpetrator Organizations. Forrás: https://www.hrw.org/reports/2002/isrl-pa/ISRAELPA1002-05.htm (Letöltés ideje: 2025. február 14.)
336. Vietnam War U.S. Military Fatal Casualty Statistics. Forrás: https://www.archives.gov/research/military/vietnam-war/casualty-statistics (Letöltés ideje: 2022. október 21.)
337. Vicious cycle of violence' undermining UN efforts to rebuild Iraq - top envoy. Forrás: https://news.un.org/en/story/2004/09/115012 (Letöltés ideje: 2023. december 19.)
338. Wave of Terror 2015-2024 The recent series of attacks against Israelis is the direct result of incitement by radical Islamist and terrorist elements, calling on Palestinian youth to murder Jews. Forrás: https://www.gov.il/en/departments/general/wave-of-terror-october-2015 (Letöltés ideje: 2023.június 15.)
339. "We've Never Seen Such Horror" Crimes against Humanity by Syrian Security Forces.Forrás: https://www.hrw.org/report/2011/06/01/weve-never-seen-such-horror/crimes-against-humanity-syrian-security-forces (Letöltés ideje: 2024. július 24.)
340. West Bank and Gaza Crime Rate & Statistics 1995-2025. Forrás: https://www.macrotrends.net/global-metrics/countries/PSE/west-bank-and-gaza/crime-rate-statistics (Letöltés ideje: 2025. február 14.)
341. West Bank And Gaza Strip 2022 Human Rights Report Country Reports on Human Rights Practices for 2022 United States Department of State • Bureau of Democracy, Human Rights and Labor. Forrás: https://www.state.gov/wp-content/uploads/2023/03/415610_WEST-BANK-AND-GAZA-2022-HUMAN-RIGHTS-REPORT.pdf (Letöltés ideje: 2025. január 4.)
342. West Bank Forrás: https://www.britannica.com/place/West-Bank (Letöltés ideje: 2024. február 07.)
343. West Bank, Gaza and Lebanon Security Barriers: Background & Overview by Mitchell Bard. Forrás: https://www.jewishvirtuallibrary.org/background-and-overview-of-israel-s-security-fence (Letöltés ideje: 2020.június 04.)
344. What dangerous insects and animals are there in Israel. Forrás: https://acol.co.il/en/blog/pets/what-dangerous-insects-and-animals-are-there-in-israel-27 (Letöltés ideje: 2025. december 26.)
345. What is Islam? Forrás: https://www.islamicity.org/covers/whatisislam/ (letöltés ideje: 2023. augusztus 23.)
346. What is Stability Policing. Forrás: https://www.nspcoe.org/about-us/about-stability-policing/ (Letöltés ideje: 2024. november 11.)
347. What is the NATO Phonetic Alphabet? Forrás: https://internationalsecurityjournal.com/nato-phonetic-alphabet/ (Letöltés ideje: 2024. december 25.)
348. What we do: Policies and actions Missions and Operations. Forrás: https://www.eeas.europa.eu/eeas/missions-and-operations_en (Letöltés ideje: 2024. november 11.)

349. What we do: Policies and actions Partnerships. Forrás: https://www.eeas.europa.eu/eeas/partnerships_en (Letöltés ideje: 2024.december 22.)
350. What we know about the EU's revived Rafah border mission. Forrás: https://www.euronews.com/my-europe/2025/01/28/what-we-know-about-the-eus-revived-rafah-border-mission (Letöltés ideje: 2024.április 21.)
351. Woodrow Wilson 28th president of the United States. Forrás: https://www.britannica.com/biography/Woodrow-Wilson (Letöltés ideje: 2025. január 29.)
352. Workshops in Basra focus on Human Rights Based Policing. Forrás: https://www.euam-iraq.eu/en/news/175/workshops-in-basra-focus-on-human-rights-based-policing (Letöltés ideje: 2025. január 2.)
353. World Bank Group, Israel. Forrás: https://data.worldbank.org/country/israel (Letöltés ideje: 2024. augusztus 20.)
354. World Population by Religion: A Global Tapestry of Faith. Forrás: https://populationeducation.org/world-population-by-religion-a-global-tapestry-of-faith/ (Letöltés ideje: 2024. július 24.)
355. Yasmine Berriane. Women's Political Participation in the Middle East. Suad Joseph; Zeina Zaatari. Routledge Handbook on Women in the Middle East, Routledge, p.102-116, 2022.
356. Yasmine Berriane. Women's Political Participation in the Middle East. Suad Joseph; Zeina Zaatari Routledge Handbook on Women in the Middle East, Routledge, p.102-116, 2022, Forrás: https://hal.science/hal-03921293/document (Letöltés ideje: 2025. január 10.)
357. Yasser Arafat Palestinian leader Forrás: https://www.britannica.com/biography/Yasser-Arafat (Letöltés ideje: 2024. július 19.)
358. Yom Kippur WarMiddle East (1973). Forrás: https://www.britannica.com/event/Yom-Kippur-War (Letöltés ideje: 2024. július 17.)

Jogszabályok, döntések:

1. A 82/1995 (VII. 6.) Országgyűlési határozat. Forrás:https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=995h0082.OGY (Letöltés dátuma: 2021.04.16.)
2. 1163/2020. (IV. 21.) Korm. határozat Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról.
3. 1907. évi XXXII. törvénycikk indokolása a török beviteli értékvámok felemeléséhez való hozzájárulásról. Forrás: https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=90700032.TVI&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fpagenum%3D45 (Letöltés ideje: 2024. november 27.)
4. 1913. évi XLIII. törvény az első két nemzetközi békeértekezleten megállapított több egyezmény és nyilatkozat beczikkelyezése tárgyában hirdette ki. Forrás: https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=91300043.tv (Letöltés ideje: 2024.november 25.)
5. 1956. évi I. törvény az Egyesült Nemzetek Alapokmányának törvénybe iktatásáról 2. cikk. Forrás: https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=95600001.tv (Letöltés ideje: 2025. január 15.)

6. 1957. évi 14. törvényerejű rendelet a kulturális javak fegyveres összeütközés esetén való védelme tárgyában Hágában, 1954. évi május hó 14. napján kelt nemzetközi egyezmény, valamint az ahhoz csatolt jegyzőkönyv (a kulturális javak háború idején megszállott területről való kivitelének tilalma tárgyában) kihirdetéséről Forrás: https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=95700014.tvr (Letöltés ideje: 2025. január 1.)
7. 2015. évi XLII. törvény a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról. Forrás: https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1500042.tv (A Letöltés dátuma: 2021.május 12.)
8. A 2021. évi CXL. törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről Forrás: https://njt.hu/jogszabaly/2021-140-00-00#SZ115 (Letöltés ideje: 2025. január 15.)
9. Agreement on Ending the War and Restoring Peace in Vietnam (Paris, 27 January 1973) Forrás: https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%20935/volume-935-I-13295-English.pdf (Letöltés ideje: 2025. február 01.)
10. A Palesztin Hatóság és Egyiptom között aláírt Rafahi Határátkelővel Kapcsolatos Egyezményes Irányelvek. Forrás: https://www.eubamrafah.eu/sites/default/files/u173/Agreed%20Principles%20for%20Rafah%20Crossing.pdf
11. A Palesztin Hatóság és Egyiptom között aláírt Szabad Mozgásról és Átjárásról Szóló Egyezmény Forrás: https://www.eubamrafah.eu/sites/default/files/u173/Agreement%20on%20Movement%20and%20Access.pdf
12. A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV törvény.
13. A TANÁCS 2004/570/KKBP EGYÜTTES FELLÉPÉSE (2004. július 12.) az EU bosznia és hercegovinai katonai műveletéről. Forrás: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32004E0570 (Letöltés ideje: 2025. február 01.)
14. A TANÁCS 2005/190/KKBP EGYÜTTES FELLÉPÉSE (2005. március 7.) az Európai Unió integrált iraki jogállamiság-missziójáról (EUJUST LEX)
15. Tanács 2005/889/KKBP EGYÜTTES FELLÉPÉSE. Forrás:https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:32005E0889&from=EN (Letöltés ideje: 2025. január 15.)
16. Az Egyesült Nemzetek Alapokmányának törvénybe iktatásáról szóló 1956. évi I. törvény
17. AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS (EU) 2019/1896 RENDELETE (2019. november 13.) az Európai Határ- és Parti Őrségről, valamint az 1052/2013/EU és az (EU) 2016/1624 rendelet hatályon kívül helyezéséről. Forrás: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:32019R1896#anx_I (Letöltés ideje: 2025. február 15.)
18. Az Európai Unió Válságkezelő Erőihez való magyar hozzájárulásról szóló 2224/2000 (IX.21.) Korm. határozat.
19. COUNCIL DECISION (CFSP) 2017/1869 of 16 October 2017 on the European Union
20. Advisory Mission in support of Security Sector Reform in Iraq (EUAM Iraq)
21. COUNCIL DECISION (CFSP) 2017/1869 of 16 October 2017 on the European Union Advisory Mission in support of Security Sector Reform in Iraq (EUAM Iraq)
22. COUNCIL JOINT ACTION 2004/909/CFSP of 26 November 2004 on establishing an expert team with a view to a possible European Union integrated police, rule of law and civilian administration mission for Iraq

23. COUNCIL JOINT ACTION 2005/797/CFSP of 14 November 2005 on the European Union Police Mission for the Palestinian Territories
24. Decree Law No. (11) of 2007 Concerning the Preventive Security Forrás:https://securitylegislation.ps/sites/default/files/law/Decree%20Law%20No.%20%2811%29%20of%202007%20Concerning%20the%20Preventive%20Security.pdf (Letöltés ideje: 2023. április 11.)
25. Hammurabi Törvényei. Fordította: Kmoskó Mihály Dr. Kiadja: Az Erdélyi Múzeum-Egyesület Jog És Társadalomtudományi Szakosztálya. Kolozsvár 1911.
26. Iraq 2005 Constititution. Forrás: https://www.constituteproject.org/constitution/Iraq_2005 (Letöltés ideje: 2025. január 10.)
27. Iraq Criminal Procedure Code 23 of 1971. Forrás: https://sherloc.unodc.org/cld/document/irq/1971/criminal_procedure_code_23_of_1971.html (Letöltés ideje: 2023. december 19.)
28. Iraq: Penal Code Forrás: https://www.refworld.org/docid/452524304.html (Letöltés ideje: 2023. december 19.)
29. Joint Communication To The European Parliament And The Council Elements For An Eu Strategy For Iraq Brussels, 8.1.2018 JOIN(2018) 1 final
30. Law No.55 of 2002 For The Antiquities & Heritage of Iraq
31. Ministry of Women's Affairs National Committee to Combat Violence against Women: National Strategy to Combat Violence Against Women 2011 – 2019. Forrás: https://heliadones.org/wp-content/uploads/2023/03/7.5.-National-Strategy-to-combat-violence-against-women-2011-2019.pdf (Letöltés ideje: 2025. január 31.)
32. Presidential Decree No. 16 of 2006 Concerning the Regulation of the Public Administration of the Crossing Points and Borders Forrás: https://security-legislation.ps/latest-laws/presidential-decree-no-16-of-2006-concerning-the-regulation-of-the-public-administration-of-the-crossing-points-and-borders/
33. Revised Operational Plan (OPLAN) for the EU Border Assistance Mission for the Rafah Crossing Point (EUBAM Rafah) Forrás: https://www.consilium.europa.eu/en/documents-publications/publicregister/publicregistersearch/results/?AllLanguagesSearch=False&OnlyPublicDocuments=False&DocumentNumber=9418%2F19&DocumentLanguage=en (Letöltés ideje: 2023. június 15.)

34. Tanács 2005/889/KKBP együttes fellépése. Forrás: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:32005E0889&from=EN
35. UN Security Council Resolution 1031 (1995) Adopted by the Security Council at its 3607th meeting on 15 December 1995. Forrás: http://unscr.com/en/resolutions/1031 (Letöltés ideje: 2024. december 21.)
36. UN Security Council resolution 1325. Forrás: https://www.un.org/womenwatch/osagi/wps/#resolution (Letöltés ideje: 2024. január 31.)
37. WK 12871/2019 INIT (EEAS/CPCC.1(2019)7483335 Ramat Gan, 22.10.2019) working document

Nemzetközi megállapodások, jelentések:

1. A Bizottság közleménye a Tanácsnak és az Európai parlamentnek - Ajánlások az Európai Unió megújított iraki szerepvállalására. Forrás: https://eur-lex.europa.eu/legal-

content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX%3A52006DC0283 (Letöltés ideje: 2025. január 10.)
2. A TANÁCS 2004/570/KKBP EGYÜTTES FELLÉPÉSE (2004. július 12.) az EU bosznia és hercegovinai katonai műveletéről. Forrás: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32004E0570 (Letöltés ideje: 2025. február 01.)
3. Agreement on the Gaza Strip and the Jericho Area Cairo, May 4, 1994. Forrás: https://peacemaker.un.org/israelopt-cairoagreement94 (Letöltés ideje: 2024. február 27.)
4. Az Egyesült Nemzetek Alapokmányának törvénybe iktatásáról szóló 1956. évi I. törvény. Forrás: https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=95600001.tv Letöltés ideje: 2025. január 15.)
5. Az ENSZ BT 1244. sz határozata. Forrás: (https://unmik.unmissions.org/sites/default/files/old_dnn/Res1244ENG.pdf) (Letöltés ideje: 2025. január 15.)
6. Az ENSZ Iraki Támogató missziójának (UN Assistance Mission for Iraq) 2004. szeptemberi 19. jelentése. Forrás: https://reliefweb.int/report/iraq/iraq-situation-report-week-review-13-19-sep-2004 (Letöltés ideje: 2023. december 19.)
7. EUROPEAN UNION COMMON SECURITY AND DEFENCE POLICY CIVILIAN CSDP COMPACT Towards more effective civilian missions.
8. Forrás:https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/2023/Civilian%20CSDP%20Compact%20Report_22.05.2023.pdf (Letöltés ideje: 2025. február 15.)
9. Frameworks for Participation Agreements in Crisis Management Missions between the EU and Third States. Forrás: https://www.coe-civ.eu/kh/crisis-management-framework-for-participation-agreements-between-the-eu-and-third-states (Letöltés ideje: 2024. december 22.)
10. General Intelligence Law No. 17 of 2005 Forrás: https://security-legislation.ps/law/100046 (Letöltés ideje: 2023.április 11.)
11. Letter dated 27 December 1995 from the Permanent Representatives of the Russian Federation and the United States of America to the United Nations addressed to the Secretary-General. Forrás: https://www.un.org/unispal/document/auto-insert-185434/ (Letöltés ideje: 2025. február 08.)
12. Olso Accords. Forrás:https://peacemaker.un.org/sites/default/files/document/files/2024/05/il20ps930913declarationprinciplesnterimself-government28oslo20accords29.pdf (Letöltés ideje: 2023. május 24.)
13. PARTNERSHIP AND COOPERATION AGREEMENT between the European Union and its Member States, of the one part, and the Republic of Iraq, of the other part. Official Journal of the European Union 31.7.2012
14. Petersbergi feladatok. Forrás: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM%3Apetersberg_tasks (Letöltés ideje: 2024. december 21.)
15. Transparency International: Iraq: overview of corruption and anti-corruption April 2013 Number: 374
16. Transparency International: Iraq: Overview of corruption and anti- corruption december 2020.
17. UN Security Council Resolution 1031 (1995) Adopted by the Security Council at its 3607th meeting on 15 December 1995. Forrás: http://unscr.com/en/resolutions/1031 (Letöltés ideje: 2024. december 21.)
18. UN Security Council Resolution 1551 (2004). Forrás: http://unscr.com/en/resolutions/doc/1551 (Letöltés ideje: 2025. február 01.)

19. US Departement of State: 2022 Country Reports on Human Rights Practices: Iraq p 45.

A szerző eddig a témakörben megjelent publikációi

1. Németh Gábor: A Rafahi Átkelőhelyen Működő Határellenőrzést Segítő Európai Uniós Misszió, Palesztina, (EU Border Assistance Mission for the Rafah Crossing Point-EUBAM Rafah) 2005-, a Misszióba telepített határrendészeti szakértői csoport 2022RENDŐRSÉGI TANULMÁNYOK 7 : 2 pp. 44-52. , 9 p. (2024)

2. Németh Gábor: Az Európai Unió Határtámogató Missziója Palesztinában, Rafah, Palesztina, 2005- folyamatban van (European Union Border assistance Mission - EUBAM Rafah)In: Boda, József Rendőrök kék barettben : A rendőri békefenntartás, polgári válságkezelés kézikönyve. Budapest, Magyarország : Ludovika Egyetemi Kiadó (2023) 622 p. pp. 297-300.

3. Németh Gábor: Nemzetközi rendőri szerepvállalás Koszovóban. RENDŐRSÉGI TANULMÁNYOK 3 : 2 pp. 119-155. (2020)

4. Németh Gábor: Nemzetközi rendészeti békefenntartó, válságkezelő missziókban szerzett vezetés-irányítási tapasztalatok. In: Kovács, István; Frigyer, László; Tirts, Tibor (szerk.) Globális kérdések – globális válaszok: rendészettudomány a hallgatók szemével Budapest, Magyarország : Magyar Rendészettudományi Társaság (2021) pp. 153-167.

5. Gábor Németh: EU Common Security and Defense Policy Civilian/Law Enforcement Mission's activity in the Middle-East In: Czenczer, Orsolya; Kovács, Gábor; Mészáros, Bence (szerk.) I. Ludovika International Law Enforcement Research Symposium Conference Proceedings. Budapest, Magyarország : Magyar Rendészettudományi Társaság (2023) 212 p. pp. 127-136.

6. Gábor Németh: EU Support to Strengthen Border Security in the Middle East, North Africa Region. In: Kovács, Gábor; Mészáros, Bence; Czenczer, Orsolya (szerk.) II. Ludovika International Law Enforcement Research Symposium Conference ProceedingsBudapest, Magyarország : Magyar Rendészettudományi Társaság (2024) 346 p. pp. 219-229.

7. Németh Gábor: AZ EURÓPAI UNIÓ RAFAHI HATÁRELLENŐRZÉST TÁMOGATÓ MISSZIÓJA. In: Gaál, Gyula; Hautzinger, Zoltán (szerk.) A HADTUDOMÁNYTÓL A RENDÉSZETTUDOMÁNYIG− TÁRSADALMI KIHÍVÁSOK A NEMZETI ÖSSZETARTOZÁS ÉVÉBEN. Pécs, Magyarország : Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoport (2020) 389 p. pp. 343-349.

8. Németh Gábor: Magyarország részvétele az EU Rendőri és Civil Szolgálatok Képzési Programban. In: Kovács, István; Frigyer, László; Tirts, Tibor (szerk.) Multidiszciplinaritás: A rendészettudomány sokszínűsége : Tanulmánykötet Budapest, Magyarország : Magyar Rendészettudományi Társaság (2022) 157 p. pp. 111-119.

9. Németh Gábor: Az EU Közös Biztonság- és Védelempolitika égisze alatt működő nemzetközi válságkezelő, békefenntartó missziók mandátuma, azok jogi háttere. KATONAI JOGI ÉS HADIJOGI SZEMLE 10 : 1 pp. 69-91.

10. Németh Gábor: Az ENSZ-békefenntartáshoz kapcsolódó információszerző/hírszerző tevékenység kialakulása, fejlődése és kihívások. NEMZETBIZTONSÁGI SZEMLE (ONLINE) 9 : 1 pp. 41-55.

11. Németh Gábor: Visegrad 4 Border Security Command Post Exercise "Joint Efforts 2017" In: Peter, A. Kiss (szerk.) Proceedings of the Conference on National Resilience : Opportunities and Challanges in a Changing Security Enviroment. Budapest, Magyarország : Hungarian Defence Forces (HDF) General Staff Scientific Research Centre (2018) 327 p. pp. 205-214.

Mellékletek

1. számú melléklet

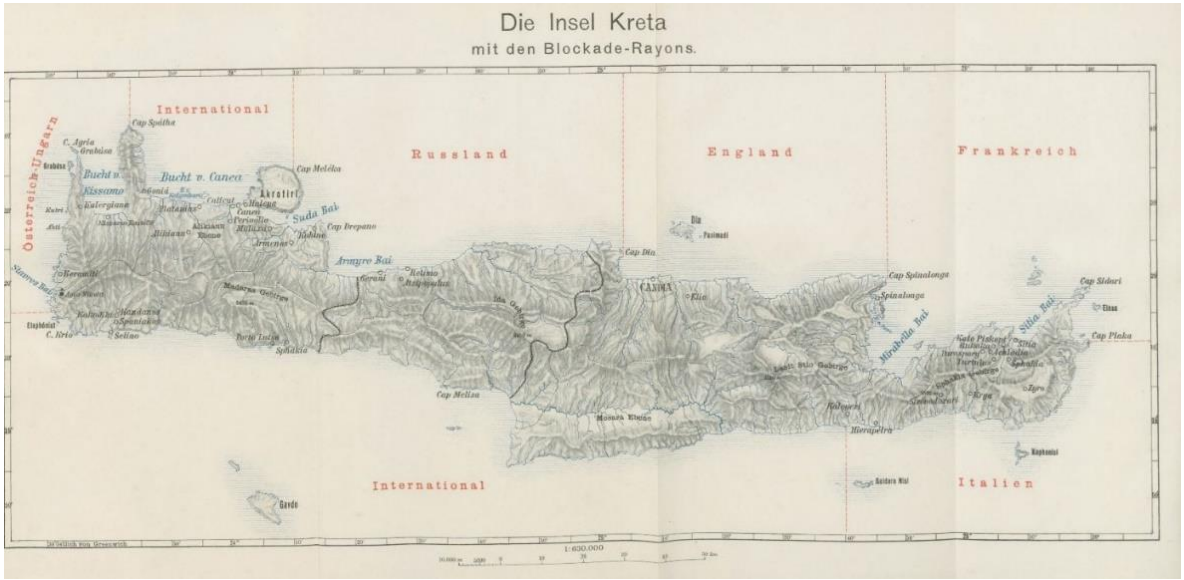

A nemzetközi erők által Kréta szigete köré 1897-ben vont tengeri blokád térképe, az egyes nagyhatalmak szektorainak megjelölésével.
Forrás: https://britishinterventionincrete.wordpress.com/tag/crete-1898/page/4/
(Letöltés ideje: 2025. március 24.)

2. számú melléklet

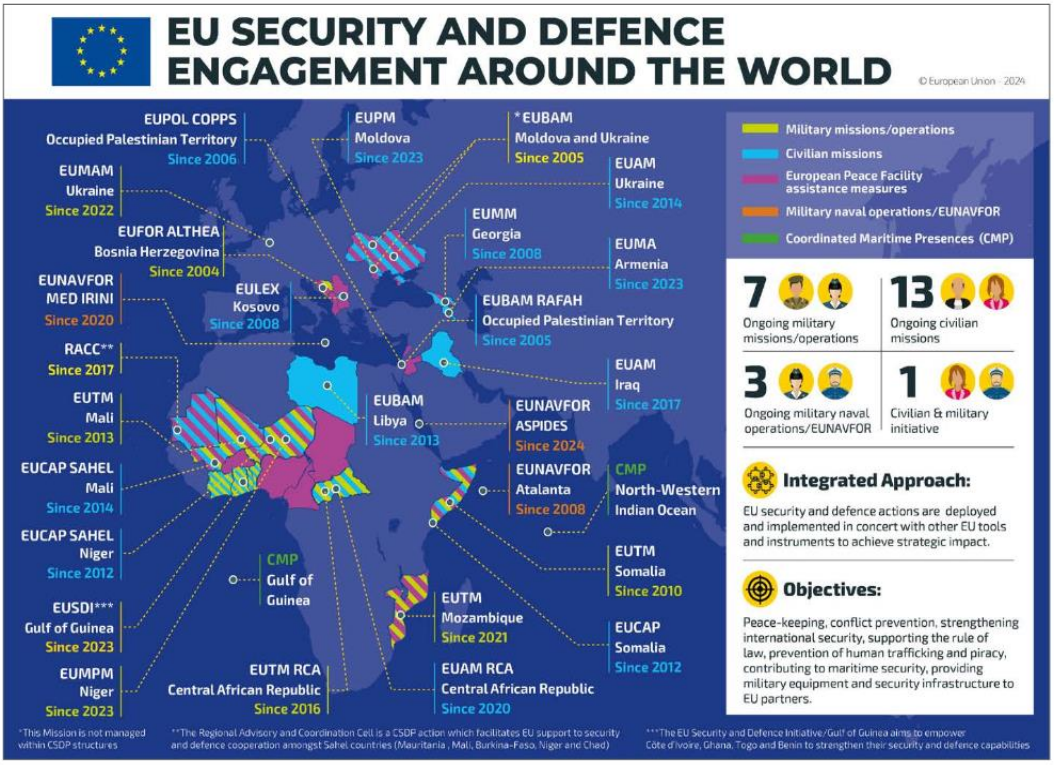

A jelenleg működő EU KBVP missziók, műveletek földrajzi elhelyezkedése. Forrás: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/2024/EU-mission-and-operation_2024.pdf (Letöltés ideje: 2024. december 15.)

3. számú melléklet

Irak, az országban élő etnikai, vallási csoportok földrajzi elhelyezkedése.
Forrás:https://www.reddit.com/r/MapPorn/comments/qniv40/majority_ethnicreligious_makeup_of_iraq_from_my/ (Letöltés ideje: 2025. március 24.)

4. számú melléklet

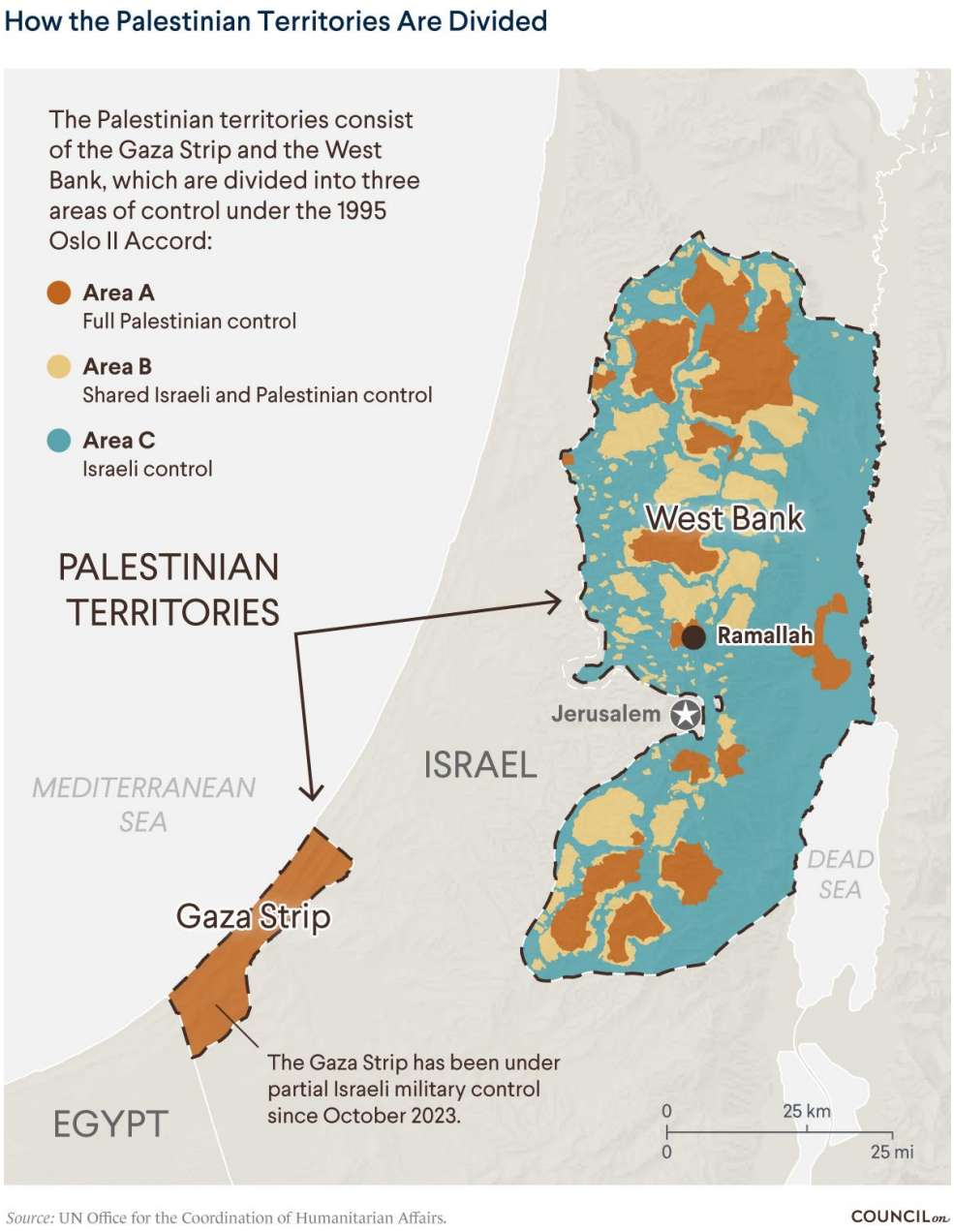

Az A, B, C zónára osztott palesztin területek (Gázai övezet és Ciszjordánia) térképe. Forrás: https://www.cfr.org/backgrounder/who-governs-palestinians (Letöltés ideje: 2025. március 24.)

5.sz. melléklet

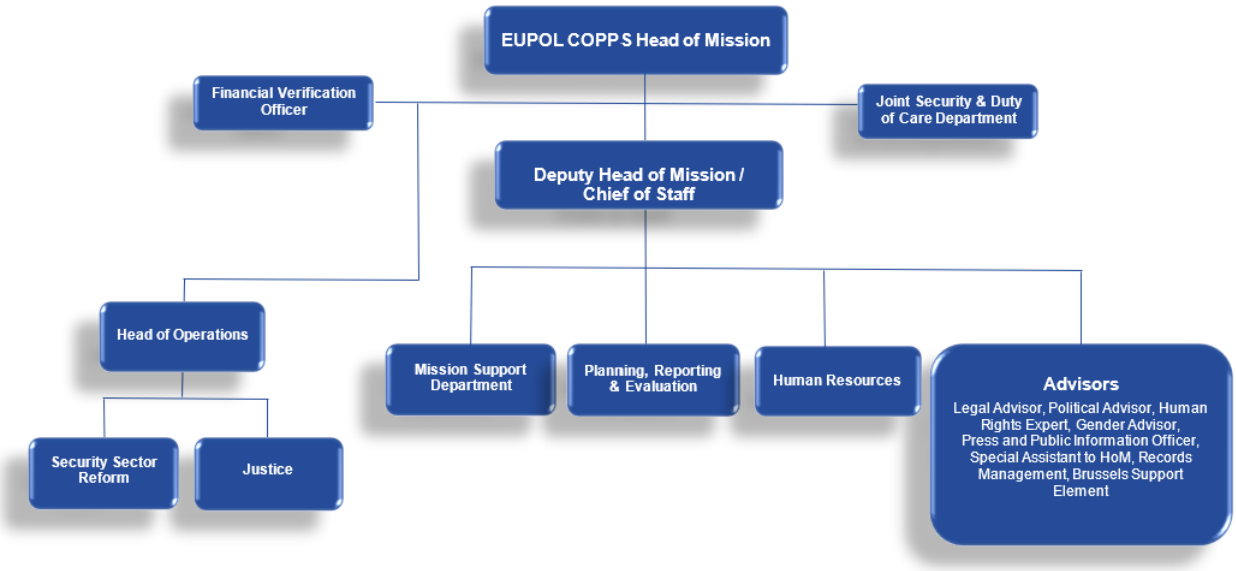

EUPOL COPPS Misszió szervezeti felépítése. Forrás: https://eupolcopps.eu/page/structure/en (Letöltés ideje: 2025. március 25.)

6. számú melléklet

Az iszlám vallás, az ahhoz kapcsolódó kultúra alapjai (segédlet)

Az eltérő kulturális, vallási háttérrel rendelkező partnerek, a mi esetünkben a nemzetközi mentor és a helyi rendvédelmi szervnél szolgálatot teljesítő mentorált közötti interakciókban, a kommunikációban előfordulhatnak félreértések. Akár akaratlanul is olyat teszünk, mondunk, ami megingathatja a bizalmat a helyi partnerben vagy akár a későbbi közös munkát is ellehetetleníti. Ennek megakadályozása érdekében a vezényelt szakértőknek legalább alapismeretekkel kell rendelkezni a közel-keleti népek kultúráját alapvetően befolyásoló iszlámról, a törzsi hagyományokról.

Ennek megkönnyítése érdekében állítottam össze ezt az anyagot, ami segíthet eligazodni a Közel-Kelet tradicionális hagyományaiban, az iszlám kultúrában. A célom, segítséget nyújtani abban, hogy könnyebben megértsük a helyi kollégák motivációit, a saját kulturális és vallási hagyományaikat. Az eddigi külszolgálataim alatt olyan országokban, földrajzi területeken teljesítettem szolgálatot, ahol az iszlám dominál, volt lehetőségem arab nyelvet és iszlám kultúrát tanulni, így elméleti és gyakorlati ismeretket is szereztem a témában.

Az általam összeállított segédanyag ugyanakkor nemcsak a missziókban szolgálók felkészítését, felkészülését tudja támogatni, de hasznos lehet az itthon szolgálatot teljesítő kollégák számára is, akik rendszeres kapcsolatba kerülnek Közel-Keletről, Észak-Afrikából vagy más olyan országokból érkező személyekkel, ahol az iszlám vallás és a hozzá kapcsolódó kultúra a meghatározó. Sokszor, mivel az intézkedőnek nincsenek alapvető ismeretei az iszlám vallásról, az ahhoz kapcsolódó kultúráról, előfordul, hogy az adott intézkedés vagy egyszerűen a kapcsolat, a kommunikáció a kulturális különbségek vagy az előítéletek miatt félresiklik, eredménytelen lesz.

Ahhoz, hogy ezeket a helyzeteket elkerüljük elengedhetetlen, hogy legalább alapismereteink legyenek az iszlámról, a vallást követő emberek motivációiról, mit miért tesznek, vagy mit miért nem tesznek. Ezen információk ismeretében sokkal könnyebb megérteni a gondolkodásmódjukat, életfelfogásukat és könnyebb, eredményes lesz a felek közötti kommunikáció. Különösen fontosnak tartom az iszlámmal kapcsolatos ismeretek megszerzését azok számára, akik különböző válságkezelő, békefenntartó misszió keretében olyan országban, földrajzi területen teljesítenek szolgálatot, ahol az iszlám vallás, kultúra jelen van.

Minden, ami számunkra ismeretlen az félelmet generál bennünk, amitől félünk, arra haragszunk, amire haragszunk, azt gyűlöljük, a gyűlölet pedig könnyen szül erőszakot, erőszakos fellépést. Ahhoz, hogy ne a gyűlölet, előítéletek vezéreljenek bennünket, jobban meg kell ismerni az ismeretlent, jelen esetben az iszlámot.

Az iszlám vallás kialakulása

Az iszlám napjainkban, követőinek számát tekintve a világ második legnagyobb vallásának számít, a különböző keresztény felekezetekhez tartozó hívek mögött. Jelenlegi statisztikai adatok alapján számuk közel a 2 milliárd fő és folyamatosan növekszik[527].

Maga a szó iszlám, az "Isten akaratában való megnyugvást, az Istenség iránti elkötelezettséget" jelenti. A vallás a 7. században a mai Szaúd-Arábia területén alakult ki és napjainkban jelen van Ázsia, Amerika, Afrika és Európa számos országában is[528].
A vallás követőjét, aki az isten iránti elkötelezettséget vállalja, muszlimnak nevezzük. Nem helyénvaló a "mohamedán" elnevezés használata az iszlám hívőkre, hiszen ők nem Mohamedet imádják, hanem az általa közvetített isteni kinyilatkoztatásokat követik[529].

Történelmi háttér

Az iszlám hagyományai szerint Mohamed próféta 570-ben született, a mai Szaúd-Arábia területén. Mivel szüleit gyermekkorában elveszítette, mekkai nagybátyja mellett nőtt fel, ahonnan a mi időszámításunk szerint 622-ben híveivel együtt áttelepült Medinába és ott hunyt el 632-ben. Mohamed Medinába történő áttelepülésének ideje az iszlám vallás időszámításának kezdete.

Az iszlám a saját vallási eseményei, ünnepnapjai meghatározására, a keresztény Európában 1582-ben XIII. Gergely pápa utasítására bevezetett, majd később az egész világon elterjedt „Gergely naptár" helyett a saját „holdnaptárát" használja. Jelenleg, az anyag írásának időpontjában az iszlám naptár szerint az 1446-es évben járunk (2024-ben, július 08-ra esett az iszlám újév első napja=1446 muharram hónap első napja)[530]. A muszlimok világszerte az iszlám

[527] Muslim Population by Country 2024.
Forrás: https://worldpopulationreview.com/country-rankings/muslim-population-by-country (Letöltés ideje: 2025. január 20.)
[528] What is Islam? Forrás: https://www.islamicity.org/covers/whatisislam/ (letöltés ideje: 2023. augusztus 23.)
[529] Mi a különbség a muszlim és a muzulmán között? Melyik a helyes?
Forrás: https://iszlam.com/predikaciok/altalanos-kerdesek/item/2090-mi-a-kulonbseg-a-muszlim-es-a-muzulman-kozott-melyik-a-helyes (Letöltés ideje: 2024. október 19.)
[530] Iszlám naptár 2025-re (1446-1447)
Forrás: https://calendar.center/hu/iszlam-naptar/ (Letöltés ideje: 2024. október 19.)

naptárat, vagy más néven Hidzsri naptárat használják[531] a saját vallási eseményeik, ünnepeik időpontjának meghatározására. Ez a naptár 12 holdhónapon alapul. Egy új hónap akkor kezdődik, amikor újhold van az égen. A közigazgatásban, a mindennapi életben az iszlám országok nagy része egy-két kivételtől eltekintve, (például a Tálibok Afganisztánban[532] vagy annak idején az Iszlám Állam terrorszervezet) szintén a Gergely naptár alapján élik a napi életüket vagy például Szaúd-Arábia, Egyiptom esetében mindkét naptárat használják, azokat együtt tüntetik fel például az újságok címlapjain[533]. A holdnaptár 354 napból áll évente, ezért minden 33. egymást követő éveben esnek ugyanazok az ünnepek ugyanarra a napra a Gergely naptár szerint.

Mohamed próféta halála után, 632-ben követői, örökösei között politikai szakadás történt. Az utódlással kapcsolatos ellentétek megosztották az iszlám közösséget. Tanítványai, követői közül többen amellett érveltek, hogy a közösség vezetését képzett, rátermett személynek kell átadni, aki Mohamed bizalmát is élvezte. Mások ragaszkodtak ahhoz, hogy az egyetlen legitim uralkodónak Mohamed családjából, közvetlen rokonságából kell származnia[534]. Így a korai iszlám követőinek egyik csoportja Abu Bakrt választotta az első kalifának, a közösség vezetőjének, aki Mohamed egyik legjobb tanítványa és társa volt. A másik csoport tagjai Ali ibn Abi Talibot, Mohamed unokatestvérét és vejét támogatták.

Az utódlási harcban a szemben álló felekből alakult ki az iszlám két fő ága. A síiták, amely kifejezés a shia Ali, arabul „Ali hívei, követői" kifejezésből ered. A szunniták, azaz Mohamed szunnájának, azaz arabul „útjának" követői, ellenzik a Mohamed vérvonalán alapuló politikai örökösödést. Azon túl, hogy a szunniták ötször imádkoznak naponta, a siíták csak háromszor, mindegyik irányzat alapjait az iszlám szent könyve, a Koránban leírt tanítások adják és amellett fontos a Szunna, amely a próféta cselekedeteit állítja példaként a hívek elé. Nagy különbség a két megközelítés között, hogy a síiták az imámokat Isten egyfajta földi képviselőinek tartják, akik Allah és a hívek közötti kapcsolatot teremtik meg. A szunniták csak a közöség vezetőiként

[531] Islamic Hijri Calendar 2025
Forrás: https://www.islamic-relief.org.uk/resources/islamic-calendar/ (letöltés ideje: 2024. október 19.)
[532] Taliban Changes Solar Year to Hijri Lunar Calendar
Forrás: https://web.archive.org/web/20220904224713/https://8am.af/eng/taliban-changes-solar-year-to-hijri-lunar-calendar/ (Letöltés ideje: 2024. október 19.)
[533]Complete Islamic Calendar 2025 Saudi Arabia (1446-1447 Hijri)
Forrás: https://hamariweb.com/islam/islamic-calendar-saudi-arabia.aspx (Letöltés ideje: 2025. január 20.)
[534] The Sunni-Shia Divide
Forrás: https://www.cfr.org/article/sunni-shia-divide (Letöltés ideje: 2024. október 21.)

tekintenek az imámokra[535]. Az iszlámon belül a szunniták vannak többségben, arányuk, 87-90% körül van a muszlimok összlétszámához viszonyítva[536].

A szembenállás jelen korunkban inkább politikai okokra vezethető vissza, nemcsak vallásira, lásd az Irak-Iráni háború, Szíriai[537], Jemeni[538] polgárháború. A legnagyobb síita többségű ország Irán, de, ha van „közös ellenség", akkor képesek összefogni a síiták és szunniták! Ilyen, egymást támogató kapcsolat alakult a libanoni síita terror szervezet Hezbollah és a Gázai övezetet irányító szunnita terrorcsoport a Hamasz között. Mivel földrajzilag kettőjük közé beékelődve fekszik a közös ellenség, Izrael Állam, ezért az ideológiai ellentéteket félretéve, támogatják egymást Izrael ellenében[539].

Az iszlám vallás 5 alappillére (Szunnita irányzat)

1. A kinyilatkoztatás (al shahada). A kinyilatkoztatás, hitvallást és elkötelezettséget jelent az iszlám hit mellett. Kimondja, hogy csak egy Isten van, aki Allah, és hogy ő küldte, Mohamed prófétát, hogy vezesse a hívők közösségét. Az iszlám öt pillére közül ez az első és az egyik legfontosabb, és alapvető lépés az Istennek való alávetettség és a hit igaz követőjeként történő megnyilvánulás. A kisgyermekeknél egy felnőtt rokon súgja háromszor a gyermek fülébe a kinyilatkoztatást a mecsetben, ezzel befogadva őt a közösségbe. Felnőtt meg/áttérőknél az érintett személy két tanú jelenlétében, a mecsetben mondja ki háromszor egymás után a kinyilatkoztatást és így lesz a közösség tagja.

2. Az ima (szalah). Az iszlám második pillére, a napi kötelező ima, amelyet naponta ötször (szunnita irányzat), meghatározott időpontokban kell elvégezni. Az öt imaidőpontnak hajnal és éjfél közé kell esniük. A meghatározott ima időpontok a világ különböző pontjain és az évszakok változásától függően, nem mindig percre pontosan ugyanakkor kezdődnek.

Az imák időbeli sorrendje a következő:

[535] Mi a különbség a síiták és a szunniták között? Forrás: https://hu.euronews.com/2016/08/01/mi-a-kulonbseg-a-siitak-es-a-szunnitak-kozott (Letöltés ideje: 2025. január 20.)
[536] Az iszlám különböző ágai.
Forrás:https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2015/568339/EPRS_BRI(2015)568339_HU.pdf (Letöltés ideje: 2025. január 20.)
[537] N. Rózsa Erzsébet: Felkelők, terroristák és az állami erőszak a szíriai konfliktusban VILÁGTÖRTÉNET A Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézetének folyóirata 2017/4 p 647.
[538] Olosz Levente Irán és Szaúd-Arábia részvétele a jemeni polgárháborúban (2004–2010)
Forrás: http://www.grotius.hu/publ/displ.asp?id=TPVGKS (Letöltés ideje: 2024. október 21.)
[539] Flexible Resistance: How Hezbollah and Hamas Are Mending Ties
Forrás: https://carnegieendowment.org/research/2018/07/flexible-resistance-how-hezbollah-and-hamas-are-mending-ties?lang=en&center=middle-east (Letöltés ideje: 2024. október 21.)

Fajr hajnalban, napfelkelte előtt kezdődik és napkeltekor ér véget.

Zuhr napközben, akkor kezdődik, amikor a nap a legmagasabb ponton, a delelésen túl van, és akár a délutáni ima időpontjáig is elvégezhető.

Asr késő délután kezdődik és valamivel a naplemente előtt ér véget.

Maghrib napnyugta után kezdődik, amint a nap a horizont alá süllyed.

Isha imaidő a Maghrib-idő után kezdődik (a vörös utófény eltűnése után) és éjfélig elvégezhető.

Az ima részét képezi a rituális mosakodás, az imára való felkészüléshez szükséges fizikai megtisztulás az út porától, illetve úgy tartják, hogy mosakodás során a hívő kisebb bűneitől is megtisztul. A mosakodást az imára hívás követi, amelyet a mecsetekből sugároznak és bejelenti az ima idejét. Az ima elvégzése emlékeztető arra, hogy Allahnál senki nincs nagyobb. A hívők, amennyiben lehetséges a közeli, a számukra elérhető mecsetben együtt kell, hogy imádkozzanak, ami az egyik jele az iszlámban az egyenlőség demonstrálásának, valamint emlékezve arra, hogy minden embert Allah teremtett és hogy élete végén mindenki hozzá fog visszatérni.

3. Az alamizsna vagy adomány (zakat). A szó szerinti értelmezés azt jelenti, hogy „megtisztítani". Az iszlám vallásban kötelező az adomány felajánlása. A hitüket gyakorló muszlimok minden évben az általuk tulajdonolt vagyon (készpénz, ingatlan, arany és ezüst) 2,5%-át vagy az akkori szóhasználat szerint 1/40 részt ajánlják fel, hogy segítsék a rászorulókat, a közösséget, az egyházat. A zakat a muszlimok hite szerint megtisztítja a vagyont, és segíti annak gyarapodását.

4. A böjt (sawn), ramadan hónap. Maga az arab kifejezés szó szerint böjtölést jelent. A böjt a ramadán szent hónapja alatt többet is jelent, mint egyszerűen csak az ételek elfogyasztásának kerülése. Erősíti a fegyelmet, a különböző kísértésektől és rossz szokásoktól való tartózkodást. Hajnaltól napnyugtáig a hithű muszlimoknak kerülniük kell az étel és ital fogyasztását, a nemi életet, a dohányzást, minden tisztátalan gondolatot. A böjti nap hossza az évszakok és az egyes földrajzi területek elhelyezkedéstől függően változik. Nyári időszakban hosszabbak a nappalok, télen viszont rövidebbek. A nyári hónapokban a hőség is megnehezítheti a böjtölést, és különös gondot kell fordítani a fáradtság és a kiszáradás elkerülésére a forróság idején. Az iszlám vallás követői kétszer étkeznek a ramadán idején. A suhoor a hajnali, napfelkelte előtti étkezést jelenti, míg az iftar közvetlenül a napnyugta utáni étkezés. A napi böjt előtt, után, általában, hagyományosan datolyát fogyasztanak, annak magas

vitamin és ásványi anyag tartalma miatt[540]. A ramadán idején arra az időszakra emlékeznek a hívők, amikor Mohamed megkapta a Korán első verseit. Bizonyos csoportok, személyek fel vannak mentve a böjt alól. Ilyenek például: többek között a betegek, a hosszú úton lévők, a gyermeket váró nők, a szoptatós anyák, a kiskorú gyermekek, az öregek és a hadban álló férfiak. A ramadán vége az Eid ul-Fitr ünneppel zárul, amelyet a legtöbb muszlim igyekszik a családtagjaival tölteni. Ilyenkor együtt imádkoznak, együtt fogyasztják az ételeiket és megajándékozzák egymást.

A nemzetközi missziókban figyeljünk arra, hogy a ramadán idejére, lehetőleg ne szervezzünk olyan eseményeket, képzéseket, amelyek nagy fizikai vagy mentális terheléssel járnak. Az időszakot inkább a misszióval kapcsolatos adminisztratív tevékenységek végrehajtásával, vagy olyan feladatokkal töltsük ki, amelyekben a helyi partnerek részvételére nincs szükség. Fokozottan figyeljünk arra, hogy a ramadán ideje alatt ne együnk, igyunk, dohányozzunk muszlim kollégák jelenlétében a napfelkelte és napnyugta közötti órákban.

5. A zarándoklat (hajj). Az iszlám vallás ötödik, utolsó pillére a hajj, a Mekka városába tőrtánő zarándoklat. A Mekkai zarándoklat ideje az iszlám naptár 12., utolsó hónapjára, a Dhul Hidzsajra esik, 8-tól 12-ig. A zarándoklat egy olyan utazás, amelyet minden hithű muszlimnak legalább életében egyszer kötelező megtenni. Ebben az időszakban, a muszlimok a világ minden tájáról összegyűlnek Mekkában, hogy imádják Istent, és több rituális szertartást végeznek, megerősítik hitüket. A zarándokoknak egyszerű, egy anyagból készült fehér ruhát kell viselniük, amivel kifejezik, hogy mindannyian egyenlők Allah előtt, kortól, etnikai hovatartozástól, társadalmi státusztól függetlenül. A hajj idején a hívek Ibrahim próféta (Ábrahám) és családja történetét, küzdelmeit is felelevenítik és megemlékeznek róluk. A muszlimok úgy tartják, hogy Ibrahim (Ábrahám) építette az első, az Egyetlen Isten tiszteletére szolgáló házat, a Kába-t, amely a Mekkai zarándoklat középpontjában áll, és egyben a napi imák során a hívek is annak irányába fordulva imádkoznak. A zarándoklat megemlékezik arról, hogy Ibrahim (Ábrahám) Isten parancsának engedelmeskedve hajlandó lett volna feláldozni saját fiát Izmaelt, akit aztán egy bárránnyal helyettesített. Ez a jelentése annak a hagyománynak, hogy a zarándoklat végén feláldoznak egy bárányt; a húst a rászorulók között osztják szét. Ábrahám feleségének[541], Hágárnak a kétségbeesett vízkereséséről fiának (Izmaelnek) a hajj

[540] A datolya ezért egészséges
Forrás: https://www.hazipatika.com/taplalkozas/egeszseg_es_gasztronomia/cikkek/a_datolya_ezert_egeszseges (Letöltés ideje:2024. október 19.)
[541] Az ószövetség szerint ágyasának.

egyik kötelező rituáléja, a Szái során emlékeznek meg, amelyen a zarándokok az ő nyomdokain járnak a Szafa és Marwa dombok között.

Az iszlám elsősorban vallás, emellett ugyanakkor jogrendszer, etikai normarendszer, gazdasági és társadalmi doktrína, kormányzási és politikai rendszer s nem utolsósorban civilizáció és kultúra. Fontos kiemelni, hogy az Iszlám maga nem egyenlő a terrorizmussal!

Az iszlámot kutató nyugati szakértők értelmezése szerint, a hetedik században megjelenő új vallás magába olvasztotta az iszlám előtti, törzsi, családi egység, identitás elveit és azokat kiterjesztette a vallási közösségre[542].

Az iszlám vallás meghatározó szerepet játszik az azt követők életében. Az iszlám alapelvek betartása és a vallási rituálék tisztelete, végrehajtása fontos a mindennapokban. Például a napi ötszöri ima elvégzése, amit megelőz a rituális mosakodás. Oda kell figyelni, hogy például a nemzetközi missziók által szervezett képzések során biztosítsuk erre az időt. Általában a különböző képzések, megbeszélések órarendjét, időbeosztását csak a déli ima végrehajtása érinti. Oda kell figyelni, hogy az ebédszünetre biztosított időbe kalkuláljuk be az imára és az arra való felkészülés idejét is, ami nem több mint általában tíz perc. Ugyanez vonatkozik a helyi tolmácsok, kiszolgáló személyzet tagjaira is. Náluk a napi feladatok ellátása miatt előfordulhat, hogy a reggeli vagy naplemente előtti ima időpontjára is oda kell figyelni. Biztosítani kell számukra a lehetőséget, – amennyiben igénylik – az ima elvégzésére. Az ima elvégzéshez a legtöbb határátkelőhelyen, rendőrállomáson, katonai bázison, ahol eddig megfordultam volt mecset vagy imahelyiség, de az imát akár a saját iroda helyiségükben is el tudják végezni. Az ima idejének biztosítása nem csak a missziós területen fontos, de például a helyi kollégák számára szervezett európai tanulmányutak alkalmával is, amikor annak résztvevői muszlimok. Továbbá, szintén fontos és lényeges az ima idejének biztosítása például a Magyarországon, Európában őrizetben lévő muszlimok számára.

Fontos szabályok, amikkel érdemes tisztában lenni:

Az adott szó megszegése. Az adott szónak fontos szerepe van az iszlám társadalomban, annak megszegése bűn (egyébként más kultúrákban is az vagy az kellene, hogy legyen!). Az iszlámban a hazugság vagy félrevezetés bármilyen formában tilos, mert az a társadalom

[542] The Role of Culture in the Creation of Islamic Law
Forrás: https://www.repository.law.indiana.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1167&context=ilj (Letöltés ideje: 2025. január 30)

számára káros és beszennyezi az elkövetőt is[543]. Amikor külszolgálatba vezényelt rendőrként mentor, tanácsadó, kiképző feladatokat látunk el és napi kapcsolatban vagyunk a helyi kollegákkal, ne ígérjünk semmi olyat, amit nem tudunk később teljesíteni, annak megvalósítása nem a hatáskörünkbe tartozik. Ezzel elveszíthetjük a helyiek bizalmát és nem leszünk számukra hitelesek.

Vendégbarátság, vendégszeretet. Az iszlám, arab kultúra, de általában a közel-keleti társadalmak történelmi hagyományokra épülő vendégszeretetről ismertek. Az elzártan a sivatagban, a pusztákon élő vándorló törzsek, családok tagjai viszonylag ritkán találkoztak idegenekkel ezért, ha feléjük vetődött valaki azt nagy szeretettel fogadták. Ez a tradíció jelenleg is él, a helyiek szeretik a társaságot, szívesen látják a vendégeket az otthonukban. A nemzetközi tanácsadókkal, mentorokkal is előfordulhat, hogy meghívják őket a helyi kollégák akár a saját otthonukba. Az ilyen látogatások, vendégeskedések során érdemes fegyelembe venni és betartani néhány szabályt. Alapvető dolog, mielőtt belépünk a lakásba, vegyük le a cipőnket, azt hagyjuk a ház, lakás bejáratánál az erre fenntartott helyen. Úgy üljünk, hogy ne nyújtsuk ki a lábunk magunk előtt, ne mutassuk a talpunkat, még akkor sem, ha széken ülünk, ha földre helyezett szőnyegen ülünk, húzzuk magunk alá a lábunkat, „törökülésben”.

Öltözködés, Az arab férfiak öltözködése, ruházata a nyugati stílusú öltöny, nyakkendő kombótól a farmerig, a pólóktól a hagyományos hosszú ruhákig széles skálán mozog. A legelterjedtebb tradicionális férfi viselet a thawb vagy jubbah[544] egy bokáig érő, hosszú ujjú köntöshöz hasonló ruhadarab. Ez a hagyományos viselet biztosítja a forró sivatagi éghajlaton a levegő áramlását, hűvösen tartja a testet. Fejüket a kafia vagy keffiyeh elnevezésű hagyományos kendővel védik a nap ellen[545]. A kendő színe az egyes országokban, földrajzi területeken eltérő, így annak színéből lehet következtetni viselőjének állampolgáriságára. A tradicionális öltözködést meghatározzák az iszlám szabályai és még inkább a földrajzi és éghajlati viszonyok. Az állami alkalmazottak hivatali időben öltönyt, rendőrök, katonák egyenruhát viselnek. Ha misszió tagjaként hivatalos találkozón veszünk részt, ahol a helyi

[543] Abu-L-A’lá Mawdudi Az Iszlám Alapelvei (Világnézet És Élet Az Iszlámban) Az 1977-es német nyelvű kiadás alapján fordította: Fodor Noémi ISBN 978-963-87469-3-1 p 130

[544] Thobes For Men | Jubbas
Forrás: https://mylittlejubba.com/en-at/collections/mens-thobe?srsltid=AfmBOor7q7OfCETRr9NCPvmcI43WSNBffNJyVtLf5NNBxDBTT8ejkHNz (Letöltés ideje: 2025. január 30.

[545] 15 Ways to Wear a Keffiyeh & Shemagh
Forrás: https://kufiya.org/15-ways-to-wear-a-keffiyeh-shemagh-photos/?srsltid=AfmBOopFu0m0AxZ6P9C3DVIYK_QtwPGnTwumyLlts2e0OXdttvwr85tf (Letöltés ideje: 2024. október 22.)

rendvédelmi szervek vezetőivel van megbeszélés, illik öltönyt vagy, amennyiben a misszió SOP meghatározza egyenruhát viselni.

Ami az arab hölgyek öltözködését illeti, rájuk jobban jellemző a tradicionális öltözködés, de ez is országonként és vallási, etnikai csoportonként eltérő. A palesztin területeken, Egyiptomban, Irakban, Libanonban a muszlim hölgyek a hagyományos viseletet részesítik előnyben, amely az egész testet takarja, kiegészülve az országonként változó kendő viselettel[546]. Az egyenruhás muszlim hölgyek ruházata szintén kiegészül a kendővel. A közel-keleti keresztény közösségek hölgy tagjai inkább az európai öltözködési mintát követik, így a ruházatuk alapján is könnyen megállapítható, hogy adott hölgyek melyik vallási közösséghez tartoznak. A különböző közel-keleti, észak-afrikai missziókba vezényelt hölgyek számára, amennyiben nem egyenruhás szolgálatot látnak el, ajánlott a kendő és hosszú ruházat viselése hivatalos találkozókon. Személy szerint azt tapasztaltam, hogy ez nem elvárás a helyiek részéről a misszió nemzetközi hölgy tagjai irányába, de mindenképpen pozitív üzenete van, ha azt tapasztalják, hogy a nemzetközi misszió tagjai tisztelik a kultúrájukat. Ez lehet a bizalom építésnek egy fontos eszköze.

A hölgyeket a tradicionális, egész testet takaró öltözék megóvja attól, hogy a külsejük miatt a férfiak figyelmét túlságosan magukra vonják és a paráznaság bűnébe essenek.

„Ó Próféta! Mondd a feleségeidnek, a lányaidnak és a hívők feleségeinek, hogy vonják magukra lepleiket! Így érhető el leginkább az, hogy elismertessenek, és ne legyenek zaklatva. Allah megbocsátó és könyörületes." (Korán 33:59)

A muszlim nőknek idegenek jelenlétében olyan ruhát kell viselniük, ami az egész testüket takarja, kivéve az arcukat és a kézfejüket. Az iszlámban tilos a tetoválás, a paróka viselése és ékszereket csak hölgyek viselhetnek. Az általános iszlám felfogás szerint ezek viselése szigorúan tilos, a próféta a fő bűnök közé sorolta az ilyen cselekedeteket. Egy Ibn 'Umar által elbeszélt hadíszban[547] Allah küldötte megátkozta mind a parókák készítőjét és azok viselőjét, a tetoválót és a tetováltat[548].

[546] Women in Islam and Muslim Realms: Dress Code
Forrás: https://guides.library.cornell.edu/IslamWomen/DressCode (Letöltés ideje: 2024. október 22.)
[547] A hadísz szó szerint közlést jelent. Vallási értelemben pedig a Prófétára való hivatkozást tartalmazó közlés, amely az általa mondott, tett, jóváhagyott, cselekedetet foglalja magába. Fogalmak. Forrás: http://regi.iszlamweb.hu/index.php?content_type=article&content_id=208 (Letöltés ideje: 2024. október 23.)
[548] Islamic Perspectives on Tattoos and Piercings
Forrás: https://en.islamonweb.net/islamic-perspectives-on-tattoos-and-piercings (Letöltés ideje: 2024. október 23.)

Tisztelet. Egy másik érték az arab kultúrában és általában a Közel-Keleten, Észak-Afrikában, amelyet érdemes ismerni, a tisztelet fontossága az egyes közösségeken belül. Ezekben az országokban, kultúrában nagy tisztelet övezi az időseket, a magasabb társadalmi pozíciót betöltő személyeket, például a missziókba vezényelt nemzetközi szakértők helyi partnereit, a fogadó ország rendvédelmi szerveinek felső, középvezetőit. Ennek megfelelően figyelmet kell fordítani arra, hogy lehetőleg egy adott helyi partnernek legalább hasonló beosztású és rendfokozatú tanácsadója legyen. Emellett fontos, hogy lehetőleg a tanácsadó életkorban is hasonló korú legyen, mint a mentorált. Ezekre az aprónak tűnő részletekre figyelve erősíthető a bizalom a felek között.

Család. A közel-kelti társadalmak központi eleme a család, a gyermekek. Az arabok nagyon hűségesek a családjukhoz. A család mindenekfelett kell, hogy álljon. Ebben a szoros kötelékben a férfiaknak és a nőknek megvan a sajátos szerepük. A férfi a családfenntartó, eltartja, ha kell védelmezi a családot. A nők a „tűzhely őrzői", nevelik a gyermekeket, vezetik a háztartást, főznek, mosnak, takarítanak. Ritkán, de előfordul, hogy valaki kilép a rá „osztott" tradicionális szerepből, például a hölgy rendőr vagy katona lesz. A család ezt általában elfogadja, viszont, mivel nem a tradicionális szerepet választotta a közösségen belül, ezért nagy valószínűséggel nem lesz esélye férjhez menni.

A gyermek(ek) a legnagyobb kincsnek, Isten áldásának számítanak, ők a jövő, ők lesznek, akik gondoskodnak az idős családtagokról, ha felnőnek és a szülök, nagyszülők már nem tudják önállóan ellátni magukat. Különösen fontos ez azokban a szegény közel-keleti, észak-afrikai országokban, ahol az állam nem tud gondoskodni saját állampolgárairól, ahol nincs, vagy csak korlátozottan működik a nyugdíjrendszer, vagy a társadalombiztosítás rendszere[549]. Ezekben az országokban tényleg csak a családtagokra lehet támaszkodni. Emiatt a gyerekek már egészen fiatalon részt vesznek a család életében, korán feladatokat kapnak, ellátják az állatokat vagy besegítenek a családi üzlet működtetésébe. Ennek a tevékenységnek nem a gyermekek kizsákmányolása a célja, hanem hogy minél korábban elkezdjék a felkészülést a felnőttkorra. Nagyon erős a kötelék a családtagok között, az irányítás a családfő kezében van, a szava szent és megkérdőjelezhetetlen.

[549] A közel-keleti régióban élő idős polgárok mindössze 27 százaléka kap öregségi nyugdíjat.
Social protection in the Arab States
Forrás: https://www.ilo.org/regions-and-countries/ilo-arab-states/areas-work/social-protection-arab-states
(Letöltés ideje: 2024. október 23.)

Az iszlámban a jobb kéz a tiszta kéz, a bal tisztátalan. Ennek gyakorlati praktikus okai vannak. A vallás elterjedésének idején a Közel-Keleten, de máshol a világon sem voltak meg a modern korban ismert tisztálkodási lehetőségek. Illetve a törzsi, pásztorkodó társadalmakban közösen „egy fazékból" fogyasztották az ételeket kézzel. A fertőzések, betegségek elkerülése végett a bal kezet használták, használják a tisztálkodásra, jobb kézzel pedig a „nemesebb" dolgokat, például evés, kézfogás, stb. hajtják végre[550]. Erre érdemes nagyon odafigyelni, bármit adunk, veszünk, mindig a jobb kezünket használjuk. Ha kézzel kell elfogyasztani az ételt például egy muszlim családnál vendégségben, akkor csak a jobb kezünket használjuk, azzal fogjuk meg az ételt. A balkéz használata illetlenség, egyes földrajzi területeken akár súlyos sértésként is értelmezhetik azt a helyiek.

A talp. Soha ne mutassuk a talpunkat muszlimoknak, ez óriási sértés. Ennek elég gyakorlatias magyarázata az, hogy a lábunk, a talpunk az egyik legpiszkosabb testrészünk, hiszen folyamatosan beszennyeződik az út porával. Ha ezt a „koszos" testrészt mutatjuk másnak, az a tisztelet hiányáról tanúskodik[551]. Ezért a Korán külön is felhívja a figyelmet arra és utasítja a muszlimokat, hogy az ima előtti rituális mosakodás részeként (az arc, a kéz, a könyök és a fej mellett) mossák meg a lábukat is. Továbbá a muszlimok a mecsetbe való belépéskor a cipőjüket is leveszik, elkerülendő a szennyeződések, az út porának bevitelét a szent helyre. A másik magyarázat, hogy az iszlámban, isten előtt mindenki egyenlő, talpunk mutatása a másik lenézését is jelentheti.

Azonos neműek kéz a kézben. A közel-keleti, észak-afrikai társadalmakban azonos neműek kézen fogása, velük kézen fogva sétálni, egyszerűen csak két ember szoros baráti vagy rokoni kapcsolatát fejezi ki, nem kell szexuális töltetet belemagyarázni[552].

Vérbosszú, becsületgyilkosság, „diyya". A mai napig elterjedt a vérbosszú intézménye a Közel-Kelet, Észak-Afrika, Közép-Ázsia országaiban, de előfordul annak végrehajtása a Balkánon, elsősorban Albánia, Bosznia Hercegovina területén is. Az elkövetők sok esetben, napjainkban is a próféta egyik kinyilatkoztatását veszik alapul a vérbosszú végrehajtásakor: „*Nem megengedett annak a muszlimnak a vérét ontani, aki tanúságot tesz arról, hogy nincs más*

[550] The reason why the right hand is preferred over the left
Forrás: https://islamqa.info/en/answers/82120/the-reason-why-the-right-hand-is-preferred-over-the-left (Letöltés ideje: 2024. október 23.)
[551] Why showing the soles of your feet can be offensive in the Arab world
Forrás: https://www.thenationalnews.com/arts/why-showing-the-soles-of-your-feet-can-be-offensive-in-the-arab-world-1.1061826 (Letöltés ideje: 2024. október 23.)
[552] Affectionate Physical Contact With Friends From the Sunna?
Forrás: https://seekersguidance.org/answers/living-religion/is-affectionate-physical-contact-with-friends-from-the-sunna/ (Letöltés dátuma: 2024. október 24.)

isten, csak Allah, és hogy én vagyok Allah küldöttje, kivéve három esetben: életet egy életért (gyilkosság), annak, aki korábban házas volt, de a házasági fogadalmát megszegte (házasságtörés), és annak, aki megváltoztatja a vallását, és elhagyja az iszlámot"[553].

„A rossz cselekedet jutalma annak megfelelője. Aki azonban megbocsát és megbékélésre törekszik, annak jutalma Allahnál van. Ő bizony nem szereti a gonosztevőket." Ha bosszút állsz valakin, aki kárt okozott neked vagy családodnak, akkor, az nem róható fel neked bűnként, ha egyszerűen csak igazságot szolgáltatsz. Korán (42:40)

A fentieken túl erősítheti a vérbosszú intézményét, ha nincs megfelelően kiépített közigazgatási és igazságszolgáltatási rendszer, a jogállami intézmények nem vagy gyengén működnek, korrupt a rendészeti és igazságszolgáltatási rendszer. Továbbá, ha az adott országon, földrajzi területen élő etnikai, vallási csoportok nem bíznak a központi igazságszolgáltatási rendszer pártatlan működésében, gyakran előfordul, hogy az igazságszolgáltatást a saját kezükbe veszik[554].

A vérbosszú gyakorlata a családok védelmében alakult ki, erős központi állam hiányában. Alkalmazása az elrettentést, a bűncselekmények elkövetésének megakadályozását szolgálta, az élet kioltásával, vagy egy másik család elleni súlyos bűncselekmény elkövetésével bosszút vonhat saját magára vagy saját családjára az elkövető.

Értelemszerűn egy misszióba vezényelt rendőrnek, rendészeti vagy igazságügyi szakembernek fő feladata a helyi rendvédelmi és igazságügyi szervek tagjainak képzése, képességeik fejlesztése, azon keresztül a jogállamiság erősítése. A tevékenység eredményeként nőhet a bizalom a helyi rendvédelmi és igazságszolgáltatási szervek irányába, ezáltal a vérbosszú elkövetésének esélye is csökkenhet. Például Albániában az elérhető statisztikai adatok alapján 2012-ben hét vérbosszúval kapcsolatos esetet regisztráltak, majd folyamatos csökkenés után 2019-ben egyet sem, 2020-ban összesen egyet[555]. Albánia is elindult az EU csatlakozás útján és folyamatos nemzetközi támogatással dolgozik az intézményrendszere megerősítésén és hatékonyságának növelésén.

[553] Honor Killing in Islam
Forrás: https://islamqa.info/en/answers/101972/honor-killing-in-islam Letöltés ideje: 2024. október 24.)
[554] Clan conflicts in Syria: Seeds of revenge grow under the ashes amid attempts to renew customary law
Forrás: https://syriadirect.org/clan-conflicts-in-syria-seeds-of-revenge-grow-under-the-ashes-amid-attempts-to-renew-customary-law/ (Letöltés ideje: 2024. október 24.)
[555] Number of blood feud murders
Forrás: https://www.gov.uk/government/publications/albania-country-policy-and-information-notes/country-policy-and-information-note-blood-feuds-albania-september-2022-accessible#Number_of_blood_1 (Letöltés ideje: 2024. október 24.)

Muszlimok és a kutyák. A muszlimok számára bizonyos állatok tisztátalannak számítanak, köztük a kutyák is**.** Ennek oka, hogy a történelmi időkben az embereknek nem voltak információik a különböző vírusok, baktériumok létezéséről[556]. Adott esetben a kutyák betegségek hordozói lehettek. Különösen igaz ez a veszettség esetében[557]. A világ számos területén, a Közel-Keleten, Afrikában, Közép-Ázsiában, de Európa egyes szegényebb régióiban mai napig nem megoldott a háziállatok, köztük a kutyák veszettség elleni védőoltással való folyamatos ellátása. A középkorban az iszlám világ zsúfolt nagyvárosaiban, a kutyák tartották tisztán az utcákat. Gyakran tartották őket azért, hogy távol tartsák a patkányokat, más ragadozókat az emberek által lakott területektől, vagy, hogy tüntessék el az ételmaradékot. Az utóbbi évtizedekben, amikor a szemét összegyűjtése, szállítása, lerakása állami vagy önkormányzati feladat lett, a kutyák kiszorultak a nagyvárosok utcáiról és megjelentek a szeméttelepek környéken, ahol a fertőzés veszély nagy[558]. Ezért kialakult az emberekben az a nézet, hogy a veszélyes betegségek elleni védelem csak az állatokkal való közvetlen kapcsolat kerülésével lehetséges. Ennek okán a muszlimok tartózkodnak a kutyákkal való közvetlen kapcsolattól.

Halottak. Az iszlám hitvallása szerint a halál átmenet a túlvilági életbe. Attól függően, hogy az érintett elhunyt, hogy élte az életét, mennyire követte az iszlám tanításait, jót vagy rosszat cselekedett, annak megfelelően a túlvilágon a paradicsomba vagy a pokolba jut. Az iszlám hit szerint a temetést a halál beállta után a lehető leggyorsabban meg kell rendezni[559]. Ennek oka a Közel-Keleten, ahol az iszlám vallás kialakult, hogy az ottani forró éghajlaton a test hamar bomlásnak indul, ezért azt minél hamarabb földbe kellett helyezni.

Előfordulhat, hogy a vallási szabályokat az adott ország polgári jogi vagy büntető jogi törvényei felülírják. Például bűncselekmény áldozatánál az elhunytat boncolni, a testet igazságügyi orvosszakértői vizsgálatnak kell alávetni. Ilyen estekben az azonnali temetés nem lehetséges. Koszovóban, de más balkáni és közel-keleti országban is előfordulnak ilyen esetek. Általában ilyenkor a hozzátartozók demonstrálnak az adott rendőrállomás előtt, követelik a test kiadását, néha erőszakot is alkalmazva (kődobálás, levegőbe leadott lövések), majd

[556] Dogs in ancient Islamic culture
Forrás: https://blog.oup.com/2017/07/dogs-ancient-islamic-culture/ (Letöltés ideje: 2024. október 24.)
[557] Veszettség
Forrás: https://portal.nebih.gov.hu/veszettseg (Letöltés ideje: 2024. október 24.)
[558] Kutya az iszlámban
Forrás: https://civilhetes.net/kutya-az-iszlamban (Letöltés ideje: 2024. október 25.)
[559] Islamic Funeral Guide
Forrás: https://www.memorialplanning.com/resources/religious-funerals-guide/islamic-funeral-guide (Letöltés ideje: 2024. október 24.)

hazamennek. A testet természetesen nem kapják meg, de ők megtettek mindent a gyors temetés érdekében, ami tőlük tellett. Az ilyen esetekre is fel kell készülni egy nemzetközi misszióban szolgálatot teljesítő rendőrnek, rendészeti szakembernek, civil szakértőnek. Illetve hasonló esetek Magyarországon is előfordulhatnak, így a hazai hatóságok szakembereinek is fel kell készülni az ilyen esetek kezelésére, a jogszabályok betartására és a hozzátartozók korrekt tájékoztatására.

„Kunyah". A Közel-Keleten, Észak-Afrikában élők, főként felnőtt férfiak gyakran használnak eltérő nevet, mint ami a hivatalos irataikban szerepel. Magyarban nehéz rá megfelelő szót találni: becenévnek, ragadványnévnek lehetne nevezni. A kunyah használata régi bevett hagyomány. A kunyah általában minden olyan személynév, amely Abu (apja) vagy Umm (anyja) kezdetű, mint például Abu Mazen (Mazen apja), vagy Umm Aisa (Aisa anyja). A kunyah férfiaknál az elsőszülött fiú nevéből „generálodik" míg a nőknél az első szülött lány neve után kerül meghatározásra. Ez a közösség részéről egyfajta tisztelet jele az érintett felé, hogy elérte azt a kort, amikor családot alapított és megszületett a számára legnagyobb kincs a gyermek. A kunyah ugyanazt a funkciót tölti be, mint a hivatalosan használt név, személyeket azonosít[560]. Arra viszont oda kell figyelni, hogy a kunyah nem jelenik meg hivatalos okmányokban, mint a személyi igazolvány, vezetői engedély vagy útlevél, azokban az eredeti születési név szerepel. Tehát nem feltétlenül lesz okirathamísítás gyanúja, ha valaki más néven mutatkozik be, mint ami az okmányaiban szerepel. Illetve, ha nincs az érintettnél semmilyen azonításra szolgáló okmány, mint például az illegálisan a Közel-Keletről, Észak-Afrikából érkező migránsok nagy része, a meghallgatás során bemondott nevet tisztázni kell, hogy az megegyezik-e a hivatalos okmányokban szereplő névvel.

Társaságban a tilos sugdolózás. Az iszlám közösségekben erős az összetartozás és mások tiszteletének érzése. Ezért társaságban nem illik két ember között a sugdolózás, másik kizárása a beszélgetésből. A próféta szerint: *„Ha hárman vagytok, ketten ne beszélgessetek négyszemközt a másik kizárásával, amíg nem csatlakoztok néhány másik emberhez, hogy ne szomorítsátok el őt*"[561].

A fent idézettben említett tilalom nyilvánvalóan azt jelenti, hogy ez a fajta viselkedés tilos „haraam". Tilos, ha ketten beszélgetnek a harmadik kizárásával, vagy ha egy csoport tagjai beszélgetnek az egyikük kizárásával, kivéve, ha erre az érintett adott engedélyt. Akit kihagynak

[560] Some Important Facts about One's Kunyah
Forrás: https://www.troid.org/some-important-facts-about-ones-kunyah/ (Letöltés ideje: 2024. október 25.)
[561] Rulings and issues having to do with private conversations
Forrás: https://islamqa.info/en/answers/183568/rulings-and-issues-having-to-do-with-private-conversations
(Letöltés ideje: 2024. október 25.)

a beszélgetésből különböző következtetéseket vonhat le. Azért nem vonnak be a beszélgetésbe, mert nem szeretnek, vagy egyszerűen „forralnak ellenem valamit”. Ezért fontos, hogy senkit ne zárjunk ki a beszélgetésből, így megelőzhetjük, hogy bárki sértettnek, alábbvalónak vagy megbántottnak érezze magát, elkerülve ezzel egy esetleges későbbi konfliktus kialakulását[562].

Fontos nemzetközi tanácsadók, kiképzők számára is odafigyelni, arra, ha közös megbeszélés van a helyi partnerekkel, kerüljék a sugdolózást, a helyi partnerek kizárást a beszélgetésből, még akkor is, ha a megbeszélés tolmács támogatásával zajlik. Személy szerint én is többször megéltem, hogy a helyi partnerek között egy adott kérdésben láthatóan nézeteltérés alakult ki és a részletek tisztázást úgy rendezték, hogy azt mi ne értsük. Ilyenkor automatikusan átváltottak arab nyelv használatára, de a hangszín nem változott, a tolmács nem fordított. Amikor egyetértésre jutottak, tisztázták a részleteket, visszatértek újra a megbeszélés témájához és folytathattuk az egyeztetést. Amiről nem akarták, hogy tudjunk, megbeszélték arab nyelven, de nem sértettek meg bennünket azzal, hogy suttognak a jelenlétünkben.

Disznóhús tilalma. (de ha nem biztos a Halal szerinti elkészítési mód, akkor más húsételeket is visszautasítanak!) Több hipotézis, magyarázat is létezik, amelyek alapján sertéshús fogyasztásnak tiltását magyarázzák. Az egyik legelterjedtebb és legkézenfekvőbb magyarázat, hogy a sertés nagyon piszkos állat, mivel a saját ürülékében fetreng. A disznó nem izzad, így azon keresztül nem tudja hűteni saját testét, ezért sárban hemperegve hűti magát, de ha erre nincs lehetősége, akkor, akár a saját ürülékében is megteszi ezt. Egy másik, főleg az utóbbi évszázad orvosi felfedezései szerinti ok, a trichinózis fertőzés lehetősége, amelyből rendkívül súlyos, akár halálos betegség is kialakulhat, amit a kevésbé átsütött hús elfogyasztása okozhat. A trichinózis fertőzés hordozó állatai alapvetően a házi sertés és a vaddisznó[563]. Más feltételezések szerint a sertést azért ítélték el, mert a Közel-Kelet zord viszonyai között nem termel tejet, nem használhatták igavonó állatként vagy teherhordásra, többé-kevésbé azt fogyasztja, mint az ember. Emellett nagy a sertések napi vízigénye. Ez egy hízósertés esetében elérheti a napi 8-10 liter vizet is, egy kan esetében akár a 10-15 liter vízet[564]. Ez a vízfogyasztás az akkori Közel-Keleten, de akár napjaikban is óriási pazarlásnak számított. Ezek alapján, a

[562] Prophetic wisdom on the etiquettes of a group of three
Forrás: https://www.utrujj.org/prophetic-wisdom-on-the-etiquettes-of-a-group-of-three/ (Letöltés ideje: 2024. október 25.)
[563] Kérdezz-felelek a trichinellózisról
Forrás: https://portal.nebih.gov.hu/-/kerdezz-felelek-a-trichinellozisrol (Letöltés ideje: 2024. november 2.)
[564] Optimális ivóvíz gazdálkodás sertésistállókban
Forrás: http://www.ifarm.hu/gerend/hun/news/optimalis-ivoviz-gazdalkodas-sertesistallokban_20210304.html (Letöltés ideje: 2024. november 2.)

sertéshúst luxuscikknek tekintették. A luxuscikkek fogyasztása, a „dőzsölés" pedig, egyfajta kísértést, az ördög csábítását is jelenti.

Férfi-nő közötti érintkezés. (kézfogás, idegenekkel való kapcsolattartás csak rokon jelenlétében)

A muszlim hölgyek, amint elérték a serdülő kort vagy már házasok, tilos idegen férfiakkal érintkezniük, ha nincs jelen a férjük vagy vérszerinti közeli férfi rokon (mahram). Az ilyen kapcsolat szintén kísértésbe vihet. Ennek az utasításnak a következő hadísz az alapja: „*Egy férfinak nem szabad egyedül ülnie egy nővel, hacsak nincs mahram*[565] *vele, és egy nőnek nem szabad mahram nélkül utaznia"*[566].

A dzsihád (küzdelem). A dzsihádot sok esetben, a nem muszlim országokban szent háborúként aposztrofálják, ami egy helytelen értelmezés. A helytelen értelmezést erősítik napjaikban az iszlám nevében terrorcselekményeket elkövető különböző szélsőséges nézeteket valló szervezetek, személyek, akik az iszlámot saját céljaik elérésére használják fel. Az Iszlám Állam [567], az Al Kaida [568] vagy más szélsőséges szervezetek az iszlám tanításait félre magyarázva követtek, követnek el súlyos, emberiesség elleni bűncselekményeket az értelemzésük szerinti iszlám szent háborúra, a dzsihádra hivatkozva. Az igaz iszlám hívő, aki minden tőle telhetőt megtesz, betartja az iszlám tanításait annak érdekében, hogy elnyerje az üdvösséget, dzsihádot hajt végre, egy küzdelmet, hogy legyőzze a kísértéseket és igaz emberként éljen[569]. Tehát a dzsihád alapvetően egy belső küzdelem annak érdekében, hogy a hívő a paradicsomba jusson. A szó egy másik szűkebb értelemben valóban jelenthet fegyveres harcot, de azt csak szigorú szabályok szerint azok ellen lehet vívni, akik a muszlimok ellen támadólag lépnek fel.

Összegzés

Szándékom szerint, a néhány oldalba összesűrített, az iszlám vallással, kultúrával kapcsolatos alapinformációk segíthetnek megérteni a közel-keleti, észak-afrikai társadalmak

[565] Mahram=vér szerinti férfi rokon, apa, fiútestvér.
[566] Az ideális muszlim nő 6. rész - szemérmes öltözködés
Forrás: https://www.iszlam.com/irodalom/az-idealis-muszlim-no/item/1010-idealis-muszlima-6-resz-szemermes-oltozkodes (Letöltés ideje: 2025. január 30.)
[567] A szervezet az utóbbi években több nevet is használt, a Közel-Keleten leginkább Daesh-ként (ad-Dawlah al-Islāmīyah fī-l-'Irāq wa-sh-Shām) ismert, amit magyarra az Iszlám Állam Irakban és Szíriában lehet leginkább fordítani, de ebben az esetben Szíria nem a jelenlegi szír állam határait jelenti, annál nagyobb földrajzi területet jelöl. Daesh Information Campaign And Its Influence Results Of The Study Prepared By The NATO Strategic Communications Centre Of Excellence ISBN 978-9934-8582-1-5 p.12.
[568] al-Qaeda terrorist organization
Forrás: https://www.britannica.com/topic/al-Qaeda (Letöltés ideje: 2024. november 17.)
[569] Abu-l-A'lá Mawdudi Az iszlám alapelvei (Világnézet és Élet Az Iszlámban) Az 1977-es német nyelvű kiadás alapján fordította: Fodor Noémi Magyarországi Muszlimok Egyháza, 2007. ISBN 978-963-87469-3-1 p. 112.

alapjait meghatározó alapelveket. Az interkulturális kommunikáció sokkal gördülékenyebb és hatékonyabb lesz, ha vannak ismereteink az iszlámról. A tanulmányaim mellett a saját, személyes tapasztalataimat felhasználva állítottam össze a segédletet. Bízom benne, hogy hasznos olvasmány lesz és segíti azoknak a kollégáknak a munkáját, akik különböző válságövezetekben muszlimokkal fognak együtt dolgozni vagy a hazai szolgálatellátásuk során kell kapcsolatba lépni velük. Remélem, hogy az írás segíti az iszlám kultúrkörből érkezőkkel kapcsolatos sztereotípiák megváltoztatását és segíti az objektív megközelítést.

Felhasznált irodalom

Abu-L-A'lá Mawdudi Az Iszlám Alapelvei (Világnézet És Élet Az Iszlámban) Az 1977-es német nyelvű kiadás alapján fordította: Fodor Noémi ISBN 978-963-87469-3-1 p 130

Daesh Information Campaign And Its Influence Results Of The Study Prepared By The NATO Strategic Communications Centre Of Excellence ISBN 978-9934-8582-1-5 p.12.

N. Rózsa Erzsébet: Felkelők, terroristák és az állami erőszak a szíriai konfliktusban VILÁGTÖRTÉNET A Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézetének folyóirata 2017/4 p 647.

Internetes források

15 Ways to Wear a Keffiyeh & Shemagh. Forrás: https://kufiya.org/15-ways-to-wear-a-keffiyeh-shemagh-photos/?srsltid=AfmBOopFu0m0AxZ6P9C3DVIYK_QtwPGnTwumyLlts2e0OXdttvwr85tf (Letöltés ideje: 2024. október 22.)

A datolya ezért egészséges. Forrás: https://www.hazipatika.com/taplalkozas/egeszseg_es_gasztronomia/cikkek/a_datolya_ezert_egeszseges (Letöltés ideje:2024. október 19.)

A közel-keleti régióban élő idős polgárok mindössze 27 százaléka kap öregségi nyugdíjat.

Affectionate Physical Contact With Friends From the Sunna? Forrás: https://seekersguidance.org/answers/living-religion/is-affectionate-physical-contact-with-friends-from-the-sunna/ (Letöltés dátuma: 2024. október 24.)

al-Qaeda terrorist organization. Forrás: https://www.britannica.com/topic/al-Qaeda (Letöltés ideje: 2024. november 17.)

Az ideális muszlim nő 6. rész - szemérmes öltözködés. Forrás: https://www.iszlam.com/irodalom/az-idealis-muszlim-no/item/1010-idealis-muszlima-6-resz-szemermes-oltozkodes (Letöltés ideje: 2025. január 30.)

Az iszlám különböző ágai. Forrás:https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2015/568339/EPRS_BRI(2015)568339_HU.pdf (Letöltés ideje: 2025. január 20.)

Clan conflicts in Syria: Seeds of revenge grow under the ashes amid attempts to renew customary law. Forrás: https://syriadirect.org/clan-conflicts-in-syria-seeds-of-revenge-grow-under-the-ashes-amid-attempts-to-renew-customary-law/ (Letöltés ideje: 2024. október 24.)

Complete Islamic Calendar 2025 Saudi Arabia (1446-1447 Hijri). Forrás: https://hamariweb.com/islam/islamic-calendar-saudi-arabia.aspx (Letöltés ideje: 2025. január 20.)

Dogs in ancient Islamic culture. Forrás: https://blog.oup.com/2017/07/dogs-ancient-islamic-culture/ (Letöltés ideje: 2024. október 24.)

Flexible Resistance: How Hezbollah and Hamas Are Mending Ties

Fogalmak. Forrás: http://regi.iszlamweb.hu/index.php?content_type=article&content_id=208 (Letöltés ideje: 2024. október 23.)

Forrás: https://carnegieendowment.org/research/2018/07/flexible-resistance-how-hezbollah-and-hamas-are-mending-ties?lang=en&center=middle-east (Letöltés ideje: 2024. október 21.)

Forrás: https://www.utrujj.org/prophetic-wisdom-on-the-etiquettes-of-a-group-of-three/ (Letöltés ideje: 2024. október 25.)

Honor Killing in Islam. Forrás: https://islamqa.info/en/answers/101972/honor-killing-in-islam Letöltés ideje: 2024. október 24.)

Islamic Funeral Guide. Forrás: https://www.memorialplanning.com/resources/religious-funerals-guide/islamic-funeral-guide (Letöltés ideje: 2024. október 24.)

Islamic Hijri Calendar 2025. Forrás: https://www.islamic-relief.org.uk/resources/islamic-calendar/ (letöltés ideje: 2024. október 19.)

Islamic Perspectives on Tattoos and Piercings. Forrás: https://en.islamonweb.net/islamic-perspectives-on-tattoos-and-piercings (Letöltés ideje: 2024. október 23.)

Iszlám naptár 2025-re (1446-1447). Forrás: https://calendar.center/hu/iszlam-naptar/ (Letöltés ideje: 2024. október 19.)

Kérdezz-felelek a trichinellózisról. Forrás: https://portal.nebih.gov.hu/-/kerdezz-felelek-a-trichinellozisrol (Letöltés ideje: 2024. november 2.)

Kutya az iszlámban. Forrás: https://civilhetes.net/kutya-az-iszlamban (Letöltés ideje: 2024. október 25.)

Mi a különbség a muszlim és a muzulmán között? Melyik a helyes? Forrás: https://iszlam.com/predikaciok/altalanos-kerdesek/item/2090-mi-a-kulonbseg-a-muszlim-es-a-muzulman-kozott-melyik-a-helyes (Letöltés ideje: 2024. október 19.)

Mi a különbség a síiták és a szunniták között? Forrás: https://hu.euronews.com/2016/08/01/mi-a-kulonbseg-a-siitak-es-a-szunnitak-kozott (Letöltés ideje: 2025. január 20.)

Muslim Population by Country 2024. Forrás: https://worldpopulationreview.com/country-rankings/muslim-population-by-country (Letöltés ideje: 2025. január 20.)

Number of blood feud murders. Forrás: https://www.gov.uk/government/publications/albania-country-policy-and-information-notes/country-policy-and-information-note-blood-feuds-albania-september-2022-accessible#Number_of_blood_1 (Letöltés ideje: 2024. október 24.)

Olosz Levente Irán és Szaúd-Arábia részvétele a jemeni polgárháborúban (2004–2010). Forrás: http://www.grotius.hu/publ/displ.asp?id=TPVGKS (Letöltés ideje: 2024. október 21.)

Optimális ivóvíz gazdálkodás sertésistállókban. Forrás: http://www.ifarm.hu/gerend/hun/news/optimalis-ivoviz-gazdalkodas-sertesistallokban_20210304.html (Letöltés ideje: 2024. november 2.)

Prophetic wisdom on the etiquettes of a group of three

Rulings and issues having to do with private conversations .Forrás: https://islamqa.info/en/answers/183568/rulings-and-issues-having-to-do-with-private-conversations (Letöltés ideje: 2024. október 25.)

Social protection in the Arab States. Forrás: https://www.ilo.org/regions-and-countries/ilo-arab-states/areas-work/social-protection-arab-states (Letöltés ideje: 2024. október 23.)

Some Important Facts about One's Kunyah. Forrás: https://www.troid.org/some-important-facts-about-ones-kunyah/ (Letöltés ideje: 2024. október 25.)

Taliban Changes Solar Year to Hijri Lunar Calendar. Forrás: https://web.archive.org/web/20220904224713/https://8am.af/eng/taliban-changes-solar-year-to-hijri-lunar-calendar/ (Letöltés ideje: 2024. október 19.)

The reason why the right hand is preferred over the left . Forrás: https://islamqa.info/en/answers/82120/the-reason-why-the-right-hand-is-preferred-over-the-left (Letöltés ideje: 2024. október 23.)

The Role of Culture in the Creation of Islamic Law. Forrás: https://www.repository.law.indiana.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1167&context=ilj (Letöltés ideje: 2025. január 30)

The Sunni-Shia Divide Forrás: https://www.cfr.org/article/sunni-shia-divide (Letöltés ideje: 2024. október 21.)

Thobes For Men | Jubbas. Forrás: https://mylittlejubba.com/en-at/collections/mens-thobe?srsltid=AfmBOor7q7OfCETRr9NCPvmcI43WSNBffNJyVtLf5NNBxDBTT8ejkHNz (Letöltés ideje: 2025. január 30.

Veszettség. Forrás: https://portal.nebih.gov.hu/veszettseg (Letöltés ideje: 2024. október 24.)

What is Islam? Forrás: https://www.islamicity.org/covers/whatisislam/ (letöltés ideje: 2023. augusztus 23.)

Why showing the soles of your feet can be offensive in the Arab world. Forrás: https://www.thenationalnews.com/arts/why-showing-the-soles-of-your-feet-can-be-offensive-in-the-arab-world-1.1061826 (Letöltés ideje: 2024. október 23.)

Women in Islam and Muslim Realms: Dress Code. Forrás: https://guides.library.cornell.edu/IslamWomen/DressCode (Letöltés ideje: 2024. október 22.)